

საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტი
1922 წლიდან

გიორგი კაციტაძე

სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობის
ამაღლება საქართველოს რკინიგზაზე ვაგონების
მწარმოებლურობის გაზრდით

წარმოდგენილია დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად სადოქტორო

პროგრამა „ტრანსპორტი“

შიფრი 0716

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი თბილისი, 0160, საქართველო

2024 წ

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ფაკულტეტი სატრანსპორტო სისტემებისა და მექანიკის ინჟინერიის

ჩვენ, ქვემოთ ხელისმომწერი ვადასტურებთ, რომ გავეცანით გიორგი კაციტაძის მიერ შესრულებულ სადისერტაციო ნაშრომს დასახელებით: “სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობის ამაღლება საქართველოს რკინიგზაზე ვაგონების მწარმოებლურობის გაზრდით” და ვაძლევთ რეკომენდაციას საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საინჟინრო, ტექნოლოგიური და საბუნებისმეტყველო საუნივერსიტეტო სადისერტაციო საბჭოში მის განხილვას დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად.

-----, ----- 2024 წელი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი/ხელმძღვანელები:

პროფესორი-ემერიტუსი

პ.ქენჭაძე

პროფესორი

ა. შარვაშიძე

რეცენზენტი:

მ. გოცაძე

რეცენზენტი:

თ. ნათუნაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

2024 წელი

ავტორი: გიორგი კაციტაძე

დასახელება: **“სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობის ამაღლება საქართველოს რკინიგზაზე ვაგონების მწარმოებლურობის გაზრდით”**

სადოქტორო პროგრამა: „ტრანსპორტი“

მისანიჭებელი კვალიფიკაცია: ტრანსპორტის ინჟინერიის დოქტორი
სხდომა ჩატარდა _____

ინდივიდუალური პიროვნებების ან ინსტიტუტების მიერ ზემომოყვანილი დასახელების დისერტაციის გაცნობის მიზნით მოთხოვნის შემთხვევაში მისი არაკომერციული მიზნებით კოპირებისა და გავრცელების უფლება მინიჭებული აქვს საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტს.

ავტორის ხელმოწერა _____

ავტორი ინარჩუნებს დანარჩენ საგამომცემლო უფლებებს და არც მთლიანი ნაშრომის და არც მისი ცალკეული კომპონენტების გადაბეჭდვა ან სხვა რაიმე მეთოდით რეპროდუქცია დაუშვებელია ავტორის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

ავტორი ირწმუნება, რომ ნაშრომში გამოყენებული საავტორო უფლებებით დაცულ მასალებზე მიღებულია შესაბამისი ნებართვა (გარდა იმ მცირე ზომის ციტატებისა, რომლებიც მოითხოვენ მხოლოდ სპეციფიურ მიმართებას ლიტერატურის ციტირებაში, როგორც ეს მიღებულია სამეცნიერო ნაშრომების შესრულებისას) და ყველა მათგანზე იღებს პასუხისმგებლობას.

რეზიუმე

თანამედროვე მსოფლიოს ცივილიზებული განვითარების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს სფეროს სატრანსპორტო სისტემის ფუნქციონირება წარმოადგენს. დღევანდელ პირობებში ყოვლად შეუძლებელია ამ დარგის გარეშე ნებისმიერი, განვითარებული თუ განვითარებადი ქვეყნის ცხოვრება და საქმიანობა. ძალიან ბევრ ქვეყანაში ტრანსპორტი განსაზღვრავს მოსახლეობის ცხოვრების კეთილდღეობის დონეს, ქვეყნის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების ხარისხს სატვირთო და სამგზავრო გადაზიდვებში.

ნებისმიერ ქვეყანაში სატრანსპორტო სისტემის წარმატებული მუშაობა ბევრ ფაქტორზეა დამოკიდებული, მათ შორის უმნიშვნელოვანესია სახელმწიფო საზოგადოებრივი წარმოების მოქმედი სისტემა, ძირითადი ბუნებრივი რესურსებისა და შესაძლო მიმოსვლის გზების გეოგრაფიული განლაგება, მძიმე ინდუსტრიის განვითარების დონე, ქვეყანაში ქალაქებსა და სოფლად მცხოვრები მოსახლეობის პროცენტული თანაფარდობა, საერთაშორისო კავშირურთიერთობები.

ზემოთ აღნიშნულის გათვალისწინებით, საქართველო წარმოადგენს უძველეს სატრანსპორტო ქვეყანას. ისტორიულად ცნობილია, რომ სწორედ მის ტერიტორიაზე გადიოდა ჯერ კიდევ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე არსებული „აბრეშუმის გზა“. ამასთან, მას უშუალოდ ესაზღვრება შავი ზღვა, რაც ოდითგანვე ანიჭებდა საქართველოს საზღვაო ქვეყნის სტატუსს. რაც შეეხება სატრანსპორტო დარგის ფუნქციონირებაში ზემოთ მოყვანილ უმნიშვნელოვანეს ფაქტორებს, შეიძლება ითქვას, რომ ამ მხრივ საქართველოს პრიორიტეტული ადგილი უჭირავს თავის მეზობელ ქვეყნებთან შედარებით – დღეისათვის ის არის ევროპა-აზიის შემაერთებელ გზაჯვარედინზე საკვანძო ქვეყანა.

საქართველოს, რეოგორც სახელმწიფოს განვითარების პროცესი კარდინალურად შეიცვალა მას შემდეგ, რაც იგი დამოუკიდებელი და სუვერენული ქვეყანა გახდა. საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლამ და „საზღვრების გახსნამ“, სულ სხვა მოთხოვნები დააყენა ქვეყნის სატრანსპორტო სისტემის წინაშე. საქართველოში განვითარებულია დღეისათვის მსოფლიოში აღიარებული ტრანსპორტის ყველა სახეობა - მაგისტრალური, სამრეწველო და საქალაქო.

საქართველოს პირობებში სატრანსპორტო სისტემის ფუნქციონირებაში პრიორიტეტული ადგილი სატვირთო გადაზიდვებს უჭირავს. მის განსახორციელებლად გამოყენებულია მაგისტრალური ტრანსპორტის ყველა არსებული სახეობა - სარკინიგზო, საავტომობილო, საზღვაო, საჰაერო, მილგამტარი, მაღალი ძაბვის გადამცემი ხაზები. ქვეყანაში არ ფუნქციონირებს მხოლოდ სამდინარო ტრანსპორტი.

მაგისტრალური ტრანსპორტის ჩამოთვლილი სახეობების ექსპლუატაცია, უპირატესად სატვირთო გადაზიდვებს ემსახურება, ხოლო სატრანსპორტო სისტემაში წამყვანი ადგილი სარკინიგზო ტრანსპორტს უჭირავს. უნდა აღინიშნოს, რომ სარკინიგზო ტრანსპორტი ქვეყანაში ტრადიციულია, რადგანაც იგი ჩვენთან არსებობს უკვე 150 წელზე მეტია და მისი დაარსების სათავეები იმ შორეულ პერიოდს უკავშირდება, როცა სარკინიგზო ტრანსპორტი ბევრ ქვეყანაში, რომლებიც დღეისათვის განვითარებულ და მოწინავე პოზიციებზე დგანან, არც არსებობდა.

დამოუკიდებელი ქვეყნის სტატუსმა, მისმა გეოსტრატეგიულმა მდგომარეობამ, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლამ და რაც ყველაზე მთავარია, საქართველოს სატრანზიტო ქვეყნად ჩამოყალიბებამ, მის სარკინიგზო გადაზიდვებში, ბევრ საკითხთან ერთად, წინა პლანზე წამოსწია გადაზიდვითი პროცესის განხორციელება ისეთნაირად, რომ მაქსიმალურად იქნეს დაკმაყოფილებული როგორც ადგილობრივი, ასევე სატრანზიტო გადაზიდვები მაღალი კონკურენტუნარიანობის პირობებში. ამ მიზნის მისაღწევად კი აუცილებელი გახდა უახლესი ტექნოლოგიების დანერგვა, ინტენსიფიკაციის დონის ამაღლება სარკინიგზო ტრანსპორტის ყველა სფეროში და საწარმოო პროცესებიდან შესაძლო რეზერვების გამოვლენა და გამოყენება.

დღეისათვის საქართველოს ტერიტორიის გავლით, გადაიზიდება მრავალი დასახელების ტვირთი, რომელთა ტრანსპორტირების პირობები და ვადები, ხშირ შემთხვევაში საგრძნობლად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ეს მდგომარეობა პირველ რიგში აისახება გადამზიდი მოძრავი შემადგენლობის ტიპების სწორად შერჩევაზე და შემდეგ, ამ ვაგონების ექსპლუატაციის პირობებზე. ექსპლუატაციის პირობებში იგულისხმება ვაგონის ტვირთამწეობის გამოყენების დონე, ვაგონების რაციონალური დატვირთვა, მატარებლის მასის გაზრდა, ვაგონის ცარიელი გარბენის, სატვირთო და ტექნიკურ ოპერაციებზე ვაგონთა მოცდენების შემცირების საკითხები, მოძრაობის ორგანიზაციის ინტენსიური ფორმების განხორციელება, მატარებელთა მოძრაობის სიჩქარის ამაღლება და სხვა. უნდა აღინიშნოს, რომ პრაქტიკაში, ხშირად ადგილი აქვს სატვირთო ვაგონის არასრულფასოვან გამოყენებას. აღნიშნულის ძირითად მიზეზს წარმოადგენს ტვირთების სხვადასხვაობა, მათი ფიზიკური, ქიმიური და ბიოლოგიური მახასიათებლები, ტვირთების შემადგენელი ნაწილების ფორმა და ზომა, დაყრის სიმჭიდროვე და სხვა, რომლებიც გავლენას ახდენენ ვაგონის გამოყენების ხარისხზე.

საქართველოს რკინიგზის ფუნქციონირების დღევანდელ პირობებში, მისი მუშაობის ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით, პრაქტიკაში დანერგილია გადაზიდვითი პროცესის რაციონალიზაციის მრავალი მეთოდი და საშუალება, მაგრამ აღნიშნული ძალიან მცირედ შეეხო სატვირთო სავაგონო პარკს. გადაზიდვითი პროცესის სრულყოფის მიზნით, რკინიგზის ცალკეულ ქვესისტემებში ფართოდ გამოიყენება თანამედროვე ინტენსიური ტექნოლოგიები, მატარებელთა მოძრაობის ორგანიზაციის, ლოკომოტივთა მწარმოებლურობის გაზრდის, სალიანდაგო-სარემონტო სამუშაოების რაციონალიზაციის კუთხით, მაგრამ ვთვლით, რომ სატვირთო ვაგონების ექსპლუატაციაში კიდევ მრავალი რეზერვი მოიძებნება, რომელიც აამაღლებდა სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის დონეს.

რადგანაც სატვირთო ვაგონი არის რკინიგზის გადაზიდვითი პროცესის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ელემენტი, რომლის რაციონალური გამოყენება საშუალებას იძლევა ამაღლდეს გადაზიდვის ეფექტიანობა, დაჩქარდეს ვაგონის ბრუნვა, მაქსიმალურად იქნეს დაცული მოძრაობის უსაფრთხოება და ასევე ეკოლოგიური უსაფრთხოება, ვაგონის კონსტრუქციული სრულყოფა, მისი ინტენსიური გამოყენება და საექსპლუატაციო პირობების გაუმჯობესება იყო, არის და მომავალშიც იქნება სარკინიგზო ტრანსპორტის მუდმივად აქტუალური საკითხი.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, წარმოდგენილ ნაშრომში განხილულია საქართველოს რკინიგზის პირობებში სატვირთო ვაგონების მწარმოებლურობს გაზრდის შესაძლო ვარიანტები სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით; განხილულია საქართველოს რკინიგზის პირობებში სატვირთო ვაგონების ტექნიკურ-საექსპლუატაციო დახასიათება, მათი მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის სისტემა, გამოვლენილია ამ სისტემის დადებითი და უარყოფითი მხარეები თანამედროვე მოთხოვნების კონტექსტში, დადგენილია ცალკეული ტიპის ვაგონების წილი გადაზიდვით პროცესში, გამოვლენილია სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლების რეზერვები და განსაზღვრულია მათი განხორციელების შედეგად მისაღები შესაძლო ეკონომიკური ეფექტი. შემოთავაზებულია მნიშვნელოვანი დასკვნები და წინადადებები.

Abstract

One of the most important spheres of civilized development of the modern world is the functioning of the transport system. In today's conditions, the life and activities of any country, developed or developing, is completely impossible without this sector. Transport determines the standard of living of the population in many countries, the degree of satisfaction of the country's needs in cargo and passenger transportation.

The successful operation of the transport system in any country depends on many factors, the most important of which is the functioning system of state public production, geographical location of the main natural resources and possible traffic routes, the level of development of heavy industry, the percentage ratio of the population living in the country, cities and rural areas and international connections.

Considering the above, Georgia represents the oldest transport country. Historically, it is known that the "Silk Road" passed through its territory even before BC. At the same time it is directly bordered by the Black Sea, which has always given Georgia the status of a maritime country. As for the most important factors in the functioning of the transport sector, it can be said that this fragile Georgia has a priority place compared to its neighbouring countries. Today, it is a key country at the crossroads connecting Europe and Asia.

The development process of Georgia as a country has changed radically since it became an independent and sovereign country. The transition to a market economy and the "opening of borders" put completely different demands on the transport system of the country. All types of transport recognized in the world today are developed in Georgia – highway, industrial and urban.

Under the conditions of Georgia, the priority place in the operations of the transport system is occupied by cargo transportation. All existing types of highway transport are used for its implementation – road, railway, sea, air, pipeline, high voltage transmission lines. Not only river transport operates in the country.

The operation of the listed types of highway transport mainly serves cargo transportation, and the leading place in the transport system is occupied by railway transport. It should be noted that railway transport is traditional in the country, as it has existed in our country for more than 150 years and the origins of its establishment are related to the distant period when railway transport did not even exist in many countries, which today are in developed and advanced positions.

The status of an independent country, its geostrategic situation, the transition to a market economy and most importantly, the formation of Georgia as a transit country, in its railway transportation, along with many other issues, brought to the fore the implementation of the railway transportation process in such a way as to satisfy both local and transit transportation with high competitiveness conditions. In order to achieve this goal, it became necessary to implement the latest technologies, increase the level of intensification in all areas of railway transport, identify and use possible reserves from production processes.

At present, goods of many names are transported through the territory of Georgia, the conditions and the terms of which transportation, in many cases, are significantly

different from each other. This situation first affects the correct selection of the types of transport rolling stock and then the conditions of operation of these cars. The conditions of operation mean the level of use of wagon load capacity, the issues of reducing wagon empty runs, freight and technical operations, increasing movement speeds and etc. It should be noted that in practice, there is often an underutilized use of freight wagons. The reason for this is often the difference in goods, their physical, chemical and biological characteristics, shape and size of cargo components, packing density and others, which influence the quality of carriage use.

In the current conditions of the functioning of the Georgian Railway, in order to increase the efficiency of its work, many method and means of rationalization of the transportation process have been implemented in practice, but the above-mentioned very little affected the freight wagon park. In order to improve the transportation process, modern intensive technologies are widely used in separate subsystems of the railway, in terms of the organization of train traffic, increasing the productivity of locomotives, rationalization of track-repair works, but we believe that many more reserves can be found in the operation of freight cars, which would increase the level of productivity of freight cars.

Since the freight vehicle is one of the most important elements of the railway transportation process, the rational use of which allows to increase the efficiency of transportation, the rational use of which allows to increase the efficiency of transportation, to speed up the rotation of the wagon, to protect traffic safety and environmental safety as much as possible, to improve the structural perfection of the wagon, Its intensive use and improvement of operating conditions, were, are and will be in the future a constantly relevant issue of railway transport.

Based on the above, the presented paper discusses possible options for increasing the production of freight wagons under the conditions of the Georgian Railways in order to increase the efficiency of freight transportation; in the presented paper, the technical and operational characteristics of freight wagons under the conditions of the Georgian Railways, their service and maintenance system are discussed, the advantages and disadvantages of this system are identified in the context of modern requirements. The share of individual types of wagons in the transportation process is determined, the reserves for increasing the productivity of freight wagons and the possible economic effects of their implementation are identified. Important conclusions and suggestions are offered.

შინაარსი

შესავალი	14
1. ლიტერატურის მიმოხილვა	20
1.1. საქართველოს რკინიგზის ფუნქციონირების პირობები	20
განვლილი პერიოდიდან დღემდე	20
1.2. სატვირთო ვაგონი, როგორც რკინიგზის გადაზიდვითი პროცესის განხორციელების უმნიშვნელოვანესი ელემენტი	23
1.3. სატვირთო სავაგონო პარკის განვითარებასთან დაკავშირებული სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების ანალიზი	28
2. შედეგები და მათი განსჯა	34
2.1. სატვირთო ვაგონის რაციონალური გამოყენება რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში, როგორც რკინიგზის მუშაობის ეფექტურობის ამაღლების მნიშვნელოვანი საშუალება	34
2.2. საქართველოს რკინიგზის სატვირთო ვაგონების ტექნიკურ-საექსპლუატაციო დახასიათება, მათი მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის სისტემა; სატვირთო ვაგონების გამოყენების სფეროები გადაზიდვით პროცესში	37
2.2.1. საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო პარკის ტექნიკურ-საექსპლუატაციო დახასიათება	37
2.2.2. სატვირთო ვაგონების მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის სისტემა	40
2.2.3. სხვადასხვა ტიპის სატვირთო ვაგონების გამოყენების წილის დადგენა გადაზიდვით პროცესში	44
2.3. საქართველოს რკინიგზაზე ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლების შესაძლო რეზერვების ანალიზი	50
2.3.1. კვლევის ამოცანა	50
2.3.2. ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლო რეზერვები	52
2.3.3. საქართველოს რკინიგზის ქსელზე დაცლა-დატვირთვის სადგურების დისლოკაცია და მათი მუშაობის ანალიზი	56
2.3.4. რეკომენდაციები საქართველოს რკინიგზის ექსპლუატაციის პირობებში სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მეთოდებისა და საშუალებების შერჩევის შესახებ	62
2.4. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლო ტექნიკური და ტექნოლოგიური რეზერვების გამოკვლევა	69
2.4.1. საერთო მდგომარეობა	69
2.4.2. ტექნიკური რეზერვების გამოკვლევა	70
2.4.2.1. ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა ვაგონის დატვირთვის ამაღლებით	70
2.4.2.2. ვაგონის სტატიკური დატვირთვის ამაღლების შესაძლებლობათა გამოკვლევა საქართველოს რკინიგზის დატვირთვის სადგურებში	74
2.4.2.3. ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება	83

2.4.2.4. საქართველოს რკინიგზაზე ცარიელი გარბენების შემცირების შესაძლებლობათა გამოკვლევა _____	87
2.4.3. ტექნოლოგიური რეზერვების გამოკვლევა _____	95
2.4.3.1. ზოგადი მდგომარეობა _____	95
2.4.3.2. დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა ყოფნის დროის შემცირება ინტენსიური ტექნოლოგიების გამოყენებით _____	97
2.5. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებების საფუძველზე _____	106
2.5.1. ორგანიზაციული ღონისძიებები _____	106
2.5.1.1. სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გავლენა ვაგონის მწარმოებლურობაზე _____	106
2.5.1.2. საქართველოს რკინიგზის მთავარ მიმართულებებზე მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის ამაღლების ხელის შეშლელი ფაქტორების ანალიზი _____	111
2.5.1.3. საქართველოს რკინიგზის ცენტრალური მიმართულების ერთლიანდაგიან უბნებზე სატვირთო მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარის გაზრდა ვარიანტული გრაფიკების მეშვეობით _____	116
2.5.2. საექსპლუატაციო ღონისძიებები _____	118
2.5.3. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ტექნიკურ-ტექნოლოგიური და ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებების გამოკვლევის შედეგები _____	121
2.6. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ეკონომიკური ეფექტიანობა _____	123
2.6.1. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლებისათვის გატარებული ღონისძიებების გავლენა რკინიგზის მუშაუბის მაჩვენებლებზე _____	123
2.6.2. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდით მისაღები შესაძლო ეკონომიკური ეფექტი _____	129
3. დასკვნა _____	132
გამოყენებული ლიტერატურა _____	134
დანართი 1. _____	137
საქართველოს რკინიგზაზე გადაადგილებული ტვირთნაკადების მოძრაობის მარშრუტები ტვირთის ნეტომასისა და გავლილი მანძილების მიხედვით _____	137
დანართი 2. _____	146
საქართველოს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში სხვადასხვა ტიპის ვაგონებით გადაზიდული ტვირთების რაოდენობა _____	146
დანართი 3. _____	150
საქართველოს რკინიგზის სადგურებში წლის განმავლობაში დატვირთული ტვირთების რაოდენობა ¹ _____	150
დანართი 4. _____	153

სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლო ტექნიკური და ტექნოლოგიური რეზერვების გამოკვლევისას წარმოებული ანგარიშების ამსახველი ცხრილები _____	153
დანართი 5. _____	155
საქართველოს რკინიგზის მუშაობის უმნიშვნელოვანესი მაჩვენებლები _____	155
წლების მიხედვით _____	155
დანართი 6. _____	156
საქართველოს რკინიგზის ერთლიანდაგიან უბნებზე მატარებელკილომეტრებისა და მატარებელსაათების გასაანგარიშებელი ცხრილები _____	156
დანართი 7. _____	160
საქართველოს რკინიგზაზე ტვირთნაკადების ათვისება სარკინიგზო მოძრავ შემადგენლობათა ტიპების მიხედვით, ვაგონის მწარმოებლურობის ამალღების მაჩვენებლები და ჯამური ეკონომიკური ეფექტიანობის შემადგენელი კომპონენტები _____	160

ცხრილების ნუსხა

ცხრილი 1.	ამიერკავკასიის რკინიგზის საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებული ნაწილის მუშაობის უმნიშვნელოვანესი მაჩვენებლები გასული საუკუნის 80-იან წლებში.....	21
ცხრილი 2.	საქართველოს რკინიგზის მაჩვენებლები 1990–1996 წლებში..	22
ცხრილი 3.	ახალი თაობის სატვირთო ვაგონის ზოგიერთი ტექნიკური მაჩვენებელი.....	27
ცხრილი 4.	საქართველოს რკინიგზაზე არსებული სატვირთო სავაგონო პარკი 2021 წლის მონაცემების მიხედვით.....	38
ცხრილი 5.	საქართველოს რკინიგზაზე არსებული სატვირთო სავაგონო პარკის ტექნიკური პარამეტრები.....	38
ცხრილი 6.	სხვადასხვა ტიპის ვაგონებით სატვირთო გადაზიდვების განხორციელების დინამიკა 2015-21 წლებში.....	45
ცხრილი 7.	საქართველოს რკინიგზაზე ტვირთნაკადების სახეობების მიხედვით გადაზიდული ტვირთების რაოდენობა და შექმნილი პროდუქცია (ტვირთბრუნვა)	48
ცხრილი 8.	სხვადასხვა ტიპის ვაგონების ხვედრითი წილი საქართველოს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში.....	48
ცხრილი 9.	საქართველოს რკინიგზის სადგურებში დატვირთული და დაცლილი ტვირთების რაოდენობა სხვადასხვა ტიპის ვაგონების მონაწილეობით.....	56
ცხრილი 10.	დატვირთვაში მონაწილე ვაგონის ტიპები სადგურების მიხედვით.....	75
ცხრილი 11.	საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ოპერაციებში მონაწილე სხვადასხვა ტიპის ვაგონთა რაოდენობა სადგურების მიხედვით.....	87
ცხრილი 12.	დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა სიჭარბე და ნაკლებობა უნივერსალურ ვაგონთა ტიპების მიხედვით.....	90
ცხრილი 13.	ვაგონის ცარიელი გარბენის განსაზღვრა რაციონალური მარშრუტების მიხედვით.....	93
ცხრილი 14.	თბილისი-სამტრედია-ბათუმის და თბილისი-სამტრედია-ფოთის მიმართულებებზე უბნების მიხედვით განლაგებულ გადასარბენებზე საანგარიშო ქანობის ($i, ‰$) მაქსიმალური და მრუდე მონაკვეთის რადიუსების ($R, მ$) მინიმალური მნიშვნელობები.....	112

ნახაზების ნუსხა

ნახ. 1.	ახალი თაობის სატვირთო ვაგონების ტექნიკური მომსახურებისა და რემონტის სქემა.....	27
ნახ. 2.	საჭირო სავაგონო პარკის დამოკიდებულება ვაგონის ბრუნვის სიდიდეზე.....	35
ნახ. 3.	საქართველოს რკინიგზის ქსელზე სატვირთო სავაგონო პარკის მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის ტექნიკურ კომუნიკაციათა განაწილების სქემა.....	41
ნახ. 4.	საქართველოს რკინიგზაზე მოძრავი ტვირთნაკადები.....	46
ნახ. 5.	სხვადასხვა ტიპის ვაგონების გამოყენების პროცენტული წილი რკინიგზის პროდუქციის შექმნაში.....	49
ნახ. 6.	ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდაზე გავლენის მომხდენი ძირითადი ღონისძიებები.....	53
ნახ. 7.	მოცემულ ეტაპზე საქართველოს რკინიგზაზე დაცლა-დატვირთვის სადგურთა განლაგების სქემა.....	59
ნახ. 8.	დაცლა-დატვირთვის სადგურებში განხორციელებული ოპერაციების მოცულობა.....	60
ნახ. 9.	ვაგონის მწარმოებლურობასა და სტატიკურ დატვირთვას შორის დამოკიდებულება.....	73
ნახ. 10.	დამოკიდებულება ვაგონის მწარმოებლურობასა და ცარიელი ვაგონის გარბენებს შორის.....	85
ნახ. 11.	ვაგონის ბუნვის პრინციპული სქემა.....	97
ნახ. 12.	დაცლის სადგურში დასაცვლელად მოსული მატარებლის დამუშავებაზე საჭირო ტექნოლოგიური დროის დამოკიდებულება მიწოდების ფრონტის სიგრძესა და შემადგენლობის მოძრაობის სიჩქარეზე.....	103
ნახ. 13.	ვაგონის მწარმოებლურობის დამოკიდებულება დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის დამუშავების ხანგრძლივობისაგან.....	105
ნახ. 14.	სვლითი და ტექნიკური სიჩქარეების გამოთვლის სქემები.....	108
ნახ. 15.	დამოკიდებულება ვაგონის მწარმოებლურობასა და მატარებელთა მოძრაობის საუბნო სიჩქარეს შორის.....	110
ნახ. 16.	ერთლიანდაგიანი ნაწილობრივ პაკეტური გრაფიკი.....	119
ნახ. 17.	ერთლიანდაგიანი ნაწილობრივ კონური გრაფიკი.....	120
ნახ. 18.	სამტრედია-ბათუმისა (ა) და სამტრედია-ფოთის (ბ) უბნებზე კონური გრაფიკის გამოყენების ფრაგმენტები.....	120

შესავალი

დღეისათვის, დამოუკიდებელი და სუვერენული საქართველოს ეკონომიკაში, ქვეყნის სატრანსპორტო სისტემას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს. თუ გავითვალისწინებთ, რომ დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ საქართველო გახდა სატრანზიტო ქვეყანა ევროპასა და აზიას შორის, მისი სატრანსპორტო სისტემის მნიშვნელობა ერთი-ორად გაიზარდა.

საქართველოში სარკინიგზო ტრანსპორტი ფუნქციონირებს უკვე 150 წელზე მეტია. ამ კუთხით შეიძლება ითქვას, რომ საქართველო არის ერთ-ერთი „უძველესი სარკინიგზო ქვეყანა“. რკინიგზის ქსელი განშტოებულია საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე და აკავშირებს ერთმანეთთან როგორც ქვეყნის აღმოსავლეთ და დასავლეთ ნაწილებს, ასევე ჩვენ სახელმწიფოს მეზობელ ქვეყნებთან (რუსეთის ფედერაცია, აზერბაიჯანი, სომხეთი და თურქეთი). თამამად შეიძლება ითქვას, რომ დღეისათვის საქართველოს რკინიგზა წარმოადგენს ევროპა-აზიის სატრანსპორტო დერეფნის ძირითად ხერხემალს. თვითონ ქვეყნის შიგნით რკინიგზის განშტოებები და ხაზები შედის თითქმის ყველა რაიონსა და ქალაქში, გარდა რამდენიმე მთის რაიონისა.

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს რკინიგზა, სომხეთის რკინიგზასთან ერთად, სამართალმემკვიდრეა ყოფილი ამიერკავკასიის რკინიგზისა. ეს უკანასკნელი საბჭოთა კავშირის პირობებში აერთიანებდა ამ ორი რესპუბლიკის ტერიტორიაზე განლაგებულ რკინიგზებს და ითვლებოდა ერთ-ერთ მოწინავედ მთელი ქვეყნის მასშტაბით. წამყვანი ადგილი ამიერკავკასიის რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში ეჭირა ადგილობრივ გადაზიდვებს. სატრანზიტო გადაზიდვების წილი მთლიან გადაზიდვით პროცესში თვალშისაცემად ნაკლები იყო და ისიც ძირითადად აზერბაიჯანის ნავთობის ხარჯზე.

საქართველოს დამოუკიდებელ ქვეყნად ჩამოყალიბების შემდეგ, მისმა ეკონომიკამ სულ სხვა მიმართულებით იწყო განვითარება, ვიდრე წინა პერიოდში. განვითარების ამ პროცესებში გადამწყვეტი როლი ითამაშა საბაზრო ეკონომიკამ და საქართველოს გეოსტრატეგიულმა მდგომარეობამ. დღეისათვის საქართველოს ტერიტორიაზე გადის გაერო-სა და ევროკავშირის მიერ აღიარებული „ტრასეკას“ ევროპა-აზიის დამაკავშირებელი, „რკინიგზების თანამშრომლობის

ორგანიზაციის“ (OSJD) №5 და №10, ასევე „ტრანსკასპიური საერთაშორისო სატრანსპორტო მარშრუტის“ (TMTM) საერთაშორისო სატრანსპორტო დერეფნები.

მსოფლიოს ეკონომიკურ სისტემაში პოსტსაბჭოური ქვეყნების ინტეგრაციამ, შეცვალა სატვირთო მიმართულებები და ახალი მოთხოვნები წაუყენა ტვირთნაკადების გადაადგილებას; ამასთან, პრიორიტეტული გახდა ისეთი გადაზიდვები, რომლებიც წინა პერიოდში საერთო სარკინიგზო სატვირთო გადაზიდვებისაგან არაფრით გამოირჩეოდნენ (საპაკეტო და საკონტეინერო გადაზიდვები, ახალი სატრანსპორტო-ტექნოლოგიური სქემები და სხვა).

ცნობილია, რომ სარკინიგზო ტრანსპორტი ეროვნული მეურნეობის ურთულესი დარგია თავისი ქვესისტემებით (ქვედარგებით). მათ ურთიერთშეთანხმებულ და რაციონალურ ფუნქციონირებას დიდი მნიშვნელობა აქვს დარგის წინაშე დასმული ამოცანების გადაჭრაში. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია იმ ტექნიკური, ტექნოლოგიური და საექსპლუატაციო პარამეტრების გაუმჯობესება და სრულყოფა, რომელთაც პირდაპირი კავშირი აქვთ რკინიგზის მუშაობის საბოლოო, რეზულტატურ მაჩვენებლებთან. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი როლი აღნიშნული პარამეტრების გაუმჯობესებაში, სატვირთო ვაგონის ექსპლუატაციას უჭირავს. მისი ფუნქციონირების უმნიშვნელოვანესი მაჩვენებლები, როგორცაა ვაგონის მწარმოებლურობა, ვაგონის ბრუნვა, ვაგონის ტვირთამწეობის გამოყენების ხარისხი და სხვა, უშუალო კავშირშია რკინიგზის ეკონომიკასთან, ფინანსურ შემოსავლებთან და გავლენას ახდენენ მათზე. შეიძლება ითქვას, რომ სატვირთო ვაგონის რაციონალური ექსპლუატაცია სარკინიგზო ტრანსპორტის წარმატებული მუშაობის აუცილებელი პირობაა.

ზოგადად შეიძლება აღინიშნოს, რომ რკინიგზის სატვირთო ვაგონის გამოყენების სრულყოფა, მნიშვნელოვანი საკითხია ეროვნული მეურნეობის განმტკიცების კუთხით. ამ თვალსაზრისით სატვირთო ვაგონი განიხილება, როგორც ტვირთების მასობრივი გადაზიდვის უებარი საშუალება. ერთი და იგივე სავაგონო პარკით დაგეგმილზე მეტი მოცულობით ტვირთების გადაზიდვა, უშუალოდ ზრდის რკინიგზის ფინანსურ შემოსავლებს და ამალავს კონკურენტუნარიანობის დონეს ერთიან სატრანსპორტო სისტემაში.

უნდა აღინიშნოს, რომ სატვირთო ვაგონის გამოყენების გაუმჯობესების ღონისძიებები, რომლებიც საბოლოო ჯამში მიმართულია მის მწარმოებლურობის

გაზრდაზე, წარმოადგენს მნიშვნელოვან ორგანიზაციულ-ტექნიკური და ეკონომიკური საკითხების კომპლექსს, რომელთა გადაწყვეტაში მთავარია ტექნიკური საშუალებების რაციონალური გამოყენება და შრომის მოწინავე მეთოდების (ინტენსიური ტექნოლოგიების) განხორციელება. აღნიშნულის გათვალისწინებით შესაძლებელია შემცირდეს მოთხოვნები სავაგონო პარკზე, ანუ შემცირდეს კაპიტალდაბანდებები და საექსპლუატაციო ხარჯები ვაგონების მშენებლობასა და მოვლა-შენახვაზე, გაიზარდოს შრომის ნაყოფიერება და მინიმუმამდე დავიდეს გადაზიდვების თვითღირებულება ტრანსპორტის სხვა სახეობებთან შედარებით.

თუ გადავხედავთ რკინიგზის ტექნიკური აღჭურვილობის განვითარების ისტორიას, აღმოჩნდება, რომ რუსეთში რკინიგზების დაარსებიდან ძალიან მოკლე დროში, აქტუალური გახდა სავაგონო პარკის დიფერენციაციის საკითხი. საკითხის აქტუალურობა გამოიწვია იმ გარემოებამ, რომ პირველყოფილი ვაგონების (რომლებსაც რუსეთში რკინიგზის განვითარების პირველ ეტაპზე უწოდებდნენ „დილიჟანსს“, „კარეტას“ და სხვა) ერთფეროვნება არ იძლეოდა საშუალებას, რომ მაღალმწარმოებლურნი ყოფილიყვნენ ისინი. შეიძლება ითქვას, რომ ამ პერიოდიდან მოყოლებული (XIX საუკუნის 30-იანი წლების მიწურული და 40-იანი წლების დასაწყისი) დღემდე, აღნიშნული საკითხი, ანუ სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა სარკინიგზო ტრანსპორტის აქტუალური პრობლემაა. იგი პირდაპირ კავშირშია ისეთ ფუნდამენტურ საკითხებთან, როგორცაა კაპიტალდაბანდებებისა და საექსპლუატაციო ხარჯების, ტვირთების ტრანსპორტირების ვადების, გადაზიდვების თვითღირებულების შემცირება. ყოველივე აღნიშნული მიიღწევა სატვირთო ვაგონის ტვირთამწეობისა და ტევადობის გაუმჯობესებით, მისი ბრუნვის დაჩქარებით და უახლესი ტექნოლოგიების გამოყენებით. აღნიშნულის გათვალისწინებით თვალნათლივ ჩანს სადისერტაციო თემის აქტუალურობა.

სადისერტაციო ნაშრომში დასმული მთავარი საკითხიდან გამომდინარე, გაანალიზებულია საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ვაგონის ექსპლუატაციის პირობები და მისი გაუმჯობესების გზები და საშუალებები, რამაც განსაზღვრა კვლევის ძირითადი მიზნები და ამოცანები.

ჩამოყალიბებულია რა ნაშრომის აქტუალურობა, ყოველივე ზემოხსენებულის საფუძველზე გამოიკვეთა სადისერტაციო ნაშრომის მიზანი, მეცნიერული სიახლე და პრაქტიკული ღირებულება:

დისერტაციის მიზანს წარმოადგენს: საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ვაგონების ექსპლუატაციის პირობების გამოკვლევა, მათი ფუნქციონირების რაციონალური ფორმების დადგენა, მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლო რეზერვების გამოვლენა თანამედროვე ინტენსიური ტექნოლოგიების გათვალისწინებით და როგორც შედეგი, სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობის ამაღლება.

დისერტაციის მიზნიდან გამომდინარე, წარმოდგენილ ნაშრომში დასმული და გადაწყვეტილი იქნა შემდეგი ამოცანები:

- საქართველოს რკინიგზის ფუნქციონირების პირობების ანალიზი წინა პერიოდში და მოცემულ ეტაპზე;
- საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ვაგონის გამოყენების სფეროების გამოკვლევა;
- სხვადასხვა ტიპის სატვირთო ვაგონის წილის დადგენა გადაზიდვით პროცესში;
- სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლო რეზერვების ანალიზი;
- საქართველოს რკინიგზის არსებული ტექნიკური აღჭურვილობის პირობებში სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა ტექნიკურ-ტექნოლოგიური რეზერვებისა და ინტენსიური ტექნოლოგიების გამოყენებით;
- საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდით მისაღები შესაძლო ეკონომიკური ეფექტის განსაზღვრა;
- მეცნიერულად დამუშავებული იქნა სათანადო დასკვნები და წინადადებები.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე: სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შედეგები, რომლებიც შეიცავენ მეცნიერულ სიახლეს, შემდეგია:

- დამუშავებულია ვაგონის მწარმოებლურობასა და მის გაზრდაზე გავლენის მომხდენ პარამეტრებს შორის კავშირის ამსახველი ფორმულები;

- სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდაზე მოქმედ პარამეტრებზე დაყრდნობით, დადგენილია ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის რაციონალური დონეები;
- განსაზღვრულია სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდით საქართველოს რკინიგზის მუშაობის გაუმჯობესებული პარამეტრები და გადაზიდვის ეფექტიანობა;
- შემოთავაზებულია მოცემულ ეტაპზე სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის უმოკლეს ვადებში (ლოკალურად) გაზრდის მეთოდიკა, საქართველოს რკინიგზის დღევანდელი აღჭურვილობის შესაბამისობაში.

ნაშრომის პრაქტიკული ღირებულება – დისერტაციის მეცნიერული შედეგების პრაქტიკული რეალიზაცია უზრუნველყოფს საქართველოს რკინიგზაზე უმოკლეს ვადებში სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდას 13,54%-ით, რაც განაპირობებს შესაძლო ეკონომიკურ ეფექტს 2551538,6 ლარის ფარგლებში; ეს უკანასკნელი მიიღწევა:

- სატვირთო ვაგონის დატვირთვის დონის ამაღლებით;
- ვაგონების ცარიელი გარბენების სიდიდის შემცირებით;
- დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირებით;
- ვარიანტული გრაფიკების გამოყენების საფუძველზე მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარის ამაღლებით.

ნაშრომის აპრობაცია: დისერტაციის შუალედური შედეგები მოხსენებული და განხილულია საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სატრანსპორტო სისტემებისა და მექანიკის ინჟინერიის ფაკულტეტის “სარკინიგზო ტრანსპორტი“-ს დეპარტამენტის მიერ ორგანიზებულ კვლევით კომპონენტებზე – პროსპექტუსი (12.07.2022), პირველი კოლოკვიუმი (16.02.2023), მეორე კოლოკვიუმი (07.07.2023), მესამე კოლოკვიუმი (08.02.2024), და დისერტაციის წინასწარ დაცვაზე (17.04.2024), საერთაშორისო კონფერენციაზე სატრანსპორტო ხიდი ევროპა-აზია (თბილისი, 2022 წელი 26-28 სექტემბერი). დისერტაციის მასალების მიხედვით გამოქვეყნებულია 4 სამეცნიერო ნაშრომი. მათ შორის ერთი მაღალრეიტინგულ საერთაშორისო ჟურნალში „ქართველი მეცნიერები“ google scholar-ის ეგიდით.

ნაშრომის მოცულობა – სადისერტაციო ნაშრომი შედგება რეზიუმესაგან (ქართულ და ინგლისურ ენებზე), შესავლისაგან, ლიტერატურის მიმოხილვისგან, შედეგებისა და მათი განსჯისა და დასკვნისაგან; ის შეიცავს კომპიუტერზე ნაბეჭდ 161 გვერდს, 14 ცხრილსა და 18 ნახაზს, ლიტერატურის სიას 39 დასახელებით და 7 დანართს.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, სადისერტაციო ნაშრომი მოიცავს საქართველოს რკინიგზის სტაბილური ფუნქციონირებისათვის უაღრესად აქტუალურ საკითხებს, რომლის განხორციელებაც უდავოდ აამაღლებს სატვირთო გადაზიდვების მოცულობას და ექნება შესაბამისი ეკონომიკური ეფექტი.

1. ლიტერატურის მიმოხილვა

1.1. საქართველოს რკინიგზის ფუნქციონირების პირობები განვლილი პერიოდებიდან დღემდე

წინა პერიოდში, კონკრეტულად XX საუკუნის 50-იან წლების ბოლოდან დაწყებული, ტრანსპორტის ცალკეულ სახეობებს შორის, სარკინიგზო ტრანსპორტს წამყვანი ადგილი ეჭირა ერთიან სატრანსპორტო სისტემაში. ამიერკავკასიის რკინიგზა იმ პერიოდში აერთიანებდა საქართველოსა და სომხეთის ტერიტორიაზე განლაგებულ რკინიგზებს, რომელიც შემდგომში ერთ-ერთი მოწინავე იყო ქვეყნის მასშტაბით არსებულ რკინიგზებს შორის და აღჭურვილი იყო იმ დროისათვის არსებული მოწინავე ტექნიკითა და ტექნოლოგიებით: რკინიგზაზე გადაზიდვითი პროცესი ხორციელდებოდა თბილისის ელმავალმშენებელი ქარხნის (თემქ) მიერ წარმოებული ვლ-8 და ვლ-10 სერიის ორსექციანი, რვაღერძიანი მუდმივი დენის ელმავლებით, რომელთაც მოგვიანებით დაემატა ვლ-11 სერიის ელმავლები. ამ პერიოდისათვის ამიერკავკასიის რკინიგზა თითქმის სრულად იყო ელექტრიფიცირებული. მატარებელთა მოძრაობის ორგანიზაციაში ცენტრალურ მიმართულებებზე და ბევრ მეორეხარისხოვან უბნებსა და შტოებზე, გამოყენებული იყო ავტომატური ბლოკირება, ხოლო სამტრედია-სოხუმის უბანზე – დისპეტჩერული ცენტრალიზაცია. მთავარ მიმართულებებზე ლიანდაგი აღჭურვილი იყო მძლავრი რ-65 ტიპის რელსებით. აღსანიშნავია, რომ სატვირთო მატარებლების მოძრაობის ზომები ცალკეულ უბნებზე (ერთლიანდაგიანი, ორლიანდაგიანი) მერყეობდა დღეღამეში 25-40 წყვილის ფარგლებში, ხოლო სამგზავრო მატარებლების რიცხვი ცალკეული კატეგორიების გათვალისწინებით (ჩქარი, შორეული, ადგილობრივი, საგარეუბნო) შეადგენდა დაახლოებით 130 წყვილ მატარებელს [1]. ამიერკავკასიის რკინიგზის საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებული ნაწილის მუშაობის უმნიშვნელოვანესი ტექნიკურ-საექსპლუატაციო მაჩვენებლები გასული საუკუნის 80-იან წლებში მოყვანილია ცხრილ 1-ში [2].

ცხრილი 1.

ამიერკავკასიის რკინიგზის საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებული ნაწილის მუშაობის უმნიშვნელოვანესი მაჩვენებლები გასული საუკუნის 80-იან წლებში

№	მაჩვენებლები	წლები				
		1983	1984	1985	1986	1987
1	რკინიგზის საექსპლუატაციო სიგრძე, ათასი კმ	1,465	1,465	1,466	1,580	1,580
2	ელექტრიფიცირებული რკინიგზები, ათასი კმ	1,465	1,465	1,466	1,580	1,580
3	ტვირთბრუნვა, მლრდ.ტ.კმ	13,49	13,31	13,49	13,13	12,49
4	მგზავბრუნვა, მლრდ. მგზ. კმ	3,73	3,68	3,72	3,70	3,61
5	გადაზიდული ტვირთების მოცულობა, მლნ.ტ	38,07	38,61	40,44	39,65	37,73
6	ვაგონის საშუალო მოცდენა:					
	-ერთ სატვირთო ოპერაციაზე, სთ	24,13	23,82	23,23	23,04	30,66
	-ერთ ტექნიკურ ოპერაციაზე, სთ	12,04	10,50	11,00	12,67	16,72
7	სატვირთო მატარებლების მოძრაობის საუბნო სიჩქარე, კმ/სთ	19,38	20,02	19,89	19,64	17,07

ამრიგად, როგორც ცხრილიდან ჩანს, ამიერკავკასიის რკინიგზა გასული საუკუნის 80-იან წლებში, ანუ ყოფილი საბჭოთა კავშირის დაშლამდე, აღმავლობის გზაზე იდგა. 1985 წლისათვის ამიერკავკასიის რკინიგზაზე ვაგონის ბრუნვა დაჩქარდა რამდენიმე ერთეულით და შესაბამისად, უდიდესი ეკონომიკური ეფექტით. ამ პერიოდისათვის საქართველოს ნაწილზე რკინიგზის საექსპლუატაციო სიგრძემ შეადგინა 1580 კმ [3]. შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნული პერიოდი (1980-90 წწ) იყო პიკი ამიერკავკასიის რკინიგზის განვითარებაში.

1990-94 წლების ქვეყანაში არსებულმა პოლიტიკურად არასტაბილურმა მდგომარეობამ, საქართველოს რკინიგზასა და მის მეურნეობას დიდი ზიანი მიაყენა. ამ ხნის განმავლობაში ფაქტიურად სარკინიგზო ტრანსპორტი გამოდიოდა მწყობრიდან, რაც გაგრძელდა თითქმის 1995 წლამდე.

მე-2 ცხრილში მოყვანილია იგივე მაჩვენებლები რაც ცხრილ 1-ში, მხოლოდ საქართველოს დამოუკიდებლობის პირობებში 1990-1996 წლებში.

საქართველოს რკინიგზის მაჩვენებლები 1990–1996 წლებში

№	მაჩვენებლები	წლები			
		1990	1994	1995	1996
1	რკინიგზის საექსპლუატაციო სიგრძე, ათასი კმ	1,580	1,580	1,580	1,580
2	ელექტრიფიცირებული რკინიგზები, ათასი კმ	1,580	1,580	1,580	1,580
3	ტვირთბრუნვა, მლრდ.ტ.კმ	13,31	11,09	0,96	1,25
4	მგზავრბრუნვა, მლრდ. მგზ. კმ	3,68	2,81	1,16	0,37
5	გადაზიდული ტვირთების მოცულობა, მლნ.ტ	38,61	28,3	5,6	4,7
6	ვაგონის საშუალო მოცდენა:				
	– ერთ სატვირთო ოპერაციაზე, სთ	23,82	30,01	320,57	284,35
	– ერთ ტექნიკურ ოპერაციაზე, სთ	10,50	20,36	19,48	36,11
7	სატვირთო მატარებლების მოძრაობის საუბნო სიჩქარე, კმ/სთ	20,02	17,14	14,80	14,30

თუ შევადარებთ ცხრილებში მოყვანილი პარამეტრების საშუალო მნიშვნელობებს ერთმანეთს, აღმოჩნდება, რომ ქვეყნის დამოუკიდებლობის საწყის ეტაპზე საქართველოს რკინიგზა იმყოფებოდა კატასტროფულ მდგომარეობაში. ასე მაგალითად, 1991-96 წლებში ტვირთბრუნვის სიდიდე საშუალოდ შემცირდა 11,5-ჯერ, მგზავრბრუნვისა – თითქმის 6-ჯერ, გადაზიდული ტვირთების მოცულობა 7,5-ჯერ და ა.შ.

1995 წლიდან ქვეყნის ხელისუფლებისა და რკინიგზის ხელმძღვანელობის ძალისხმევით, საქართველოს რკინიგზამ ნელ-ნელა დაიწყო კრიზისული მდგომარეობიდან გამოსვლა და საექსპლუატაციო მუშაობის პირობების გაუმჯობესება. ამ პერიოდში (1995-2005 წლები) მან შეძლო ინტეგრაცია მსოფლიოს სატრანსპორტო სისტემაში. მას შემდეგ რაც საქართველო დამოუკიდებელი და სუვერენული ქვეყანა გახდა, მის ტერიტორიაზე გადის **გაერო-სა** და ევროკავშირის მიერ აღიარებული №10 „ტრასეკას“ სახელით ცნობილი საერთაშორისო სატრანსპორტო დერეფანი. საქართველომ, როგორც ქვეყანამ, მიიღო სატრანზიტო გზის სტატუსი, ხოლო მისი რკინიგზა გახდა უმნიშვნელოვანესი სატრანსპორტო რგოლი, დამაკავშირებელი საშუალება, ევროპასა და აზიას შორის. ამრიგად,

შეიძლება თამამად ითქვას, რომ საქართველოს რკინიგზა ჩიხობრივი გზიდან, ეტაპობრივად გარდაიქმნა სატრანზიტო გზად.

დღეისათვის საქართველოს რკინიგზით გადაზიდული ტვირთის დაახლოებით 90% სატრანზიტოა [4]. სატრანზიტო ტვირთის განაწილება (მცირედენი ცდომილებით) ამ ეტაპზე ასე წარმოგვიდგება: 60% – სუფთა ტრანზიტია, 10% – ექსპორტი და დაახლოებით 20% იმპორტი. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს რკინიგზის მუშაობის მაჩვენებლები 2002 წლისათვის მიუახლოვდა 1990 წლის დონეს.

უკვე 25 წელზე მეტი გავიდა იმ კრიზისული პერიოდიდან და დღეისათვის საქართველოს რკინიგზა მუშაობს სტაბილურ რეჟიმში, აკმაყოფილებს წაყენებულ მოთხოვნებს, მაგრამ ყურადსაღებია, რომ მისი ექსპლუატაციის ცალკეული, კონკრეტული საკითხები, განსაკუთრებით მოძრავი შემადგენლობის გამოყენებისა და რეგულირების სფეროში, ჩვენი შეფასებით, მოითხოვენ შემდგომ მეცნიერულ კვლევებს და პრობლემის სწრაფად გადაჭრას.

1.2. სატვირთო ვაგონი, როგორც რკინიგზის გადაზიდვითი პროცესის განხორციელების უმნიშვნელოვანესი ელემენტი

სარკინიგზო ტრანსპორტის ნორმალური ფუნქციონირებისათვის, აუცილებელია მისი ცალკეული დარგების განვითარება და ურთიერთშორის ტექნიკური და ტექნოლოგიური კავშირების დამყარება. სავაგონო მეურნეობა მისი ძირითადი ატრიბუტით, სავაგონო პარკით, წარმოადგენს ერთ-ერთ მთავარ და რთულ დარგს სარკინიგზო ტრანსპორტის ფუნქციონირებაში.

ვაგონების ექსპლუატაციაში დიდი მნიშვნელობა აქვს მათ რაციონალურ კონსტრუქციებსა და ტექნიკურ-ეკონომიკურ მაჩვენებლებს; მათი საშუალებით შესაძლებელი ხდება მგზავრების მოხერხებული და კომფორტული ტრანსპორტირება, სატვირთო ვაგონების ტვირთამწეობისა და ტევადობის მაქსიმალური გამოყენება. შესაბამისად, რკინიგზის სიმძლავრის (გადაზიდვისუნარიანობა) გაზრდა, დატვირთვა-გადმოტვირთვის სამუშაოების

მესრულებისას კომპლექსური მექანიზაციის საშუალებების მაქსიმალური გამოყენება და სხვა.

ნებისმიერი რკინიგზის ექსპლუატაცია ხორციელდება მატარებელთა საშუალებით. მატარებლის კლასიკური განმარტებიდან ჩანს, თუ როგორია ვაგონის როლი მის რაობაში, ანუ ვაგონი არის რკინიგზის გადაზიდვითი პროცესის გახორციელების ერთერთი უმნიშვნელოვანესი ელემენტი [5].

უნდა აღინიშნოს, რომ რკინიგზების დაარსებისთანავე, აუცილებელი გახდა მისი ფუნქციონირებისათვის საჭირო კომპონენტების შექმნაც, ანუ რკინიგზის შემადგენელი დარგების დაარსება და განვითარება. ერთ-ერთი პირველი, სარკინიგზო სფეროში ლოკომოტივების (შექმნის) შემდეგ, ვაგონი და სავაგონო მეურნეობის განვითარება გახდა. ხაზი უნდა გაესვას იმ გარემოებას, რომ საქართველოში რკინიგზების დაარსება უშუალო კავშირშია რკინიგზების დაარსებასთან ძველ რუსეთში, სადაც ვაგონებზე (სატვირთო, სამგზავრო) მოთხოვნა იზრდებოდა სარკინიგზო ქსელის განვითარების პროპორციულად. იმ პერიოდისათვის, როდესაც საქართველოს ტერიტორიაზე ფუნქციონირება დაიწყო რკინიგზამ (1872 წელი), რუსეთში უკვე ფუნქციონირებდა ოთხი მაგისტრალური მიმართულების რკინიგზა, მათ შორის პირველი დიდი მასშტაბის, მოსკოვ-სანკტ-პეტერბურგის რკინიგზის მშენებლობამ (650კმ), დღის წესრიგში მწვავედ დააყენა საკითხი სამგზავრო და სატვირთო ვაგონების მასობრივი მშენებლობის შესახებ [6]. ამ ამოცანის გადასაჭრელად გადაწყდა, რომ სანკტ-პეტერბურგში არსებული თუჯის სამსხმელი ქარხანა გადაეცათ გზათა მიმოსვლის სამინისტროსათვის [7], რაც გახორციელდა 1843 წელს. ამ რკინიგზის გახსნის მომენტისათვის, ხსენებულ ქარხანას უკვე გამოშვებული ჰქონდა დაახლოებით 3000 ვაგონი (დახურული და ბაქნები). ეს ვაგონები იყო ორღერძიანი 8,2 ტ ტვირთამწეობით. პირველი გამოშვების როგორც სატვირთო ასევე სამგზავრო ვაგონებში, მაქსიმალურად იყო გამოყენებული ხის მასალა.

რკინიგზით გადასაზიდი ტვირთების ნომენკლატურის გაფართოების პარალელურად, მწვავედ დადგა დღის წესრიგში საკითხი ვაგონთა სპეციალიზაციის შესახებ. 1862-72 წლებში შეიქმნა და ექსპლუატაციაში შევიდა ქვანახშირის, სამშენებლო მასალების, მალფუჭებადი ტვირთების (ხილის, რძის, ცოცხალი თევზის) და სხვა სახის ვაგონები, ხოლო 1872 წლიდან მასობრივად

დაიწყო ნავთობისა და ნავთობპროდუქტების გადამზიდი ვაგონების მშენებლობა. აღნიშნულთან ერთად განხორციელდა სატვირთო და სამგზავრო ვაგონმშენებელი ქარხნების სპეციალიზაცია. დიდი სიმძლავრის ორთქმავლების ექსპლუატაციაში შესვლამ, აუცილებელი გახდა ახალი ტიპის ვაგონების კონსტრუქციების შექმნა, რომელთა ტვირთამწეობა გაცილებით მეტი იქნებოდა წინამორბედებთან შედარებით. ამავე პერიოდში დაიწყო სამგზავრო ვაგონების კონსტრუქციების სრულყოფა გათბობისა და კონდინცირების სისტემების დამონტაჟების კუთხით. პარალელურად მიმდინარეობდა ვაგონის ცალკეული დეტალებისა და კვანძების სრულყოფა და განვითარება. ასე მაგალითად, 1925-31 წლებში შეიქმნა იმ დროისათვის ყველაზე რაციონალური კონსტრუქციის ავტომატური სამუხრუჭო სისტემები; 1935 წლიდან ახალი კონსტრუქციის ვაგონებს უშვებდნენ ავტომატური გადაბმულობებით, ხოლო არსებულ, ძველი კონსტრუქციის ვაგონებზე მიმდინარეობდა მექანიკური გადაბმულობების შეცვლა ავტოგადაბმულობებით, გეგმიური წესით და საბოლოოდ დამთავრდა 1957 წელს. 1991 წლამდე განხორციელდა მრავალი წარმატებული პროექტი და დაიხვეწა სატვირთო ვაგონის კონსტრუქციები. ოთხდერძიანი უნივერსალური ვაგონის ტვირთამწეობა გაიზარდა 64-68 ტ-მდე, ვაგონის კონსტრუქციიდან ბუქსები სრიალა საკისრებით, გამოდევნა ბუქსებმა გორგოლაჭიანი საკისრებით, გაუმჯობესდა სამუხრუჭო სისტემები და ვაგონის ძარის ცალკეული დეტალები და კვანძები, დინამიკური დატვირთვებისაგან ვაგონის ძარის სიმტკიცის ამაღლების მიზნით, ცალკეული ტიპის ვაგონების გამოშვება ხორციელდება მთლიანლითონის ძარით და სხვ.

გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისიდანაც არ შეწყვეტილა ვაგონთმშენებლობის პროგრესული განვითარება. მსოფლიოს წამყვან „სარკინიგზო“ ქვეყნების ცნობილ სავაგონო კომპანიებსა და ფირმებში (ტვერის ვაგონთმშენებელი ქარხანა – TB3, ტიხვინის ვაგონთმშენებელი ქარხანა – TBC3, ბრიანსკის მანქანათმშენებელი ქარხანა – БМЗ – ყველა რუსეთში, ამენდორფის ვაგონთმშენებელი კომპანია – VVB LOWA, დესაუს ვაგონთმშენებელი კომპანია – VEB WD, ვილდაუს მძიმე მანქანათმშენებლობის საწარმო – VEB Heinrich Rau – ყველა გერმანია, ლევალუა პერეს მანქანათმშენებელი კომპანია – Alstom, მარსელის მანქანათმშენებელი კონცერნი – INVEHO UFO, კრესპინის ვაგონთმშენებელი კომპანია – ANF Industrie – ყველა საფრანგეთი და აშ). ინტენსიურად

მიმდინარეობდა ახალი თაობის სატვირთო ვაგონების მშენებლობა (ან არსებულის რეკონსტრუქცია), ამაღლებული საიმედოობის, ექსპლუატაციის გაზრდილი ვადებისა და ეკონომიურობის კუთხით. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ვაგონმშენებლობის განვითარება საქართველოში, სადაც 2005 წლიდან იწყება ახალი მოდელის სხვადასხვა ტიპის სატვირთო ვაგონების მშენებლობა და არსებულის მოდერნიზირება.

ახალი თაობის სატვირთო ვაგონების მშენებლობისას გათვალისწინებული იყო შემდეგი კრიტერიუმები:

- სამსახურის ვადის პერიოდში მოცემული ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების პროგნოზირება;
- ტვირთის დაცულობის დონის ამაღლება და სატვირთო ოპერაციების მექანიზაციის მაქსიმალურად შესრულების შესაძლებლობა;
- ტვირთამწეობის ამაღლება მინიმუმ 5%-ით ძველი თაობის ვაგონებთან შედარებით;
- კაპიტალდაბანდების შემცირება ახალი ვაგონის აგებაზე არანაკლებ 5%-ით;
- საექსპლუატაციო ხარჯების ეკონომია 10%-ით;
- გაუმჯობესებული კონსტრუქციის ურიკებისა და ავტოგადაბმულობების გამოყენება გაზრდილი შეკეთებათშორისი ვადებით;
- ეკოლოგიური უსაფრთხოება, სამსახურის ვადის გასვლის შემდეგ მასალის გამოყენების შესაძლებლობა, ნაყარი ტვირთების მაქსიმალური დაცულობა განიავებისაგან (ღია ვაგონით ტრანსპორტირების შემთხვევაში) და უდანაკარგო ტრანსპორტირება ძარის სიმჭიდროვის საფუძველზე;
- შრომის ნაყოფიერების ამაღლება ვაგონის მომსახურებაზე 20%-ით ხარჯების შემცირებით.

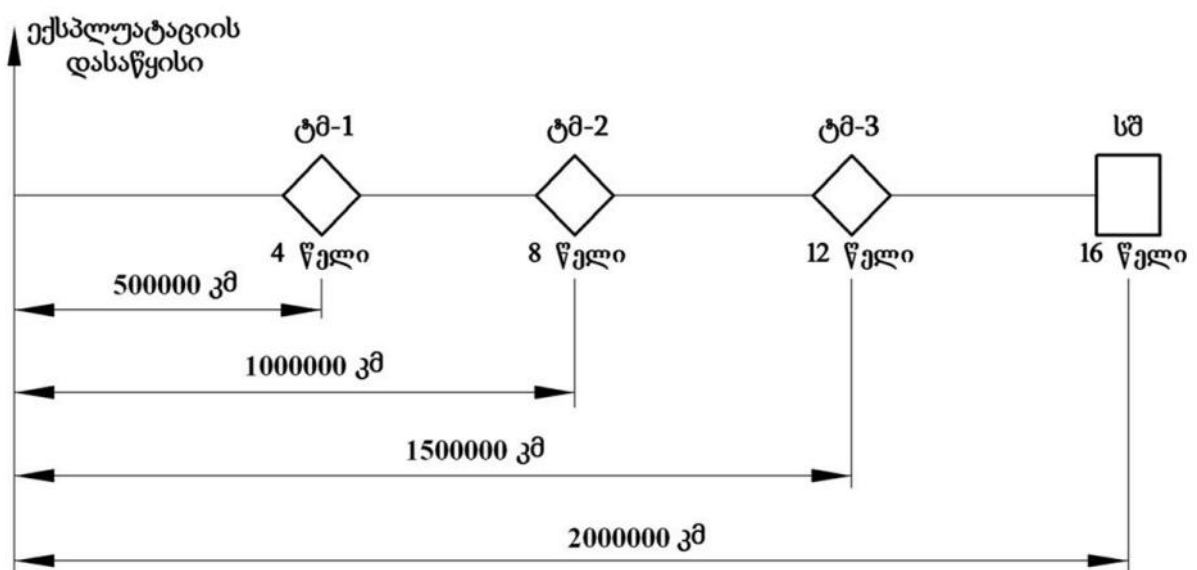
ვაგონის ტვირთამწეობის გაზრდის მიზნით, ვაგონის ღერძზე დაწოლა ახალი თაობის ვაგონებში შეადგენს 25-30 ტმ, ხოლო სატვირთო ვაგონის ძარა მზადდება ფურცლოვანი, გაზრდილი სიმტკიცის მქონე დაბალლეგირებული ფოლადისაგან (450 ნ/მმ²), კოროზიამედეგობის მაღალი ხარისხით. ახალი მარკის ფოლადის გამოყენება ვაგონთმშენებლობაში საშუალებას იძლევა შემცირდეს ძაბვები მის კვანძებსა და ელემენტებში. ახალი თაობის ვაგონების ზოგიერთი ტექნიკური მაჩვენებელი ძველთან შედარებით, ნაჩვენებია ცხრილ 3-ში.

ახალი თაობის სატვირთო ვაგონის ზოგიერთი ტექნიკური მაჩვენებელი¹

მაჩვენებლები	ძველი თაობის სატვირთო ვაგონები	ახალი თაობის სატვირთო ვაგონები
ტვირთამწეობა, ტ	60-70	50-60; 71-75; 90-94
სტატიკური დატვირთვა, ტ	58	40-48; 62-69; 72-80
ღერძზე მოსული დატვირთვა, ტ	24	18...25...30
დასაშვები გრძივი ძალა, ტ	300	350
კონსტრუქციული სიჩქარე, კმ/სთ	120	100...120...140
რემონტშორისი გარბენები	2 წელი ექსპლუატაციაში შესვლის ან კაპიტალური რემონტის შემდეგ	4 წელი ან 500000 კმ

1 – ცხრილ 3-ში მოყვანილი ზოგიერთი მაჩვენებელი მიახლოებითია.

ახალი თაობის ვაგონების სამსახურის ვადა საშუალოდ შეადგენს 32 წელს. სამსახურის მთელი პერიოდის განმავლობაში მის მომსახურებასა და შეკეთებაზე გაწეულმა ხარჯებმა უნდა შეადგინონ არა უმეტეს 40-50% ძველი თაობის ვაგონებთან შედარებით. ნახ. 1-ზე ნაჩვენებია ახალი თაობის სატვირთო ვაგონების ტექნიკური მომსახურებისა და შეკეთების სქემა.

ნახ. 1. ახალი თაობის სატვირთო ვაგონების ტექნიკური მომსახურებისა და რემონტის სქემა.

ტმ – ტექნიკური მომსახურება; სშ – საშუალო შეკეთება

ამრიგად, როგორც ჩატარებული ანალიზიდან ჩანს, სატვირთო ვაგონი არის რკინიგზის გადაზიდვითი პროცესის უმნიშვნელოვანესი ელემენტი; მისი მწარმოებლურობის გაზრდისას (უპ. ყოვლისა ტვირთამწეობის გაზრდით)

გასათვალისწინებელი იქნება მისი რაციონალური კონსტრუქციები, ექსპლუატაციის ინტენსივობა (თანამედროვე უახლესი ინტენსიური ტექნოლოგიები), ასევე ხარჯები (კაპიტალური, საექსპლუატაციო) ვაგონების სხვადასხვა სახის მომსახურებასა და შეკეთებაზე.

1.3. სატვირთო სავაგონო პარკის განვითარებასთან დაკავშირებული სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების ანალიზი

ჯერ კიდევ XIX საუკუნის შუა პერიოდში ინჟინერმა პ. პ. მელნიკოვმა თავის ნაშრომში „რკინიგზების შესახებ“, განიხილა გარკვეული საკითხები მიძღვნილნი მომავალში ასაშენებელ მოძრავ შემადგენლობასა და კონკრეტულად ვაგონების მშენებლობისადმი. მოყვანილ საკითხებში განიხილებოდა ვაგონის კონსტრუქციისა და მისი ძარის, წყვილთვლების, წყვილთვლების ბუქსების შეზეთვის, სამუხრუჭე მოწყობილობებისა და სხვა საკითხები. აღნიშნული ნაშრომი ითვლება პირველ ნაშრომად რუსეთის იმპერიაში, მიძღვნილი ვაგონების მშენებლობისადმი.

სატვირთო ვაგონების განვითარებაში დიდი ადგილი უჭირავს პროფესორ ნ.ლ. შჩუკინის (1848-1924) ნაშრომებს. მათში ავტორმა პირველად მოიყვანა მეცნიერულ საფუძველზე დაყრდნობით, სატვირთო ვაგონების კონსტრუქციების კვლევები, განსხვავებით იმ დროისათვის მთელს მსოფლიოში გავრცელებული ექსპერიმენტალური კვლევებისაგან.

მნიშვნელოვანი წვლილი სატვირთო ვაგონების მშენებლობისა და განვითარებაში მიუძღვის პროფესორ ნ.ვ. პეტროვს, რომელიც ითვლება მოძრავი შემადგენლობის შესახებ მეცნიერების ფუძემდებლად და შემქმნელად. ნ.ვ. პეტროვის შრომებიდან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მეცნიერულად დამუშავებული საკითხები ვაგონების შესაზეთად გამოყენებული ზეთების ახალი სახეობების შესახებ. მის მიერვე იქნა მეცნიერულად შესწავლილი და დამუშავებული ვაგონების ექსპლუატაციაში გამოყენებული ზეთების ჰიდროდინამიკური თვისებები. ნ.ვ. პეტროვია ის მეცნიერი, ვინც პირველად დააკავშირა ერთმანეთთან სატვირთო ვაგონების ექსპლუატაცია და რკინიგზის

გამტარ- და გადაზიდვისუნარიანობა (რკინიგზის სიმძლავრე). მისი ნაშრომების მიხედვით დაედო სათავე სატვირთო ვაგონის რაციონალურ გამოყენებას რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში, როგორც რკინიგზის მუშაობის ეფექტურობის ამალღების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საშუალებას.

რკინიგზის ტრანსპორტის განვითარების პარალელურად იზრდებოდა მატარებელთა მოძრაობის სიჩქარეებიც. მართალია ეს სიჩქარეები დღევანდელთან შედარებით ძალიან მცირე იყო, მაგრამ მისი რეალიზაცია საჭიროებდა ელემენტარული საკითხების შესწავლას აეროდინამიკის სფეროში. ნ.ე. ჟუკოვსკი იყო პირველი მეცნიერი, რომელმაც დაუდო სათავე მატარებლების მოძრაობასთან დაკავშირებულ აეროდინამიკის საკითხების კვლევას. მან პირველმა შეისწავლა მეცნიერულად მატარებლის ადგილიდან დაძვრისა და გზის გადატეხილ პროფილზე მოძრაობის პირობები. ნ.ე. ჟუკოვსკის თეორიულმა კვლევებმა შესაძლებელი გახადა განსაზღვრულიყო მოძრავი შემადგენლობის წევის დანადგარებში მაქსიმალური გრძივი ძალა, ასევე ვაგონის ნაწილების შემადგენელი ელემენტების კონსტრუქციული გაანგარიშებები.

სატვირთო ვაგონის განვითარების საქმეში დიდი წვლილი შეიტანეს მეცნიერებმა, პროფესორებმა ე.ვ. მიხალცევმა, მ.ვ. ვინოკუროვმა, ა.ა. პოპოვმა, ლ.ა. შადურმა, ე.ნ ნიკოლსკიმ, ვ.ნ კოტურანოვმა, ვ.ვ. ლუკინმა და სხვებმა.

ე.ვ. მიხალცევმა, ვაგონნაკადების ხასიათის, ტვირთნაკადების მოცულობის, ქვეყნის ტერიტორიაზე სამრეწველო ობიექტების განლაგებისა და არსებული სატვირთო სავაგონო მუშა პარკის სიდიდეებისაგან დამოკიდებულობით, პირველმა მეცნიერულად შეისწავლა და შექმნა მეთოდიკა საჭირო სავაგონო პარკის განსაზღვრისა, ცალკეული ვაგონების სახეობების მიხედვით. მისივე იდეით განხორციელდა საბჭოთა კავშირში ნახევარვაგონების (გონდოლების) წარმოება ყრუ ძარითა და ვაგონსაყირავებლების შექმნა და ესპლუატაცია.

მ.ვ. ვინოკუროვის დამსახურება, სატვირთო ვაგონების კონსტრუქციების გადაწყვეტაში დინამიკის კუთხით, დიდია. მან ფუნდამენტალურად გამოიკვლია ორ- და ოთხღერძიანი სატვირთო და სამგზავრო ვაგონების იძულებითი რხევები; მეცნიერული გამოკვლევების შედეგად დაადგინა ხახუნის ძალებით რხევების ჩაქრობის ხარისხი; დაადგინა თანაფარდობები ვაგონის ბაზასა და ძარის ინერციის რადიუსს შორის; განსაზღვრა ვაგონის მდგრადობის უზრუნველყოფის პირობები.

ა.ა. პოპოვმა შეასრულა უმნიშვნელოვანესი კვლევები ვაგონების რხევებისა და სიმტკიცის თეორიაში. ა.ა. პოპოვის შრომებში ასახული იქნა სატვირთო ვაგონის ურიკის ჩარჩოს გაანგარიშებები გრეხვის თეორიის საკითხებში.

ვაგონების შესახებ მეცნიერების განვითარებაში განსაკუთრებით დიდი წვლილი მიუძღვის პროფესორ ლ.ა. შადურს. მან სრულყო სატვირთო ვაგონის ურიკების გვერდითი ჩარჩოებისა და რესორებზედა ძელების გაანგარიშების მეთოდები. უდიდესია მისი წვლილი რვაღერძიანი ვაგონების კონსტრუქციის გაანგარიშებასა და შექმნაში. ლ.ა. შადური ითვლება ერთ-ერთ გამორჩეულ მეცნიერად, როგორც სავაგონო მეცნიერების განვითარების, ასევე მრავალრიცხოვანი სამეცნიერო და საინჟინრო კადრების აღზრდის საქმეში.

ე.ვ. ნიკოლსკის სამეცნიერო მოღვაწეობის სფეროს წარმოადგენდა ვაგონის ძარების დამაბულ მდგომარეობათა გაანგარიშების მეთოდების კვლევა. გარსის ტიპის ვაგონის კონსტრუქციების გაანგარიშებისას, მის მიერ დამუშავებული იქნა ძირითად სისტემათა რიგითობისა და განზოგადოებულ ძალთა მეთოდი, რის საფუძველზეც შესაძლებელია განხორციელდეს როგორც სატვირთო, ასევე სამგზავრო ვაგონების ძარების რთული კონსტრუქციების გაანგარიშებები.

ვ.ნ. კოტურანოვმა დრეკადობის თეორიის ბაზაზე განავითარა ვაგონების სამშენებლო მექანიკის სპეციალიზირებული მეთოდები ალგორითმების შექმნის ორიენტაციით. მან დაამუშავა დაბოლოებულ-ელემენტური მეთოდი ცისტერნების ქვაბების გარსების დამაბულ-დეფორმირებული მდგომარეობის ანალიზისათვის, მათი სხვადასხვა დატვირთვებით გამოწვეული კონსტრუქციული თავისებურებების გათვალისწინებით.

ვ.ვ. ლუკინმა მეცნიერულად დაამუშავა სატვირთო ვაგონების ტექნიკურ-ეკონომიკური პარამეტრების ოპტიმიზაციის მეთოდები, რომლებმაც ფართო გამოყენება ჰპოვეს ვაგონების რაციონალური კონსტრუქციული სქემების შერჩევაში, ახალი ტიპის, დიდი ტვირთამწეობის ვაგონების შექმნაში, მოცემული კრიტერიუმების მიხედვით ვაგონის ოპტიმალური პარამეტრების დადგენაში.

უნდა აღინიშნოს, რომ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მწვავედ დადგა საკითხი არა მარტო სატვირთო ვაგონების კონსტრუქციული განვითარებისა და სრულყოფის შესახებ, არამედ მათი მაქსიმალურად რაციონალური გამოყენების

შესახებაც. ომისაგან გაჩანაგებული სახალხო მეურნეობის აღდგენისას, იგრძნობოდა სატვირთო ვაგონების მწვავე დეფიციტი.

გასული საუკუნის 50-იანი წლების დასაწყისში სატვირთო სავაგონო პარკს, როგორც რკინიგზის გადაზიდვითი პროცესის აუცილებელ ატრიბუტს, განიხილავდნენ არა მარტო სავაგონო დარგის მეცნიერები, არამედ გამოჩნდა პირველი შრომები საექსპლუატაციო სფეროს წარმომადგენლების მიერ, სადაც სატვირთო ვაგონი განიხილებოდა კიდევ როგორც სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობის ამალგების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საშუალება.

1952 წელს გამოიცა ფუნდამენტური ნაშრომი ავტორთა ჯგუფის მიერ (გ.ს. ბალანდიუკი, ფ.პ. კოჩნევი, ა.პ. პეტროვი და სხვები) „მოდრაობის ორგანიზია რკინიგზის ტრანსპორტზე“. აღნიშნულ ნაშრომში პირველად იქნა განხილული რკინიგზის სიმძლავრის (გადაზიდვისუნარიანობის) გაზრდა სატვირთო ვაგონის ტვირთამწეობის გაუმჯობესებით.

ხსენებული ნაშრომის შემდეგ მასობრივად გამოდის რკინიგზის ექსპლუატაციის დარგის მეცნიერების, პროფესორების ვ.ვ. პოვოროჟენკოს, ვ.ა. სოკოვიჩის, კ.ა. ბერნგარდის, ე.ვ. მიხალცევის, ა.ა. სმეხოვისა და სხვათა შრომები, სადაც დამუშავებულია რკინიგზის გამტარ- და გადაზიდვისუნარიანობის გაზრდასთან დაკავშირებული აქტუალური საკითხები სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის, მათი დატვირთვა-დაცლის მექანიზაციის განვითარების, სატვირთო მუშაობის კონცენტრაციის, სატვირთო ოპერაციების ავტომატიზაციის დონის ამალგების და ვაგონის ბრუნვის დაჩქარების კუთხით. აღნიშნული შრომები დაედო საფუძვლად, თანამედროვე გაგებით, სატვირთო ვაგონის ინტენსიურ გამოყენებას და მათ დღესაც არ დაუკარგავთ აქტუალურობა.

სავაგონო მეცნიერების განვითარებაში აღსანიშნავია ქართველი მეცნიერების წვლილი [8]. ვაგონების კონსტრუქციების თეორიის, გაანგარიშებების, რემონტის ტექნოლოგიებისა და დინამიკის სფეროში მნიშვნელოვანი სამეცნიერო ნაშრომები და ფუნდამენტალური სახელმძღვანელოები აქვთ გამოქვეყნებული დოცენტებს ბორის ლეჟავას, ილარიონ როინიშვილს, ალექსანდრე მაისურაძეს და პროფესორ გური შარაშენიძეს. ბ. ლეჟავას შრომები ეძღვნებოდა სარკინიგზო მოძრავ შემადგენლობათა მუხრუჭების საკითხებს; ვაგონების თეორიისა და კონსტრუქციების გაანგარიშების სფეროში

მნიშვნელოვანი შრომები ჰქონდა ი. როინიშვილს, ხოლო გ. შარაშენიძე დაკავებული იყო ვაგონების დინამიკის საკითხებით. მათ მიერ გამოქვეყნებული ქართულენოვანი ლიტერატურა ათეული წლების განმავლობაში წარმატებით გამოიყენებოდა არა მარტო უმაღლესი განათლების სფეროში, ასევე წარმოება-დაწესებულებებში მომუშავე ინჟინერ-ტექნიკური პერსონალისა და სპეციალისტების მიერ.

ყურადსაღები და ანგარიშგასაწევია საერთაშორისო მასშტაბით უცხოელ მეცნიერთა შრომები რკინიგზების ექსპლუატაციის გაუმჯობესების სფეროში, სატვირთო სავაგონო პარკის განვითარებისა და ინტენსიური გამოყენების საფუძველზე. ასე მაგალითად, ნაშრომში, რომელიც უკავშირდება ფინეთის მაგალითს, განხილულია ცელულოზაქაღალდის წარმოებისა და მისი რკინიგზით ტრანსპორტირების საკითხები. ნაშრომში განსაზღვრულია ხე-ტყის გადამზიდი სპეციალური ვაგონების ეფექტიანი გამოყენების შესაძლებლობები ვაგონის ტვირთამწეობის სრული გამოყენებით მარშრუტიზაციის მაღალი დონისა და გადაზიდვების რაციონალიზაციის პირობებში [36].

წარმოდგენილ მეცნიერულ ნაშრომში შეჯამებულია ის თანამედროვე ტენდენციები, რაც ახასიათებს სატვირთო სავაგონო პარკის განვითარებას ევროპის წამყვან „სარკინიგზო“ ქვეყნებში; კერძოდ, წინა პლანზეა გადაზიდვითი პროცესის ორგანიზაციის ხარისხი და სატვირთო სავაგონო პარკის ტექნიკური საიმედოობა. ამ უკანასკნელში ნაგულისხმევაა სატვირთო ვაგონებში რესორული ჩამოკიდების შემადგენელი ელემენტების სიმტკიცის მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფა [37].

სამეცნიერო ნაშრომი მიძღვნილი აქვს კვლავ ევროპის ქვეყნებში რკინიგზის გადაზიდვითი პროცესის გაუმჯობესების საკითხებს, სადაც თანამედროვე სატრანსპორტო ლოჯისტიკის მოთხოვნების, ოპერატიული მართვის ხარისხისა და ავტომატიზაციის დონის ამაღლების, ასევე ტექნოლოგიური პროცესების სრულყოფის საკითხებთან ერთად, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხად წარმოჩენილია სავაგონო პარკის კონსტრუქციების სრულყოფა ინოვაციური ღონისძიებების გამოყენებით [38].

წარმოდგენილ ნაშრომში განხილულია მთლიანად ევროპაში არსებული სატრანსპორტო პოლიტიკის განვითარების პერიპეტიები და დაკონკრეტებულია ამ ფონზე სარკინიგზო ტრანსპორტის განვითარების ტენდენციები, უპ.ყოვლისა,

სატრანსპორტო ლოჯისტიკის მოთხოვნებისა და გადაზიდვითი პროცესში სატვირთო ვაგონის პრიორიტეტული მდგომარეობის გათვალისწინებით; ხაზგასმულია მოქმედი სატვირთო ვაგონების კონსტრუქციების ეტაპობრივი ჩანაცვლება ახალი, გაუმჯობესებული კონსტრუქციის ვაგონებით [39].

ამრიგად, როგორც ჩატარებული ანალიზიდან ჩანს, ზოგადად, სატვირთო ვაგონის განვითარებას დიდი ხნის ისტორია აქვს. ამ განვითარებაში აღსანიშნავია მისი რაციონალური გამოყენების სხვადასხვა მეთოდი და ვარიანტი სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით. მათი გამოყენების დროს აუცილებლად გათვალისწინებული უნდა იყოს ადგილობრივი პირობები და კონკრეტული პარამეტრები. მეცნიერული კვლევების მიხედვით უნდა დადგინდეს ამა თუ იმ მეთოდის თუ ვარიანტის გამოყენების მიზანშეწონილობა.

2. შედეგები და მათი განსჯა

2.1. სატვირთო ვაგონის რაციონალური გამოყენება რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში, როგორც რკინიგზის მუშაობის ეფექტურობის ამაღლების მნიშვნელოვანი საშუალება

სატვირთო ვაგონი არის სარკინიგზო ტრანსპორტის წარმატებული ექსპლუატაციის ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტი. მისი რაციონალური ექსპლუატაცია მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესს. ვაგონის ფუნქციონირება ყოველთვის უკავშირდება ისეთ რეზულტატურ მაჩვენებელს, როგორცაა ეკონომიკური ეფექტიანობა [11]. მაგალითისათვის განვიხილოთ ძალიან მოკლედ, თუ როგორ მიიღება ეკონომია ვაგონის ბრუნვის დაჩქარებით.

მათემატიკურად ვაგონის ბრუნვის განმსაზღვრელი ფორმულა ზოგადად გამოისახება შემდეგნაირად [12]:

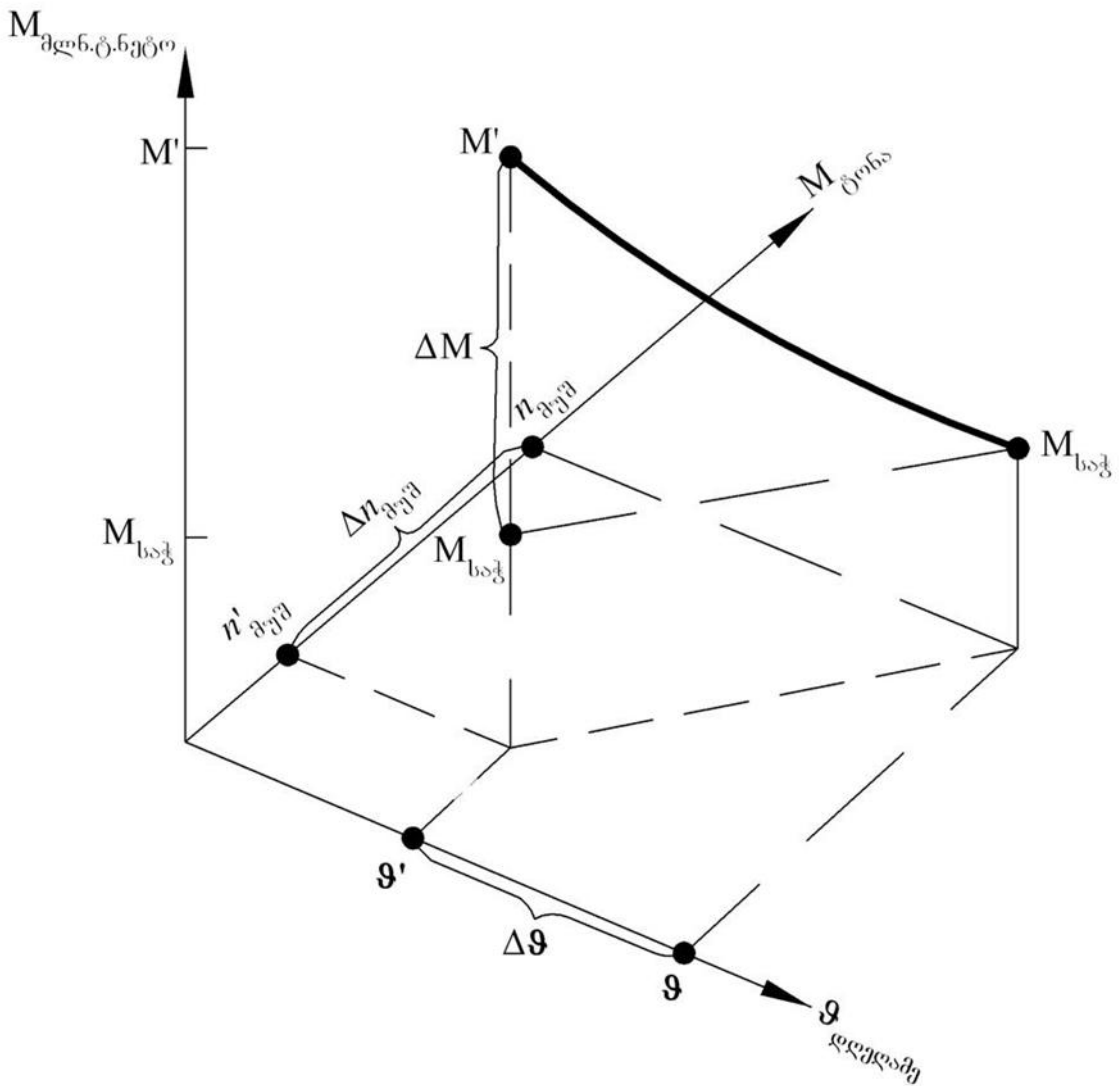
$$\vartheta = \frac{n_{\text{მუშ}}}{U}, \text{ დღე/დამე}, \quad (1)$$

სადაც $n_{\text{მუშ}}$ – სატვირთო ვაგონთა მუშა პარკი, ვაგონი;

U – დღე-ღამის განმავლობაში გზის ტერიტორიაზე დატვირთული ვაგონების საერთო რაოდენობა (გზის ფარგლებში დატვირთული და მეზობელი გზებიდან შემოსული დატვირთული ვაგონების ჯამი, ანუ „გზის მუშაობა“), ვაგონი;

როგორც ამ მარტივი ფორმულიდან ჩანს, ვაგონის ბრუნვის სიდიდე პირდაპირპროპორციულ კავშირშია სავაგონო მუშა პარკთან, ანუ მეზობელი გზებიდან შემოსული დატვირთული ვაგონების ფიქსირებული სიდიდის პირობებში ვაგონის ბრუნვის მეტი მნიშვნელობისას, საჭირო იქნება უფრო მეტი დასატვირთი ვაგონების რაოდენობა მუშა პარკიდან, ხოლო შედარებით ნაკლები მნიშვნელობის დროს, პირიქით, შემცირდება დასატვირთად გამოყოფილი ვაგონების საჭირო რაოდენობა. აღნიშნული დამოკიდებულების გეომეტრიული ინტერპრეტაცია მოყვანილია ნახ.2-ზე. როგორც ნახაზიდან ჩანს, ვაგონის ბრუნვის არსებულ ϑ სიდიდის დროს, სავაგონო მუშა პარკიდან დატვირთვაზე საჭიროა $n_{\text{მუშ}}$ რაოდენობის ვაგონი. თუ მივადწევთ იმას, რომ დაჩქარდეს (შემცირდეს) ვაგონის

ბრუნვა ϑ -დან ϑ' სიდიდემდე, ანუ $\Delta\vartheta$ დღელამით, მაშინ მოთხოვნა ვაგონებზე მცირდება $n_{\text{მუშ}}$ -დან $n'_{\text{მუშ}}$ -მდე, ანუ $\Delta n_{\text{მუშ}}$ სიდიდით. ამ დროს რკინიგზის საჭირო გადაზიდვისუნარიანობის ($M_{\text{საჭ}}$) უზრუნველყოფა შესაძლებელია უკვე არა $n_{\text{მუშ}}$ სავაგონო პარკით, არამედ $n'_{\text{მუშ}}$ შემცირებული პარკით (რაც თავის მხრივ იძლევა სათანადო ეკონომიას), ხოლო თუ გამონთავისუფლებულ სავაგონო პარკს ($\Delta n_{\text{მუშ}}$) გამოვიყენებთ ზედმეტი (დამატებითი) დატვირთვის განსახორციელებლად, მაშინ საჭირო გადაზიდვისუნარიანობა იზრდება $M_{\text{საჭ}}$ სიდიდიდან M' სიდიდემდე ანუ ΔM ტონით, რაც საბოლოო ჯამში ზრდის ეკონომიკურ ეფექტს.

ნახ. 2. საჭირო სავაგონო პარკის დამოკიდებულება ვაგონის ბრუნვის სიდიდეზე

ზოგადად, შეიძლება აღინიშნოს, რომ სატვირთო ვაგონის რაციონალური ექსპლუატაციის, ანუ მისი ეფექტური გამოყენების მიზნით, მოწინავე „სარკინიგზო“ ქვეყნებში მიმდინარეობს მნიშვნელოვანი სამეცნიერო და

პრაქტიკული კვლევები, სათანადო შედეგებით. ვთვლით, რომ ამ კუთხით საქართველოს რკინიგზის რეალობაში ჯერ კიდევ არ განხორციელებულა ქმედითი ღონისძიებები.

სატვირთო ვაგონის ეფექტური გამოყენების ერთ-ერთი მთავარი პარამეტრია ვაგონის მწარმოებლურობა. ამ სიდიდის გაზრდა პირდაპირ კავშირშია სატვირთო გადაზიდვების მოცულობის ამაღლებასთან, შესაბამისი ეკონომიკური ეფექტით. ვაგონის მწარმოებლურობა არის ცნება, რომელიც აერთიანებს ვაგონის ექსპლუატაციასთან დაკავშირებულ მრავალ ტექნიკურ, ტექნოლოგიურ და საექსპლუატაციო პარამეტრს [6]. ამ პარამეტრების ოპტიმიზაცია საფუძველია რკინიგზის სიმძლავრის (გამტარ- და გადაზიდვისუნარიანობა) გაზრდისა. აღნიშნული პარამეტრებიდან მოვიყვანთ ძირითადს: ვაგონის საშუალო სტატიკური და დინამიკური დატვირთვები, ვაგონის ცარიელი გარბენები, მატარებლის მოძრაობის სიჩქარეები, ვაგონის დატვირთული რეისი, სატვირთო და ტექნიკურ ოპერაციებზე ვაგონთა მოცდენები, გადაზიდვების (გადასაზიდი ტვირთების) რაციონალიზაცია. გარდა მოყვანილი პარამეტრებისა, ვაგონის მწარმოებლურობაზე (მის გაზრდაზე) მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ტექნიკური აღჭურვილობის ელემენტები და თანამედროვე ინტენსიური ტექნოლოგიები, როგორცაა ვაგონის ტარის მასის შემცირება, ვაგონ- და მატარებელნაკადების შემჭიდროვებული და დაჩქარებული გატარება უბნებზე და სხვ.

2.2. საქართველოს რკინიგზის სატვირთო ვაგონების ტექნიკურ-საექსპლუატაციო დახასიათება, მათი მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის სისტემა; სატვირთო ვაგონების გამოყენების სფეროები გადაზიდვით პროცესში

2.2.1. საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო პარკის ტექნიკურ-საექსპლუატაციო დახასიათება

საქართველოს დამოუკიდებელ და სუვერენულ ქვეყნად ჩამოყალიბების შემდეგ, მისი რკინიგზისათვის საკუთრებაში გადაცემული სატვირთო ვაგონების აბსოლუტური უმრავლესობა ყოფილი საბჭოთა კავშირის ვაგონთმშენებელ ქარხნებში იყო აშენებული. დამოუკიდებლობის საწყის ეტაპზე საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო პარკი ხასიათდებოდა მრავალფეროვნებით. იგი წარმოდგენილი იყო როგორც უნივერსალური, ასევე სპეციალიზებული ვაგონებით.

გასული საუკუნის 90-იანი წლების პოლიტიკურმა კრიზისმა, ტექნიკური მდგომარეობით ვაგონთა ამორიცხვამ ინვენტარული პარკიდან და ახალი სატვირთო მიმართულებებისა და ტვირთნაკადების ხასიათის გავლენამ საქართველოს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესზე, გამოიწვია სატვირთო სავაგონო პარკის მნიშვნელოვანი შემცირება. 2021 წლის მონაცემებით, საქართველოს რკინიგზაზე არსებული სატვირთო სავაგონო პარკის რაოდენობა, ვაგონის ტიპების მიხედვით, მოყვანილია ცხრილ 4-ში [13].

ვაგონთა მუშა პარკის ექსპლუატაცია ხორციელდება როგორც ცენტრალური მიმართულების უნებზე (გარდაბანი-თბილისი-ხაშური-ზესტაფონი-სამტრედია, სამტრედია-ფოთი, სამტრედია-ბათუმი, სამტრედია-ინგირი, თბილისი-სადახლო), ასევე მეორეხარისხოვან ხაზებსა და შტოებზე (ინგირი-ზუგდიდი, ნატანები-ოზურგეთი, რიონი-ქუთაისი-ტყიბული, ზესტაფონი-ჭიათურა-საჩხერე, ხაშური-ბორჯომი-ახალციხე-ვალე, თბილისი-გურჯაანი-თელავი, კაჭრეთი-დედოფლის წყარო, მარაბდა-ახალქალაქი-კარწახი, მარნეული-კაზრეთი); რაიმე შეზღუდვას, ნაგებობათა მიახლოების, ან მოძრავი შემადგენლობის გაბარიტის მხრივ, ან სხვა ტექნიკური პარამეტრებით, საქართველოს რკინიგზის ქსელზე, სატვირთო ვაგონების რეგულირების თვალსაზრისით, არა აქვს ადგილი. მეზობელი

ქვეყნებიდან ვაგონების შემოსვლა ხორციელდება სასაზღვრო სადგურებიდან და ბორანიით შავი ზღვის მხრიდან.

ცხრილი 4.

საქართველოს რკინიგზაზე არსებული სატვირთო სავაგონო პარკი 2021 წლის მონაცემების მიხედვით¹

ვაგონის სახეობა ²	მუშა პარკი	არამუშა პარკი ³	სულ
დახურული	342	692	1043
ვაგონ-ბაქანი	149	169	318
ნახევარვაგონი	385	1150	1535
ცისტერნა	1154	268	1422
იზოთერმული:			
- რეფრიჟერატორი	83	164	247
- თერმოსი	15	12	27
სხვადასხვა			
- დუმპკარი	34	28	62
- კონტეინერმზიდი	768	64	832
- ცემენტმზიდი	28	296	324
- მარცვალმზიდი	776	15	791
სხვა ტიპის ვაგონები	18	38	56
სულ	3752	2896	6648

1 – აქაც და შემდეგ ანგარიშებშიც საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო პარკის ტექნიკური პარამეტრები აღებულია 2021 წლის მონაცემების მიხედვით;

2 – საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო პარკში არსებული ყველა ვაგონი ოთხღერძიანია;

3 – არამუშა პარკში არსებული ვაგონები აერთიანებენ „ავადმოცოფ“ (სარემონტო), სპეციალიზებულ და სარეზერვო ვაგონებს.

საქართველოს რკინიგზაზე არსებული სატვირთო სავაგონო პარკის ტექნიკური პარამეტრები მოყვანილია ცხრილ 5-ში.

ცხრილი 5.

საქართველოს რკინიგზაზე არსებული სატვირთო სავაგონო პარკის ტექნიკური პარამეტრები

მაჩვენებლები	ვაგონის ტიპი							
	დახურული	ბაქანი	ნახევარვაგონი	ცისტერნა	რეფრიჟერატორი	დუმპკარი	ცემენტმზიდი	მარცვალმზიდი
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ტვირთამწეობა, ტ	68,0	70,0	69,0	60,0	40	60,0	67,0	65,0
ტარა, ტ	21,23	21,00	22,50	23,20	44	27,0	22,0	22,0
მარის მოცულობა, მ ³	120	36,8 ¹	76,00	73,1 ²	88,0 ³	26,2	46,4	93,0

ვაგონის სიგრძე, ავტოგადაბმულობების ჩათვლით, მ	14,73	14,62	13,92	12,02	20,08	11,83	11,92	14,72
მაქსიმალური სიმაღლე რელსის თავის დონიდან, მ	4,59	1,08	3,49	4,63	4,69	2,74	4,02	4,60
ტარის კოეფიციენტი	0,32	0,30	0,33	0,38	1,10	0,45	0,33	0,34
ღერძზე მოსული დატვირთვა, კნ	228	228	228	218	210	217	222	217
გრძივ მეტრზე მოსული დატვირთვა, კნ/მ	59,0	63,2	65,7	69,2	20,9	72,1	74,7	59,1
კონსტრუქციული სიჩქარე, კმ/სთ	120	120	120	120	120	120	120	120

1 > იატაკის ფართობი; 2 > ქვაბის მოცულობა; 3 > დასატვირთი მოცულობა.

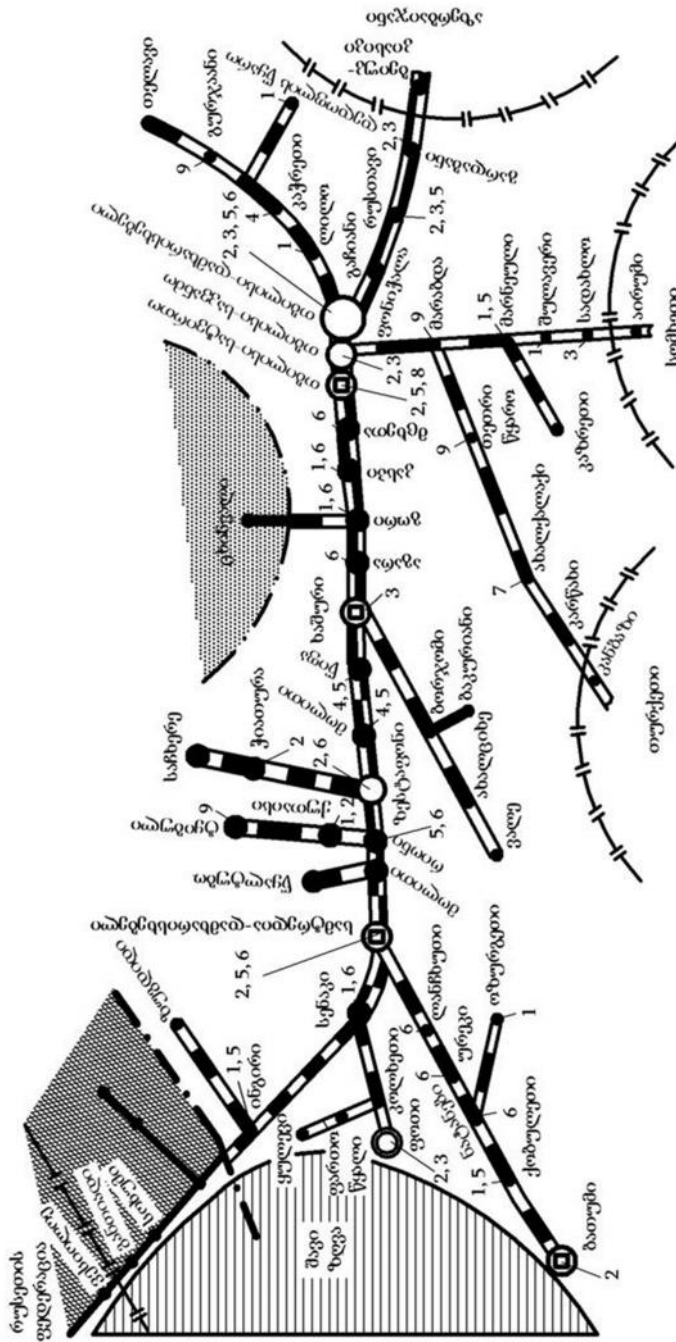
გარდა საქართველოს რკინიგზის ქსელისა, საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო მუშა პარკით ხორციელდება საერთაშორისო გადაზიდვები, როგორც „რკინიგზის თანამშრომლობის ორგანიზაციის“ (ОСЖД) და „თანამეგობრობის წევრი ქვეყნების სარკინიგზო ტრანსპორტის საბჭოს“ (ИСЖД) წევრ ქვეყნებში, ასევე 1435 მმ სიგანის ლიანდაგის მქონე თურქეთში („საერთაშორისო სარკინიგზო გადაზიდვის სამთავრობოთაშორისო ორგანიზაცია“ (OTIF)), სადგურ ახალქალაქში ურიკების გამოცვლის მეთოდით.

შეიძლება აღინიშნოს, რომ არამუშა პარკის წილი საერთო სავაგონო პარკში შეადგენს 44%-ს, საიდანაც დაახლოებით 47% სარემონტო („ავადმყოფი“) ვაგონებია, ხოლო დარჩენილი ვაგონები – სპეციალიზირებული (20%) და სარეზერვო (33%). ზოგადად, მთლიან სავაგონო პარკში სარემონტო ვაგონების წილი დაახლოებით 21%-ია, რაც სრულიად ნორმალურია გადაზიდვითი პროცესის შეუფერხებელი წარმართვისათვის.

2.2.2. სატვირთო ვაგონების მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის სისტემა

სატვირთო სავაგონო პარკის მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის სისტემა ითვალისწინებს ტექნიკურ კომუნიკაციათა ფართო ქსელს, რომელიც წარმოდგენილია შემდეგი სახით:

- ვაგონსარემონტო ქარხნები (განკუთვნილია როგორც სამგზავრო, ასევე სატვირთო ვაგონთა საქარხნო რემონტისათვის);
- სავაგონო დეპოები, სატვირთო, სამგზავრო და რეფრიჟერატორული ვაგონებისათვის. ამ დეპოებში ხორციელდება ვაგონთა ახსნითი, მიმდინარე და პერიოდული სადეპოო შეკეთება, საჭიროების შემთხვევაში (დეპოს სტატუსიდან გამომდინარე), სარეზერვო ნაწილების დამზადება და შეკეთება;
- ვაგონთა მომზადების პუნქტები (ითვალისწინებს ვაგონთა მიმდინარე რემონტს და მათ მომზადებას სატვირთო ოპერაციების საწარმოებლად);
- ვაგონთა ტექნიკური მომსახურების პუნქტები (ტმპ), განთავსდებიან დამხარისხებელ, საუბნო და სამგზავრო სადგურებში, ვაგონთა ტექნიკური უწყესივრობებისა და წუნების გამოსავლენად და აღმოსაფხვრელად;
- ვაგონთა საკონტროლო-ტექნიკური მომსახურების პუნქტები, განკუთვნილია ვაგონთა მოძრაობის უსაფრთხოების დამრღვევი ტექნიკური უწყესივრობების აღმოჩენისა და თავიდან აცილების მიზნით;
- მექანიზებული პუნქტები მიმდინარე ახსნითი შეკეთებისათვის, განთავსებულია დამხარისხებელ სადგურებში ან ვაგონთა მასობრივი დაცლა-დატვირთვის პუნქტებში;
- მუხრუჭების სინჯვის პუნქტები, განთავსებულია იმ სადგურებში, სადაც წარმოებს ლოკომოტივებისა და სალოკომოტივო ბრიგადების შეცვლა;
- უსაფრთხოების პოსტები, განკუთვნილია მოძრავ მატარებლებში მოძრაობის უსაფრთხოების დამრღვევი მიზეზების გამოსავლენად; ისინი ეწყობა რკინიგზის მიმართულებაზე 20-25 კმ მანძილის დაშორებით;

ნახ. 3. საქართველოს რკინიგზის ქსელზე სატვირთო სავაგონო პარკის მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის ტექნიკურ კომუნიკაციათა განაწილების სქემა.

-საქართველოს სახელმწიფო საზღვარი;
 - ტექნიკური სადგურები;
 - საპორტო სადგურები;
 - სადგურები ძირითადი სავაგონო ტერიტორია;
 - საპორტო სადგურები;
 - სადგურები დეპოებით

1. ვაგონთა მომზადების პუნქტები; 2. ვაგონთა ტექნიკური მომსახურების პუნქტები; 3. მექანიზირებული პუნქტები მიმდინარე ახსნითი შეკეთებისათვის; 4. მუხრუჭების სინჯვის პუნქტები; 5. უსაფრთხოების პოსტები; 6. საკონტროლო პოსტები; 7. გადასაყენებელი პუნქტები; 8. იზოტირებული ვაგონების ეკიპირებისა და ტექნიკური მომსახურების პუნქტები; 9. ვაგონების საკონტროლო ტექნიკური მომსახურების პუნქტები

- საკონტროლო პოსტების დანიშნულებაა აღმოაჩინონ მოძრავ მატარებლებში გადახურებული ბუქსები ან სხვა მსგავსი, მოძრაობის საფრთხის შემცველი უწყესივრობები;
- გადასაყენებელი პუნქტები უზრუნველყოფენ 1520 მმ სიგანის ლიანდაგიდან (საქართველოს რკინიგზა) 1435 მმ (ევროპის და სხვა რკინიგზები) სიგანის ლიანდაგზე სამგზავრო და სატვირთო ვაგონების გადაყენებას;
- იზოთერმული ვაგონების ეკიპირებისა და ტექნიკური მომსახურების პუნქტები.

საქართველოს რკინიგზისათვის სატრანზიტო გზის სტატუსის მინიჭებამ გარკვეულწილად გამოიწვია არსებული სტანდარტებისა და ნორმების შეცვლა ან გადახრა დადგენილიდან, მისი საექსპლუატაციო სიგრძის, გადაზიდვითი სიმძლავრის და ტექნიკური აღჭურვილობის დონისაგან დამოკიდებულებით. ნახ. 3-ზე მოყვანილია საქართველოს რკინიგზის ქსელზე სატვირთო სავაგონო პარკის მომსახურებისა და მოვლა-შენახვის ტექნიკურ კომუნიკაციათა განაწილების სქემა. როგორც ნახაზიდან ჩანს, აღნიშნული კომუნიკაციები (ობიექტები) განაწილებულია შემდეგნაირად:

- ძირითადი სავაგონო დეპოები განთავსებულია სადგურებში, თბილისი-სატვირთო, ხაშური, სამტრედია-დამხარისხებელი და ბათუმი-საპორტო;
- ვაონთა მომზადების პუნქტებია სადგურებში: ქუთაისი, ოზურგეთი, ნატანები, ინგირი, სენაკი, გორი, კასპი, მარნეული, შულავერი, გაჩიანი, ფონიჭალა, ლილო, დედოფლისწყარო;
- ვაგონთა ტექნიკური მომსახურების პუნქტები გვხვდება, ბათუმის, ფოთის, სამტრედიის, ქუთაისის, ჭიათურის, ზესტაფონის, თბილისი-დამხარისხებლის, თბილისი-საკვანძოს, თბილისი-სატვირთოს, რუსთავისა და გარდაბნის სადგურებში;
- მიმდინარე ახსნითი შეკეთების სამუშაოები განთავსებულია სადახლოს, გარდაბნის, რუსთავის, თბილისი-დამხარისხებლის, თბილისი-საკვანძოს, ხაშურისა და ფოთის სადგურებში;
- მუხრუჭების სინჯვის პუნქტები ფუნქციონირებენ წიფის, მოლითისა და კაჭრეთის სადგურებში;

- უსაფრთხოების პუნქტები განთავსებულია სადგურებში: ნატანები, ინგირი, სამტრედია, რიონი, მოლითი, წიფა, თბილისი-სატვირთო, თბილისი-დამხარისხებელი და რუსთავი;
- საკონტროლო პოსტები მოქმედებენ სადგურებში: თბილისი-დამხარისხებელი, მცხეთა, კასპი, გორი, აგარა, ზესტაფონი, რიონი, სამტრედია-დამხარისხებელი, სენაკი, ლანჩხუთი, ურეკი, ქობულეთი;
- გადასაყენებელი პუნქტი ფუნქციონირებს მხოლოდ სადგურ ახალქალაქში;
- იზოთერმული ვაგონების მომსახურების პუნქტი ფუნქციონირებს სადგურ თბილისი-სატვირთოში;
- ვაგონთა საკონტროლო ტექნიკური მომსახურების პუნქტები განლაგებულია ტყიბულის, მარაბდის, თეთრი-წყაროსა და გურჯაანის სადგურებში.

ამგვარად, შეიძლება აღინიშნოს, რომ საქართველოს რკინიგზის ქსელზე არსებობს სატვირთო ვაგონთა მომსახურებისა და მოვლა-შენახვისათვის საჭირო ყველა აუცილებელი ტექნიკური მოწყობილობა და ნაგებობა, რაც განაპირობებს ამ ვაგონების უსაფრთხო ექსპლუატაციის მაღალ ალბათობას.

მას შემდეგ რაც საქართველო დამოუკიდებელ ქვეყნად ჩამოყალიბდა, გაუქმდა რკინიგზის მომარაგების ცენტრალიზებული და დადგენილი სისტემა. აუცილებელი გახდა რკინიგზის ცალკეული ქვედარგების მომარაგება საჭირო ტექნიკური აღჭურვილობის ელემენტებითა და მარაგნაწილებით. ამ კუთხით სავაგონო სფეროში განხორციელდა მნიშვნელოვანი პროგრესი. 2005 წელს, სადგურ რუსთავი-სატვირთოს მიმდებარედ, ექსპლუატაციაში შევიდა შპს „ვაგონთმშენებელი კომპანია“, რომელიც სააქციო საზოგადოება (სს) „ელექტროვაგონშემკვეთებელ ქარხანასთან“ და „რუსთავის მეტალურგიულ კომბინატთან“ ერთად გაერთიანებულია „საქართველოს ვაგონთმშენებელთა ჰოლდინგში“. ჰოლდინგის მიერ ხორციელდებოდა როგორც ქვეყნის შიგნით არსებული ადგილობრივი მოთხოვნების დაკმაყოფილება ვაგონებით, ასევე მათი ექსპორტი პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში. 2009 წლიდან დღემდე, ჰოლდინგის მიერ დამუშავებულია და სერიულ წარმოებაშია სატვირთო ვაგონების შემდეგი ტიპები: დახურული ვაგონი (მოდელი 11-6876), ნახევარვაგონი (მოდელი 12-9880), ვაგონციტერნა (მოდელი 15-9740), მარცვალმზიდი ჰოპერი, კონტეინერმზიდი ბაქნები (მოდელები: 13-9881, 13-6862 და 13-9885) და ცემენტმზიდი სპეცვაგონი.

უახლოს მომავალში დაგეგმილია დახურული ვაგონის, ნახევარვაგონისა და მარცვალმზიდის კონსტრუქციების გაუმჯობესება მათი ტექნიკური პარამეტრების რაციონალიზაციის მიზნით.

როგორც ჩატარებულმა ანალიზმა გვიჩვენა, საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო სავაგონო მუშა პარკი შეესაბამება იმ ტვირთნაკადების მოცულობას, რომელთა გადაზიდვაც დღეისათვის საქართველოს რკინიგზაზე ხორციელდება. სატვირთო ვაგონთა მომსახურებისა და მოვლა-შენახვისათვის საქართველოს რკინიგზის მთელ ტერიტორიაზე ფუნქციონირებს ყველა საჭირო ინფრასტრუქტურა, რომლებიც უზრუნველყოფენ ვაგონთა უსაფრთხო ექსპლუატაციის მაღალ ხარისხს. უნდა აღინიშნოს, რომ ტვირთნაკადების მკვეთრი ზრდის პირობებში, საქართველოს რკინიგზაზე არსებობს სატვირთო ვაგონთა გარკვეული რეზერვი, რომლებიც მხოლოდ ვაგონთა მწარმოებლურობის გაზრდის პირობებში უზრუნველყოფენ მზარდი ტვირთნაკადების შეუფერხებელ გადაზიდვას.

2.2.3. სხვადასხვა ტიპის სატვირთო ვაგონების გამოყენების წილის დადგენა გადაზიდვით პროცესში

როგორც ზემოთ აღინიშნა, რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში მონაწილეობენ სხვადასხვა ტიპის ვაგონები. იმისათვის, რომ განისაზღვროს თუ როგორი პროცენტული თანაფარდობით ხორციელდება სატვირთო გადაზიდვები სხვადასხვა ტიპის სატვირთო ვაგონებით, ვიკვლევთ საქართველოს რკინიგზაზე სხვადასხვა ნომენკლატურის ტვირთების გადაზიდვის დინამიკას ბოლო პერიოდში. შედეგები მოყვანილია ცხრილ 6-ში.

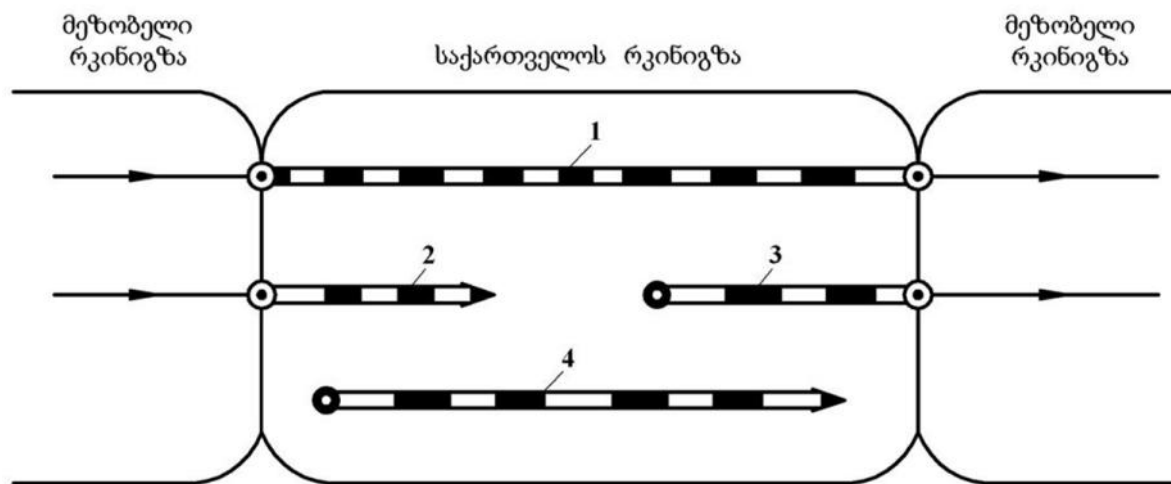
როგორც მოყვანილი ცხრილიდან ჩანს, საქართველოს რკინიგზის სატვირთო გადაზიდვებში მონაწილეობას იღებს მისი მუშა პარკის ყველა ტიპის ვაგონი. ახლა საჭიროა დაზუსტდეს თუ რა სახის ტვირთნაკადები მოძრაობენ საქართველოს რკინიგზაზე და როგორ არის გადანაწილებული მათში ცხრილ 6-ში მოყვანილი ტვირთები. ნახ. 4-ზე ნაჩვენებია საქართველოს რკინიგზაზე მოძრავი ტვირთნაკადების სქემა.

სხვადასხვა ტიპის ვაგონებით სატვირთო გადაზიდვების განხორციელების
დინამიკა 2015-21 წლებში

ტიპის დასახელება	ვაგონის ტიპი	გადაზიდული ტვირთები წლების მიხედვით				საშუალო მაჩვენებ.
		2015	2017	2019	2021	
1	2	3	4	5	6	7
ნედლი ნავთობი	ცისტერნა	863817	401488	14016	71773	337774
სულ	-	863817	401488	14016	71773	337774
ნავთობპროდუქტები	ცისტერნა	5883744	3945883	3062804	3689744	4145544
სულ	-	5883744	3945883	3062804	3689744	4145544
მარცვლეული	დახურული	128779	53957	75955	33973	73166
	მარცვალმზ.	292132	122400	172302	77064	165974
	კონტეინერმ ზ.	289007	121092	170459	76240	164200
სულ	-	709918	297449	418716	187277	403340
რკინა და მანგანუმის მადანი	ნახევარვაგ.	431345	356375	390828	840896	504861
	დუმპკარი	37866	31285	34309	73818	44319
სულ	-	469211	387660	425137	914714	549180
სამრეწველ.ნედლეუ ლი	ნახევარვაგ.	187246	250023	412611	382630	308127
სულ	-	187246	250023	412611	382630	308127
სამშენებლო ტვირთი	ნახევარვაგ.	1426093	1156316	1026630	932865	1135476
სულ	-	1426093	1156316	1026630	932865	1135476
სატყეო ტვირთი	ბაქანი	20543	14601	12705	8905	14188
	ნახევარვაგ.	53088	37733	32832	23010	36666
სულ	-	73631	52334	45537	31915	50854
სხვადასხვა	დახურული	187244	179046	256386	331593	238567
	ნახევარვაგ.	212112	202825	290438	375632	270252
	ცისტერნა	639262	611275	875319	1132078	814483
	კონტეინერმ ზ.	424224	405653	580876	751265	540504
სულ	-	1462842	1398799	2003019	2590568	1863806
ფერადი ლითონი	ბაქანი	130274	141546	197246	155463	156132
	ნახევარვაგ.	336657	365789	509729	401751	403482
სულ	-	466931	507335	706975	557214	559614
ფქვილი(დაფასოებ.)	დახურული	6438	4828	5192	1896	4589
სულ	-	6438	4828	5192	1896	4589
ქვანახშირი და კოქსი	ნახევარვაგ.	520967	537738	887798	269596	554025
სულ	-	520967	537738	887798	269596	554025
ქიმიუ.და მინერ.სასუქ.	დახურული	506839	565912	719270	1337069	782273
სულ	-	506839	565912	719270	1337069	782273
შავი ლითონები	ბაქანი	246001	147395	139758	160596	173437
	ნახევარვაგ.	635724	380901	361165	415016	448202
სულ	-	881725	528296	500923	575612	621639
შავი ლით. ჯართი	ნახევარვაგ.	10237	882	23742	871	8933
სულ	-	10237	882	23742	871	8933
შაქარი და შაქრის ნედლეული	დახურული	373662	304639	263016	338004	319830
	რეფრიჟერ.	90572	73841	63753	81929	77524

ცხრილი 6-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
სულ	-	464234	378480	326769	419933	397354
ცემენტი	დახურული	74442	87604	104544	32381	74742
	ცემენტში დი	6123	7205	8599	2663	6148
სულ	-	80565	94809	113143	35044	80890
ხორცი და ხორცპრ.	რეფრიჟერა ტ.	128404	173336	168363	132065	150542
სულ	-	128404	173336	168363	132065	150542
ჯამი		14142842	10681568	10860645	12130786	11953960

ნახ. 4. საქართველოს რკინიგზაზე მოძრავი ტვირთნაკადები.

■ - ტვირთნაკადების სახეები; 1 - სუფთა ტრანზიტი (მესამე ქვეყნიდან მესამე ქვეყანაში); 2 - მეზობელი გზებიდან საქართველოს დანიშნულებით შემოსული ტვირთნაკადი (იმპორტი); 3 - მეზობელ გზებზე გასასვლელი ტვირთნაკადი (ექსპორტი); 4 - ადგილობრივი ტვირთნაკადი; ⊙ - სასაზღვრო სადგურები; ⊖ - დატვირთვის სადგურები; ➡ - დაცლის სადგურები

ნახაზიდან ჩანს, რომ საქართველოს რკინიგზაზე მოძრაობს (გადაადგილდება) ოთხი სახის ტვირთნაკადი: სუფთა ტრანზიტი, ანუ ტვირთი გადაადგილდება საქართველოს რკინიგზის გავლით მესამე ქვეყნიდან მესამე ქვეყანაში; მეზობელი გზებიდან საქართველოს დანიშნულებით შემოსული ტვირთები, რომლებიც ექვემდებარებიან დაცლას (იმპორტი); საქართველოს რკინიგზის სადგურებში დატვირთული ტვირთები, რომლებიც მიეწოდება მეზობელ რკინიგზებს (ექსპორტი) და ადგილობრივი ტვირთი, რომელიც იტვირთება და იცლება საქართველოს რკინიგზის ფარგლებში.

მე-6-ე ცხრილიდან ჩანს, რომ საქართველოს რკინიგზაზე გადაიზიდება შემდეგი სახის ტვირთები: ნედლი ნავთობი, ნავთობპროდუქტები, მარცვლეული, რკინა და მანგანუმის მადანი, სამრეწველო ნედლეული, სამშენებლო ტვირთი,

სატყეო ტვირთი, სხვადასხვა, ფერადი ლითონი, დაფასოებული ფქვილი, ქვანახშირი და კოქსი, ქიმიური და მინერალური სასუქები, შავი ლითონები, შავი ლითონის ჯართი, შაქარი და შაქრის ნედლეული, ცემენტი, ხორცი და ხორცპროდუქტები.

საქართველოს რკინიგზაზე მოძრავი ტვირთნაკადები ითვალისწინებს შემდეგი სახეობის ტვირთების გადაზიდვას („-“ - არ გადაიზიდება, „+“ - გადაიზიდება):

№	ტვირთების დასახელება	ტვირთნაკადის სახეები			
		ტრანზიტი	იმპორტი	ექსპორტი	ადგილობრ.
1	ნედლი ნავთობი	+	+	-	+
2	ნავთობპროდუქტები	+	+	+	+
3	მარცვლეული	+	+	-	-
4	რკინა და მანგან.მადანი	+	+	+	+
5	სამრეწველ.ნედლეული	+	+	+	+
6	სამშენებლო ტვირთი	+	+	-	+
7	სატყეო ტვირთი	+	+	+	+
8	სხვადასხვა ტვირთი	+	+	+	+
9	ფერადი ლითონები	+	+	+	-
10	ფქვილი დაფასოებული	-	+	-	-
11	ქვანახშირი და კოქსი,	+	+	+	-
12	ქიმ. და მინერ. სასუქები	+	+	+	-
13	შავი ლითონები	+	+	+	+
14	შავი ლითონის ჯართი	-	-	-	+
15	შაქარი და შაქრ.ნედლ.	+	+	-	-
16	ცემენტი	-	-	-	+
17	ხორცი და ხორცპროდ.	+	+	-	-

საქართველოს რკინიგზაზე ტვირთნაკადების სახეობების მიხედვით გადაზიდული ტვირთების რაოდენობა და შექმნილი პროდუქცია (ტვირთბრუნვა) მოყვანილია მე-7 ცხრილში, ხოლო ჩატარებული ანგარიშები ასახულია დანართ 1-ში.

ცხრილი 7.

საქართველოს რკინიგზაზე ტვირთნაკადების სახეობების მიხედვით გადაზიდული ტვირთების რაოდენობა და შექმნილი პროდუქცია (ტვირთბრუნვა)

ტვირთნაკადის სახეობა		ტრანზიტი	იმპორტი	ექსპორტი	ადგილობრივი	სულ
გადაზიდული ტვირთი	ტ	7295265	2474453	1107925	1253143	12130786
	%	60,12%	20,39%	9,15%	10,34%	100%
ტვირთბრუნვა	ტ. კმ	2646533749	825418230	256542836	148625665	3877120480
	%	68,26%	21,29%	6,61%	3,84%	100%

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ყველაზე დიდი წილი რკინიგზის პროდუქციის შემქნაში მოდის სატრანზიტო გადაზიდვებზე (68,26%), ხოლო შემდეგ კი იმპორტზე (21,29%). ექსპორტითა და ადგილობრივი ტვირთნაკადებით გადაზიდული ტვირთების წილი წინა ორ შემთხვევასთან შედარებით მცირეა, თუმცა მათი განხილვაც აუცილებელია ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის საქმეში.

ჩატარებული ანგარიშების შემდეგ ვსაზღვრავთ ცალკეული ტიპის ვაგონების ხვედრით წილს გადაზიდვით პროცესში, რომლის შედეგებიც ასახულია მე-8 ცხრილში, ხოლო ანგარიშები მოყვანილია დანართ 2-ში.

ცხრილი 8.

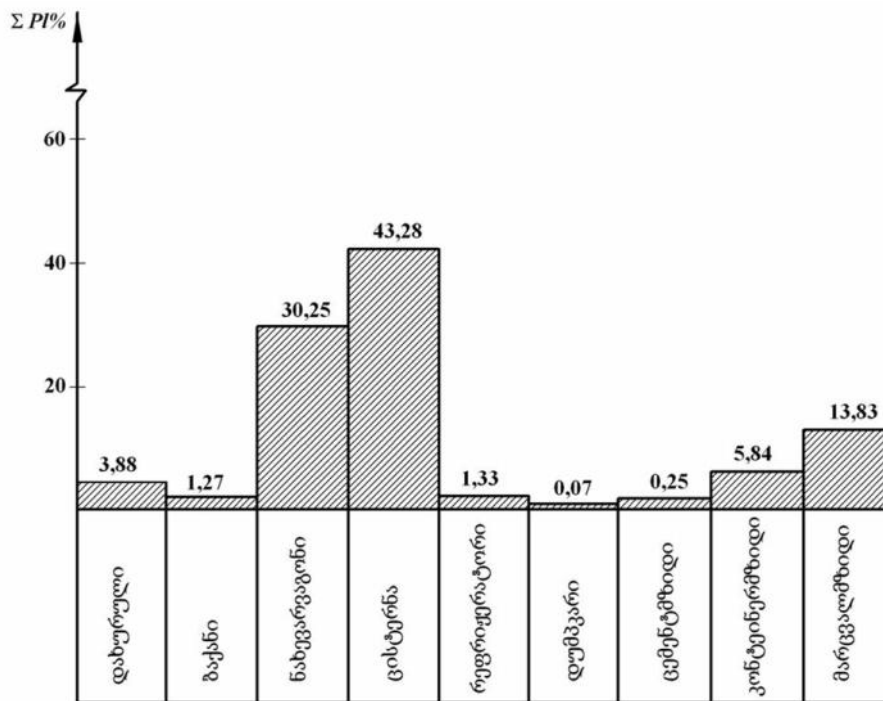
სხვადასხვა ტიპის ვაგონების ხვედრითი წილი საქართველოს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში

ვაგონის ტიპი		დახურული	ბაქანი	ნახევარ ვაგონი	ცისტერნა	რეფრიჟერატორი	დუმბკარი	ცემენტმზიდი	კონტეინერმზიდი	მარცვალმზიდი
გადაზიდული ტვირთები	ტ	626076	165424	4423709	4598011	132065	17000	35044	696038	1354697

ცხრილი 8-ის გაგრძელება

	%	5,19	1,37	36,72	38,17	1,10	0,14	0,29	5,78	11,24
ტვირთის გადაზ. საშუალო სიმორე. კმ		172	180	214	274	338	165	247	222	265
ტვირთბრუნვა	ტ.კმ	136202012	44515841	1062513537	1520654734	46640560	2805000	8655868	205177338	485837590
	%	3,88	1,27	30,25	43,28	1,33	0,07	0,25	5,84	13,83

ნახ. 5-ზე ნაჩვენებია სატვირთო გადაზიდვებში სხვადასხვა ტიპის ვაგონების გამოყენების პროცენტული თანაფარდობა.

ნახ. 5. სხვადასხვა ტიპის ვაგონების გამოყენების პროცენტული წილი რკინიგზის პროდუქციის შექმნაში

ზოგადად შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ მე-7 და მე-8 ცხრილებისა და ნახ. 5-ის ანალიზიდან ნათლად ჩანს: საქართველოს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში, მოცემულ ეტაპზე, წინა პლანზე დგას სატრანზიტო და საიმპორტო გადაზიდვები ($\approx 80\%$), ხოლო მთლიან გადაზიდვებში სხვადასხვა ტიპის ვაგონების გამოყენების თვალსაზრისით, ყველაზე ინტენსიურად გამოიყენება ცისტერნა ($\approx 43,28\%$) და ნახევარვაგონი ($\approx 30,25\%$), ასევე ანგარიშგასაწევია დახურულის, კონტეინერშიდისა და მარცვალშიდის ფაქტორი.

2.3. საქართველოს რკინიგზაზე ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლების შესაძლო რეზერვების ანალიზი

2.3.1. კვლევის ამოცანა

ჩატარებული კვლევები აჩვენებს, რომ რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში სხვადასხვა სახის სატვირთო ვაგონების გამოყენება, მრავალფეროვანს ხდის თვით გადაზიდვით პროცესს. ამ შემთხვევაში აუცილებელია გათვალისწინებული იქნეს გადასაზიდი ტვირთების ნომენკლატურა, მოცულობა, სატვირთო მიმართულებები, ვაგონთა სახეობები, მათი ტექნიკური და საექსპლუატაციო პარამეტრები, ტვირთნაკადების სიმძლავრე, სარკინიგზო პოლიგონების ტექნიკური აღჭურვილობა და სხვა.

უნდა აღინიშნოს, რომ სატვირთო ვაგონის ეფექტური გამოყენების ყველაზე მიღებული საშუალებაა მისი მწარმოებლურობის გაზრდა. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა, უპ. ყოვლისა ამცირებს მოთხოვნებს სავაგონო პარკზე, ანუ ამცირებს კაპიტალდაბანდებებს ვაგონების მშენებლობაზე და საექსპლუატაციო ხარჯებს მათ მოვლა შენახვაზე. გარდა ამისა, საშუალებას იძლევა მაქსიმალურად იქნეს გამოყენებული ვაგონის ტვირთამწეობა, ტევადობა; მოითხოვს მინიმუმამდე ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირებას, მარშრუტიზაციის მაღალ დონეს, სატვირთო მატარებლების მაღალი (გაზრდილი) სიჩქარეებით მოძრაობას, სადგურთა მუშაობას მოწინავე (ინტენსიური) ტექნოლოგიებით და სხვა.

ყველაზე მარტივი განმარტებით, ვაგონის მწარმოებლურობა არის სიდიდე, რომელიც გვიჩვენებს მუშა პარკის ერთი ვაგონის მიერ დღე-ღამის განმავლობაში გადაზიდული ტვირთის რაოდენობას. მისი განმსაზღვრელი კლასიკური ფორმულაა [11]:

$$w_{ვგ} = \frac{\Sigma Pl}{n_{მუშ}}, \frac{\text{ტ. კმ}}{\text{ვაგონი}}; \quad (2)$$

სადაც ΣPl – ტვირთბრუნვაა;

$n_{მუშ}$ – სატვირთო ვაგონთა მუშა პარკი.

მეორე შემთხვევაში ზემოთ ხსენებულ განმარტებას შეიძლება მივცეთ შემდეგი ინტერპრეტაცია: ვაგონის მწარმოებლურობა არის სიდიდე, რომელიც

გვიჩვენებს თუ რა პროდუქცია შექმნა დღე-ღამის განმავლობაში მუშა პარკის ერთმა ვაგონმა. აზრობრივად ამ ორ განმარტებას შორის არავითარი განსხვავება არ არის, მაგრამ პირველ შემთხვევაში საუბარია უშუალოდ ფიზიკურ ვაგონზე, რომლის მწარმოებლურობა უნდა ამაღლდეს თვითონ ვაგონის მახასიათებლების გამოყენებით, მაგალითად, გარკვეული (ინტენსიური) ტექნოლოგიებით შეიძლება ვაგონის ტვიტამწეობა გავზარდოთ გარკვეული სიდიდით, ან რაციონალური დატვირთვის გამოყენებით განვხორციელოთ ვაგონის შევსების (ტევადობის) კოეფიციენტის ამაღლება, რაც საბოლოო ჯამში მოგვცემს მწარმოებლურობის გაზრდას. მეორე შემთხვევაში თუ დავაჩქარებთ ვაგონის ბრუნვას, ან ავამაღლებთ საუბნო სიჩქარეს, ამ შემთხვევაშიც ადგილი ექნება ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდას, მაგრამ უშუალოდ ერთეულ ფიზიკურ ვაგონზე აღარ იქნება ამ სიდიდის გაზრდა დამოკიდებული. აქ მწარმოებლურობის გაზრდის საშუალებად გვევლინება უკვე მეთოდი (ექსპლუატაციის ფორმა), რითაც დაჩქარდა ვაგონის ბრუნვა ან ამაღლდა მოძრაობის საუბნო სიჩქარე.

მესამე შემთხვევაში, თუ შევძლებთ ვაგონის ტარის შემცირებას (შედარებით მსუბუქი ლითონების გამოყენება ვაგონების კონსტრუქციებში სიმტკიცის მაღალი ხარისხით, არსებული გაბარიტების კორექტირება ტვირტამწეობის გაზრდის მიზნით და სხვა), მისი შემცირების პირდაპირპროპორციულად გაიზრდება ნეტო მასაც ანუ გადაზიდული ტვირტის მოცულობა.

კვლევის ანალიზის მიხედვით, პირველ შემთხვევაში ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა შესაძლებელი გახდა მისი ტექნიკური პარამეტრების გამოყენებით, მეორე შემთხვევაში – ორგანიზაციული ღონისძიებებით, ხოლო მესამე შემთხვევაში კი ვაგონის კონსტრუქციული გადაწყვეტის საფუძველზე. მაშასადამე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ რეალურ პირობებში ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა შესაძლებელია ტექნიკური (ტექნოლოგიური), საექსპლუატაციო და კონსტრუქციული ღონისძიებების გამოყენებით.

2.3.2. ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლო რეზერვები

ნახ. 6-ზე მოყვანილია ძირითადი ღონისძიებები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდაზე. როგორც ნახაზიდან ჩანს, ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ღონისძიებები პირობითად დაყოფილია სამ ჯგუფად.

პირველი ჯგუფი ითვალისწინებს ტექნიკური-ტექნოლოგიური პარამეტრების სრულყოფას;

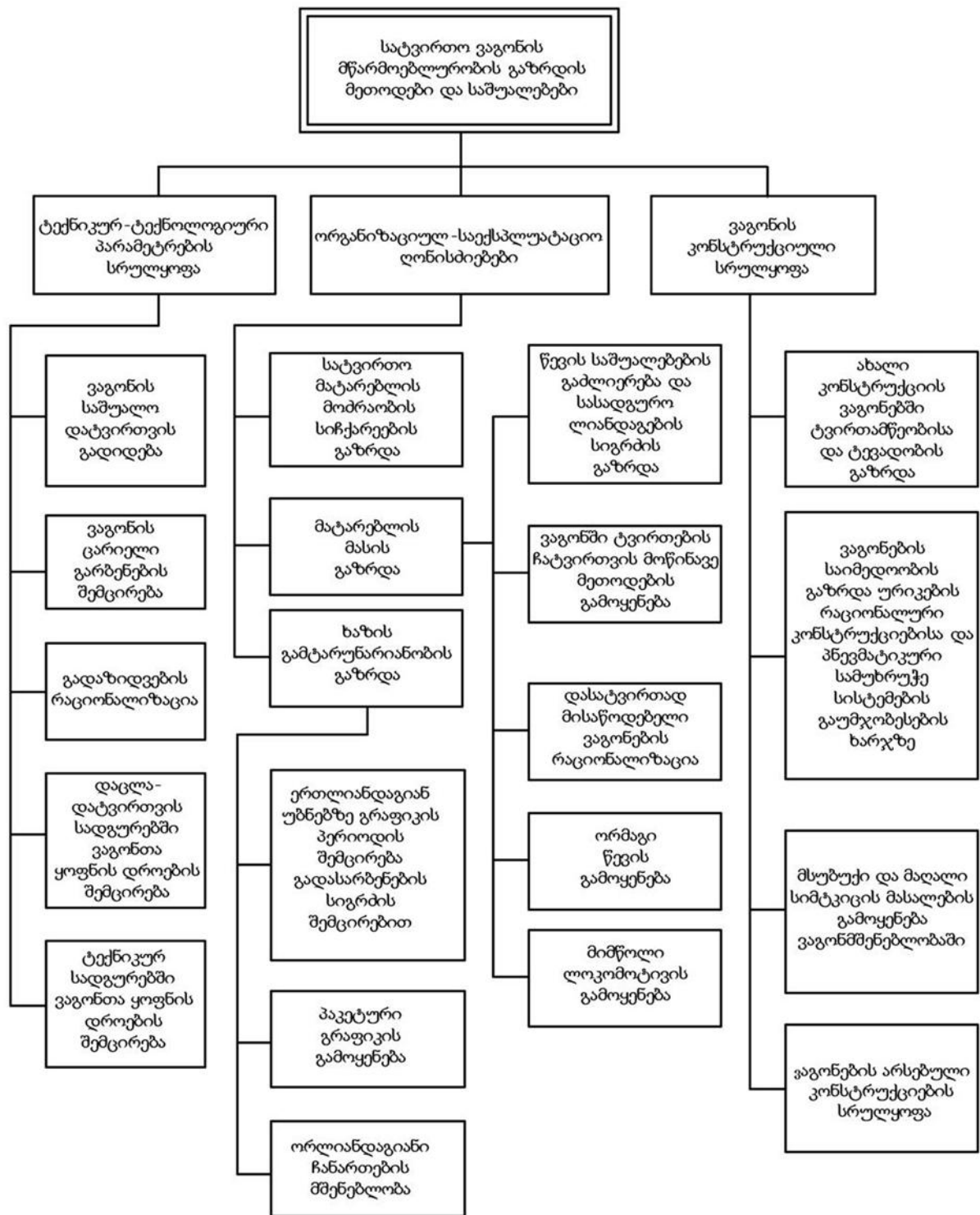
მეორე – ორგანიზაციულ საექსპლუატაციო ღონისძიებებს;

მესამე – ვაგონის კონსტრუქციულ სრულყოფას.

ტექნიკური-ტექნოლოგიური პარამეტრების სრულყოფა. ვაგონის საშუალო დატვირთვის გადიდება ამცირებს მოთხოვნებს სავაგონო პარკზე, ანუ ამ დროს შესაძლებელია ნაკლები სავაგონო პარკის გადაიზიდოს ტვირთების მოცემული რაოდენობა ან არსებული სავაგონო პარკით გადაიზიდოს გაცილებით მეტი ტვირთი.

ვაგონის ცარიელ გარბენებს ადგილი აქვს იმ დროს, როცა დაცლის სადგურებში არ არის ტვირთი ან არის იმ ხასიათის ტვირთი, რომლის გადაზიდვაც შეუძლებელია მოცემული ტიპის ვაგონებით. ვაგონის ცარიელ გარბენაზე გავლენას ახდენს დაცლა-დატვირთვის სადგურთა დისლოკაცია, სადგურში დაცლა-დატვირთვის თანაფარდობა და ვაგონის ტიპი. ვაგონის ცარიელი გარბენა აგრძელებს სრულ რეისს, ახანგრძლივებს ვაგონის ბრუნვას და საბოლოო ჯამში ამცირებს ვაგონის მწარმოებლურობას.

გადაზიდვის რაციონალიზაცია უშუალო კავშირშია დატვირთულ რეისთან, რომლის სიგრძეც ფაქტიურად ისაზღვრება ტვირთის გადაზიდვის საშუალო სიშორით; ამ სიდიდის გაზრდით პირდაპირპროპორციულად იზრდება დატვირთული რეისიც. გადაზიდვების რაციონალიზაციის აზრი მდგომარეობს დატვირთული და ცარიელი რეისების ისეთნაირ შეხამებაში, რომ რაციონალურად იქნეს გადანაწილებული მათი სიგრძეები ოპტიმალური სიგრძის სრული რეისის მისაღებად.

ნახ. 6. ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდაზე გავლენის მომხდენი ძირითადი ღონისძიებები

დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ერთ სატვირთო ოპერაციაზე დახარჯული საშუალო დროის შემცირება პირდაპირ კავშირშია ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდასთან; მისი შემცირება მიიღწევა სატვირთო ოპერაციებში კომპლექსური მექანიზაციის მაქსიმალური გამოყენებით, ოპერაციათაშორის ინტერვალის მინიმუმამდე დაყვანით, სატვირთო ობიექტების

მუშაობის ტექნოლოგიების სრულყოფით და სატვირთო ფრონტების გაფართოებით.

ტექნიკური სადგურებში ვაგონთა ყოფნის დროის შემცირებით მცირდება ვაგონის ბრუნვის დროც (ჩქარდება ვაგონის ბრუნვა). მიუხედავად იმისა, რომ მატარებლის ტექნიკურ სადგურებში ყოფნის დრო ტექნოლოგიურად არ აღემატება 0,5-0,6 სთ-ს მისი თუნდაც მცირეოდენი შემცირება, მარშრუტზე განლაგებულ ყოველ ტექნიკურ სადგურში, საგრძნობლად ზრდის ვაგონის მწარმოებლურობას.

ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებები. სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდა გულისხმობს პირველ რიგში საუბნო სიჩქარის გაზრდას. აღნიშნულით ჩქარდება ვაგონის ბრუნვა, ტრანსპორტირების ვადები და იზრდება ვაგონის საშუალო სადღეღამისო გარბენა. პრაქტიკულად დადგენილია, რომ საუბნო სიჩქარის თუნდაც 1კმ/სთ-ით გაზრდა ვაგონის ბრუნვას აჩქარებს საშუალოდ 1 სთ-ით, რაც ყველა შემთხვევაში ამაღლებს ვაგონის მწარმოებლურობას [14]. ძირითადად საუბნო სიჩქარის გაზრდა ხორციელდება შუალედურ სადგურებში მატარებელთა გაჩერებების შემცირების ხარჯზე, „ვანჯრის“ წარმოების დროს მოძრაობის გრაფიკის რაციონალიზაციითა და უბნის ტექნიკური აღჭურვილობის გაძლიერებით [15].

მატარებლის მასის გაზრდა მრავალი საშუალებით არის შესაძლებელი, როგორცაა წევის სახეობის გაძლიერება ერთდროულად სასადგურო ლიანდაგების სასარგებლო სიგრძის გადიდებით, ვაგონის ტვირთამწეობისა და ტევადობის რაციონალური გამოყენება ვაგონში ტვირთების ჩატვირთვის ოპტიმიზაციის გზით, დასატვირთად მისაწოდებელი ვაგონების შერჩევა, ორმაგი წევისა და მიმწოლი ლოკომოტივების გამოყენება და სხვა.

ხაზის გამტარუნარიანობის გაზრდა, განსაკუთრებით მწვავედ წარმოჩინდება ერთლიანდაგიანი უბნებისათვის, რადგანაც აქ შუალედურ სადგურებში გაჩერებების რიცხვი გაცილებით მეტია, ვიდრე ორლიანდაგიან უბნებზე. ეს ფაქტორი იწვევს გრაფიკის პერიოდის გადიდებას და შესაბამისად გამტარუნარიანობის შემცირებას; ამიტომ ამ სიდიდის ასამაღლებლად იყენებენ ისეთ ღონისძიებებს, როგორცაა გრაფიკის პერიოდის შემცირება (სადაც ეს შესაძლებელია), პაკეტური გრაფიკის გამოყენება, ორლიანდაგიანი ჩანართების მშენებლობა და სხვ.

ვაგონის კონსტრუქციული სრულყოფა. ვაგონის კონსტრუქციული სრულყოფა წარმოადგენს უფრო მნიშვნელოვან ღონისძიებას, ვიდრე ვაგონის მწარმოებულობის გაზრდაა. რასაკვირველია ამ ღონისძიებაში იგულისხმება ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდაც, მაგრამ მთავარი მიზანი ამ ღონისძიებისა არის რკინიგზის სიმძლავრის გადიდება; მალღდება სასადგურო ლიანდაგების გამოყენების ხარისხი, იზრდება ვაგონის ღერძზე და რელსზე მოსული დატვირთვა და სხვ; აღნიშნული ღონისძიება ითვალისწინებს ისეთი ახალი კონსტრუქციის ვაგონების შექმნას, რომლებშიც გაზრდილი იქნება ტვირთამწეობა და ტევადობა. ამ პარამეტრების გაზრდა ემყარება მოძრავი შემადგენლობის გაბარიტული ზომების სრულად ათვისებას.

ვაგონის საიმედოობის გაზრდა ითვალისწინებს ვაგონის იმ ნაწილების, დეტალებისა და კვანძების საიმედოობის გაზრდას, რომელთა მწყობრიდან გამოსვლა ან მუშაობის ხარისხის დაქვეითება, პირველ რიგში ადაბლებს მატარებელთა მოძრაობის უსაფრთხოების ღონეს და შემდეგ კი ვაგონის მწარმოებლურობას. აქ პირველ რიგში მოიაზრება ვაგონის ურიკები, წვეილთვლები და ბუქსები, ასევე პნევმატური სამუხრუჭო სისტემების და ავტოგადაბმულობის მექანიზმი.

ხშირად ვერ ხერხდება ძველი გამოშვების ვაგონების ახალი თაობის ვაგონებით შეცვლა (ამ უკანასკნელის სიძვირის გამო). ამ დროს ფართოდ გავრცელებული მეთოდია არსებული სავაგონო პარკის კონსტრუქციების სრულყოფა; კაპიტალური რემონტის დროს ამ კონსტრუქციების ისეთნაირი ტრანსფორმირება და ინოვაცია, რომ გაიზარდოს კომპლექსური მექანიზაციის გამოყენების შესაძლებლობები, გადასაზიდი ტვირთების დაცულობა, უზრუნველყოფილი იქნეს ძარის სიმტკიცე და საექსპლუატაციო საიმედოობა.

ამრიგად, ჩვენ მოვიყვანეთ სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ყველაზე მეტად გავრცელებული მეთოდები და საშუალებები; გასაანალიზებელია რომელი მათგანის გამოყენება იქნება შესაძლებელი და მიწანშეწონილი საქართველოს რკინიგზის ექსპლუატაციის პირობებში.

2.3.3. საქართველოს რკინიგზის ქსელზე დაცლა-დატვირთვის სადგურების დისლოკაცია და მათი მუშაობის ანალიზი

საქართველოს რკინიგზის ქსელზე დაცლა-დატვირთვის სადგურების განლაგებისა და ამ სადგურებში დატვირთული და დაცლილი ტვირთების რაოდენობის ცოდნა საჭიროა მათ შორის ტექნოლოგიური კავშირების დასამყარებლად და ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მეთოდებისა და საშუალებების შერჩევისათვის. უნდა აღინიშნოს, რომ დატვირთვის სადგურებში მოხდება საექსპორტო და ადგილობრივი ტვირთების დატვირთვა, ხოლო დაცლის სადგურებში იმპორტული და ადგილობრივი ტვირთების დაცლა, ანუ ადგილობრივი ტვირთის დატვირთვისა და დაცლის სიდიდეები იქნება ერთმანეთის ტოლი.

წლის განმავლობაში საქართველოს რკინიგზის სადგურებში დატვირთული და დაცლილი ტვირთების რაოდენობა ხვადასხვა ტიპის ვაგონების გამოყენებით, მოყვანილია მე-9 ცხრილში (მრიცხველში დატვირთვა, მნიშვნელში დაცლა), ხოლო სათანადო გაანგარიშებები – დანართ 3-ში.

ცხრილი 9.

საქართველოს რკინიგზის სადგურებში დატვირთული და დაცლილი ტვირთების რაოდენობა სხვადასხვა ტიპის ვაგონების მონაწილეობით.

ვაგონის ტიპი		დატვირთვა-დაცლა, ტ									
		დახურ- ული	ბაქანი	ნახევარ -ვაგონი	ცისტე- რნა	რეფრი - ჟერატ.	დუმპ -კარი	კონტ- ეინერ .	ცემენ -ტმზ.	მარცვ- ალმზ.	სულ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	აგარა	—	8865	—	—	—	—	—	—	—	8865
		—	—	—	—	—	—	—	—	63575	63575
2	ავჭალა	—	—	—	5314	—	—	1903	—	—	7217
		10740	—	—	124769	9580	—	—	—	—	145089
3	ბათუმი	—	—	—	0	—	—	—	—	—	0
		—	—	—	16642	—	—	—	—	—	16642
4	ბორჯომი	100604	—	—	—	—	—	40857	—	—	141461
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	ბროწეუ.	14687	—	600	—	—	—	—	—	—	15287
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

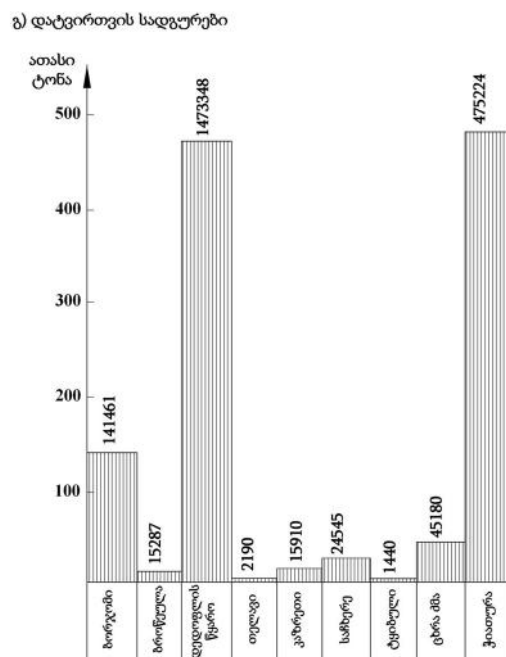
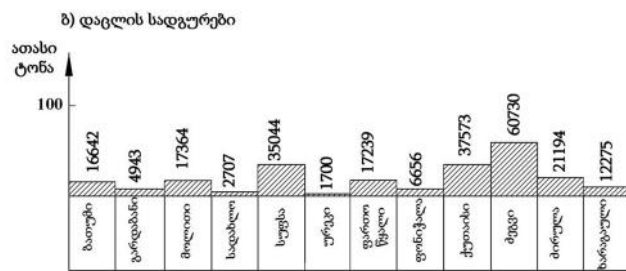
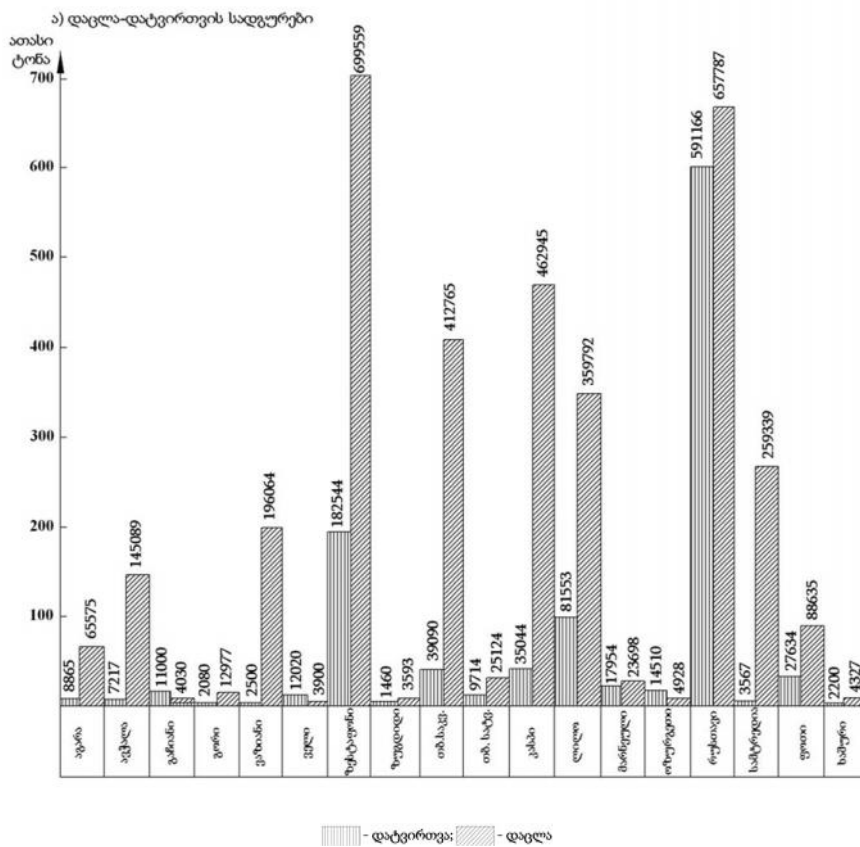
ცხრილი 9-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
6	გარდაბ.	-	-	4943	-	-	-	-	-	-	4943
7	გაჩიანი	-	-	11000 4030	-	-	-	-	-	-	11000 4030
8	გორი	-	1230	850	-	-	-	-	-	12977	2080 12977
9	დედოფ. წყარო	-	-	472340	1008	-	-	-	-	-	473348
10	ვაზიანი	-	-	-	2500 196064	-	-	-	-	-	2500 196064
11	ველი	-	9820 3900	200	2000	-	-	-	-	-	12020 3900
12	ზესტაფო ნი	-	-	165070 690183	-	-	17000	-	-	-	182544 699559
13	ზუგდიდ ი	-	-	1460	-	-	-	-	-	3593	1460 3593
14	თბ.საკვ.	21000 83906	2000	-	2800 88391	-	-	13290 180720	-	-	39090 412765
15	თბ.სატვ.	7609 20446	-	-	-	-	-	2105	-	4678	9714 25124
16	თელავი	694	-	-	-	-	-	1496	-	-	2190
17	კაზრეთი	-	-	15910	-	-	-	-	-	-	15910
18	კასპი	-	-	-	-	-	-	-	35044	-	35044 462945
19	ლილო	66348 2761	-	-	-	332950	11200	15205	-	12881	81553 359792
20	მარნეული	-	10854	7000	-	-	-	-	-	23698	17854 23698
21	მოლითი	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	ოზურგეთი	-	-	14510	-	-	-	-	-	4928	14510 4928
23	რუსთავი	77250 1600	-	513916 626697	-	-	-	-	15090	-	591166 657787

ცხრილი 9-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
24	სადახლო	— —	— 2707	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— 2707
25	სამტრედია	— 26009	302 29316	665 31450	2600 166767	— —	— —	— 5797	— —	— —	3567 259339
26	სუფსა	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— 35044	— —	— 35044
27	საჩხერე	— —	1123 —	23422 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	24545 —
28	ტყიბული	— —	— —	1440 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1440 —
29	ურევი	— —	— —	— 1700	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— 1700
30	ფართო წყალი	— —	— —	— —	— 17239	— —	— —	— —	— —	— —	— 17239
31	ფოთი	— —	— —	206 47091	27428 41544	— —	— —	— —	— —	— —	27634 88635
32	ფონიჭალა	— —	— 302	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— 6354	— 6656
33	ქუთაისი	— —	— —	— —	— 37573	— —	— —	— —	— —	— —	— 37573
34	ცხრა ძმა	— —	29578 —	15602 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	45180 —
35	ბეგვი	— —	— —	— —	— 60730	— —	— —	— —	— —	— —	— 60730
36	ძირულა	— —	— 5592	— 15602	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— 21194
37	ჭიათურა	— —	— —	475224 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	475224 —
38	ხარაგაული	— —	— 12075	— 200	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— 12275
39	ხაშური	— 3727	— —	2200 600	— —	— —	— —	— —	— —	— —	2200 4327
ჯამი	დატვირ.	288192 12 ,8 %	63772 2 ,8 %	1721615 76 ,7 %	43650 1,9 %	— —	17000 0 ,8 %	74856 3,4 %	35044 31 ,6 %	— —	2244603 100 %
	დაცლა	163589 4,5 %	78632 2,1 %	1947189 53 ,2 %	1082669 29 ,5 %	20780 0,6 %	— —	201607 5,5 %	35044 1,0 %	132684 3,6 %	3662194 100 %

შეიძლება აღინიშნოს, რომ საქართველოს რკინიგზის ქსელზე, დღეისათვის 39 სადგურში წარმოებს სატვირთო ოპერაციები; აქედან ორმაგი ოპერაცია (დაცლა-დატვირთვა) წარმოებს 18 სადგურში, მარტო დატვირთვა 9 სადგურში, ხოლო დაცლა – 12-ში. დაცლა-დატვირთვაში დაცლა შეადგენს 3729596 ტ-ს (61,21%), ხოლო დატვირთვა 2363068 ტ-ს (38,79%). დატვირთვაში ადგილობრივი ტვირთის წილი 1255143 (53,11%) ტონაა, ხოლო ექსპორტი - 1107925 (46,89%)ტ. დაცლაში

ნახ. 8. დაცლა-დატვირთვის სადგურებში განხორციელებული ოპერაციების მოცულობა

გასაგზავნი ტვირთების მთლიანი რაოდენობა შეადგენს 2244603 ტ-ს; აქედან ყველაზე მეტს ტვირთავს სადგური რუსთავი 591166 ტ; ამ ტვირთებიდან 77250 ტ – 13,07%, გადაიზიდება დახურულებით, ხოლო 513916 ტ – 86,93%, ნახევარვაგონებით. სადგური ჭიათურა ტვირთავს 475224 ტ-ს. მთლიანი ტვირთი გადაიზიდება მხოლოდ ნახევარვაგონებით. დატვირთვის მიხედვით შემდეგია სადგური დედოფლისწყარო 473398 ტ, სადაც ტვირთების გადასაზიდად იყენებენ მხოლოდ ნახევარვაგონებს. სადგური ზესტაფონი წლის განმავლობაში ტვირთავს 182544 ტ ტვირთს, მათ გადასაზიდად იყენებს ნახევარვაგონებს (90,43%) და დუმპკარებს (9,57%). სადგური ბორჯომი წელიწადში ტვირთავს 141461 ტ ტვირთს და გადასაზიდად იყენებს დახურულებს (71,12%) და კონტეინერშიიდებს (28,28%). სადგური ლილო წელიწადში ტვირთავს 81553 ტ ტვირთს, საიდანაც 66348 ტ-ს გზავნის დახურულებით (81,36%), ხოლო დარჩენილი 18,64% გადააქვს კონტეინერშიიდებით. მოყვანილი სადგურების შეჯამებული დატვირთვა წლის განმავლობაში შეადგენს 1945296 ტ-ს ანუ დაახლოებით 87%-ს, ხოლო დარჩენილი 13% ნაწილდება 21 სადგურზე; ამიტომ ამ სადგურების მაჩვენებლებს აქ აღარ ვიხილავთ უპერსპექტივობის გამო.

ამრიგად, საქართველოს რკინიგზის ქსელზე დაცლა-დატვირთვის სადგურთა დისლოკაციამ და მათი მუშაობის ანალიზმმა გვიჩვენა შემდეგი:

- დღეისათვის საქართველოს რკინიგზის ქსელზე ვაგონთა მასობრივი დაცლა-დატვირთვა შედარებით დიდი მოცულობით ხორციელდება რამდენიმე წამყვან სადგურში, რომელთა ფუნქციონირებაც ეყრდნობა მათ რეგიონალურ სტატუსს;
- საქართველოს რკინიგზის დასავლეთ ნაწილში (რეგიონში) დიდი მოცულობით ერთდროული დაცლა-დატვირთვა წარმოებს სადგურ ზესტაფონსა და სამტრედიაში, ამ უკანასკნელში შედარებით მცირე მოცულობით. მხოლოდ დაცლა ხორციელდება სადგურებში, ქუთაისი, სუფსა, ძირულა, მოლითი, ფართოწყალი, ბათუმი და ხარაგაული. ამავე რეგიონში მარტო დატვირთვის სადგურია ჭიათურა, რომელიც დატვირთვის ყველაზე დიდი წილითაა წარმოდგენილი და ასევე სადგურები საჩხერე და ბრუწეულა. დანარჩენი სადგურების წილი ამ პროცესებში უმნიშვნელოა;

- აღმოსავლეთის რეგიონში დაცლა-დატვირთვის სადგურებია რუსთავი, კასპი, თბილისი-საკვანძო, ლილო, ვაზიანი, ავჭალა, აგარა. ამ სადგურებში ხორციელდება ერთდოულად დაცლაც და დატვირთვაც. სხვა სადგურები მათში წარმოებული მცირე მოცულობის ოპერაციების გამო არ არიან ანგარიშში ჩასაგდები. ამ რეგიონში მარტო დაცლის სადგურებში ეს მაჩვენებელი საკმაოდ დაბალია. ამ კუთხით შეიძლება გამოვყოთ მხოლოდ სადგური ძეგვი. რაც შეეხება დატვირთვის სადგურებს, აღმოსავლეთ ნაწილში ყველაზე მეტს ტვირთავს სადგური დედოფლისწყარო და ბორჯომი, შეიძლება აღინიშნოს კიდევ სადგური 9 ძმა. დანარჩენ სადგურებში ეს მაჩვენებელი უმნიშვნელოა;
- ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის რეზერვების განხილვა მიზანშეწონილი იქნება ცალკეული რეგიონის დაცლა-დატვირთვის სადგურებს შორის ტექნოლოგიური კავშირების დამყარების საფუძველზე.

2.3.4. რეკომენდაციები საქართველოს რკინიგზის ექსპლუატაციის პირობებში სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მეთოდებისა და საშუალებების შერჩევის შესახებ

სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ზემოთ მოყვანილი მეთოდები და საშუალებები თავიდანვე უნდა დავყოთ ორ კატეგორიად, ღონისძიებები, რომელთა გამოყენებამ საქართველოს რკინიგზის პირობებში შეიძლება გაზარდოს ვაგონის მწარმოებლურობა და აამაღლოს გადაზიდვის ეფექტიანობა და ღონისძიებები, რომელთა გამოყენება აღნიშნული მიზნისათვის იქნება ნაკლებეფექტური ან სრულიად მიუღებელი. განვიხილოთ თითოეული ღონისძიება ნახ. 6-ის მიხედვით.

ტექნიკურ-ტექნოლოგიური პარამეტრების სრულყოფაში ვაგონის საშუალო დატვირთვის გადიდების გამოყენების განხილვა ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მიზნით, მიგვაჩნია მიზანშეწონილად, რადგან ჩატარებული გამოკვლევებიდან ჩანს, რომ საკმაოდ მრავალფეროვანია იმ ტვირთების ნომენკლატურა, რომლებზეც შესაძლებელია ეს მეთოდი განხორციელდეს.

ასევე მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ვაგონის ცარიელი გარბენების შემცირების განხილვა, დაცლა-დატვირთვის სადგურების დისლოკაციისა და სატვირთო ოპერაციებში გამოყენებული ვაგონის ტიპების გათვალისწინებით.

გადაზიდვების რაციონალიზაციაში იგულისხმება: სხვადასხვა ტიპის ვაგონთა ისეთი განაწილება დატვირთვაზე, გადასაზიდი ტვირთების ნომენკლატურის გათვალისწინებით, რომ მაქსიმალური იყოს სტატიკური დატვირთვა და მინიმალური სამანევრო სამუშაოები; ასევე დახურულ ვაგონებში ტარა-ცალობრივი ტვირთების ოპტიმალური განლაგება ვაგონის ტევადობის მაქსიმალური გამოყენების მიზნით და ვაგონების კომბინირებული დატვირთვა მსუბუქი და მძიმე ტვირთებით. ზოგადად ამ მეთოდებს იყენებენ მაშინ, როცა რკინიგზის კონკრეტული პოლიგონი გამოირჩევა თავისი სიდიდით, რკინიგზის მიმართულებების სიმრავლით, ტვირთების მრავალფეროვნებითა და გადასაზიდი მასობრივი ტვირთების დიდი წილით საერთო ტვირთნაკადებში. საქართველოს რკინიგზის ექსპლუატაციაში გადაზიდვების რაციონალიზაციის ზემოთ მოყვანილი მეთოდები უკვე დიდი ხანია გამოიყენება (სადაც ეს შესაძლებელია), მაგრამ სატვირთო მუშაობის მოცულობის ნაკლები მასშტაბების გამო (სხვა რკინიგზებთან შედარებით), ამ ღონისძიებების გატარება იქნება ფაქტიურად ძალიან მცირე ეფექტის მომცემი, რომელიც ქმედით გავლენას ვერ მოახდენს გადაზიდვით პროცესზე.

დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა ყოფნის დროების შემცირება ბევრ ფაქტორზეა დამოკიდებული, კერძოდ დაცლა-დატვირთვის ფრონტების განლაგება სადგურებში, სამანევრო საშუალებების გამოყენების ინტენსივობა, დასამუშავებელი ტვირთის მოცულობა, ნომენკლატურა და სხვ. საქართველოს რკინიგზის პირობებში, ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ეს მეთოდი შესაძლებელია იქნეს გამოყენებული დაცლა-დატვირთვის სადგურებში და განსაკუთრებით საპორტო სადგურებში, ისიც მხოლოდ მშრალი ტვირთების გადამზიდ მოძრავ შემადგენლობაზე. დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ცისტერნის დამუშავებაზე გამოყოფილი ტექნოლოგიური დროის შემცირება პრაქტიკულად შეუძლებელია, რადგანაც ეს პროცესები ხორციელდება მკაცრად დადგენილი სტანდარტების მიხედვით, რამეთუ ნავთობპროდუქტების აბსოლიტური უმრავლესობა გადის საშიში ტვირთების კატეგორიაში,

დამუშავების (დაცლა, დატვირთვა) დროს მოითხოვენ დადგენილი წესების განუხრელ დაცვას.

რაც შეეხება ტექნიკურ სადგურებში ტექნოლოგიური დროების შემცირებას, საქართველოს რკინიგზის მთავარ მაგისტრალზე, სადაც ეს მარშრუტები კურსირებენ ტრანზიტ მატარებლების რანგში, სულ განლაგებულია ოთხი ტექნიკური სადგური: თბილისი დამხარისხებელი, ხაშური-საუბნო, ზესტაფონი-საუბნო და სამტრედია-დამხარისხებელი. ამ სადგურებიდან სადგურ ხაშურში წყვილი მიმართულების მატარებლებისათვის ტექნიკურ და კომერციულ დათვალიერებაზე ტექნოლოგიურად გამოყოფილი დროის შემცირება ფაქტიურად შეუძლებელია, რადგანაც წინ ურთულესი ხაშური-ზესტაფონის უბანია და მატარებელთა მოძრაობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით ხსენებული დროების დაცვა იქნება აუცილებელი. იგივე მდგომარეობა იქნება სადგურ ზესტაფონშიც კენტი მიმართულების მატარებლებისათვის, იგივე მიზეზით. დარჩენილ ორ სადგურში როგორც არ უნდა შევამციროთ ტექნოლოგიური დრო (ყველაზე კარგ შემთხვევაში 10-15%-ით, რაც რეალობაში შეადგენს 3,5-5 წუთს), ეს კორექტირებული დროები ვერავითარ ქმედით გავლენას ვერ მოახდენენ ცენტრალური მაგისტრალის სიმძლავრის გაზრდაზე. ეს ღონისძიება ეფექტური იქნებოდა მაშინ, ტექნიკური სადგურების რიცხვი მარშრუტზე მინიმუმ 10-ის ტოლი რომ ყოფილიყო.

ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებებიდან სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარე (საუბნო სიჩქარე) გაზრდა, როგორც აღინიშნა, რთული საკითხია, მაგრამ კონკრეტულ ოპერატიულ (მწვავე) სიტუაციებში, ნახულობენ მისი გამოყენების შესაძლებლობებს. ამიტომ წარმოდგენილ ნაშრომში, ქვევით, გამოკვლეული იქნება მისი გამოყენების შესაძლებლობები.

მატარებლის მასის გაზრდა გაცილებით ფართომასშტაბიანი და გლობალური ღონისძიებაა, ვიდრე მარტო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა. რასაკვირველია მატარებლის მასის გაზრდით საგრძნობლად იზრდება ვაგონის მწარმოებლურობაც, მაგრამ მარტო ამ მიზნისათვის მატარებლის მასის გაზრდას არ განიხილავენ, თუნდაც ამ ღონისძიების სიძვირისა და დიდი ვადების საჭიროების გამო; იგი შეიძლება განხილურ იქნეს როგორც ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის თანმხვედრი საშუალება.

საქართველოს რკინიგზის პირობებში ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის რეზერვად წვეის საშუალებების გაძლიერებას თუ განვიხილავთ, ეს ღონისძიება უკვე გატარებულია, რადგანაც საქართველოს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში უკვე დიდი ხანია გამოიყენება ორსექციანი, რვაღერძიანი მუდმივი დენის ვლ-10 და ვლ-11 სერიის მძლავრი ელმავლები, რომელთაც ნულოვან ქანობზე შეუძლიათ დაძრან ადგილიდან 6000 ტ ბრუტომასის მატარებლები. რაც შეეხება სასადგურე ლიანდაგების სასარგებლო სიგრძეების გაზრდას, საქართველოს რკინიგზის პირობებში აქ მნიშვნელოვანი როლს თამაშობს რკინიგზის ხაზის გეგმა და პროფილი.

დღეისათვის საქართველოს რკინიგზაზე სასადგურო ლიანდაგების სასარგებლო სიგრძის დაახლოებით 60% შეადგენს 850 მ-ს, ხოლო დარჩენილი ნაწილი – 720 მ-ს. ორივე სიდიდე გამომდინარეობს უბანსა და გადასარბენებზე ქანობისაგან დამოკიდებულობით და ითვლებიან ოპტიმალურ სიდიდეებად. შესაძლებლობაც რომ იყოს ამ ღონისძიებების გატარებისა ჩვენი მიზნისათვის, მათი განხორციელებისათვის საჭირო დიდი დროისა და დიდი კაპიტალდაბანდების გამო, მასზე აქცენტის გაკეთება არ იქნებოდა მართებული.

ვაგონში ტვირთების ჩატვირთვის მოწინავე მეთოდების გამოყენება საქართველოს რკინიგზაზე უკვე დიდი ხანია ორგანიზებულია მაღალ დონეზე და შეიძლება ითქვას, რომ ეს რეზერვი სრულად გამოიყენება რეალურ ექსპლუატაციაში. რაც შეეხება დასატვირთად მისაწოდებელი ვაგონების რაციონალიზაციას, ჩვენი პირობებისათვის იქნება ნაკლები ეფექტის მომტანი, რადგანაც დატვირთვა გაცილებით ნაკლებია დაცლაზე და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია ამ ღონისძიებების გატარებისათვის, გადასაზიდი ტვირთების ნომენკლატურა საკმაოდ მწირია და სადგურების უმრავლესობაში დატვირთვის მნიშვნელობებიც მინიმალური.

ორმაგი წევა და მიმწოლი ლოკომოტივები საქართველოს რკინიგზაზე უკვე დიდი ხანია გამოიყენება ხაშური-ზესტაფონის საუღელტეხილო უბანზე, ხოლო სხვა უბნებზე, ლიანდაგის გეგმისა და პროფილისაგან დამოკიდებულებით და ასევე ტვირთნაკადების დღევანდელი ზომებისაგან დამოკიდებულებით, მათი მოაზრება როგორც ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის რეზერვი, იქნებოდა მცდარი.

შემდეგი მნიშვნელოვანი ღონისძიება ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდისა, ეს არის ხაზის გამტარუნარიანობის გაზრდა. გამტარუნარიანობის გაზრდის მრავალი საშუალება და ხერხი არსებობს, მაგრამ ჩვენ გამოვყავით მათგან ყველაზე მნიშვნელოვანი.

ერთლიანდაგიან უბნებზე გრაფიკის პერიოდის შემცირება გადასარბენების სიგრძის შემცირებით, ხორციელდება შედარებით „ახალგაზრდა“ ერთლიანდაგიანი რკინიგზის ხაზის სიმძლავრის გაზრდის მიზნით. რკინიგზების განვითარების ისტორიიდან ცნობილია, რომ პერსპექტიული რკინიგზის ხაზი (მიმართულება) დაახლოებით 35-40 წლის შემდეგ ხდება ორლიანდაგიანი (უმრავლეს შემთხვევაში). ამ ხნის განმავლობაში ის გადის განვითარების მრავალ ეტაპს და ერთ-ერთი ეტაპი ამ პროცესში, სწორედ აღნიშნული ღონისძიებაა. სამტრედია-ფოთის უბანი ექსპლუატაციაში შევიდა 1872 წელს, სამტრედია-ბათუმი 1883 წელს და თბილისი-სადახლო 1899 წელს, ასე რომ ამ უბნებს „ახალგაზრდას“ ნამდვილად ვერ ვუწოდებთ. ცნობილია აგრეთვე, რომ ერთლიანდაგიან უბნებზე გადასარბენების სიგრძედ დადგენილია 7-15 კმ. საქართველოს რკინიგზის ქსელზე განლაგებული გადასარბენებიდან მხოლოდ 2,7% ვერ აკმაყოფილებს დადგენილ ნორმებს ანუ გადასარბენების აბსოლუტური უმრავლესობა წარმოდგენილია გადასარბენების დადგენილი სიგრძით. ამით იმის თქმა გვინდა, რომ ხაზის გამტარუნარიანობის გაზრდის ხსენებული რეზერვი ჩვენი შემთხვევისათვის არ განიხილება.

პაკეტური გრაფიკი საგრძნობლად ზრდის მოძრაობის ზომებს ანუ ხაზის გამტარობის უნარს და მართებულად ითვლება რკინიგზის სიმძლავრის გაზრდის მნიშვნელოვან რეზერვად, მაგრამ მისი გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ ავტომატური ბლოკირებით (აბ) აღჭურვილ ერთლიანდაგიან უბნებზე, თუმცა ტექნოლოგიური „ფანჯრების“ წარმოების დროს მას იყენებენ ორლიანდაგიან ხაზებზეც. დღეისათვის საქართველოს რკინიგზის ქსელის მხოლოდ 5,2%-ია ავტობლოკირებით აღჭურვილი (თბილისი-საკვანძო-კასპი-გორი), დანარჩენზე მოქმედებს ნახევრად ავტომატური ბლოკირება (ნაბ). მართალია პაკეტური გრაფიკის გამოყენება შეუძლებელია, მაგრამ ავტობლოკირებას აქვს სახესხვაობები, როგორცაა დისპეტჩერული ცენტრალიზაცია (დც) და ნაბ. დც ეს არის აბ უფრო მაღალ ხარისხში ანუ აბ-ის გაუმჯობესებული ვარიანტი. დღეისათვის

საქართველოს რკინიგზაზე დც აღარ გამოიყენება (ფუნქციონირებდა წინა პერიოდში სამტრედია-სოხუმის უბანზე). ნაბ-ი არის აბ-ის უფრო დაბალი საფეხური; მართალია იმ ეფექტით ვერა, როგორც აბ, მაგრამ მისი გამოყენება შესაძლებელია ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მიზნით პაკეტურის ნაცვლად კონური გრაფიკის საფუძველზე. ისე რომ ნაბ-ის გამოყენება ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მიზნით, ჩვენი მიზნისათვის, სავსებით შესაძლებელია.

ორლიანდაგიანი ჩანართების მშენებლობა ხორციელდება ტვირთაძაბულ ერთლიანდაგიან უბნებზე ყოველწლიურად მზარდი ტვირთნაკადის პირობებში და წარმოადგენს რკინიგზის ხაზის განვითარების ერთ-ერთ ეტაპს. მისი განხორციელება საჭიროებს დიდ დროს და ასევე დიდ კაპიტალურ ხარჯებს. ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდისათვის მისი გამოყენება არ განიხილება.

ასევე არ განიხილება ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ყველა ის ღონისძიება, რომელიც დაკავშირებულია ვაგონის კონსტრუქციული სრულყოფის საკითხებთან, მათი განხორციელებისათვის საჭირო დროის ფაქტორისა და სიძვირის გამო.

წარმოდგენილ მოსაზრებებთან ერთად გასათვალისწინებელია ერთი ფრიად მნიშვნელოვანი გარემოებაც: ჩვენი აზრით ცალკე განსახილველია სატრანზიტო გადაზიდვების როლი და ამ გადაზიდვების ინტენსიფიკაციით სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა. გამოკვლევის მიხედვით მთლიან გადაზიდვებში სატრანზიტო ტვირთნაკადების წილი დაახლოებით 60%-ია, რომელშიც 48% თხევადი ტვირთებია. როგორც ცნობილია თხევადი ტვირთების (ჩვენს შემთხვევაში ნავთობი და ნავთობპროდუქტები, სოფლის მეურნეობისა და ქიმიური ტვირთები) გადასაზიდად მხოლოდ ცისტერნების გამოყენებაა შესაძლებელი. იმის გამო, რომ ცისტერნების შეცვლა სხვა ტიპის ვაგონებით შეუძლებელია, ისევე როგორც ბევრი სხვა დანარჩენი ტიპის სპეციალური ვაგონებისა, მათი რეგულირების საკითხი საერთო სავაგონო პარკში წყდება პრაქტიკულად იზოლირებულად. რკინიგზის მართვის ხელმძღვანელი ორგანოები უძღურნი არიან კომპლექსურად არეგულირონ ცისტერნები სხვა სახის ვაგონებთან ერთად, ან სხვადასხვა თანამედროვე ინტენსიური მეთოდების (ტექნოლოგიების) გამოყენებით გაზარდონ მათი მწარმოებლურობა. ამ

შემთხვევაში ცისტერნების ინტენსიური გამოყენების მეთოდად შეიძლება განვიხილოთ მათი ტრანსპორტირების ვადების შემცირება. ამ უკანასკნელის განხორციელება ჩვენ რეალობაში შეიძლება მოხდეს უბნებზე ცისტერნებისაგან შემდგარი ტრანზიტი მატარებლების დაჩქარებული გატარებით.

სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მეთოდებისა და საშუალებების შერჩევასა და მივედით დასკვნამდე:

- ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდაში ტექნიკურ-ტექნოლოგიური პარამეტრების სრულყოფის ყველა მეთოდი საქართველოს რკინიგზის პირობებისათვის არ იქნება მისაღები. რკინიგზის ქსელზე დაცლა-დატვირთვის სადგურთა დისლოკაციის, ტვირთნაკადების მოცულობის, ხასიათისა და სატვირთო ოპერაციებში მონაწილე ვაგონთა ტიპების გათვალისწინებით, შესაძლებლად მიგვაჩინა საქართველოს რკინიგზაზე ვაგონის საშუალო დატვირთვის გადიდება და ვაგონის ცარიელი გარბენების შემცირება;
- სადგურში ვაგონთა ყოფნის ტექნოლოგიური დროების შემცირება შესაძლებელი იქნება მასობრივ დაცლა-დატვირთვის სადგურებსა და საპორტო სადგურებში, მხოლოდ მშრალი ტვირთებით დატვირთული ვაგონებისათვის. ტექნიკურ სადგურებში ვაგონთა ყოფნის ტექნოლოგიური დროების შემცირება, ისევე როგორც გადაზიდვების რაციონალიზაცია, საქართველოს რკინიგზის პირობებისათვის იქნება უმნიშვნელო ეფექტის მომტანი და ზოგჯერ შეუძლებელიც;
- სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარეების გაზრდა, როგორც ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლების მნიშვნელოვანი რეზერვი, საქართველოს რკინიგზის პირობებში მიზანშეწონილია უპირატესად თხევადი ტვირთებით დატვირთული (ცისტერნები) ტრანზიტული მატარებლებისათვის, ასევე სხვა სპეცმატარებლებისათვის (რეფრიჟერატორული, საკონტეინერო და სხვა), მათი ტრანსპორტირების ვადების შემცირების მიზნით;
- საქართველოს რკინიგზის პირობებში, ასევე შესაძლებელია ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა ერთლიანდაგიანი ხაზების გამტარუნარიანობის გაზრდით – ყველა სხვა მეთოდი და საშუალება სატვირთო ვაგონის

მწარმოებლურობის გაზრდისა, როგორც ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებების, ასევე ვაგონის კონსტრუქციული სრულყოფის სფეროებიდან, საქართველოს რკინიგზის განვითარების მოცემულ ეტაპზე არის მიუღებელი.

2.4. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლო ტექნიკური და ტექნოლოგიური რეზერვების გამოკვლევა

2.4.1. საერთო მდგომარეობა

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სხვადასხვა ტიპისა და კონსტრუქციის ვაგონის მწარმოებლურობა შეიძლება გაიზარდოს სხვადასხვა მეთოდისა და საშუალების გამოყენებით. ხშირ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია ვაგონის გამოყენების სფეროები, გადასაზიდი ტვირთის მარშრუტის გეოგრაფია, გარემო პირობები, ვაგონების რემონტისა და მოვლა-შენახვის სისტემა და სხვ. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენ ზემოთ გავაანალიზეთ საქართველოს რკინიგზის პირობებისათვის სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლების შესაძლო რეზერვები და შევარჩიეთ მათ შორის ჩვენთვის მისაღები ვარიანტები. ამ ვარიანტებიდან ნაწილი ემყარება ტექნიკური პარამეტრების რაციონალიზაციასა და ოპტიმიზაციას (ვაგონის დატვირთვის ამაღლება, ცარიელი გარბენების შემცირება, მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდა), ნაწილი კი ტექნოლოგიური პროცესების გაუმჯობესებასა და სრულყოფას (ტექნოლოგიური დროების შემცირება ოპერაციების მიმდინარეობისას, მატარებლების მოძრაობის ორგანიზაციის სრულყოფა და სხვ.). ამიტომ მოცემულ თავში სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის რეზერვებს ვიხილავთ აღნიშნული ნიშანთვისებების მიხედვით.

2.4.2. ტექნიკური რეზერვების გამოკვლევა

2.4.2.1. ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა ვაგონის დატვირთვის ამალღებით

ვაგონის დატვირთვაში იგულისხმება ვაგონის სატატიკური დატვირთვა, ანუ სიდიდე, რომელიც გვიჩვენებს მუშა პარკის ერთი ვაგონის საშუალო დატვირთვას დატვირთვის სადგურიდან გაგზავნის მომენტში. გარდა სტატიკური დატვირთვისა არსებობს დინამიკური დატვირთვაც, ანუ სიდიდე, რომელიც გვიჩვენებს მუშა პარკის ერთი ვაგონის საშუალო დატვირთვას მოძრაობის პროცესში (გადაადგილების მთელ მარშრუტზე) გაგზავნის სადგურიდან მიღების სადგურამდე. ორივე სიდიდე მნიშნელოვანია ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის კუთხით, მაგრამ სტატიკურ დატვირთვას ამ შემთხვევაში უფრო მყარი პოზიცია უჭირავს, რადგან ის გამოხატავს ვაგონის ტვირთამწეობის და ტევადობის გამოყენების ხარისხს, ხოლო დინამიკური დატვირთვა, - ამ ხარისხის შენარჩუნებას გადაზიდვით პროცესში. სხვა სიტყვებით თუ ვიტყვით, სტატიკური დატვირთვა არის რეალური, კონკრეტული მოქმედების (დატვირთვის) პარამეტრი, ხოლო დინამიკური - ამ რეალური მოქმედების შენარჩუნების ხარისხის გამომხატველი ანგარიშით მიღებული პარამეტრი.

ორივე პარამეტრი რკინიგზის მუშაობის უმნიშვნელოვანესი ხარისხობრივი მაჩვენებელია. მათი განსაზღვრა შესაძლებელია შემდეგი ცნობილი ფორმულებით:

სტატიკური დატვირთვა:

$$P_{სტ} = \frac{\Sigma P}{U_{დატ}}, ტ; \quad (3)$$

სადაც ΣP არის დატვირთვის სადგურებში ვაგონებში ჩატვირთული (გასაგზავნი)

ტვირთის რაოდენობების ჯამი; ტ.ნეტო;

$U_{დატ}$ - გზის ტერიტორიაზე დღე-ღამეში დატვირთული ვაგონების რაოდენობა, ვაგონი;

დინამიკური დატვირთვა:

$$P_{დინ} = \frac{\Sigma Pl}{\Sigma ns_{დატ}}, ტ; \quad (4)$$

სადაც ΣPl არის ტვირთბრუნვა; ტ.კმ;

$\Sigma ns_{\text{დატ}}$ – დატვირთული ვაგონების გარბენები; ვაგ.კმ;

თუ დინამიკური დატვირთვის მნიშვნელობას შევაფარდებთ სტატიკურ დატვირთვისთან, გვექნება:

$$\frac{P_{\text{დინ}}}{P_{\text{სტ}}} = \frac{\Sigma Pl}{\Sigma ns_{\text{დატ}}} \cdot \frac{\Sigma P}{U_{\text{დატ}}} = \frac{\Sigma Pl \cdot U_{\text{დატ}}}{\Sigma ns_{\text{დატ}} \cdot \Sigma P}; \quad (5)$$

ცნობილია, რომ სიდიდეს $\Sigma Pl / \Sigma P = l_{\text{საშ}}^{\text{სიშ}}$, ეწოდება 1 ტ ტვირთის გადაზიდვის საშუალო სიშორე (კმ), ხოლო სიდიდეს $\frac{\Sigma ns_{\text{დატ}}}{U_{\text{დატ}}} = l_{\text{დატ}}$, ეწოდება დატვირთული რეისი (კმ); შესაბამისად ვღებულობთ:

$$\frac{P_{\text{დინ}}}{P_{\text{სტ}}} = \frac{l_{\text{საშ}}^{\text{სიშ}}}{l_{\text{დატ}}}, \quad (6)$$

საიდანაც

$$P_{\text{სტ}} = \frac{P_{\text{დინ}} \cdot l_{\text{დატ}}}{l_{\text{საშ}}^{\text{სიშ}}}, \quad (7)$$

მიღებული (7) ფორმულა იქნებოდა მართებული, რომ არა შემდეგი გარემოება, – განსხვავება საექსპლუატაციო და სატარიფო ტ.კმ-ს შორის. როგორც ცნობილია საექსპლუატაციო ტ.კმ ($\Sigma Pl_{\text{საექ}}$), ეს არის ტვირთის მიერ რეალურად გავლილი მანძილი, ხოლო სატარიფო ტ.კმ ($\Sigma Pl_{\text{სატ}}$) კი ტარიფით დადგენილი მანძილი, ანუ უმოკლესი (პირდაპირი) მანძილი ორ სადგურს შორის (პირობითად), სადაც ტვირთი მოძრაობს. საექსპლუატაციო ტ.კმ ტოლია (იდეალურ შეთხვევაში) ან მეტია (უმრავლეს შემთხვევაში) სატარიფო ტ.კმ-ზე,

$$\Sigma Pl_{\text{საექ}} \geq \Sigma Pl_{\text{სატ}}; \quad (8)$$

(7) ფორმულა რომ იყოს გაცილებით ზუსტი, შემოგვაქვს კოეფიციენტი, რომელიც ამყარებს დამოკიდებულებას საექსპლუატაციო და სატარიფო ტ.კმ-ებს შორის:

$$\beta_{\text{საექ}} = \frac{\Sigma Pl_{\text{საექ}}}{\Sigma Pl_{\text{სატ}}}; \quad (9)$$

საიდანაც $\Sigma Pl_{\text{საექ}} = \beta_{\text{საექ}} \cdot \Sigma Pl_{\text{სატ}}$; აღნიშნულის გათვალისწინებით სიდიდე $l_{\text{საშ}}^{\text{სიშ}}$, უნდა წარმოვადგინოთ უკვე ხსენებულ კოეფიციენტთან ერთად, ანუ (7) ფორმულა მიიღებს სახეს:

$$P_{\text{სტ}} = \frac{P_{\text{დინ}} \cdot l_{\text{დატ}}}{l_{\text{საშ}}^{\text{სიშ}} \cdot \beta_{\text{საექ}}}; \quad (10)$$

უნდა აღინიშნოს, რომ $\beta_{საქ}$ კოეფიციენტის ყველაზე გავრცელებული რიცხვითი მნიშვნელობები მერყეობს 1,20-1,32-ის დიაპაზონში. ზოგადი ანგარიშებისათვის მისი მნიშვნელობა შეიძლება მივიჩნიოთ $\beta_{საქ} = 1,25$ -ის ტოლად [11].

(2) ფორმულაში მოყვანილი სიდიდე ($n_{მუშ}$), შეიძლება განვსაზღვროთ შემდეგნაირად [11]:

$$n_{მუშ} = \frac{\Sigma ns}{s_{ვგ}^{საშ}}, \text{ ვაგონი}; \quad (11)$$

სადაც Σns არის ვაგონის საერთო გარბენი, კმ;

$s_{ვგ}^{საშ}$ – ვაგონის საშუალო სადღეღამისო გარბენა, კმ.

$$\Sigma ns = \Sigma ns_{დატ} + \Sigma ns_{გარ} = l_{დატ} + l_{გარ} \quad \text{კმ}; \quad (12)$$

სადაც $\Sigma ns_{დატ}$, $\Sigma ns_{გარ}$ – შესაბამისად დატვირთული და ცარიელი ვაგონების გარბენების ჯამი;

$l_{დატ}$, $l_{გარ}$ – შესაბამისად ვაგონის დატვირთული და ცარიელი რეისები;

$$l_{გარ}/l_{დატ} = \Sigma ns_{გარ}/\Sigma ns_{დატ} = \alpha_{გარ}; \quad (13)$$

სიდიდეს, $\alpha_{გარ}$ ცარიელი გარბენის კოეფიციენტი ეწოდება. (13) ფორმულის გათვალისწინებით (12) ფორმულა მიიღებს სახეს:

$$\Sigma ns = l_{დატ}(1 + \alpha_{გარ}) = l_{სრ}; \quad (14)$$

სადაც $l_{სრ}$ არის ვაგონის სრული რეისი; $l_{სრ} = l_{დატ} + l_{გარ}$, კმ;

(11) და (14) ფორმულების გათვალისწინებით (2) ფორმულა წარმოგვიდგება შემდეგი სახით:

$$w_{ვგ} = \frac{\Sigma Pl}{n_{მუშ}} = \frac{\Sigma Pl \cdot s_{ვგ}^{საშ}}{\Sigma ns_{დატ}(1 + \alpha_{გარ})} = \frac{P_{დინ} \cdot s_{ვგ}^{საშ}}{1 + \alpha_{გარ}}; \quad (15)$$

სიდიდე $s_{ვგ}^{საშ}$ განისაზღვრება ფორმულით [11]:

$$s_{ვგ}^{საშ} = \frac{\Sigma ns}{\vartheta} = \frac{l_{დატ}(1 + \alpha_{გარ})}{\vartheta}, \text{ კმ} \quad (16)$$

სადაც ϑ არის ვაგონის ბრუნვა, დღეღამე;

$s_{ვგ}^{საშ}$ -ის მნიშვნელობას თუ შევიტანთ (15) ფორმულაში, მივიღებთ:

$$w_{ვგ} = \frac{P_{დინ} \cdot l_{დატ} \cdot (1 + \alpha_{გარ})}{\vartheta(1 + \alpha_{გარ})} = \frac{P_{დინ} \cdot l_{დატ}}{\vartheta}; \quad (17)$$

(10) ფორმულიდან განვსაზღვროთ სიდიდე $P_{დინ}$ იგი ტოლი იქნება:

$$P_{დინ} = \frac{P_{სტ} \cdot \beta_{საქ} \cdot l_{საშ}^{სიშ}}{l_{დატ}}; \quad (18)$$

მაშინ $w_{ვაგ}$ ტოლი იქნება:

$$w_{ვაგ} = \frac{P_{სტ} \cdot \beta_{საქ} \cdot l_{საშ}^{სიშ} \cdot s_{ვაგ}^{საშ}}{\vartheta l_{დატ} (1 + \alpha_{ცარ})} = \frac{P_{დინ} \cdot l_{დატ}}{\vartheta}; \quad (19)$$

თუ ვაგონის ბრუნვას გამოვსახავთ შემდეგნაირად [31]:

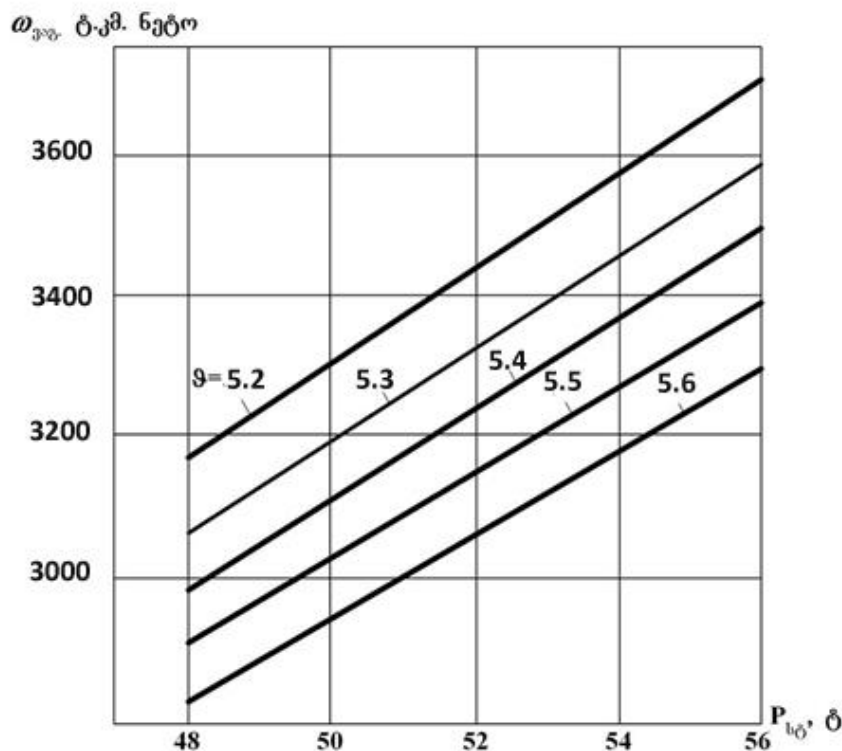
$$\vartheta = \frac{l_{სრ}}{s_{ვაგ}^{საშ}} = \frac{l_{დატ} (1 + \alpha_{ცარ})}{s_{ვაგ}^{საშ}} \quad (20)$$

და მის მნიშვნელობას ჩავსვამთ (19) ფორმულაში, მივიღებთ:

$$w_{ვაგ} = \frac{P_{სტ} \cdot \beta_{საქ} \cdot l_{საშ}^{სიშ}}{\vartheta}; \quad (21)$$

(21) ფორმულის მიხედვით ვაგებთ ვაგონის მწარმოებლურობასა და სტატიკურ დატვირთვას შორის დამოკიდებულების გამომსახველ გრაფიკს, რომელიც მოყვანილია ნახ.9-ზე, ხოლო რიცხვითი მნიშვნელობები, – დანართ 4-ში.

(21) ფორმულაში მოყვანილი პარამეტრების რიცხვითი მნიშვნელობები მაქსიმალურად მიახლოებულია საქართველოს რკინიგზის საექსპლუატაციო მუშაობის მაჩვენებლებთან.

ნახ. 9. ვაგონის მწარმოებლურობასა და სტატიკურ დატვირთვას შორის დამოკიდებულება

როგორც ნახაზიდან ჩანს, ვაგონის დატვირთვის 2 ტ-ით გაზრდა მის მწარმოებლურობას ზრდის საშუალოდ 125 ერთეულით, შესაბამისად, 1 ტ-ით გაზრდა იწვევს მწარმოებლურობის გაზრდას 62-63 ერთეულით. რაც შეეხება ვაგონის ბრუნვას, მისი სიდიდის ზრდასთან ერთად ვაგონის მწარმოებლურობა მცირდება; ეს არც არის გასაკვირი, რადგან პრაქტიკულადაც დადასტურებულია და მათემატიკურადაც დამტკიცდა, რომ ვაგონის ბრუნვა უკუპროპორციულ დამოკიდებულებაშია ვაგონის მწარმოებლურობასთან.

ამრიგად, შესაძლებელია ვაგონის დატვირთვის გაზრდა განვიხილოთ როგორც ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი რეზერვი. სხვა საკითხია თუ როგორ მიიღწევა სტატიკური დატვირთვის გაზრდა. ქვემოთ იქნება მოყვანილი ამ პროცესის გამოკვლევა საქართველოს რკინიგზის პირობებში.

2.4.2.2. ვაგონის სტატიკური დატვირთვის ამაღლების შესაძლებლობათა გამოკვლევა საქართველოს რკინიგზის დატვირთვის სადგურებში

როგორც წინა პარაგრაფიდან ჩანს, ვაგონის მწარმოებლურობის სიდიდე პირდაპირპროპორციულ კავშირშია სტატიკურ დატვირთვისთან. ამიტომ რაც მეტი იქნება ვაგონის სტატიკური დატვირთვა, მით მეტი იქნება ვაგონის მწარმოებლურობაც.

ზემოთ ჩვენ განვსაზღვრეთ თუ რა არის სტატიკური დატვირთვა. ამ სიდიდეზე უშუალო გავლენას ახდენს პარამეტრი, რომელსაც ვაგონის ტვირთამწეობა ეწოდება, ანუ სიდიდე, რომელიც გვიჩვენებს ვაგონის მაქსიმალურად დასაშვებ (მოცემული რკინიგზის ნორმატივებით) დატვირთვას, მატარებელთა უსაფრთხო მოძრაობის სრული უზრუნველყოფის პირობებში. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო პარკის მრავალფეროვნების გამო (მველი კონსტრუქციის ვაგონები, სპეციალური ვაგონების მაღალი პროცენტი, სხვადასხვა წლებში გამოშვებული უნივერსალური

ვაგონები და სხვა), დღეისათვის ერთი 4 ღერძიანი სატვირთო ვაგონის საშუალო ტვირთამწეობა მერყეობს 62-65 ტ-ის ფარგლებში.

სხვადასხვა ტვირთის ფიზიკური, ქიმიური და მექანიკური მახასიათებლებიდან გამომდინარე, ვაგონის ტვირთაწეობა სხვადასხვა ხარისხით გამოიყენება. ამოცანა მდგომარეობას კონკრეტული ტვირთისათვის დატვირთვის ოპტიმალური ვარიანტის მოძებნაში (მეთოდი, საშუალება, ღონისძიება და სხვ.), რათა ვაგონის ტვირთამწეობის გამოყენების ხარისხი იყოს მაქსიმალური. მე-10 ცხრილში მოყვანილია დატვირთვაში გამოყენებული ვაგონების ტიპები სადგურების მიხედვით, ხოლო სათანადო გაანგარიშებები მოყვანილია მე-3 დანართში.

ცხრილი 10.

დატვირთვაში მონაწილე ვაგონის ტიპები სადგურების მიხედვით

დატვირთვის სადგურები		ცალკეული ტიპის ვაგონებით გადაზიდული ტვირთები, ტ									
		დახურ-ული	ბაქანი	ნახევარ-ვაგონი	ცისტერნა	რეფრი-ჟერატ.	დუმპ-კარი	კონტ-ეინერ.	ცემენ-ტმზ.	მარცვ-ალმზ.	სულ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	აგარა	-	8865	-	-	-	-	-	-	-	8865
2	ავჭალა	-	-	-	3411	-	-	-	1903	-	5314
3	ბორჯომ.	100604	-	-	-	-	-	-	40857	-	141461
4	ბროწ-ა	2971	11716	600	-	-	-	-	-	-	15287
5	გაჩიანი	-	-	11000	-	-	-	-	-	-	11000
6	გორი	-	1230	850	-	-	-	-	-	-	2080
7	დედ.წყა.	-	-	572189	1008	-	-	-	-	-	573197
8	ვაზიანი	-	-	-	2500	-	-	-	-	-	2500
9	ველი	-	9820	200	2000	-	-	-	-	-	12020
10	ზესტაფონი	-	-	165544	-	-	17000	-	-	-	182544
11	ზუგდიდი	-	-	1460	-	-	-	-	-	-	1460
12	თბი. საკ.	21000	2000	-	2800	-	-	-	13290	-	39090

ცხრილი 10-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13	თბი. საკ.	21000	2000	-	2800	-	-	-	13290	-	39090
14	თბი.სატ ვირთო	7609	-	-	-	-	-	-	2105	-	9714
15	თელავი	694	-	-	-	-	-	-	1496	-	2190
16	კაზრეთი	-	-	15910	-	-	-	-	-	-	15910
17	კასპი	-	-	-	-	-	-	35044	-	-	35044
18	ლილო	76348	-	-	-	-	-	-	15205	-	91553
19	მარნეუ ლი	-	10854	7000	-	-	-	-	-	-	17854
20	ოზურგ.	-	14510	-	-	-	-	-	-	-	14510
21	რუსთავი	77256	-	477216	-	-	-	-	-	-	554472
22	სამტრედია	-	302	37385	2600	-	-	-	-	-	40287
23	საჩხერე	-	1123	23422	-	-	-	-	-	-	24545
24	ტყიბული	-	-	1440	-	-	-	-	-	-	1440
25	ფოთი	-	-	206	27428	-	-	-	-	-	27634
26	ცხრა მმა	-	29578	15602	-	-	-	-	-	-	45180
27	ჭიათურა	-	-	475224	-	-	-	-	-	-	475224
28	ხაშური	-	-	2200	-	-	-	-	-	-	2200
სულ		286482	89998	1807448	41747	-	17000	35044	74856	-	2352575

სანამ მე-10 ცხრილის ანალიზს დავიწყებდეთ, წინასწარვე აღვნიშნავთ, რომ განსახილველ ტვირთნაკადს მოაკლდება იმ ტვირთების რაოდენობა, რომლებიც გადაიზიდებიან სპეცვაგონებით, – ცისტერნა, ცემენტმზიდი, კონტეინერმზიდი და მარცვალმზიდი. ამ ჩამონათვალს აკლია დუმპკარი, მაგრამ რადგანაც დუმპკარით გადაიზიდება ძირითადად ნაყარი და დასაყრელი ტვირთები, ამ სახის ვაგონზეც გვესახება სტატიკური დატვირთვის გაზრდა შესაძლებელი. შეჯამებული ტვირთების რაოდენობა, რომლებზეც არ გავრცელდება სტატიკური დატვირთვის გაზრდა, შესაბამისად იქნება: $41747 + 35044 + 74856 = 151647$ ტ (ცხრილი 10-ის მიხედვით).

აღნიშნულიდან გამომდინარე ვიკვლევთ თუ რა ნომენკლატურის ტვირთები იტვირთება თითოეულ სადგურში, რომელთა მიმართაც შესაძლებელი იქნება ვაგონის სტატიკური დატვირთვის გადიდება, ამასთან მთლიანი

დატვირთვიდან მივუთითებთ მხოლოდ იმ ტვირთების რაოდენობას, რომლებიც გამოდგება ჩვენი მიზნისათვის.

სადგურ აგარის 8865 ტ დატვირთვიდან, ვიხილავთ მხოლოდ 4745 ტ-ს (დუმპკარი);

სადგური ავჭალა ტვირთავს მხოლოდ ცისტერნებსა და კონტეინერებს და ამიტომ ეს დატვირთვა ჩვენი მიზნისათვის არ გამოდგება;

იგივე მდგომარეობაა სადგურ ბორჯომშიც, იტვირთება დახურულებსა და კონტეინერშიდებში მინერალური წყალი „ბორჯომი“, ამიტომ ამ ტვირთების განხილვა ჩვენი მიზნებისათვის არ გამოდგება;

სადგურ ბროწეულას დატვირთვიდანაც (15287 ტ) ჩვენი მიზნების განსახორციელებლად არ გამოდგება არც ერთი;

სადგურ გაჩიანის 11000 ტ დატვირთვიდან სტატიკური დატვირთვის გაზრდის კუთხით შესაძლებელია განვიხილოთ მხოლოდ 5017 ტ ტვირთი (ნ/ვაგონი);

სადგურ გორის 1230 ტ დატვირთვიდან, ჩვენი მიზნებისათვის ყველა გამოუსადეგარია;

სადგურ დედოფლის წყაროს 573197 ტ დატვირთვიდან, სტატიკური დატვირთვის ამაღლების კუთხით განიხილება 572189 ტ (ნ/ვაგონი);

სადგური ვაზიანი ტვირთავს მხოლოდ ცისტერნებს და ამიტომ ამ ტვირთს არ ვიხილავთ;

სადგურ ველის 12020 ტ დატვირთვიდან ჩვენი მიზნისათვის გამოდგება მხოლოდ 1549 ტ (ბაქანი);

სადგურ ზესტაფონის 182544 ტ დატვირთვა ჩვენი მიზნებისათვის გამოდგება სრულად (ნ/ვაგონი);

სადგურ ზუგდიდის 1460 ტ დატვირთვიდან გამოსადეგია მხოლოდ 437 ტ (ბაქანი);

სადგურ თბილისი საკვანძოს 39090 ტ დატვირთვიდან, ვიხილავთ მხოლოდ 18454 ტ-ს (ბაქანი);

სადგურ თბილისი სატვირთოს 9714 ტ დატვირთვიდან, ჩვენი მიზნისათვის არც ერთი არ არის გამოსადეგი;

იგივე მდგომარეობაა სადგურ თელავშიც, მისი დატვირთვაც არ გამოდგება ჩვენი მიზნებისათვის;

სადგურ კაზრეთის 15910 ტ დატვირთვა, სტატიკური დატვირთვის გაზრდის კუთხით, განიხილება სრულად (ნ/ვაგონი);

სადგურ კასპის დატვირთვა ჩვენი მიზნისათვის არ გამოდგება;

ასევე გამოუსადეგარია ჩვენი მიზნისათვის სადგურ ლილოს დატვირთვაც;

სადგურ მარნეულის 17854 ტ დატვირთვიდან ჩვენი მიზნისათვის ვიხილავთ 14240 ტ-ს (7000 ტ – ნ/ვაგონი, 7240 – ბაქანი);

სადგურ ოზურგეთის დატვირთვა ჩვენი მიზნისათვის არ განიხილება;

სადგურ რუსთავის 554472 ტ დატვირთვიდან ჩვენი მიზნისათვის ვიხილავთ მხოლოდ 440769 ტ-ს (ნ/ვაგონი);

სადგურ სამტრედიის დატვირთვა ჩვენი შემთხვევისათვის გამოუსადეგარია;

სადგურ საჩხერის 24545 ტ დატვირთვიდან მიზანშეწონილია განვიხილოთ 23422 ტ (ნ/ვაგონი);

სადგურ ტყიბულის 1440 ტ დატვირთვა განიხილება სრულად;

სადგურ ფოთის დატვირთვა ჩვენი მიზნისათვის გამოუსადეგარია;

სადგურ ცხრა ძმის დატვირთვიდან (45180 ტ), ჩვენი მიზნისათვის ვიხილავთ 35584 ტ-ს (9552 ტ – ნ/ვაგონი, 26032 ტ – ბაქანი);

სადგურ ჭიათურის 475224 ტ დატვირთვა ჩვენი მიზნისათვის გამოდგება სრულად (ნ/ვაგონი);

სადგურ ხაშურის 2200 ტ დატვირთვიდან ჩვენი მიზნისათვის ვიხილავთ 740 ტ-ს (ნ/ვაგონი).

ამრიგან, მოცემულ ეტაპზე (უმნიშვნელო არათანაბრობით) საქართველოს რკინიგზის სადგურებში დატვირთული ტვირთების რაოდენობა, რომელთა გადაზიდვის დროსაც შესაძლებელია სატვირთო ვაგონის სტატიკური დატვირთვის გადიდება შეადგენს:

$$\Sigma P = 4745 + 5017 + 572189 + 1549 + 182544 + 437 + 18454 + 15910 + 14240 + \\ + 440769 + 23422 + 1440 + 35584 + 475224 + 740 = 1792264 \text{ ტ};$$

მიღებული სიდიდე შეადგენს მთლიანი დატვირთვის დაახლოებით 78%.

ზემოთ ჩვენ შევხვდებით ვაგონის ტვირთამწეობის გამოყენების ხარისხს. ამ პარამეტრის დასახასიათებლად იყენებენ სიდიდეს, რომელსაც ტვირთამწეობის გამოყენების კოეფიციენტი ეწოდება, იგი ტოლია [14]:

$$k_{ტა} = \frac{P_{სტ}}{P_{ტა}}, \quad (22)$$

სადაც $P_{ტა}$ – ვაგონის ტვირთამწეობა, ტ.

ტვირთამწეობის გამოყენების კოეფიციენტი სხვადასხვა ტიპის ვაგონისათვის სხვადასხვაა გადასაზიდი ტვირთის ნომენკლატურიდან გამომდინარე. რაც მეტია ტვირთის კუთრი წონა, მით მაღალია ტვირთამწეობის გამოყენების კოეფიციენტი. მძიმე ტვირთების შემთხვევაში (ქვა, გრანიტი, რკინის მადანი და მსგავსნი) ეს კოეფიციენტი უახლოვდება (ან უტოლდება) 1-ს. სხვა შემთხვევებში მისი მნიშვნელობები სხვადასხვაა. [15], [17] წყაროებში მოყვანილია ხსენებული კოეფიციენტის მნიშვნელობები.

ვადგენთ ვაგონის (ვაგონ-ბაქანი, ნახევარვაგონი) ტვირთამწეობის გამოყენების კოეფიციენტს სხვადასხვა ტვირთის გადაზიდვის დროს.

სადგური აგარა ტვირთავს ვაგონ-ბაქნებზე ღორღს; $k_{ტა} = 0,72$;

სადგური გაჩიანი ნახევარვაგონებში ტვირთავს პერლიტს (ცემენტის დასამზადებლად საჭირო მადანი), აგურის ნედლეულს, მანგანუმს; $k_{ტა} = 0,75$;

სადგური დედოფლის წყარო ნახევარვაგონებში ტვირთავს კირქვას; $k_{ტა} = 0,82$;

სადგური ველი ვაგონ-ბაქნებზე ტვირთავს ბლოკს, ღორღს; $k_{ტა} = 0,73$;

სადგური ზესტაფონი ნახევარვაგონებში ტვირთავს ფეროსილიკომანგანუმს; $k_{ტა} = 0,98$;

სადგური ზუგდიდი ვაგონ-ბაქნებზე ტვირთავს ბლოკს და ნაკრებ სამშენებლო მასალას; $k_{ტა} = 0,75$;

სადგური თბილისი-საკვანძო ვაგონ-ბაქნებზე ტვირთავს სამშენებლო მასალებს, ცემენტის ნედლეულს, ნაკრებ ტვირთს; $k_{ტა} = 0,71$;

სადგური კაზრეთი ნახევარვაგონებში ტვირთავს რკინის მადანს, $k_{ტა} = 0,98$;

სადგური მარნეული ნახევარვაგონებში ტვირთავს ღორღს ($k_{ტა} = 0,72$), ასევე ტვირთავს ღორღს ვაგონ-ბაქნებშიც ($k_{ტა} = 0,72$);

სადგური რუსთავი ნახევარვაგონებში ტვირთავს ამონიუმის გვარჯილას, ჯართსა და ფეროსილიკომანგანუმს, $k_{ტა}$ -ის საშუალო მნიშვნელობა იქნება, $k_{ტა} = 0,79$;

სადგური საჩხერე ნახევარვაგონებში ტვირთავს კვარციტის ქვიმას; $k_{ტა} = 0,67$;

სადგური ტყიბული ნახევარვაგონებში ტვირთავს ქვანახშირს; $k_{ტა} = 0,80$;

სადგური ცხრა ძმა ნახევარვაგონებში ტვირთავს ღორღს ($k_{ტა} = 0,72$) და სხვადასხვა სამშენებლო ტვირთს ($k_{ტა} = 0,70$);

სადგური ჭიათურა ნახევარვაგონებში ტვირთავს ფეროსილიკომანგანუმს; $k_{ტა} = 0,96$;

სადგური ხაშური ნახევარვაგონებში ტვირთავს მადანს; $k_{ტა} = 0,98$;

ფორმულა (22) შეიძლება წარმოვიდგინოთ შემდეგნაირად:

$$P_{სტ} = k_{ტა} \cdot P_{ტა}; \quad (23)$$

სიდიდე $P_{სტ}$ -ს ბაქნისათვის ვღებულობთ 62 ტ-ს, ხოლო ნახევარვაგონისათვის – 65 ტ-ს, რადგანაც საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო პარკში ყველაზე გავრცელებული მახასიათებლებია ამ ტიპის ვაგონებისათვის.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულის გათვალისწინებით, სტატისტიკური დატვირთვის საშუალო მნიშვნელობა ვაგონ-ბაქნებისა და ნახევარვაგონებისათვის მოცემულ ეტაპზე საქართველოს რკინიგზის არსებული დატვირთვის პირობებში იქნება:

$$\begin{aligned} P_{სტ} &= \frac{4745 \cdot 62 \cdot 0,72 + 5017 \cdot 65 \cdot 0,75 + 572189 \cdot 65 \cdot 0,82 +}{4745 + 5017 + 572189 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+1549 \cdot 62 \cdot 0,73 + 182544 \cdot 65 \cdot 0,96 + 437 \cdot 62 \cdot 0,75 +}{+1549 + 182544 + 437 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+18454 \cdot 62 \cdot 0,71 + 15910 \cdot 65 \cdot 0,98 + (7000 \cdot 65 \cdot 0,72 +}{+18454 + 15910 + 7000 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+7240 \cdot 62 \cdot 0,72) + 440769 \cdot 65 \cdot 0,79 + 23422 \cdot 65 \cdot 0,67 +}{7240 + 440769 + 23422 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+1440 \cdot 65 \cdot 0,8 + (9552 \cdot 65 \cdot 0,72 + 26032 \cdot 62 \cdot 0,70) +}{+1440 + 9552 + 26032 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+475224 \cdot 65 \cdot 0,96 + 740 \cdot 65 \cdot 0,98}{+475224 + 740} = \frac{211816,8 + 244578,75 +}{4745 + 5017 +} \rightarrow \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &\rightarrow \frac{+ 30497673,7 + 70107,74 + 11390745,6 + 20320,5 +}{+ 572189 + 1549 + 182544 + 437 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+ 812345,08 + 1013467 + (327600 + 323193,6 + 22633488,15 +}{+ 18454 + 15910 + 7000 + 7240 + 440769 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+ 10200281 + 74880 + 4470336 + 11297888 + 296539776 +}{+ 23422 + 1440 + (9552 + 26032) + 475224 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+ 47138}{+ 740} = \frac{99918183,02}{1792264} = 55,75 \text{ ტ}; \end{aligned}$$

დადგენილია, რომ ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით, როგორცაა სხვადასხვა სახის შემამჭირდოებლები, ვიბრატორები, დამტკეპნები და მსგავსი მოწყობილობები, შესაძლებელია ვაგონ-ბაქნის დატვირთვის გაზრდა 1,5 ტ-მდე, ხოლო ნახევარვაგონისა – 2,0-3,5 ტ-დე [16], [17]. ჩვენი პირობებისათვის ვაგონ-ბაქნებით გადაზიდული ტვირთები არაერთგვაროვანია (ბლოკი, ღორღი, სამშენებლო ნედლეული); მათი კუთრი წონა სხვადასხვაა, შესაბამისად სხვადასხვაა ამ ტვირთების მარცვლოვანი შემადგენლობა და ნატეხობა, დაყრის სიმჭიდროვე, ტვირთის ბუნებრივი დახრის კუთხე, ფორიანობა და სხვა. ჩვენ არ ვიხილავთ ვაგონ-ბაქნის დატვირთვის ზრდის მაჩვენებელს ტექნიკური საშუალებების დახმარებით, მხედველობაში გვაქვს მხოლოდ რაციონალური დატვირთვა დატვირთვის გაბარიტის მოხაზულობასთან მაქსიმალური მიახლოებით. ამ პირობებში რეალობასთან მაქსიმალურად მიახლოებული გათვლებით, ვაგონ-ბაქნის დატვირთვა შეიძლება საშუალოდ გაიზარდოს 1,2 ტ-ით ანუ 1,93%-ით. მაშასადამე ერთი ვაგონ-ბაქნის დატვირთვა რეალურად გაიზარდება 1,0193-ჯერ. იგივე მოსაზრებით და ანალოგიური გაანგარიშებით, ერთი ნახევარვაგონის დატვირთვა გაიზარდება 1,9 ტ-ით, ანუ 2,923%-ით. ეს იმას ნიშნავს, რომ ერთი ნახევარვაგონის დატვირთვის გაზრდა მოხდება 1,02923-ჯერ.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, გაზრდილი ტვირთამწობის პირობებში ვაგონის საშუალო სტატისტიკური დატვირთვა იქნება:

$$\begin{aligned} P'_{სტ} &= \frac{(211816,00 + 70107,74 + 20320,5 + 812345,08 + 323193,6 +}{4745 + 1549 + 437 + 18454 + 7240 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+ 1129788,8) \cdot 1,0193 + (244578,75 + 30497673,7 +}{+ 26032 + 5017 + 572189 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+ 11390745,6 + 1013467 + 327600 + 22633488,15 +}{+ 182544 + 15910 + 7000 + 440769 +} \rightarrow \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &\rightarrow \frac{+1020028,1 + 74880 + 447033,6 + 29653977,6 +}{+23422 + 1440 + 9552 + 475224 +} \rightarrow \\ &\rightarrow \frac{+47138) \cdot 1,02923}{+740} = \frac{2357572,54 \cdot 1,0193 + 97350610,5 \cdot 1,02923}{1792264} = \\ &= \frac{2403073,69 + 100196168,84}{1792264} = \frac{102599242,53}{1792264} = 57,25 \text{ ტ.} \end{aligned}$$

ჩატარებული გაანგარიშებების ფონზე შეიძლება აღვნიშნოთ: დღეისათვის საქართველოს რკინიგზაზე, ტექნიკური საშუალებების ჩაურევლად (დასაყრელი და ნაყარი ტვირთების შემამჭიდროებლები, ვიბრატორები, დამტკეპნები) შესაძლებელია ვაგონის (ვაგონ-ბაქანი, ნახევარვაგონი) სტატიკური დატვირთვა გაიზარდოს

$$\Delta P_{სტ} = P'_{სტ} - P_{სტ} = 57,25 - 55,75 = 1,50 \text{ ტ.}$$

ვაგონის მწარმოებლურობა არსებული სტატიკური დატვირთვის პირობებში იქნება:

$$w_{ვგ} = \frac{P_{სტ} \cdot \beta_{საეფ} \cdot l_{საშ}^{სიშ}}{\vartheta} = \frac{55,75 \cdot 1,25 \cdot 270,4}{5,9} = \frac{18843,5}{5,9} = 3193,81 \text{ ტ.კმ.ნეტო.}$$

გაზრდილი სტატიკური დატვირთვის პირობებში ვაგონის მწარმოებლურობა იქნება:

$$w'_{ვგ} = \frac{P'_{სტ} \cdot \beta_{საეფ} \cdot l_{საშ}^{სიშ}}{\vartheta} = \frac{57,25 \cdot 1,25 \cdot 270,4}{5,9} = \frac{19350,5}{5,9} = 3279,75 \text{ ტ.კმ.ნეტო.}$$

ვაგონის მწარმოებლურობის ნაზრდი იქნება:

$$\Delta w_{ვგ} = w'_{ვგ} - w_{ვგ} = 3279,75 - 3193,81 = 85,94 \approx 86 \text{ ტ.კმ.ნეტო.}$$

[13] წყაროს მიხედვით, მოცემულ ეტაპზე ვაგონის არსებული მწარმოებლურობა საქართველოს რკინიგზაზე არის:

$$w = \frac{57,59 \cdot 1,25 \cdot 270,4}{5,9} = 3299 \approx 3300 \text{ ტ.კმ.ნეტო.}$$

ზემოთ ჩატარებული გამოკვლევის საფუძველზე შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ საქართველოს რკინიგზის განვითარების მოცემულ ეტაპზე, ტექნიკური საშუალებების გარეშე, შესაძლებელია რაციონალური დატვირთვის (ინტენსიფიკაციის ფორმები) გამოყენებით, სატვირთო ვაგონის (ვაგონ-ბაქანი, ნახევარვაგონი) სტატიკური დატვირთვა გაიზარდოს 1,50 ტ-ით, რაც გამოიწვევს ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდას საშუალოდ 86 ერთეულით.

2.4.2.3. ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება

ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მნიშვნელოვან რეზერვად შეიძლება განვიხილოთ ვაგონის ცარიელი გარბენების შემცირება. თავიდანვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამ პროცესის განხორციელება ბევრ ფაქტორზეა დამოკიდებული, უპირველესი მათ შორის არის ტვირთების ფართო ნომენკლატურა, სხვადასხვა ტიპის ვაგონების სიმრავლე და რკინიგზის ქსელის გეოგრაფიული განლაგება.

ზოგადად, ვაგონის ცარიელი გარბენა უარყოფით გავლენას ახდენს რკინიგზის მუშაობის როგორც ტექნიკურ, ასევე ეკონომიკურ მაჩვენებლებზე, რამეთუ იზრდება ვაგონის რეისი, შესაბამისად ვაგონის ბრუნვის დრო, რაც ადაბლებს ვაგონის მწარმოებლურობას და საბოლოო ჯამში მიიღება ნაკლები ეკონომიკური ეფექტი.

ძირითადი მიზეზი ვაგონების ცარიელი გარბენებისა არის ის, რომ ძალიან ხშირად დაცლის სადგურებში არ არის სხვა სახის ან იმ გვარეობის ტვირთი, რომლითაც შესაძლებელი იქნებოდა იმავე სადგურში დაცლილი ვაგონის დატვირთვა. ამ დროს დაცლილი ვაგონი იგზავნება სხვა სადგურში, სადაც შესაძლებელი იქნება მისი დატვირთვა. ახალი დატვირთვის სადგურამდე გავლილი მანძილია სწორედ ვაგონის ცარიელი გარბენი (ცარიელი რეისი).

ცარიელი რეისის დასახასიათებლად შემოღებულია ცარიელი გარბენის კოეფიციენტი ($\alpha_{\text{ვარ}}$), რომელიც გვიჩვენებს ცარიელი გარბენების წილს ვაგონის მთლიან გარბენებში; მისი მნიშვნელობა მოყვანილია (13) ფორმულაში.

(17) ფორმულაში მოყვანილი სიდიდე ϑ (ვაგონის ბრუნვა) წარმოადგენს რთული სტრუქტურის რეზულტატურ მაჩვენებელს, რომლის მიღება დაკვირვებით ან სხვა მსგავსი მანიპულაციით შეუძლებელია. იგი განისაზღვრება ფორმულით [12]:

$$\vartheta = \frac{1}{24} \left(\frac{l}{v_{\text{საუ}}} + k_{\text{ად}} t_{\text{სატ}} + \frac{lt_{\text{ტმ}}}{L_{\text{ვგ}}} \right); \quad (24)$$

სადაც l – ვაგონის სრული რეისია, კმ;

$v_{\text{საუ}}$ – მატარებელთა მოძრაობის საუბნო სიჩქარე, კმ/სთ;

$k_{\text{ად}}$ – ადგილობრივი მუშაობის კოეფიციენტი, რომელიც გვიჩვენებს ადგილობრივი მუშაობის დონეს, ანუ თუ სატვირთო

ოპერაციების რა რაოდენობა მოდის გზის ტერიტორიაზე მყოფ საერთო მუშა პარკში მონაწილე ერთ ვაგონზე მისი ბრუნვის ერთი ციკლის განმავლობაში;

$t_{სატ}$ – ვაგონის საშუალო მოცდენა ერთ სატვირთო ოპერაციაზე, სთ;

$t_{ტექ}$ – ტრანზიტი ვაგონის საშუალო მოცდენა ერთ ტექნიკურ ოპერაციაზე, სთ;

$L_{ვაგ}$ – სავაგონო მხარი, ანუ საშუალო დამორება ტექნიკურ სადგურებს შორის, კმ;

თუ (24) ფორმულის მონაცემებს შევიტანთ (17) ფორმულაში და მოვახდენთ იმ პარამეტრების გამოყოფას, რომლებზეც გავლენას ახდენს ცარიელი გარბენის კოეფ-იციენტი, სათანადო გარდაქმნების შემდეგ გვექნება:

$$w_{ვაგ} = \frac{24P_{დინ}}{(1 + \alpha_{ვარ}) \left[\frac{1}{v_{საუ}} + \frac{t_{ტექ}}{L_{ვაგ}} + \frac{k_{ად}t_{სატ}}{l_{დატ}(1 + \alpha_{ვარ})} \right]} = \frac{24P_{დინ}}{(1 + \alpha_{ვარ}) \left(\frac{1}{v_{საუ}} + \frac{t_{ტექ}}{L_{ვაგ}} \right) + \frac{k_{ად}t_{სატ}}{l_{დატ}}}; \quad (25)$$

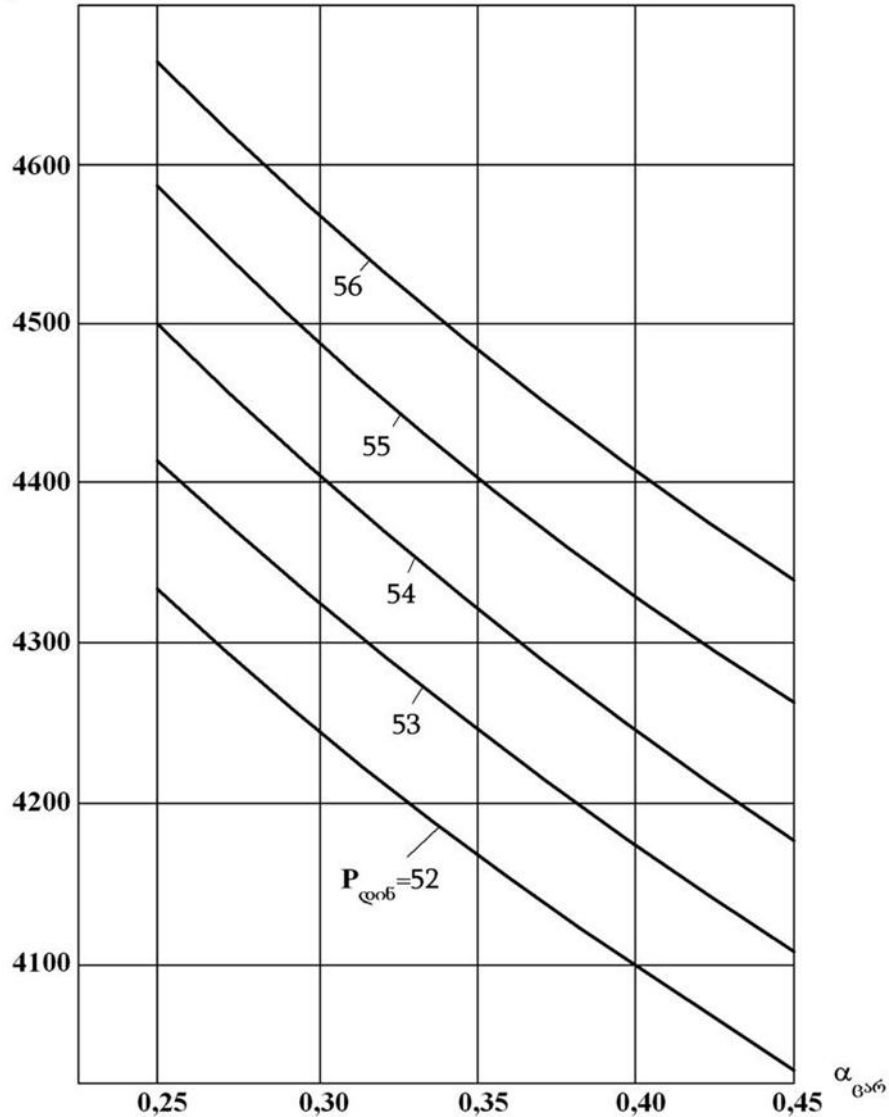
თუ შემოვიტანთ აღნიშვნებს

$$\frac{1}{v_{საუ}} + \frac{t_{ტექ}}{L_{ვაგ}} = M, \quad \text{ხოლო} \quad \frac{k_{ად}t_{სატ}}{l_{დატ}} = N, \quad (26)$$

$$w_{ვაგ} = \frac{24P_{დინ}}{M(1 + \alpha_{ვარ}) + N}, \quad (27)$$

მიღებული გამოსახულებიდან ჩანს, რომ ვაგონის მწარმოებლურობა უკუპროპორციულ დამოკიდებულებაშია ცარიელი ვაგონის გარბენებთან. (25) და (27) ფორმულები საშუალებას იძლევა მათში მოყვანილი პარამეტრების რეგულირებისას, ცარიელი ვაგონის გარბენების მნიშვნელობები იყოს მინიმალური. ნახ. 10-ზე ნაჩვენებია დამოკიდებულება ვაგონის მწარმოებლურობასა და ცარიელი ვაგონის გარბენებს შორის; მის ასაგებად საჭირო რიცხვითი მნიშვნელობების ცხრილი მოყვანილია დანართ 4-ში. აღნიშნული ნახაზის შედგენისას (25) და (27) ფორმულებში შემავალი პარამეტრების მნიშვნელობები შემდეგია: $v_{საუ} = 31,24 \frac{კმ}{სთ}$, $t_{ტექ} = 6,76$ სთ, $L_{ვაგ} = 81,5$ კმ, $k_{ად} = 1,276$, $t_{სატ} = 44,2$ სთ, $l_{დატ} = 274,0$ კმ [13];

$W_{ვგ}$ ტ.კმ.ნეტ.

ნახ.10. დამოკიდებულება ვაგონის მწარმოებლურობასა და ცარიელი ვაგონის გარბენებს შორის

ნახაზიდან ჩანს, რომ ცარიელი ვაგონის გარბენები მნიშვნელოვნად აუარესებენ ვაგონის მწარმოებლურობას. ასე მაგალითად, ცარიელი გარბენის კოეფიციენტის გაზრდა 0,25-დან 0,45-მდე, იწვევს $w_{ვგ}$ -ის სიდიდის შემცირებას საშუალოდ 320 ერთეულით, როცა $P_{დინ} = 52$ ტ; დაახლოებით იგივე მაჩვენებელია $P_{დინ}$ -ის სხვა მნიშვნელობების დროსაც.

ზოგადად, შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ ცარიელი გარბენის კოეფიციენტის გაზრდა 0,1-ით, იწვევს ვაგონის მწარმოებლურობის შემცირებას საშუალოდ 140 ერთეულით ანუ ვაგონის ცარიელი გარბენა 1 კმ-ზე იწვევს ვაგონის მწარმოებლურობის გაუარესებას (შემცირებას) საშუალოდ 7,0-7,3 ტ.კმ.ნეტოთი. რაც შეეხება დიმანიკური დატვირთვის ზრდას, ის მნიშვნელოვან გავლენას ვერ

ახდენს ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდაზე, როცა $\alpha_{\text{ვარ}}$ -ის მნიშვნელობა გარკვეული სიდიდით იზრდება. აღნიშნულ სიდიდეს თანაბრად აქვს თავისი უარყოფითი გავლენა დინამიკური დატვირთვის სხვადასხვა მნიშვნელობის დროსაც. ასე მაგალითად, როცა $P_{\text{დინ}} = 52$ ტ, $\alpha_{\text{ვარ}}$ -ის ცვალებადობის დიაპაზონში $\alpha_{\text{ვარ}}=0,25 \div 0,45$, ვაგონის მწარმოებლურობა იკლებს $w'_{\text{ვგ}}=4341-4032=309$ ერთეულით (ტ.კმ.ნეტო); როცა $P_{\text{დინ}}=56$ ტ, ხოლო $\alpha_{\text{ვარ}}=0,25 \div 0,45$, მაშინ $w'_{\text{ვგ}} = 4675 - 4342 = 333$; მაშასადამე, დინამიკური დატვირთვის გადიდება 4 ტ-ით (რაც საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია) გამოიწვია ვაგონის მწარმოებლურობის გაუმჯობესება მხოლოდ $333 - 309 = 24$ ერთეულით, რაც დაახლოებით 6%-ია, ანუ საკმაოდ მცირე სიდიდით.

საერთოდ, ცარიელი ვაგონის გარბენების კოეფიციენტის მნიშვნელობა მაქსიმუმს აღწევს ისეთ რკინიგზებზე, სადაც ვაგონთა მუშა პარკი გაჯერებულია სპეციალური ვაგონებით, როგორცაა ცისტერნა, იზოთერმული ვაგონები (რეფრეჟერატორი, თერმოსი), ცემენტშიდი, მარცვლამშიდი და სხვა. ამ დროს $\alpha_{\text{ვარ}}$ -ის მნიშვნელობა მერყეობს 0,48-0,52-ის ფარგლებში, ხოლო უნივერსალური (ჩვეულებრივი) ვაგონების პირობებში ამ პარამეტრის მაქსიმალური მნიშვნელობა არ აღემატება 0,3 [17].

2.4.2.4. საქართველოს რკინიგზაზე ცარიელი გარბენების შემცირების შესაძლებლობათა გამოკვლევა

იმისათვის რომ გამოვიკვლიოთ სატვირთო ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირების შესაძლებლობები, აუცილებელია ვიცოდეთ სატვირთო ოპერაციებში მონაწილე სხვადასხვა ტიპის ვაგონთა რაოდენობა დაცლა-დატვირთვის სადგურებში. ვაგონთა რაოდენობას ვსაზღვრავთ ანგარიშებით მიღებული არსებული სტატისტიკური დატვირთვის მიხედვით ($P_{სტ}=55,58ტ$), ამასთან აღვნიშნავთ, რომ შეიძლება ეს სიდიდე სხვა ტიპის ვაგონებისათვის (გარდა ვაგონ-ბაქანი და ნ/ვაგონი) არ იყოს მისაღები, მაგრამ განსხვავება ისეთი უმნიშვნელო იქნება (სხვა ტიპის ვაგონების თითქმის იგივე ტვირთამწეობიდან გამომდინარე), რომ ქმედით გავლენას ჩვენ გამოკვლევაზე ვერ მოახდენს. მიღებული შედეგი შეგვაქვს მე-11 ცხრილში (მრიცხველში დატვირთვა, მნიშვნელში დაცლა)..

ცხრილი 11.

საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ოპერაციებში მონაწილე სხვადასხვა ტიპის ვაგონთა რაოდენობა სადგურების მიხედვით

ვაგონის ტიპი		დატვირთვა-დაცლა, ვაგონი									
		დახურ- ული	ბაქანი	ნახევარ- ვაგონი	ცისტე- რნა	რეფრი- ჟერატ.	დუმპ- კარი	კონტ- ეინერ	ცემენ- ტმზ.	მარცვ- ალმზ.	სულ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	აგარა	-	$\frac{160}{-}$	-	-	-	-	-	-	-	$\frac{160}{-}$
2	ავჭალა	$\frac{-}{193}$	-	-	$\frac{95}{2245}$	$\frac{-}{172}$	-	$\frac{34}{-}$	-	-	$\frac{129}{2610}$
3	ბათუმი	-	-	-	$\frac{-}{300}$	-	-	-	-	-	$\frac{-}{300}$
4	ბორჯომი	$\frac{1810}{-}$	-	-	-	-	-	$\frac{735}{-}$	-	-	$\frac{2545}{-}$
5	ბროწეუ.	$\frac{265}{-}$	-	$\frac{11}{-}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{276}{-}$
6	გარდაბ.	-	-	$\frac{-}{89}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{-}{89}$
7	გაჩიანი	-	-	$\frac{198}{73}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{198}{73}$
8	გორი	-	$\frac{22}{-}$	$\frac{15}{-}$	-	-	-	-	-	$\frac{-}{234}$	$\frac{37}{234}$
9	დედ.წყა	-	-	$\frac{8500}{-}$	$\frac{19}{-}$	-	-	-	-	-	$\frac{8519}{-}$

ცხრილი 11-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
10	ვაზიანი	-	-	-	$\frac{45}{3528}$	-	-	-	-	-	$\frac{45}{3528}$
11	ველი	-	$\frac{177}{71}$	$\frac{4}{-}$	$\frac{36}{-}$	-	-	-	-	-	$\frac{217}{71}$
12	ზესტაფონი	-	$\frac{-}{169}$	$\frac{2970}{12417}$	-	-	$\frac{306}{-}$	-	-	-	$\frac{3276}{12586}$
13	ზუგდიდი	-	-	$\frac{27}{-}$	-	-	-	-	-	$\frac{-}{65}$	$\frac{27}{65}$
14	თბ.საკვ.	$\frac{378}{1510}$	$\frac{36}{-}$	$\frac{-}{1075}$	$\frac{51}{1590}$	-	-	$\frac{239}{3252}$	-	-	$\frac{704}{7427}$
15	თბ.სატვ.	$\frac{137}{368}$	-	-	-	-	-	$\frac{38}{-}$	-	$\frac{-}{84}$	$\frac{175}{452}$
16	თელავი	$\frac{12}{-}$	-	-	-	-	-	$\frac{27}{-}$	-	-	$\frac{39}{-}$
17	კაზრეთი	-	-	$\frac{286}{-}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{286}{-}$
18	კასპი	-	-	$\frac{-}{8329}$	-	-	-	-	$\frac{630}{-}$	-	$\frac{630}{8329}$
19	ლილო	$\frac{1194}{50}$	-	-	$\frac{-}{5990}$	$\frac{-}{202}$	-	$\frac{274}{-}$	-	$\frac{-}{232}$	$\frac{1468}{6474}$
20	მარნეული	-	$\frac{195}{-}$	$\frac{126}{-}$	-	-	-	-	-	$\frac{-}{426}$	$\frac{321}{426}$
21	მოლითი	-	$\frac{-}{276}$	$\frac{-}{36}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{-}{312}$
22	ოზურგეთი	-	-	$\frac{261}{-}$	-	-	-	-	-	$\frac{-}{89}$	$\frac{261}{89}$
23	რუსთავი	$\frac{1390}{288}$	-	$\frac{9246}{11275}$	-	-	-	$\frac{-}{272}$	-	-	$\frac{10636}{11835}$
24	სადახლო	-	$\frac{-}{49}$	-	-	-	-	-	-	-	$\frac{-}{49}$
25	სამტრედია	$\frac{-}{468}$	$\frac{5}{527}$	$\frac{12}{569}$	$\frac{47}{3000}$	-	-	$\frac{-}{104}$	-	-	$\frac{64}{4668}$
26	სუფსა	-	-	-	-	-	-	-	$\frac{-}{630}$	-	$\frac{-}{630}$
27	საჩხერე	-	$\frac{20}{-}$	$\frac{421}{-}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{441}{-}$
28	ტყიბული	-	-	$\frac{26}{-}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{26}{-}$
29	ურეკი	-	-	$\frac{-}{31}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{-}{31}$
30	ფართო წყალი	-	-	-	$\frac{-}{310}$	-	-	-	-	-	$\frac{31}{310}$
31	ფოთი	-	-	$\frac{4}{847}$	$\frac{493}{747}$	-	-	-	-	-	$\frac{497}{1594}$
32	ფონიჭალა	-	$\frac{-}{5}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{-}{114}$	$\frac{-}{119}$

ცხრილი 11-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
33	ქუთაისი	-	-	-	$\frac{-}{676}$	-	-	-	-	-	$\frac{-}{676}$
34	ცხრა ძმა	-	$\frac{532}{-}$	$\frac{281}{-}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{813}{-}$
35	ძეგვი	-	-	-	$\frac{-}{1093}$	-	-	-	-	-	$\frac{-}{1093}$
36	ძირულა	-	$\frac{-}{101}$	$\frac{-}{281}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{-}{382}$
37	ჭიათურა	-	-	$\frac{8550}{-}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{8550}{-}$
38	ხარაგაული	-	$\frac{-}{217}$	$\frac{-}{4}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{-}{221}$
39	ხაშური	$\frac{-}{67}$	-	$\frac{40}{11}$	-	-	-	-	-	-	$\frac{40}{78}$
	სულ.	$\frac{5186}{2944}$	$\frac{1147}{1415}$	$\frac{30978}{35037}$	$\frac{786}{19479}$	$\frac{-}{374}$	$\frac{306}{-}$	$\frac{1347}{3628}$	$\frac{630}{630}$	$\frac{-}{1244}$	$\frac{40380}{64751}$

მე-11 ცხრილში თვალშისაცემია ის გარემოება, რომ დაცლა გაცილებით მეტია დატვირთვაზე, მაგრამ გასათვალისწინებელია შემდეგი ნიუანსი: ახლო საზღვარგარეთიდან ანუ ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებიდან (აზერბაიჯანი, სომხეთი და სხვ.) შემოსული ვაგონები ექვემდებარებიან გარკვეული დროის შემდეგ (რკინიგზებს შორის დადგენილი შეთანხმების საფუძველზე) თავიანთი ქვეყნის რკინიგზაზე დაბრუნებას. სულ იმპორტული ტვირთებია 2474453 ტ, ანუ დაახლოებით $2474453:55,58=44520$ ვაგონი, ექსპორტია 1107925 ტ ანუ 19933 ვაგონი, ხოლო ადგილობრივი ტვირთი, სადაც დატვირთვა და დაცლა ერთმანეთის ტოლია, – 1255143 ტ, ანუ 22582 ვაგონი. მაშასადამე, ვლებულობთ, რომ საზღვარგარეთიდან შემოსული 44520 დასაცლელი ვაგონიდან, უკან ბრუნდება დატვირთულ მდგომარეობაში დაახლოებით 45%. რადგანაც საექსპორტო ტვირთებით დატვირთული ვაგონები იგზავნებიან საქართველოს რკინიგზის სასაზღვრო ან საპორტო სადგურებისაკენ, ბუნებრივია მათზეც იმოქმედებს ცარიელი გარბენის შემცირების ღონისძიებები.

ამოცანის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ აუცილებელია მოინახოს ცარიელი ვაგონების გადაადგილების ისეთი რაციონალური მარშრუტები, რომ ცარიელი გარბენების ჯამი იყოს მინიმალური. ამ მიზნის მისაღწევად აუცილებელია, შესაძლებლობის შემთხვევაში, ცარიელი ვაგონები დაიტვირთონ დაცლის სადგურებში, ხოლო ჭარბი ვაგონნაკადი მიწოდებული იქნას უახლოეს

დატვირთვის სადგურებში. ვთვლით, რომ ზედმეტი ჭარბი ვაგონები, რომლებიც დარჩებიან ცარიელ მდგომარეობაში ახალი დატვირთვის შემდეგ, გაიგზავნიან ცარიელ მდგომარეობაშივე მეზობელ გზებზე, ხოლო დატვირთვაზე ნაკლებობის შემთხვევაში, დეფიციტი შეივსება ადგილობრივი, რკინიგზის არამუშა პარკის რეზერვიდან და მეზობელი ქვეყნების რკინიგზებიდან შემოსული ცარიელი ვაგონებით. ამასთან აღვნიშნავთ, რომ დასაცლელი ტვირთნაკადის დაახლოებით 43% შემოდის ფოთიდან, 37% გარდაბნიდან და დაახლოებით 20% მოძრაობს საქართველოს რკინიგზაზე. მოცემული ამოცანის გადაწყვეტაში ეს ფაქტორიც იქნება გათვალისწინებული.

აღნიშნულთან ერთად გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ამ ღონისძიებაში არ მონაწილეობენ სპეციალური დანიშნულების ვაგონები, მათ შორის ცისტერნები, რეფრიჟერატორები და ა.შ. ისინი მოძრაობენ მკაცრად ფიქსირებულ მარშრუტებზე, თანაც მათი რაოდენობა თვალშისაცემად მცირეა (გარდა ცისტერნებისა და მარცვალმზიდებისა) და მათი განხილვა ამ ღონისძიებაში იქნება არაფრის მომცემი.

ცარიელი ვაგონების გადაადგილების რაციონალური მარშრუტების განსაზღვრის მიზნით, ვადგენთ დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა ჭარბ-ნაკლებობის ცხრილს (ცხრილი 12; „-“-ით აღნიშნულია ვაგონთა დეფიციტი, „+“-ით – ვაგონთა სიჭარბე).

ცხრილი 12.

დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა სიჭარბე და ნაკლებობა უნივერსალურ ვაგონთა ტიპების მიხედვით

ვაგონის ტიპი	სადგური	დატვირთვა	დაცლა	±
1	2	3	4	5
დახურული	ბორჯომი	1810	-	-1810
	ბროწეულა	265	-	-265
	თბ.საკვანძო	378	1510	+1132
	თბ.სატვირთო	137	368	+231
	თელავი	12	-	-12
	ლილო	1194	50	-1144
	რუსთავი	1390	288	-1102

ცხრილი 12-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	
	ჯამი	5186	2216	-4333	+1363
	მთლიანად	-	-	-2970	
ვაგონ-ბაქანი	აგარა	160	-	-160	
	გორი	22	-	-22	
	ველი	177	71	-106	
	ზესტაფონი	-	169	+169	
	თბ.საკვანძო	36	-	-36	
	მარნეული	195	-	-195	
	მოლითი	-	276	+276	
	სადახლო	-	49	+49	
	სამტრედია	5	527	+522	
	საჩხერე	20	-	-20	
	ფონიჭალა	-	5	+5	
	ცხრა ძმა	532	-	-532	
	ძირულა	-	101	+101	
	ხარაგაული	-	217	+217	
	ჯამი	1147	1415	-	+1339
	მთლიანად	-	-	1071	
ნახევარვაგონი	ბროწეულა	11	-	-11	
	გარდაბანი	-	89	+89	
	გაჩიანი	198	73	-125	
	გორი	15	-	-15	
	დედოფლ.წყარო	8500	-	-8500	
	ველი	4	-	-4	
	ზესტაფონი	2970	12417	+9447	
	ზუგდიდი	27	-	-27	

ცხრილი 12-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5
ნახევარვაგონი	თ.საკვანძო	-	1075	+1075
	კაზრეთი	286	-	-286
	კასპი	-	8329	+8329
	მარნეული	126	-	-126
	მოლითი	-	36	+36
	ოზურგეთი	261	-	-261
	რუსთავი	9246	11275	+2029
	სამტრედია	12	569	+557
	საჩხერე	421	-	-421
	ტყიბული	26	-	-26
	ურეკი	-	31	+31
	ფოთი	4	847	+843
	ცხრა ძმა	281	-	-281
	ძირულა	-	281	+281
	ჭიათურა	-	8550	+8550
	ხარაგაული	-	4	+4
	ხაშური	40	11	-29
	ჯამი	22428	43587	-10112
მთლიანად	-	-		+21159

ამრიგად, როგორც მე-12 ცხრილიდან ჩანს, დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ჩვენს მიერ განხილული უნივერსალური ვაგონის ტიპებიდან, დეფიციტურია დახურულები (2970) ვაგონი, ხოლო სხვა ვაგონების შემთხვევაში, ადგილი აქვს მათ სიჭარბეს (268 ვაგონ-ბაქანი და 21159 ნახევარვაგონი). ჩატარებული ანალიზის შემდეგ, უკვე შესაძლებელია განისაზღვროს ცალკეული ტიპის ვაგონთა ცარიელი გარბენები, დაცლა-დატვირთვის სადგურებს შორის მინიმალური მანძილებისაგან დამოკიდებულებით. შედეგები შეგვაქვს მე-13 ცხრილში.

ცხრილი 13.

ვაგონის ცარიელი გარბენის განსაზღვრა რაციონალური მარშრუტების მიხედვით¹

ვაგონის ტიპი	დაცლის (მიწოდების) სად.	დატვირთვაზე მისაწოდებელი ვაგონებ.რაოდ.	დატვირთვის სადგურები		მანძ. დაც. დატვ.სადგურ.შორ.	ცარიელ.ვაგონის გარბენები, ვაგ.კმ	
1	2	3	4		5	6	
დახურული	თბ.სატვირთო	231	ლილო	1144	19	4389	
	თბ.საკვანძო	1132	913		ლილო	11	10043
			219	რუსთავი	25	5475	
	გარდაბანი (ცარიელები მეზობელი გზიდან)	1099 (37%)	830	რუსთავი	1102	8	6640
			53	რუსთავი		25	1325
			12	თელავი	149	1788	
			204	ბორჯომი	189	38556	
	გზის არამუშა პარკის რეზერ. (თბ.საკვანძო)	594 (20%)	ბორჯომი	1810	156	92664	
	ფოთი (ცარიელები შემოსული ზღვიდ.)	1277 (43%)	1012		ბორჯომი	222	282360
			265	ბროწეულა		95	25175
სულ	-	4333	-		-	468415	
ვაგონ-ბაქანი	ზესტაფონი	169	160	აგარა		83	13280
			9	საჩხერე	20	49	441
	სამტრედია (268 ცარიელი ვაგონი გზის არამუშა პარკიდან)	254	11	საჩხერე		110	1210
			22	გორი	168	3696	
			36	თბ.საკვანძო	250	9000	
			106	ველი	260	27560	
			79	ცხრა ძმა	281	22199	
	ძირულა	101	ცხრა ძმა		206	20806	
	ხარაგაული	217	ცხრა ძმა		197	42749	
	მოლითი	276	135	ცხრა ძმა	532	180	24300
			141	მარნეუ.		180	25380
	ფონიჭალა	5	მარნეუ.		195	24	120
სადახლო	49	მარნეუ.		53	2597		

ცხრილი 13-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	
სულ	-	1071	-	-	193338	
	ფოთი	843 გაიგზავ- ნება ზღვით	-	-	-	
ნახევარ- ვაგონი	სამტრედია	557	27	ზუგდიდი	73	1971
			11	ბროწეულა	27	297
			26	ტყიბული	78	2028
			263	ბათუმი	104	27352
			230	ოზურგ.	261	84
	ურეკი	31	ოზურგ.	27		837
	ჭიათურა	8550	421	საჩხერე	13	5473
			2331	ფოთი	165	384615
			3546	ბათუმი	201	712746
			2252	გარდაბანი	258	581016
	ძირულა	281	ცხრა ძმა	206	57886	
ნახევარ- ვაგონი	ხარაგაული	4	ხაშური	29	40	160
	მოლითი	36	25		ხაშური	23
			11	გორი	15	67
	კასპი	8329	4	გორი		28
			8325	დედო.წყ	8500	181
	თბილისი საკვანძო	1075	175	დედო.წყ		127
			4	ველი	10	40
			125	გაჩიანი	15	1875
			126	მარნეული	31	3906
			286	კაზრეთი	73	20878
			359	გარდაბანი	33	114847
	ზესტაფონი	9447	გარდაბანი	222	2208234	
	რუსთავი	2029	გარდაბანი	8	16232	
	გარდაბანი	89-გაიგზავნ- ება აზერბაიჯ.	-	-	-	
სულ	-	30339	-	-	5587187	

1 - დაცლა-დატვირთვის სადგურებს შორის მანძილები აღებულია [18] წყაროს მიხედვით.

მე-13 ცხრილზე დაყრდნობით ვსაზღვრავთ ვაგონის ცარიელ გარბენას:

$$l'_{\text{გარ}} = \frac{468415 + 19338 + 5587187}{4333 + 1071 + 30339} = \frac{6074940}{35743} = 169,96 \text{ კმ}$$

ვაგონის ცარიელი გარბენა შემცირდა

$$\Delta l = l_{\text{გარ}} - l'_{\text{გარ}} = 213,20 - 169,96 = 43,24 \text{ კმ}$$

თუ გავითვალისწინებთ, რომ ვაგონის ცარიელი გარბენა 1კმ-ზე ამცირებს ვაგონის მწარმოებლურობას საშუალოდ 7 ტ.კმ-ით, მაშინ ჩვენს მიერ შემოთავაზებული რაციონალური მარშრუტების გათვალისწინებით, ცარიელი ვაგონების გარბენების შემცირებით, ვაგონის მწარმოებლურობა გაიზრდება $43,24 \cdot 7 = 303,68$ ერთეულით, ანუ 9,12%-ით ($303,68 : 3330 \cdot 100$).

2.4.3. ტექნოლოგიური რეზერვების გამოკვლევა

2.4.3.1. ზოგადი მდგომარეობა

ტექნოლოგიურ დროებთან დაკავშირებულ საკითხებს სატვირთო ვაგონის ჭრილში, ვიხილავთ ვაგონის ბრუნვის დროის კონტექსტში, - ვაგონი რა მდგომარეობაშია არ უნდა იყოს (მოძრაობა, დგომა), ყველა ტექნოლოგიური დრო შემადგენელი ნაწილია ვაგონის ბრუნვის დროისა. ჩვენ, ზემოთ ჩატარებული ანალიზის მიხედვით აღვნიშნეთ, რომ ტექნიკურ სადგურებში ვაგონთა ყოფნის დროის შემცირება საქართველოს რკინიგზის ტექნიკური აღჭურვილობის პირობებში (მხოლოდ 4 ტექნიკური სადგური) შესაძლებელიც რომ იყოს, იქნება უმნიშვნელო ეფექტის მომცემი და დავასაბუთებთ ამ პირობის მართებულობა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ტექნოლოგიურ რეზერვში ვიხილავთ მხოლოდ დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა ყოფნის დროის შემცირების შესაძლებლობას ინტენსიური ტექნოლოგიების გამოყენებით. დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დრო ძირითადად დამოკიდებულია შემდეგ ფაქტორებზე:

- სადგურის მუშაობის მოცულობა და ტექნიკური აღჭურვილობა;
- სადგურის მუშაობის წლიური არათანაბრობა (სეზონების მიხედვით);

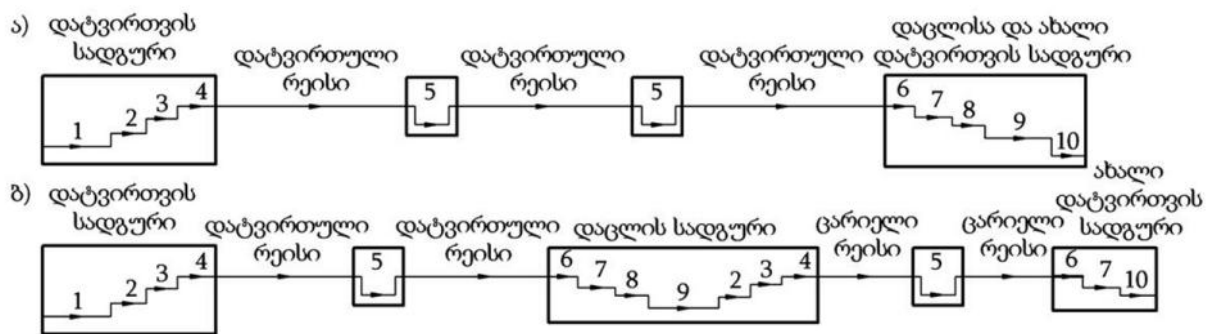
- მისასვლელ ლიანდაგებში ვაგონის ზეგეგმითი მოცდენები;
- ვაგონის მოცდენა ჩასატარებელი ოპერაციების მოლოდინში (სამანევრო და დაცლა-დატვირთვის ოპერაციები);
- შეფერხებები სატვირთო ფრონტების სიგრძეების გამო;
- დაცლა-დატვირთვის ოპერაციების ქვეშ მყოფი ვაგონების ტიპების განსხვავება როგორც საექსპლუატაციო, ასევე კონსტრუქციული პარამეტრების მიხედვით.

მას შემდეგ რაც საქართველოს რკინიგზა გადაიქცა სატრანზიტო გზად, ადგილობრივი მუშაობის მოცულობა მნიშვნელოვნად შემცირდა. საქართველოს რკინიგზის ქსელზე დღეისათვის არსებული 120 სადგურიდან, მოცემულ ეტაპზე სატვირთო ოპერაციები ხორციელდება მხოლოდ 39 სადგურში (32%), როცა წინა პერიოდში ყველა სადგური იყო დაკავებული ამ ოპერაციებით. ამ 39 სადგურიდან შედარებით მსხვილი ოპერატორია მხოლოდ რამდენიმე, ბორჯომი (6,3% დატვირთვა), დედოფლის წყარო (21,09% დატვირთვა), ვაზიანი (5,3% დაცლა), ზესტაფონი (8,1% დატვირთვა, 19,1% დაცლა), თბილისი საკვანძო (1,74% დატვირთვა, 11,27% დაცლა), კასპი (12,64% დაცლა), ლილო (3,64% დატვირთვა, 9,82% დაცლა), რუსთავი (26,34% დატვირთვა, 17,96% დაცლა), სამტრედია (7,08% დაცლა), ფოთი (2,42% დაცლა), ჭიათურა (21,17% დატვირთვა).

ამრიგად, დატვირთვის დაახლოებით 67% ნაწილდება 6 სადგურზე, ხოლო დანარჩენი 33% – 33 სადგურზე, ხოლო დაცლის დაახლოებით 85 % მოდის 8 სადგურზე, დანარჩენ 15%-ს ცლის 31 სადგური. ჩატარებული ანალიზი მიგვითითებს იმაზე, რომ ჩვენს მიერ გატარებულმა ღონისძიებებმა დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა ყოფნის დროის შემცირების კუთხით, შეიძლება სრული ასახვა ვერ ჰპოვოს მცირე სადგურებში (ძირითადად შუალედურ სადგურებში) ვაგონის ყოფნის დროის შემცირებაზე მათი მარტივი სალიანდაგო განვითარების გამო, მაგრამ მათი მუშაობის მოცულობა და წილი სატვირთო ოპერაციებში ისეთი მცირეა, რომ კიდევაც, რომ დარჩნენ მოქმედი ტექნოლოგიებით ძველ ნიშნულზე, ეს ქმედება გავლენას ვერ მოახდენს ამ პროცესზე.

2.4.3.2. დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა ყოფნის დროის შემცირება ინტენსიური ტექნოლოგიების გამოყენებით

როგორც ცნობილია, ვაგონის ბრუნვა არის დრო, მისი დატვირთვის დაწყების ერთი მომენტიდან, დატვირთვის დაწყების მეორე მომენტამდე. განვიხილოთ ვაგონის ბრუნვის სქემა (ნახ.11) და გავანალიზოთ საქართველოს რკინიგზის ექსპლუატაციის პირობებში რომელ რგოლში იქნება შესაძლებელი ისეთი (ინტენსიური) ტექნოლოგიების გამოყენება, რომ გარკვეული სიდიდით შემცირდეს ვაგონის ყოფნის დრო სადგურში.

ნახ. 11 ვაგონის ბრუნვის პრინციპული სქემა.

- ა) როდესაც დაცლილი ვაგონი იტვირთება იმავე (დაცლის) სადგურში; ბ) როდესაც დაცლილი ვაგონი მიწოდება ახალი დატვირთვის სადგურს. 1 - დატვირთვა; 2 - დატვირთვის პუნქტიდან (ჩიხი, მისასვლელი ლიანდაგი) ვაგონის გამოტანა სასადგურო ლიანდაგში; 3 - ვაგონის მოცდენა ფორმირებაზე ან/და შემადგენლობის შევსებაზე; 4 -მატარებლის წასვლასთან დაკავშირებული ოპერაციები; 5 - დატვირთული (ცარიელი) ვაგონის დამუშავება (ტექნიკური და კომერციული დათვალიერება) ტექნიკურ (საუბნო ან დამხარისხებელი) სადგურებში; 6 - დაცლის სადგურში მიღებასთან დაკავშირებული ოპერაციები; 7 - მატარებლის ფორმირება (ან ნაწილობრივ ფორმირება); 8 - დაცლის ფრონტზე ვაგონის მიწოდება; 9 - ვაგონის დაცლა; 10 - ვაგონის მიწოდება დასატვირთად (ახალ დატვირთვაზე)

როგორც ჩატარებულმა გამოკვლევამ გვიჩვენა, დღეისათვის საქართველოს რკინიგზის სადგურებში დატვირთვის დაახლოებით 72% და დაცლის თითქმის 60% ხორციელდება ტვირთმიმღების (მისასვლელ) ლიანდაგებში (ზოგჯერ ჩიხებშიც). გავანალიზოთ რა ვაგონის ბრუნვის სქემა და გავითვალისწინოთ რეალური, ოპერატიული სიტუაციები, მივედით დასკვნამდე, რომ ვაგონის ყველაზე დიდ მოცდენებს სადგურში ყოფნის დროს, ადგილი აქვს სადგურსა და მისასვლელ ლიანდაგს შორის ურთიერთობის პროცესში. აღნიშნულის მიზეზი მრავალია, მათ შორის: სადგურისა და მისასვლელი ლიანდაგის მუშაობის ერთიანი ტექნოლოგიური პროცესის დარღვევა; ვაგონის (მატარებლის)

დამუშავების ნორმირებული დროების ხშირი დარღვევა სხვადასხვა მიზეზით; სატვირთო ფრონტების ტექნიკური პარამეტრების შეუსაბამობა საჭიროსთან; ოპერაციებს შორის გაჭიანურებული ინტერვალები; დაცლა-დატვირთვის პროცესში კომპლექსური მექანიზაციის არასათანადო გამოყენება და სხვ. საქართველოს რკინიგზაზე აღნიშნული მიზეზით დაყოვნდება ვაგონები იმ სადგურებში, რომელთა სალიანდაგო განვითარება აკმაყოფილებს სატვირთო სადგურების სქემების მოთხოვნებს, ანუ ასეთ სადგურებად შეიძლება მივიჩნიოთ მხოლოდ რუსთავი-სატვირთო და ნაწილობრივ საქართველოს საპორტო სადგურები; ყველა სხვა შემთხვევაში (დანარჩენ სადგურებში) სადგურში ვაგონის ყოფნის შემცირების ღონისძიებები უნდა განვიხილოთ ინდივიდუალურად. მიუხედავად აღნიშნულისა, არის კონკრეტული საკითხები, რომელთა გამოყენება სადგურთა უმრავლესობის მიმართ იძლევა დადებით ეფექტს.

დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ამ კონრეტული საკითხების გამოყენების შესაძლებლობათა ანალიზს ვიწყებთ დატვირთვის სადგურიდან (ნახ.11, 1-4 ოპერაციები). აქ, ამ ოპერაციათა ხანგრძლივობის შემცირებაში რაიმე რეზერვის გამონახვა ფაქტიურად შეუძლებელია, რადგან ეს ოპერაციები პირველ რიგში ემსახურება მოძრაობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფას და გარდა ამისა, მათი განხორციელება (ფორმირება, ნაწილობრივ ფორმირება) იძლევა წინაპირობას დაცლის სადგურებში პროცესების დაჩქარებაზე. თუ დავაკანონებთ იმას, რომ დატვირთვის სადგურში ერთი (დაცლის) სადგურის დანიშნულებით გასაგზავნი ვაგონების ფორმირება მოხდეს ისეთნაირად, რომ დაცლის სადგურში მათ აღარ დასჭირდეს დაცლის ფრონტებზე მისაწოდებლად კიდევ ფორმირება ან ნაწილობრივ ფორმირება (ოპერაციები 7-8), ეს საშუალებას მოგვცემს ფაქტიურად გამოვრიცხოთ მე-7 ოპერაციისათვის განკუთვნილი დრო, ხოლო მე-8 ოპერაცია განხორციელდეს ინტენსიურ რეჟიმში, ანუ ეს პროცესი განხორციელდეს ინტენსიური ტექნოლოგიით.

დაცლის სადგურში დასაცლელად მოსული მატარებლის (ვაგონის) დამუშავების ხანგრძლივობა ზოგადად შეიძლება გამოვსახოთ ფორმულით:

$$t_{სატ} = t_{მოდ} + t_{დ.გ} + t_{გაგ}; \quad (28)$$

სადაც $t_{მოდ}$ არის დაცლის სადგურში ვაგონის მოცდენის დრო დაცლის ფრონტზე

მიწოდებამდე, წთ;

$t_{დ.გ}$ – ვაგონის ყოფნის ხანგრძლივობა დაცლის ფრონტზე, წთ;

$t_{გაგ}$ – ვაგონის მოცდენის დრო მისი დაცლის მომენტიდან სადგურიდან გაგზავნამდე, წთ;

სიდიდეს $t_{მოლ}$ ვსაზღვრავთ შემდეგნაირად:

$$t_{მოლ} = t_{ტექ}^{მოლ} + t_{გან}^{მოლ} + t_{მოც}^{მოლ} + t_{დ.გ}^{მოლ}; \quad (29)$$

სადაც $t_{ტექ}^{მოლ}$ არის დაცლის სადგურში მიღებული მატარებლის ტექნიკურ დათვალიერებაზე დახარჯული დრო, წთ;

$t_{გან}^{მოლ}$ – ვაგონის მოცდენა მატარებლი განფორმირებისას, წთ;

$t_{მოც}^{მოლ}$ – ვაგონის მოცდენა განფორმირების დამთავრების შემდეგ სატვირთო ფრონტზე მიწოდებამდე, წთ;

$t_{დ.გ}^{მოლ}$ – დატვირთვის ფრონტზე მიწოდების დრო, წთ;

$t_{დ.გ}$ სიდიდე ყველა ვაგონისათვის ინდივიდუალურია და დამოკიდებულია დასაცლელი ვაგონების რაოდენობაზე, ვაგონის ტიპზე, კომპლექსური მექანიზაციის გამოყენების დონეზე, სასაწყობო ნაგებობის განლაგებაზე და სხვ.

სიდიდე $t_{გაგ}$ განისაზღვრება შემდეგნაირად:

$$t_{გაგ} = t_{მოც}^{გაგ} + t_{დ.გ}^{გაგ} + t_{გან}^{გაგ} + t_{ტექ}^{გაგ} \quad (30)$$

სადაც $t_{მოც}^{გაგ}$ არის ვაგონის დაცლის შემდეგ დაცლის ფრონტიდან სასადგურო ლიანდაგში ვაგონის (სამანევრო შემადგენლობის) გამოტანამდე მოცდენაზე დახარჯული დრო, წთ;

$t_{დ.გ}^{გაგ}$ – ვაგონის (შემადგენლობის) სასადგურო ლიანდაგში გამოტანაზე დახარჯული დრო, წთ;

$t_{გან}^{გაგ}$ – გასაგზავნი მატარებლის ფორმირებაზე დახარჯული დრო, წთ;

$t_{ტექ}^{გაგ}$ – გასაგზავნი მატარებლის (ვაგონის) გაგზავნის ოპერაციებზე დახარჯული დრო, წთ.

ხშირ შემთხვევაში დაცლის სადგურში დასაცლელად მიღებული მატარებლის კომპოზიცია სხვადასხვაგვარია, ანუ როგორც ვაგონთა განლაგების თანმიმდევრობა, ასევე მათი ტიპები და დანიშნულების (მისასვლელი) ლიანდაგები (ჩიხები). ეს ნიშნავს, რომ მიღების სადგურში აუცილებელი იქნება

ასეთი მატარებლის ფორმირება და დაჯგუფება. შესაბამისად, (29) ფორმულიდან სიდიდე $t_{გან}^{მიწ}$ ტოლი იქნება:

$$t_{გან}^{მიწ} = t_{ფორ}^{დ.მ} + t_{დაჯ}^{დ.მ}; \quad (31)$$

სადაც $t_{ფორ}^{დ.მ}$ არის დასაშლელი მატარებლის ფორმირებაზე დახარული დრო, წთ;

$t_{დაჯ}^{დ.მ}$ – ტვირთის სახეობებისაგან დამოკიდებულებით ვაგონთა დაჯგუფებაზე დახარჯული დრო, წთ.

იგივე პროცედურებს ექნება ადგილი დაცლის ფრონტებიდან ვაგონთა გამოტანის დროსაც, ანუ

$$t_{გან}^{გამ} = t_{ფორ}^{გ.მ} + t_{დაჯ}^{გ.მ}; \quad (32)$$

სადაც $t_{ფორ}^{გ.მ}$ არის გასაგზავნი მატარებლის ფორმირებაზე დახარჯული დრო, წთ;

$t_{დაჯ}^{გ.მ}$ – გასაგზავნი მატარებლის დაჯგუფებაზე დახარჯული დრო, წთ:

ამ პროცესებში უნდა განვასხვავოთ მშრალი და თხევადი ტვირთების დამუშავება. თხევადი ტვირთების უდიდესი წილი ნავთობტვირთია. რადგანაც ნავთობტვირთების დამუშავების ტექნოლოგიური პროცესი მნიშვნელოვნად განსხვავდება მშრალი ტვირთების დამუშავების ტექნოლოგიური პროცესისაგან, აუცილებელია ანგარიშებში გათვალისწინებული იქნეს ეს ფაქტორი. თუ მიწოდება-გამოტანის ფრონტის სიგრძეს აღვნიშნავთ $L_{გ-გ}^{გრ}$ (კმ), მიწოდება-გამოტანის სიჩქარეს $v_{გ-გ}$ (კმ/სთ), მაშინ (29) და (30) ფორმულებში შემავალი $t_{დ.გ}^{მიწ}$ და $t_{დ.გ}^{გამ}$ პარამეტრების შეკრებით მივიღებთ:

$$t_{დ.გ}^{მიწ} + t_{დ.გ}^{გამ} = \frac{2 \left(2L_{გ-გ}^{გრ} \right)}{v_{გ-გ}} = \frac{4L_{გ-გ}^{გრ}}{v_{გ-გ}}; \quad (33)$$

უნდა აღინიშნოს, რომ სადგურის ლიანდაგებში მისასვლელი ფრონტების სიგრძეები მერყეობს 0,7-3,0 კმ-ის ფარგლებში, იმ ანგარიშით, რომ მასში მოთავსდეს მინიმუმ ერთი ან რამდენიმე შემადგენლობა. საქართველოს რკინიგზის ზემოთ მოყვანილი დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ეს სიდიდე მერყეობს 0,6-1,2 კმ-ის დიაპაზონში. რაც შეეხება სამანევრო შემადგენლობის მოძრაობის სიჩქარეს, მანევრები შეიძლება წარმოებდეს 3-60 კმ/სთ სიჩქარით, სხვადასხვა პირობებიდან და პარამეტრებიდან გამომდინარე [19]. ჩვენ ანგარიშებში ვუშვებთ, რომ ეს სიჩქარე არ აღემატება 40 კმ/სთ-ს.

თუ დავუშვებთ (მცირეოდები უზუსტობით), რომ $t_{ტექ}^{მიღ} = t_{ტექ}^{გაგ} = t_{ტექ}^{გორ} = t_{გორ}^{გაგ} = t_{გ-გ}$, $t_{დაჯ}^{დ.შ} = t_{დაჯ}^{გ.შ} = t_{დაჯ}$ და $t_{მოც}^{მიწ} = t_{მოც}^{გაგ} = t_{მოც}$ (28) ფორმულა მიიღებს შემდეგ სახეს:

$$t_{სატ} = \left[2 \left(t_{ტექ} + t_{გ-გ} + t_{დაჯ} + t_{მოც} + \frac{240L_{გ-გ}^{გრ}}{v_{გ-გ}} \right) + t_{დ.ფ} \right] : 60, სთ; \quad (34)$$

(34) ფორმულა წარმოადგენს დაცლის სადგურში დასაცლელად მოსული მატარებლის დამუშავების ხანგრძლივობის გამოსათვლელ ფორმულას არსებულ პირობებში.

სადგურში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირების ერთ-ერთი ეფექტური რეზერვა მარშრუტიზაციის დონის ამაღლებაა. ამ დროს მცირდება მარშრუტზე განლაგებულ გზადმდებარე ტექნიკურ სადგურებში გადასამუშავებელი ვაგონის რიცხვი, შესაბამისად იზრდება სამარშრუტო სიჩქარე და საბოლოო ჯამში ჩქარდება გადაზიდვითი პროცესი. მარშრუტიზაციის დონე იმ ნიშნულამდე უნდა ამაღლდეს, რომ დაცლის სადგურში მიღებულ მატარებელს ჩაუტარდეს ტექნიკური დათვალიერება, მაგრამ აღარ იქნეს საჭირო ან შემცირდეს მინიმუმამდე ფორმირებისა და დაჯგუფების ოპერაციების ჩატარება. ტექნიკური დათვალიერების შემდეგ შესაძლებელი იქნება მისი მიწოდება მისასვლელი ლიანდაგის (ჩიხის) დაცლის ფრონტზე. ჩვენს რეალობაში ცისტერნების გაადაადგილება ხდება მარშრუტიზაციის მაქსიმალური დონის პირობებში, ხოლო მშრალი ტვირთებით დატვირთულ უნივერსალურ ვაგონებზე, აღნიშნული ღონისძიება უახლოეს მომავალში სრულად არის გასატარებელი. ყოველშემთხვევაში ამ ამოცანის გადაჭრა რამდენიმე სადგურისათვის, რომლებიც გამოირჩევიან დაცლის შედარებით დიდი ზომებით, სავსებით შესაძლებელია.

დაცლის სადგურებში მიღებულ, ერთგვაროვანი ტვირთებით დატვირთულ მატარებელს (მარშრუტს), ჩაუტარდება ტექნიკური დათვალიერება, მაგრამ აღარ იქნება საჭირო განფორმირება და დაჯგუფება, ან თუ იქნება, ძალიან მცირე პროცენტით. ტექნიკური დათვალიერების შემდეგ შესაძლებელი იქნება მისი მიწოდება დაცლის ფრონტზე. ვაგონის დაცლის და მათი სასადგურო ლიანდაგებში გამოტანის შემდეგ შეიძლება ნაწილობრივ ჰქონდეს ადგილი

გასაგზავნი მატარებლის ფორმირებას ცალკეული კონკრეტული გაუთვალისწინებელი შემთხვევებისათვის.

რაც შეეხება დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირებას, აქ წინა პლანზე დგას მოსულ მარშრუტებზე დასატვირთი ცარიელი ვაგონების წინასწარი შერჩევა ტიპებისა და ტვირთის ნომენკლატურის მიხედვით, ანუ იგივე პრინციპებით ხელმძღვანელობა, რაც დაცლის სადგურებში, ასევე კომპლექსური მექანიზაციის გამოყენების შესაძლებლობა ყველა რგოლში და სადგურისა და მისასვლელი ლიანდაგის შეთანხმებული და გეგმიური მუშაობა.

ზემოთ თქმულის გათვალისწინებით, რომ დაცლის სადგურებს მიეწოდება ერთგვაროვანი ტვირთებით დატვირთული ან/და წინასწარ ჯგუფურად შემდგარი მატარებელი, მაშინ დაცლის სადგურში დასაცლელად მოსული მატარებლის დამუშავების ხანგრძლივობის გამოსათვლელი ფორმულა (34), მიიღებს შემდეგ სახეს:

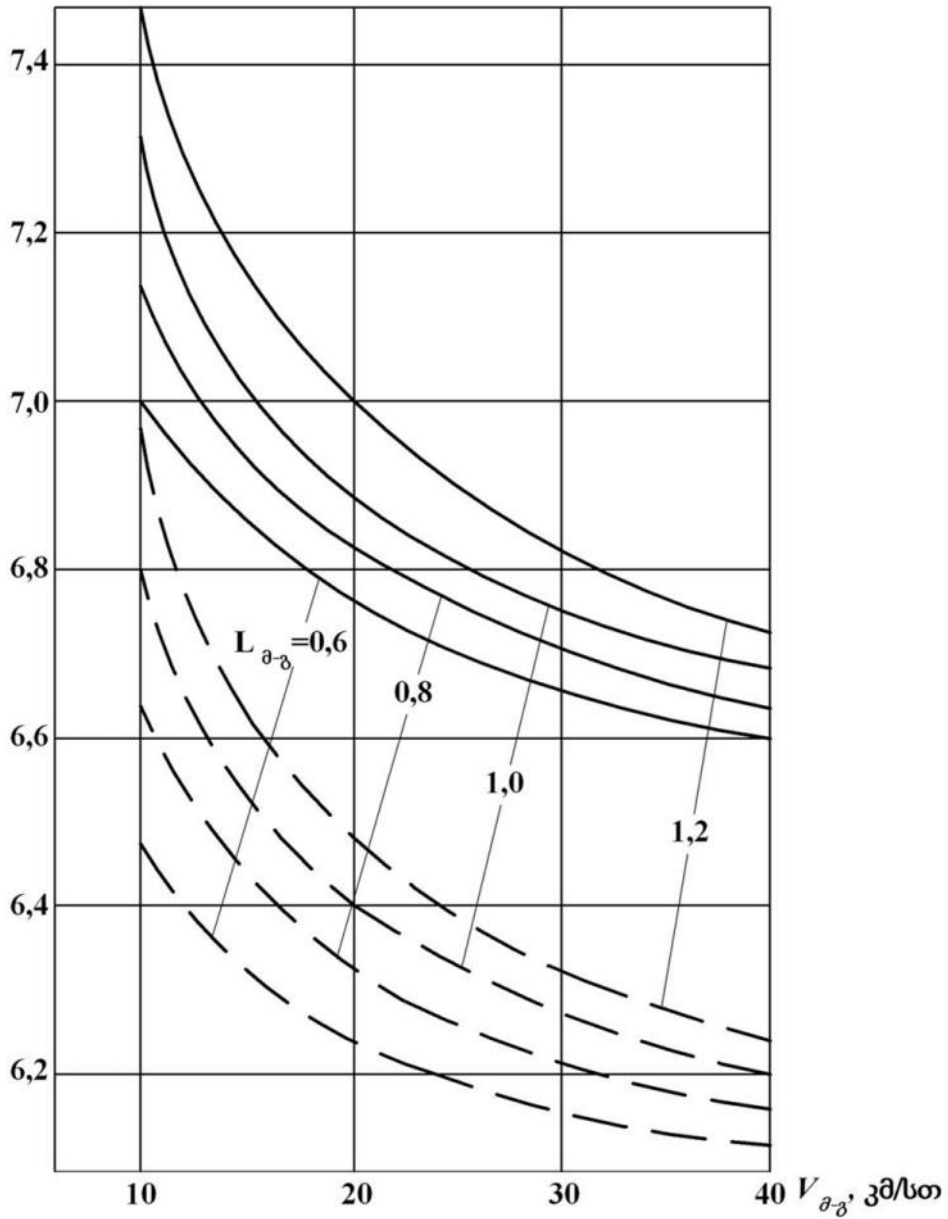
$$t'_{სატ} = \left[2 \left(t_{ტექ} + t'_{გ-გ} + t_{მოგ} + \frac{240L_{გ-გ}^{გრ}}{v_{გ-გ}} \right) + t_{დ.გ} \right] : 60, სთ; \quad (35)$$

სადაც $t'_{გ-გ}$ – განფორმირება-ფორმირებისათვის (დაჯგუფებისათვის) საჭირო შემცირებული დრო, წთ;

ნახ.12 ნაჩვენებია დაცლის სადგურში დასაცლელად მოსული მატარებლის დამუშავებაზე საჭირო ტექნოლოგიური დროის დამოკიდებულება მიწოდების ფრონტის სიგრძესა და შემადგენლობის მოძრაობის სიჩქარეზე. ნახ.12 მოყვანილი მრუდების აგებისას ვხელმძღვანელობდით შემდეგი მონაცემებით: $t_{ტექ.დ}=30$ წთ, $t_{გ-გ}=20$ წთ; $t_{დაჯ}=15$ წთ, $t_{მოლ}=90$ წთ, $t_{დ.გ}=40$ წთ. სათანადო გაანგარიშებები მოყვანილია მე-4 დანართში.

როგორც ნახაზიდან ჩანს, მატარებლის დამუშავებაზე დახარჯული მთლიანი დრო გაცილებით ნაკლებია ინტენსიური ტექნოლოგიის პირობებში, ვიდრე ჩვეულებრივ პირობებში. ეს დრო საშუალოდ მერყეობს 0,5-0,8 სთ-ის ფარგლებში (ანგარიშებში შეიძლება ავიღოთ საშუალო მნიშვნელობა, ანუ 0,65 სთ). ამასთან, რაც მეტია მიწოდება-გამოტანის ფრონტის სიგრძე, მით მეტია მატარებლის დამუშავებაზე საჭირო დრო და ეს სიდიდე მცირდება მოძრაობის სიჩქარის ზრდასთან ერთად.

$t_{\text{სატ}}, t'_{\text{სატ}}$ სთ

ნახ.12. დაცლის სადგურში დასაცლელად მოსული მატარებლის დამუშავებაზე საჭირო ტექნოლოგიური დროის დამოკიდებულება მიწოდების ფრონტის სიგრძესა და შემადგენლობის მოძრაობის სიჩქარეზე.

— არსებულ პირობებში; - - - გაუმჯობესებულ პირობებში

თუ გავითვალისწინებთ ვაგონის ბრუნვის განმსაზღვრელ ფუნდამენტურ (24) ფორმულას და მოვახდენთ სათანადო გარდაქმნებს, მივიღებთ ვაგონის ბრუნვასა და ერთ სატვირთო ოპერაციაზე მოსულ საშუალო მოცდენას შორის დამაკავშირებელ ფორმულას:

$$\vartheta = \frac{1}{24} \left[\frac{l_{\text{დატ}}(1 + \alpha_{\text{გარ}})}{v_{\text{საუ}}} + \frac{l_{\text{დატ}}(1 + \alpha_{\text{გარ}})t_{\text{ტექ}}}{L_{\text{ვაგ}}} + k_{\text{ად}}t_{\text{სატ}} \right]; \quad (36)$$

სადაც $t_{\text{სატ}}$ არის დაცლის (დატვირთვის) სადგურებში დასაცლელად (დასატვირთად) მოსული ვაგონის დამუშავების ხანგრძლივობა, სთ;

(36) ფორმულაში შემავალი სხვა წევრების განმარტებები ცნობილია წინა პარაგრაფიდან. (17) და (24) ფორმულების გათვალისწინებით, სადგურში ერთ სატვირთო ოპერაციაზე საშუალო ხანგრძლივობასა და ვაგონის მწარმოებლურობას შორის დამოკიდებულების გამომსახველ ფორმულას ექნება სახე:

$$w_{\text{ვაგ}} = \frac{24P_{\text{დინ}}}{\frac{1 + \alpha_{\text{გარ}}}{v_{\text{საუ}}} + \frac{t_{\text{ტექ}}(1 + \alpha_{\text{გარ}})}{L_{\text{ვაგ}}} + \frac{k_{\text{ად}}t_{\text{სატ}}}{l_{\text{დატ}}}}; \quad (37)$$

თუ შემოვიღებთ აღნიშვნებს $\frac{1 + \alpha_{\text{გარ}}}{v_{\text{საუ}}} + \frac{t_{\text{ტექ}}(1 + \alpha_{\text{გარ}})}{L_{\text{ვაგ}}} = C$, $\frac{1}{l_{\text{დატ}}} = D$, მაშინ გვექნება:

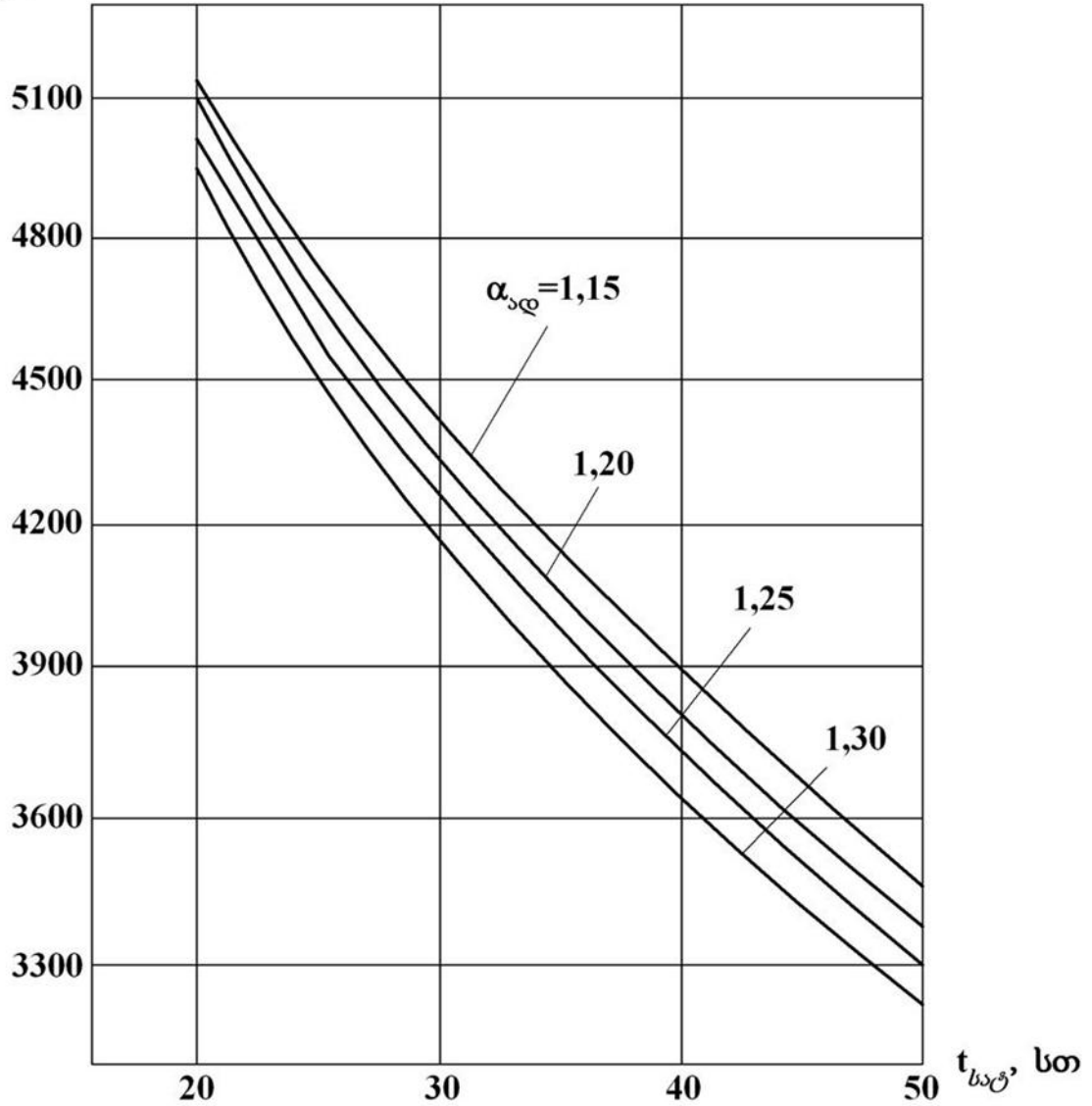
$$w_{\text{ვაგ}} = \frac{24P_{\text{დინ}}}{C + Dk_{\text{ად}}t_{\text{სატ}}}; \quad (38)$$

თუ როგორია ვაგონის მწარმოებლურობა დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონთა ყოფნის დროის სხვადასხვა მნიშვნელობებისას, ეს კარგად ჩანს ნახ.13-დან, სადაც მოყვანილია ამ პარამეტრებს შორის დამოკიდებულება. ამ ნახაზის აგებისას ვიხელმძღვანელებთ შემდეგი მონაცემებით: $P_{\text{დინ}} = 54,64$ ტ, $\alpha_{\text{გარ}} = 0,43$, $v_{\text{საუ}} = 31,74$ კმ/სთ, $t_{\text{ტექ}} = 6,76$ სთ, $L_{\text{ვაგ}} = 81,5$ კმ, $l_{\text{დატ}} = 275$ კმ, $t_{\text{სატ}} = 20 - 50$ სთ. სათანადო გაანგარიშების შედეგები მოყვანილია მე-4 დანართში.

როგორც ნახაზიდან ჩანს, ვაგონის მწარმოებლურობის მაქსიმალური მნიშვნელობა შეესაბამება სადგურში ვაგონის (მატარებლის) დამუშავების ხანგრძლივობას ანუ სადგურში ვაგონის ყოფნის დროის მინიმალურ მნიშვნელობას. უნდა აღინიშნოს, რომ სადგურში ვაგონის ყოფნის დროის გადიდება 10 სთ-ით იწვევს მისი მწარმოებლურობის დაქვეითებას დაახლოებით 640 ერთეულით; შესაბამისად 1 სატვირთო ოპერაციის (დაცლა, დატვირთვა) დროის შემცირება 1 სთ-ით იწვევს ვაგონის მწარმოებლურობის გადიდებას 64 ტ.კმ.ნეტოთი; ჩვენი ანგარიშებისათვის ვაგონის მწარმოებლურობის ნაზრდი იქნება $\Delta w_{\text{ვაგ}} = 64 \cdot 0,65 = 42$ ტ.კმ.ნეტო. ამასთან, ანგარიშგასაწევია ადგილობრივი მუშაობის კოეფიციენტის მნიშვნელობაც, რადგანაც ამ კოეფიციენტის გაზრდით

ვაგონის მწარმოებლურობა მცირდება უფრო ნაკლები სიდიდით, ვიდრე ვაგონის ყოფნის დროისაგან დამოკიდებულებით.

$W_{ვაგ. ტ.კმ.ნეტ.}$

ნახ. 13. ვაგონის მწარმოებლურობის დამოკიდებულება დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის დამუშავების ხანგრძლივობისაგან

ზოგადად უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს რკინიგზის პირობებში დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირების ის დონეზე, რაც ანგარიშებით გვაქვს მიღებული, მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს ვაგონის მწარმოებლურობას.

2.5. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებების საფუძველზე

2.5.1. ორგანიზაციული ღონისძიებები

2.5.1.1. სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გავლენა ვაგონის მწარმოებლურობაზე

რკინიგზის გადაზიდვითი პროცესის რაციონალური განვითარება გულისხმობს მოძრაობაში მაქსიმალური რაოდენობის მატარებლების ყოფნას, ანუ რომ დავკონკრეტდეთ და მხედველობაში მივიღოთ ცალკეული სატვირთო ვაგონი, რომლებისგანაც მატარებელი შედგება, იგი გაცილებით მეტს უნდა მოძრაობდეს თავისი ბრუნვის ერთი ციკლის განმავლობაში და ნაკლები უნდა იდგეს სადგურებში.

მატარებლის ჩქარ (სწრაფ) მოძრაობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება თანამედროვე პირობებში, რადგანაც დროის ფაქტორი ანუ ტვირთის ტრანსპორტირების ვადები წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პარამეტრს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში.

მატარებლის მოძრაობის სიჩქარე მიეკუთვნება რკინიგზის მუშაობის ხარისხობრივ მაჩვენებელს. ზოგადად, უნდა აღინიშნოს, რომ მატარებლის მოძრაობის სიჩქარე ბევრ ფაქტორზეა დამოკიდებული, როგორცაა მატარებლის მასა, მისი კომპოზიცია, ვაგონის ტიპები შემადგენლობაში, რკინიგზის გეგმა და პროფილი, სამატარებლო წვევის სახეები, ლოკომოტივის სიმძლავრე, მატარებელთა დგომის დროები ტექნიკურ და შუალედურ სადგურებში, მარშრუტების სიგრძეები, ლოკომოტივისა და ვაგონების კონსტრუქციული სიჩქარეები, რელსის ტიპები, ისრული გადამყვანის მარკები, მატარებელთა მოძრაობის განხორციელებისათვის ან სიჩქარის გაზრდისათვის საჭირო ხარჯები და სხვ.

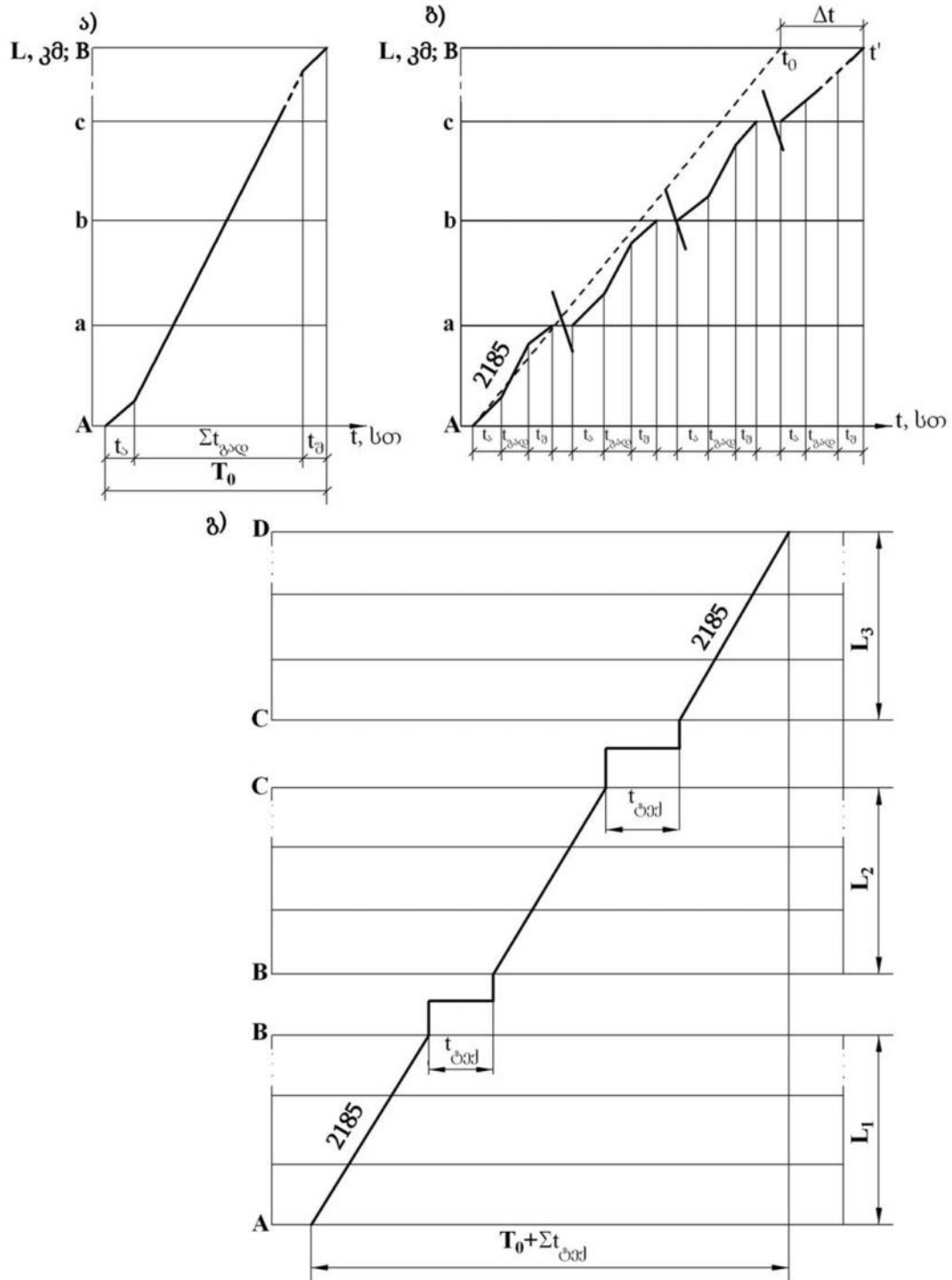
ამრიგად, როგორც აღნიშნულიდან ჩანს, მატარებლის სიჩქარეზე (და მის გაზრდაზე) მოქმედი ფაქტორები მრავალია. ჩვენი მიზანია გამოვიკვლიოთ და შევარჩიოთ მატარებელთა მოძრაობის სიჩქარის გაზრდის ის ღონისძიებები და მეთოდები, რომელთა გამოყენებაც იქნება საქართველოს რკინიგზის პრობებში მიზანშეწონილი და ეფექტური.

როგორც ცნობილია სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარეები 4 სახისაა: სვლითი, ტექნიკური, საუბნო და სამარშრუტო. სვლით სიჩქარეს უწოდებენ მატარებელთა მოძრაობის ისეთ სიჩქარეს, როცა მისი გამოანგარიშებისას მხედველობაში არ ღებულობენ სადგურებში გაჩერებებსა და აჩქარება-შენელებებზე დახარჯულ დროს, ტექნიკური სიჩქარის გაანგარიშებისას ითვალისწინებენ მატარებელთა სუფთა სვლაზე და აჩქარება-შენელებებზე დახარჯულ დროს. საუბნო ეწოდება მატარებელთა მოძრაობის საშუალო სიჩქარეს უბანზე, რომლის გაანგარიშებისას ითვალისწინებენ მატარებელთა აჩქარება-შენელებაზე და შუალედურ სადგურებში დგომისას დახარჯულ დროებს. სამარშრუტო სიჩქარე არის მატარებელთა მოძრაობის საშუალო სიჩქარე მთელ მარშრუტზე. ნახ.14-ზე ნაჩვენებია ზემოთ მოყვანილი სიჩქარეების გაანგარიშების პრინციპული სქემები [20].

როგორც ნახაზიდან ჩანს, სატვირთო მატარებლის მოძრაობისას (მატარებელი №2185) სვლითი და ტექნიკური სიჩქარეების გაანგარიშება უფრო ნაკლებ პრობლემატურია, ვიდრე დარჩენილი ორი სახის სიჩქარეებისა. ნახ. 14 ა-დან სვლითი სიჩქარის გასაანგარიშებლად AB მანძილი იყოფა $\Sigma t_{\text{გაფ}}$ სიდიდეზე, თუ რასაკვირველია 2185 მატარებელი გაუჩერებლად გაივლის a, b და c შუალედურ სადგურებს. ტექნიკური სიჩქარის გაანგარიშების დროს, $\Sigma t_{\text{გაფ}}$ სიდიდეს ემატება t_s – მატარებლის აჩქარებაზე და $t_{\text{შ}}$ – მატარებლის შენელებაზე დახარჯული დროების ჯამი (ნახ. 14 ა). უნდა აღინიშნოს, რომ სატვირთო მატარებლისათვის $t_s = 2$ წთ, $t_{\text{შ}} = 1$ წთ, ამიტომ ანგარიშებში შემოღებულია აღნიშვნა $t_{s, \text{შ}} = 3$ წთ.

რაც შეეხება სამარშრუტო სიჩქარეს, აქ, როგორც ნახ. 8გ-დან ჩანს, მნიშვნელოვანია უბნების შეჯამებული სიგრძე ანუ $L_1 + L_2 + L_3$ და მატარებელთა დგომის დროების ჯამი ტექნიკურ სადგურებში, ანუ $t_{\text{დგ}} + t_{\text{დგ}} = 2t_{\text{დგ}}$ ამ შემთხვევაში სამარშრუტო სიჩქარე გვევლინება როგორც რეზულტატური სიჩქარე.

რადგანაც საქართველოს რკინიგზის თითოეული უბანი მნიშვნელოვნად განსხვავდება ერთმანეთისაგან ზემოთ მოყვანილი ტექნიკური და საექსპლუატაციო პარამეტრების მიხედვით და მათ აერთიანებთ საუბნო სიჩქარე მთელი გზის მასშტაბით, ამიტომ რკინიგზის მუშაობის მაჩვენებლებში ყოველთვის ფიგურირებს საუბნო სიჩქარე; იგი უშუალოდ გავლენას ახდენს რკინიგზის

ნახ. 14. სვლითი და ტექნიკური სიჩქარეების გამოთვლის სქემები:

სვლითი, ტექნიკური (ა); საუბნო (ბ) და სამარშრუტო (გ) სიჩქარეების გამოსათვლელი სქემები. AB, BC, CD - უბნები მიმართულებაზე; $\Sigma t_{\text{გად}}$ - შეჯამებული საგადასარბენო სვლის დროები; t_s - № 2185 მატარებლის აჩქარებაზე დახარჯული დრო; $t_{\text{შ}}$ - იგივე შენელებაზე; $t_{\text{გად}}$ - ერთ გადასარბენზე მატარებლის საშუალო სვლის დრო; Aa, aB, BC, C ... B, გადასარბენები; Δt - № 2185 მატარებლის „დაგვიანების“ დრო შუალედურ სადგურებზე დგომის, გადასწრებებისა და გვერდის აქცევის გამო; $t_{\text{დგ}}$ - მატარებლის დგომის დრო ტექნიკურ სადგურებში; L_1, L_2, L_3 - უბნის სიგრძეები; T_0 - მატარებლის ყოფნის მთლიანი დრო უბანზე; $\Sigma t_{\text{დგ}}$ - მატარებლის ტექნიკურ სადგურებში დგომის შეჯამებული დრო

მუშაობის ისეთ უმნიშვნელოვანეს მაჩვენებლებზე, როგორცაა ვაგონის ბრუნვა და ვაგონებისა და ლოკომოტივების საჭირო პარკი.

იმის გამო, რომ საუბნო სიჩქარე გზის ყველა უბანზე დღეღამეში მოძრავი ყველა სატვირთო მატარებლის საშუალო სიჩქარეა (იმიტომაც ითვლება იგი საერთო პარამეტრად), მისი განსაზღვრა შესაძლებელია შემდეგი ფორმულით:

$$v_{საუ} = \frac{NL}{Nt} \frac{კმ}{სთ}; \quad (39)$$

სადაც NL არის გზის ცალკეულ უბნებზე მატარებლების მიერ გავლილი მანძილების ჯამი, მატარ.კმ;

Nt – მატარებელ.სთ-ების ჯამი შესაბამისი უბნების მიხედვით, მატარ.სთ; კონკრეტული (ერთი) მატარებლისათვის საუბნო სიჩქარე შეიძლება განისაზღვროს შემდეგნაირად (ნახ. 14 ბ):

$$v_{საუ} = \frac{L_{უბ}}{t_{გად} + \sqrt{t_{აშ}} + t_{დგ}} \frac{კმ}{სთ}; \quad (40)$$

სადაც $t_{გად}$ არის მატარებლის საგადასარბენო სვლის დროების ჯამი, სთ;

$t_{აშ}$ – აჩქარება-შენელებაზე დახარჯული შეჯამებული დრო, სთ;

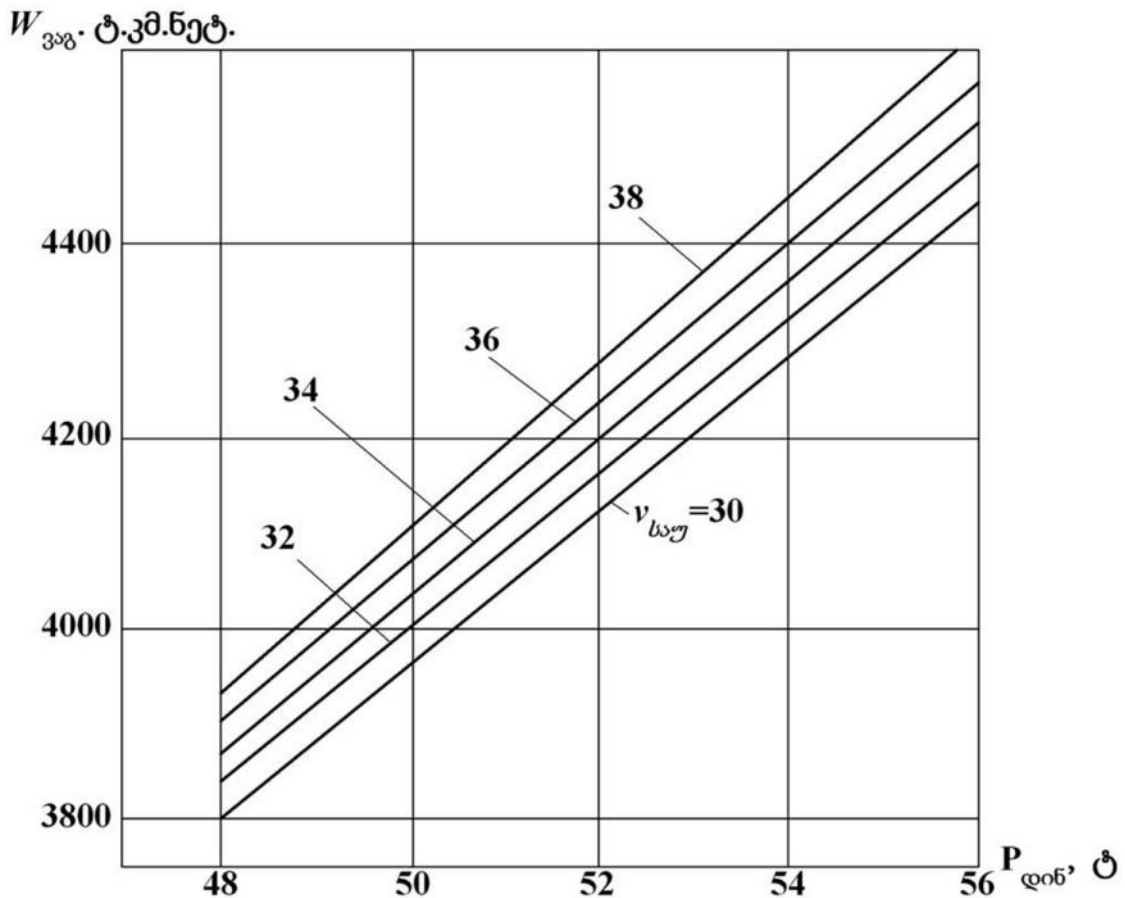
$t_{დგ}$ – შუალედურ სადგურებზე მატარებლის დგომის შეჯამებული დრო, სთ.

თუ ვისარგებლებთ (37) ფორმულით და ამ ფორმულას მნიშვნელის მეორე და მესამე შესაკრების ჯამს აღვნიშნავთ B -თი, ხოლო პირველ შესაკრებს დავტოვებთ უცვლელად და $v_{საუ}$ -ს განვიხილავთ როგორც ცვლად სიდიდეს, მაშინ მივიღებთ დამოკიდებულებას მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარესა და ვაგონის მწარმოებლურობას შორის:

$$w_{ვაგ} = \frac{24P_{დინ}}{(1 + \alpha_{ვარ}) + B v_{საუ}}; \quad (41)$$

ნახ. 15 ნაჩვენებია დამოკიდებულება ვაგონის მწარმოებლურობასა და მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარეს შორის დინამიკური დატვირთვის სხვადასხვა პირობებში. აღნიშნული დამოკიდებულების მისაღებად გამოვიყენეთ იგივე პარამეტრები, რაც ნახ.13-ში, ხოლო შესაბამისი გაანგარიშებების ამსახველი ცხრილი მოყვანილია მე-4 დანართში.

როგორც ნახაზიდან ჩანს, საუბნო სიჩქარის გაზრით ვაგონის მწარმოებლურობა ყველა შემთხვევაში იზრდება, მაგრამ ეს ნაზრდი საკმაოდ დაბალია და მერყეობს 30-35 ერთეულის ფარგლებში, ანუ საუბნო სიჩქარის გაზრდა 1 კმ/სთ-ით იწვევს ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდას საშუალოდ 32-33 ერთულით. მართალია მიღებული რეზულტატი საკმაოდ დაბალია, მაგრამ აქ ანგარიშსაწევია შემდეგი გარემოება, ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ეს ღონისძიება შეიძლება გამოყენებული იქნეს ნებისმიერი სახის გადაზიდვებში, ვაგონის ტიპების მიუხედავად (უპირატესად სატრანზიტო), ანუ მისი გამოყენება შესაძლებელია მასობრივ გადაზიდვებში, როცა წინა შემთხვევები შეიძლება გამოვიყენოთ მხოლოდ კონკრეტულ სიტუაციებში, აუცილებლად ვაგონის ტიპების გათვალისწინებით. ამდენად, საუბნო სიჩქარის გაზრდით მიღებულ ეფექტს კომპენსირებას უწევს მისი გამოყენების შესაძლებლობა მასობრივ გადაზიდვებში (სტაბილური ტვირთნაკადების ათვისება მოძრაობის გაზრდილი სიჩქარეებით განურჩევლად ვაგონის ტიპებისა).

ნახ. 15. დამოკიდებულება ვაგონის მწარმოებლურობასა და მატარებელთა მოძრაობის საუბნო სიჩქარეს შორის

ამრიგად, საქართველოს რკინიგზის პირობებისათვის მატარებელთა მოძრაობის საუბნო სიჩქარის ამაღლება მიგვაჩნია სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ერთ-ერთ ეფექტურ საშუალებად.

2.5.1.2. საქართველოს რკინიგზის მთავარ მიმართულებებზე მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის ამაღლების ხელის შეშლელი ფაქტორების ანალიზი

მოცემულ ეტაპზე სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდაში იკვეთება სამი მიმართულება: მოძრაობის სიჩქარის ამაღლება არსებული წევის პირობებში, გადასარბენებზე მაქსიმალური დასაშვები სიჩქარეების რეალიზება და მოძრაობის ძირითადი წინააღმდეგობების შემცირება.

მრავალწლიანი კვლევებით დადგენილია, რომ სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარეზე გავლენას ახდენს მრავალი ფაქტორი, ესენია ლოკომოტივის ტექნიკური პარამეტრები, რკინიგზის ლიანდაგის სიმძლავრე და ტექნიკური მახასიათებლები, მთავარი ლიანდაგების რიცხვი გადასარბენებზე და სხვ. გავანალიზოთ მოძრაობის სიჩქარის გაზრდის ზემოთ მოყვანილი მიმართულებები და ვნახოთ თუ როგორ აისახება მათში აღნიშნული ფაქტორები

როდესაც განიხილება სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის ამაღლებას არსებული წევის პირობებში, აქ უპირველეს ყოვლისა გულისხმობენ არსებული წევის სახეობების შეცვლის უპერსპექტივობას და როგორც წესი, მხედველობაში აქვთ თბური წევის შეცვლა ელექტრულით. ამ ჭრილში თუ განვიხილავთ აღნიშნულ საკითხს, შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ საქართველოში 1967 წლიდან გადაზიდვითი პროცესი რკინიგზის ტრანსპორტზე ხორციელდება მთლიანად ელექტრული წევით, ანუ გამოიყენება წევის მოწინავე სახეობა და ამ კუთხით სიჩქარის გაზრდის ეს რეზერვი უკვე რეალიზებულია. დღეისათვის გადაზიდვით პროცესში სატვირთო მოძრაობაში გამოიყენება ორსექციანი, რვაღერძიანი მუდმივი დენის ელმავლები სერიით ვლ-10 და ვლ-11, რომელთა კუნსტრუქციული სიჩქარე 120 კმ/სთ-ია.

გადასარბენებზე მაქსიმალური სიჩქარის რეალიზაციის ჭრილში უნდა ვიგულისხმოთ მოძრაობის სვლითი სიჩქარე 110 კმ/სთ-ით, რამეთუ

ლოკომოტივის მოცემული კონსტრუქციული სიჩქარის პირობებში, რეალურად რეალიზებული სვლითი სიჩქარე მინიმუმ 10%-ით ნაკლებია კონსტრუქციულზე. საკითხის მეორე მხარეა შეზღუდვები რკინიგზის ლიანდაგის სიმძლავრის კუთხით, ანუ ლიანდაგის ტექნიკური აღჭურვილობა და პარამეტრები იძლევიან თუ არა იმის საშუალებას, რომ განხორციელდეს მაქსიმალური სვლითი სიჩქარის რეალიზება. ლიანდაგის მხრიდან მატარებლის (როგორც სატვირთო ისე სამგზავრო) მოძრაობის სიჩქარის უმთავრესი შემზღუდველი ფაქტორებია ხაზის გეგმა და პროფილი. ცნობილი ფორმულის მიხედვით დამყარებულია დამოკიდებულება გადასარბენზე მრუდე უბნის რადიუსსა (R) და მატარებლის მოძრაობის სიჩქარეს შორს [21]:

$$v = 3,98 \sqrt{R}; \quad (42)$$

ამ ფორმულის მიხედვით, მატარებლის 80 კმ/სთ სიჩქარით მოძრაობის დროს, მრუდის რადიუსი უნდა იყოს არანაკლებ 400 მ-ისა. რაც შეეხება ლიანდაგის პროფილს, აქ მთავარი ადგილი უჭირავს ქანობის (i) მნიშვნელობას. მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის განვითარების თვალსაზრისით, არსებობს ქანობის 4 გრადაცია, I - i = 0 - 4‰, II - i = 5 - 7‰, III - i = 8 - 9‰, IV - 10 - 12‰ [35]. III გრადაციის ქანობიდან უკვე მნიშვნელოვნად ფერხდება მოძრაობის სიჩქარე (ლოკომოტივი ვეღარ აწვითარებს დადგენილ სიჩქარეს). საქართველოს რკინიგზის მთავარ მიმართულებებზე (თბილისი-ხაშური-ზეესტაფონი-სამტრედია, სამტრედია-ბათუმი, სამტრედია-ფოთი) უბნების მიხედვით, გადასარბენების მაქსიმალური ქანობები და მინიმალური მრუდის რადიუსი მოყვანილია მე-14 ცხრილში.

ცხრილი 14.

თბილისი-სამტრედია-ბათუმის და თბილისი-სამტრედია-ფოთის მიმართულებებზე უბნების მიხედვით განლაგებულ გადასარბენებზე საანგარიშო ქანობის (i,‰) მაქსიმალური და მრუდე მონაკვეთის რადიუსების (R,მ) მინიმალური მნიშვნელობები¹

უბანი, გადასარბენი	გადასარბენი კმ	ქანობი i, ‰	ქანობის დასაწყისი	ქანობის დასასრული	ქანობის სიგრძე მ	რადიუსი, R მ	მრუდის დასაწყისი	მრუდის დასასრული	მრუდის სიგრძე, მ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

ცხრილი 14-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
თბილისი- ხაშური	120	-	-	-	-	-	-	-	-
თბ.სამგ- ავჭალა	10,5	8,2	2493 კმ პკ 8	2493 კმ პკ 6	200	400	2493 კმ პკ8	2293 კმ პკ 9	100
ავჭალა- ზაჰესი	3,1	6,6	2491 კმ პკ 9	2492 კმ პკ 1	200	-	-	-	-
ზაჰესი- მცხეთა	6,6	7,0	2485კმ პკ 6	2486კმ პკ 4	800	263	2483 კმ პკ5	2483 კმ პკ7	190
მცხეთა-ძეგვი	6,6	8,4	2478 კმ პკ 5	2479 კმ პკ 0	500	400	2480 კმ პკ9	2281 კმ პკ1	70
ძეგვი-ქსანი	5,1	9,6	2472 კმ პკ 9	2473 კმ პკ 3	400	505	2472 კმ პკ8	2473 კმ პკ1	180
ქსანი- კავთისხ.	10,1	7,6	2460 კმ პკ 5	2460 კმ პკ 9	400	-	-	-	-
კავთისხ- კასპი	5,5	11, 2	2459 კმ პკ 1	2459 კმ პკ 3	200	465	2455 კმ პკ1	2455 კმ პკ2	50
კასპი- გრაკალი	12,5	9,4	2453 კმ პკ 2	2453 კმ პკ 4	200	290	2442 კმ პკ3	2442 კმ პკ4	100
გრაკ- უფლისც	7,3	4,6	2439 კმ პკ 8	2440 კმ პკ 0	200	-	-	-	-
უფლისც- გორი	7,2	8,6	2429 კმ პკ 3	2429 კმ პკ 8	500	320	2427 კმ პკ8	2427 კმ პკ9	40
გორი-ქარელი	18,4	6,1	2426 კმ პკ 6	2426 კმ პკ 9	300	550	2426 კმ პკ5	2426 კმ პკ6	100
ქარელი- აგარა	6,3	7,3	2407 კმ პკ 2	2407 კმ პკ 5	300	-	-	-	-
აგარა-გომი	8,7	5,0	2394 კმ პკ 4	2394 კმ პკ 6	200	-	-	-	-
გომი-ხაშური	11,0	9,7	2384 კმ პკ 5	2384 კმ პკ 8	300	-	-	-	-
ზესტაფონი- სამტრედია	60	-	-	-	-	-	-	-	-
ზესტ- არგვეთა	6,7	5,7	2317 კმ პკ 8	2318 კმ პკ 2	400	500	2317კმ პკ 1	2317კმ პკ 4	320

ცხრილი 14-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
არგვეა- აჯამეთი	16,1	10, 5	2303 კმ პკ 4	2303 კმ პკ 6	200	-	-	-	-
აჯამეთ- რიონი	7,2	7,1	2292 კმ პკ 3	2292 კმ პკ 8	500	300	2290კმ პკ 5	2290 კმ პკ 6	70
რიონი-ბროწეუ	4,2	7,9	2289 კმ პკ 4	2289 კმ პკ 7	300	380	2289კმ პკ 6	2289 კმ პკ 7	60
ბროწ-კოპიტნ.	13,7	6,6	2279 კმ პკ 1	2279 კმ პკ 6	500	-	-	-	-
კოპიტნ-სამტ. II	9,1	5,7	2265 კმ პკ 9	2266 კმ პკ 2	300	420	2261კმ პკ 7	2261 კმ პკ 9	160
სამტ. II-სამტ. I	2,4	13,7	2262 კმ პკ 1	2262 კმ პკ 5	400	430	2261კმ პკ 4	2261 კმ პკ 6	150
სამტრედია- ბათუმი	106	-	-	-	-	-	-	-	-
სამტ. I-საჯავ.	10,0	7,5	96 კმ პკ5	96 კმ პკ7	200	260	104 კმ პკ4	104 კმ პკ5	100
საჯავახო- ნიგოთი	14,2	8,2	85 კმ პკ4	85 კმ პკ7	300	580	89 კმ პკ5	89 კმ პკ8	300
ნიგოთი ლანჩხუთი	6,7	7,9	82 კმ პკ7	82 კმ პკ9	200	-	-	-	-
ლანჩხ-ჯუმათი	11,7	8,5	72 კმ პკ9	73 კმ პკ1	200	-	-	-	-
ჯუმათი-სუფსა	8,9	11,5	58 კმ პკ7	58 კმ პკ9	200	360	54 კმ პკ7	54 კმ პკ9	200
სუფსა-ურევი	6,5	8,0	49 კმ პკ2	49 კმ პკ6	400	420	48 კმ პკ4	48 კმ პკ7	300
ურევი-ნატან.	8,5	10,0	42 კმ პკ8	43 კმ პკ0	200	390	39 კმ პკ7	39 კმ პკ9	200
ნატან-ოჩხამურ	9,1	11,3	38 კმ პკ9	39 კმ პკ1	200	450	34 კმ პკ4	34 კმ პკ7	300
ოჩხამ-ქობულ.	6,8	10,1	26 კმ პკ5	26 კმ პკ3	200	480	23 კმ პკ8	24 კმ პკ0	200
ქობულ-ჩაქვი	9,6	14,7	16 კმ პკ4	16 კმ პკ6	200	300	16 კმ პკ3	16 კმ პკ5	200
ჩაქვი- მახინჯაური	7,0	9,5	8 კმ პკ4	8 კმ პკ6	200	320	8 კმ პკ4	8 კმ პკ6	200
მახინჯ- ბათუმი	6,9	7,8	6 კმ პკ1	6 კმ პკ4	300	320	2 კმ პკ5	2 კმ პკ8	300
სამტრედია- ფოთი	68	-	96 კმ პკ5	96 კმ პკ5	-	-	-	-	-
სამტრ-ქოლობ.	8,3	1,9	2259 კმ პკ 3	2259 კმ პკ 4	100	-	-	-	-
ქოლობ-აბაშა	5...8	5,4	2250 კმ პკ 0	2250 კმ პკ 1	100	-	-	-	-
აბაშა-აგურქარ.	6,8	1,9	2244 კმ პკ 8	2244 კმ პკ 9	100	-	-	-	-
აგურქარ- სენაკი	6,7	3,9	2235 კმ პკ 2	2235 კმ პკ 3	100	-	-	-	-
სენაკი-ქვალონ	10,0	7,7	1 კმ პკ6	1 კმ პკ7	100	-	-	-	-
ქვალ-ჭალად.	13,0	3,9	16 კმ პკ8	16 კმ პკ9	100	-	-	-	-
ჭალად-კოლხ.	7,3	2,7	27 კმ პკ7	27 კმ პკ8	100	-	-	-	-
კოლხეთ-ფოთი	7,8	9,0	32 კმ პკ4	32 კმ პკ5	100	-	-	-	-

1 - მე-14 ცხრილში არ არის მოყვანილი ხაშური-ზესტაფონის საუღელტეხილო უბანი, რადგანაც ამ უბანზე, თავისი სირთულის გამო, სატვირთო (სამგზავრო) მატარებლების მოძრეობის სიჩქარის ამაღლება არ განიხილება.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ჩვენი კვლევის ობიექტს სატვირთო მატარებელთა მოძრაობის სიჩქარის გაზრდის თვალსაზრისით, წარმოადგენს ერთლიანდაგიანი უბნები. საქმე ისაა, რომ მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდა გაცილებით პრობლემატურია ერთლიანდაგიან უბნებზე, თუნდაც იმიტომ, რომ აქ განსხვავებით ორლიანდაგიანისაგან, ადგილი აქვს მატარებელთა გადასწრების გარდა გვერდის აქცევასაც. ჩატარებულმა ანალიზმა გვიჩვენა, რომ საქართველოს რკინიგზის ცენტრალური მიმართულების უბნებზე, როგორც ერთ –, ასევე ორლიანდაგიანზე, მატარებელთა მოძრაობის სიჩქარის გაზრდის კუთხით სახარბიელო მდგომარეობა არ არის. ორივე ორლიანდაგიან უბანზე მოძრაობის სიჩქარის გაზრდის შემზღუდავ ფაქტორად გვევლინება უმთავრესად ქანობი (თბილისი-ხაშურის უბანზე 14 გადასარბენიდან იზღუდება 13, ხოლო ზესტაფონი-სამტრედიის უბანზე ქანობის მიხედვით იზღუდება ყველა გადასარბენი). რთული მდგომარეობაა სამტრედია-ბათუმის ერთლიანდაგიან უბანზეც, აქაც მოძრაობის სიჩქარის გაზრდას ზღუდავს საანგარიშო ქანობის დიდი მნიშვნელობები ყველა გადასარბენზე. შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა სამტრედია-ფოთის უბანზე; 8 გადასარბენიდან მოძრაობის სიჩქარის გაზრდა იზღუდება 3 გადასარბენზე, ხოლო თუ მრუდის რადიუსის მიხედვით წინ განხილულ ყველა უბანზე იყო შეზღუდვები, აქ ამ კუთხით შეზღუდვები არ არის.

ჩატარებული ანალიზის მიხედვით შეიძლება დავასკვნათ:

- სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის ამაღლება არსებული წვეის პირობებში, ფაქტიურად უკვე რეალიზებულია;
- გადასარბენებზე მაქსიმალურად დასაშვები სიჩქარის განხორციელება (ჩვენ პირობებში 110 კმ/სთ) პრაქტიკულად შეუძლებელია გადასარბენების მახასიათებელი მთავარი მზღუდავი პატამეტრების (ქანობი, მრუდის რადიუსი), უარყოფითი გავლენის გამო;
- ასევე შეუძლებელია მოძრაობის ძირითადი წინააღდეგობების შემცირება, ანუ საანგარიშო ქანობის შერბილება და მრუდე მონაკვეთების რადიუსის გადიდება.

2.5.1.3. საქართველოს რკინიგზის ცენტრალური მიმართულების ერთლიანდაგიან უბნებზე სატვირთო მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარის გაზრდა ვარიანტული გრაფიკების მეშვეობით

რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში არის სიტუაციები, როცა ძალიან აქტუალურია ნებისმიერი საშუალებითა და ხერხით მოხდეს გადაზიდვების ეფექტიანობის ამაღლება. აღნიშნულის განხორციელების ყველაზე გამართლებული საშუალებაა ხაზის გამტარუნარიანობის გაზრდა, მაგრამ ამ დონისძიების განხორციელება მოკლე დროში ვერ ხერხდება სხვადასხვა მიზეზთა გამო (მაგალითად, ავტობლოკირების არსებობა და პაკეტური გრაფიკის გამოყენების, ორლიანდაგიან ჩანართზე მატარებელთა გაუჩერებელი გვერდის აქცევის აუცილებლობა და სხვა) [23]. ასეთ სიტუაციებში მიმართავენ ე.წ. ვარიანტულ გრაფიკებს. ვარიანტული გრაფიკი არის არსებული, განსახორციელებელი (დადგენილი, სახელმძღვანელო) გრაფიკის კორექტირებული ვარიანტი. ამ დროს აქცენტი კეთდება გრაფიკის ისეთ ელემენტებზე, როგორცაა მატარებელთა საგადასარბენო სვლის დროების ზღვრული სიდიდეები (მინიმიზაცია), სასადგურო ინტერვალების მინიმუმამდე შემცირება, ცალკეულ შემთხვევებში სამგზავრო მატარებლებისაგან თავისუფალ ზონებში სატვირთო მატარებლების გატარება და სხვა [24]. ამასთან, ვარიანტული გრაფიკები განსაკუთრებით ეფექტურია ერთლიანდაგიან უბნებზე ორლიანდაგიანისაგან განსხვავებით, თუმცა მას იყენებენ ორლიანდაგიან უბნებზეც, მხოლოდ ავტობლოკირების პირობებში, სარემონტო-სარეკონსტრუქციო სამუშაოების დროს.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენ გავაანალიზეთ სამტრედია-ბათუმისა და სამტრედია-ფოთის ერთლიანდაგიანი უბნების (სახელმძღვანელო) გრაფიკები და მათ საფუძველზე დავამუშავეთ ამ უბნებისათვის ვარიანტული (კორექტირებული) გრაფიკები. მოძრაობის გრაფიკების სათანადო გაანგარიშებები და ნახაზები მოყვანილია მე-6 დანართში.

მე-6 დანართზე დაყრდნობით ვსაზღვრავთ საუბნო სიჩქარის მნიშვნელობებს სამტრედია-ბათუმისა და სამტრედია-ფოთის უბნებზე მოძრაობის არსებული და კორექტირებული გრაფიკის პირობებში.

სამტრედია-ბათუმის უბანი (არსებული პირობები): $NL = 1484 + 1590 = 3074$ მატარებელ.კმ; $Nt = 47,05 + 50,0 = 97,05$ მატარებელ.სთ;

სამტრედია-ბათუმის უბანი (ვარიანტული გრაფიკი): $NL = 1484 + 1590 = 3074$ მატარებელ.კმ; $Nt = 44,57 + 47,78 = 92,35$ მატარებელ.სთ;

სამტრედია-ფოთის უბანი (არსებული პირობები); $NL = 1972 + 2108 = 4080$ მატარებელ.კმ; $Nt = 57,52 + 57,87 = 115,39$ მატარებელ.სთ;

სამტრედია-ფოთის უბანი (ვარიანტული გრაფიკი): $NL = 1972 + 2108 = 4080$ მატარებელ.კმ; $Nt = 53,57 + 55,00 = 108,57$ მატარებელ.სთ;

არსებული გრაფიკის პირობებში საუბნო სიჩქარე ბათუმისა და ფოთის უბნებზე იქნება:

$$v_{საუ}^{ბათ} = \frac{3074}{97,05} = 31,67 \frac{კმ}{სთ}; \quad v_{საუ}^{ფოთი} = \frac{4080}{115,39} = 35,36 \frac{კმ}{სთ};$$

ვარიანტული გრაფიკის პირობებში აღნიშნული სიდიდე იქნება:

$$v_{საუ}^{ბათ} = \frac{3074}{92,35} = 33,29 \frac{კმ}{სთ}; \quad v_{საუ}^{ფოთი} = \frac{4080}{108,57} = 37,60 \frac{კმ}{სთ};$$

როგორც განგარიშებიდან ჩანს სამტრედია-ბათუმის უბანზე საუბნო სიჩქარე გაიზარდა $33,29 - 31,67 = 1,62$ კმ/სთ-ით, ხოლო სამტრედია-ფოთის უბანზე – $37,60 - 35,36 = 2,24$ კმ/სთ-ით.

ახლა განვიხილოთ, თუ რა გავლენას მოახდენს აღნიშნულ უბნებზე საუბნო სიჩქარის გაზრდა მთელი ქსელის მასშტაბით. ჩვენ გავიანგარიშეთ (39) ფორმულაში შემავალი კომპონენტები ცალკეული უბნების მიხედვით და განვსაზღვრეთ საუბნო სიჩქარე მთელი ქსელის მასშტაბით მოძრაობის არსებული და ვარიანტული გრაფიკის პირობებში.

არსებული გრაფიკის პირობებში ეს სიდიდე იქნება:

$$v_{საუ} = \frac{NL_{გარ.დ} + NL_{სადახ.} + NL_{თბ-ბაშ} + NL_{ბაშ-ზეს} + NL_{ზეს-სამ} + NL_{სამ-ბათ} + NL_{სამ-ფოთ}}{Nt_{გარ.დ} + Nt_{სადახ.} + Nt_{თბ-ბაშ} + Nt_{ბაშ-ზეს} + Nt_{ზეს-სამ} + Nt_{სამ-ბათ} + Nt_{სამ-ფოთ}} =$$

$$= \frac{2146 + 1332 + 10206 + 4158 + 3843 + 3074 + 4080}{40,59 + 43,52 + 202,38 + 162,91 + 86,32 + 97,05 + 115,39} = \frac{28839}{748,16} = 38,55 \frac{კმ}{სთ};$$

ვარიანტული გრაფიკის პირობებში საუბნო სიჩქარე იქნება:

$$v'_{საუ} = \frac{2146 + 1332 + 10206 + 4158 + 3843 + 3074 + 4080}{40,59 + 43,52 + 202,38 + 162,91 + 86,32 + 92,35 + 108,57} = \frac{28839}{736,64} =$$

$$= 39,15 \frac{კმ}{სთ};$$

ამრიგად, ვარიანტული გრაფიკების მეშვეობით, მთელი ქსელის მასშტაბით, საუბნო სიჩქარე გაიზარდა $39,15-38,55=0,60$ კმ/სთ-ით. ვაგონის მწარმოებლურობა ამ შემთხვევაში გაიზარდა საშუალოდ 20 ერთეულით (0,6%). ჩვენ ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ ვაგონის მწარმოებლურობის ნაზრდი საუბნო სიჩქარის გაზრდისას საკმაოდ დაბალია, მაგრამ სიჩქარის გაზრდა იწვევს რკინიგზის მუშა პარკიდან ვაგონთა გამონთავისუფლებას, რაც თავის მხრივ იძლევა მნიშვნელოვან ეკონომიკურ ეფექტს.

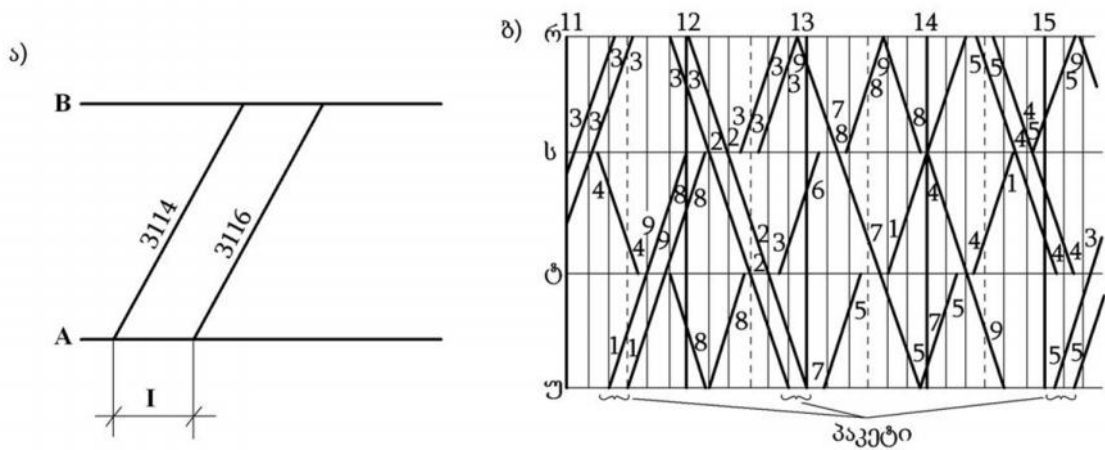
2.5.2. საექსპლუატაციო ღონისძიებები

საექსპლუატაციო ღონისძიებებში იგულისხმება მატარებელთა მოძრაობის ისეთი ფორმები და ვარიანტები, რომლებიც შესაძლებელს ხდის გაიზარდოს რკინიგზის სიმძლავრე, გაუმჯობესდეს მუშაობის მაჩვენებლები, მათ შორის საშუალო საუბნო სიჩქარე (შესაბამისად ვაგონის მწარმოებლურობა). ამ მიზნით იყენებენ სხვადასხვა ხერხსა და მეთოდს, როგორცაა ვაგონ- და მატარებელნაკადების შემჭიდროვება, მატარებელთა შორის ინტერვალის შემცირება, პაკეტური და კონური გრაფიკების გამოყენება, შეერთებული მატარებლების გატარება და სხვ. უნდა აღინიშნოს, რომ ჩამოთვლილ ღონისძიებათა უმრავლესობა გათვალისწინებულია ერთლიანდაგიანი ხაზებისათვის, სადაც ხშირ შემთხვევაში მწვავედ დგას საკითხი რკინიგზის სიმძლავრის (გამტარუნარიანობის) გაზრდის შესახებ.

საქართველოს რკინიგზის პირობებში, გამომდინარე უბნების მახასიათებელი პარამეტრების (გეგმა, პროფილი, – მაქსიმალური ქანობები და მრუდე უბნების მინიმალური რადიუსები) [25], ლიანდაგის აღჭურვილობისა და წესივრული მდგომარეობის (მოძრაობის სიჩქარის შეზღუდვა ხშირი გაფრთხილებების გამო), ტექნოლოგიური „ფანჯრების“ წარმოების ინტენსივობისა და ხანგრძლივობისაგან დამოკიდებულებით [26-28], შეერთებული მატარებლების მოძრაობა (ვაგონნაკადების შემჭიდროვება), მხოლოდ რამდენიმე ორლიანდაგიან უბანზეა შესაძლებელი, ხოლო ერთლიანდაგიანზე მიზანშეწონილია

გამოყენებული იქნეს მატარებელნაკადების შემჭიდროვება ანუ პაკეტური ან კონური გრაფიკები [10].

პაკეტი ეწოდება ავტომატური ბლოკირებით აღჭურვილ ერთიანდაგიან უბნებზე ერთი მიმართულებითა და თანმიყოლებით მოძრავ ორ (ზოგჯერ სამ) მატარებელს, რომლებიც ერთმანეთისაგან გამიჯნულნი არიან ბლოკუბნებით (ნახ.16) [29].

ნახ.16. ერთიანდაგიანი ნაწილობრივ პაკეტური გრაფიკი

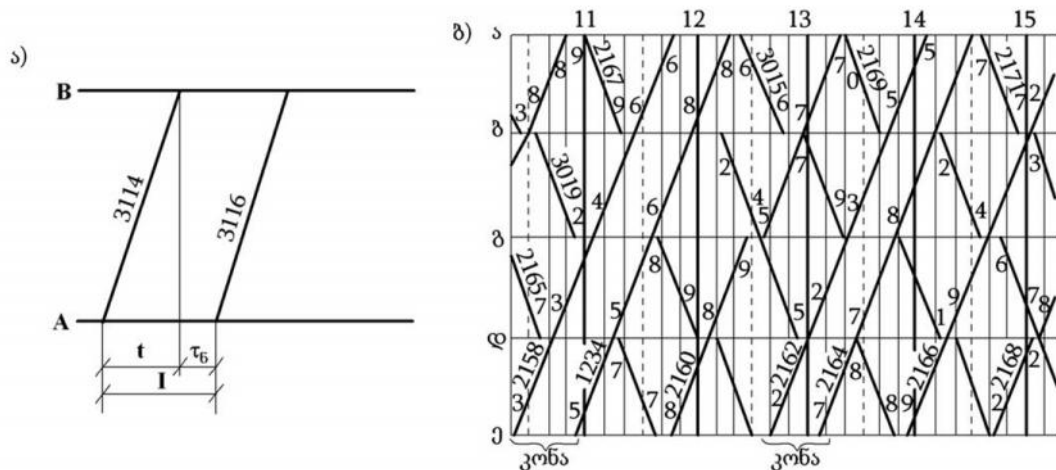
ა) პაკეტში მოძრავი მატარებლების განლაგების პრონციპული სქემა; ბ) ერთიანდაგიანი, პარალელური, ნაწილობრივ პაკეტური გრაფიკის ფრაგმენტი. A, – შუალედური სადგურები; 3114, 3116 - თანმიყოლებით მოძრავი მატარებლები; I - მატარებელთშორის ინტერვალი

კონა ეწოდება ნახევრად ავტომატური ბლოკირებით აღჭურვილ ერთიანდაგიან უბნებზე ერთი მიმართულებით, ერთმანეთის მიყოლებით მოძრავ ორ მატარებელს, რომლებიც ერთმანეთისაგან გამიჯნულნი არიან საგადასარბენო სვლის დროის ინტერვალით (ნახ.17) [29].

სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის (და არა მარტო) ზემოთ განხილული ღონისძიებებიდან, გაცილებით ეფექტურია პაკეტური გრაფიკის გამოყენება, მაგრამ რადგანაც დღეისათვის საქართველოს რკინიგზის მხოლოდ 5.2%-ზე ფუნქციონირებს ავტომატური ბლოკირება (თბილისი.საკვ-გორი, 82კმ), ამ ღონისძიების გატარება ამ პირობებში იქნება ძალიან მცირე ეფექტის მომცემი, თანაც თუ გავითვალისწინებთ, რომ ავტომატური ბლოკირებით აღჭურვილი კონკრეტული უბანი ორლიანდაგიანია.

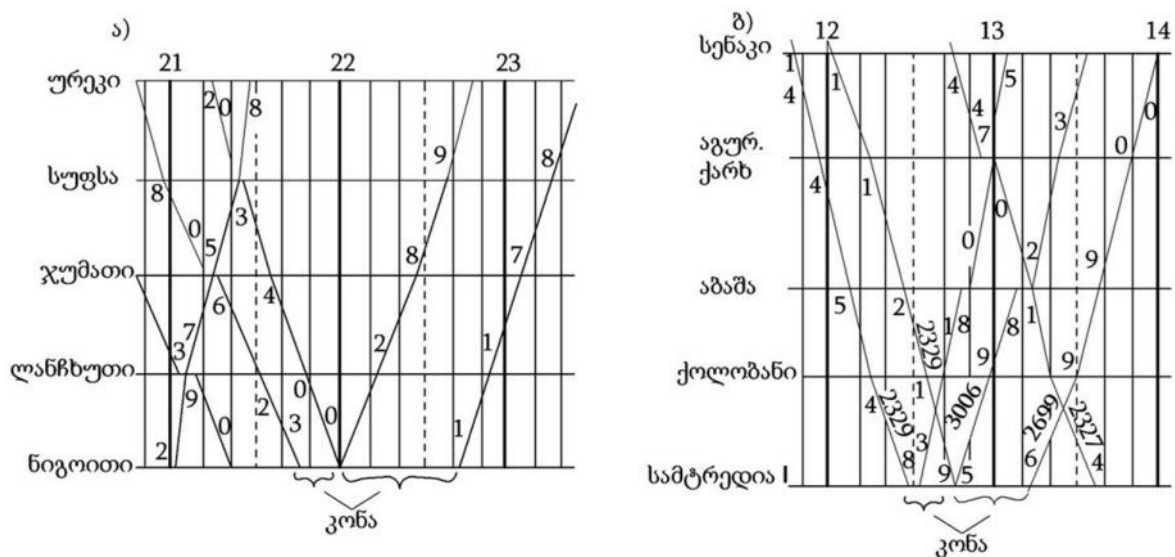
კონური გრაფიკის გამოყენება პაკეტურთან შედარებით ნაკლებეფექტურია, მაგრამ საბოლოო ჯამში აუმჯობესებს რკინიგზის მუშაობის მაჩვენებლებს და

პირველ რიგში ზრდის მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარეს. ჩვენ პირობებში კონური გრაფიკის გამოყენების არეალია საქართველოს რკინიგზის ცენტალური მიმართულების ერთლიანდაგიანი უბნები, სამტრედია-ბათუმი და სამტრედია-ფოთი. უნდა აღინიშნოს, რომ როდესაც განვიხილეთ ერთლიანდაგიან უბნებზე სატვირთო მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარის გაზრდა ვარიანტული გრაფიკის მეშვეობით, აქ ფართოდაა გამოყენებული კონური გრაფიკის ვარიანტები.

ნახ.17. ერთლიანდაგიანი ნაწილობრივ კონური გრაფიკი.

ა) კონაში მოძრავი მატარებლების განლაგების პრონციპული სქემა; ბ) ერთლიანდაგიანი, პარალელური, ნაწილობრივ კონური გრაფიკის ფრაგმენტი. A, B - შუალედური სადგურები; 3114, 3116 - თანმიყოლებით მოძრავი მატარებლები; t - საგადასარბენო სვლის დრო, τ_6 - დრო დახარჯული A და B სადგურის მორიგეებს შორის 3114 და 3116 მატარებლების მიღება-გაგზავნის თაობაზე; I მატარებელთა მორის ინტერვალი

ნახ.18. სამტრედია-ბათუმისა (ა) და სამტრედია-ფოთის (ბ) უბნებზე კონური გრაფიკის გამოყენების ფრაგმენტები

ნახ.18-ზე ნაჩვენებია სამტრედია-ბათუმისა და სამტრედია-ფოთის უბნებზე ვარიანტულ გრაფიკებში კონური გრაფიკის გამოყენების ფრაგმენტები [დანართი 6].

ამრიგად, შეიძლება აღინიშნოს, რომ საქართველს რკინიგზის ერთლიანდაგიან უბნებზე სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის კუთხით კონური გრაფიკები გამოიყენება. კონური გრაფიკის გამოყენება რეალურ პირობებში ხსენებულ უბნებზე, გაცილებით ეფექტური იქნება სარემონტო-სარეკონსტრუქციო სამუშაოების წარმოების დამთავრების შემდეგ, დაგროვილი მატარებლების ინტენსიური გატარებისათვის.

2.5.3. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ტექნიკურ-ტექნოლოგიური და ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებების გამოკვლევის შედეგები

საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლებლობათა გამოკვლევამ გვიჩვენა შემდეგი:

ტექნიკური რეზერვების გამოყენების კუთხით ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლებას იწვევს სტატიკური დატვირთვის გაზრდა. საქართველოს რკინიგზის ექსპლუატაციის დღევანდელ პირობებში ვაგონის საშუალო სტატიკური დატვირთვა შესაძლებელია გავზარდით 1,5 ტ-ით, რაც ამაღლებს ვაგონის მწარმოებლურობას 86 ერთეულით ანუ დაახლოებით 2,58%-ით;

არსებული ექსპლუატაციის პირობებში ვაგონის ცარიელი გარბენა შესაძლებელია შემცირდეს 43,24 კმ-ით, რაც იწვევს ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდას 303,68 ერთეულით ანუ 9,10%-ით;

ტექნოლოგიური რეზერვების გამოყენებაში პირველ რიგში ვგულისხმობთ დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირებას. როგორც გამოკვლევამ გვიჩვენა, ჩვენ პირობებში ეს სიდიდე მთელი ქსელის მასშტაბით შეიძლება შემცირდეს საშუალოდ 0,65 სთ-ით (39 წუთი), რაც ზრდის ვაგონის მწარმოებლურობას საშუალოდ 42 ერთეულით (1,26%). თუ გავითვალისწინებთ, რომ საქართველოს რკინიგზის მასშტაბით ტექნიკური და სატვირთო სადგურების

რიცხვი საკმაოდ მცირეა (10 სადგური, – 7,2%), მაშინ მიღებული პროცენტი დამაკმაყოფილებელია.

სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებების ჭრილში ვიხილავთ სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის (საუბნო სიჩქარე) გაზრდას საქართველოს რკინიგზის ერთლიანდაგიან უბნებზე. გამოკვლევით დადგინდა, რომ სამტრედია-ბათუმისა და სამტრედია-ფოთის ერთლიანდაგიან უბნებზე ვარიანტული გრაფიკების მეშვეობით, საუბნო სიჩქარე შეიძლება გავზარდოთ საშუალოდ 2 კმ/სთ-ით, ხოლო ქსელის მასშტაბით – 0,6 კმ/სთ-ით. საუბნო სიჩქარის გაზრდა აღნიშნული სიდიდით იწვევს ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდას 20 ერთეულით, ანუ 0,6%-ით;

რაც შეეხება პაკეტური გრაფიკის გამოყენებას ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის მიზნით, მოცემულ ეტაპზე მისი განხილვა, როგორც ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ღონისძიება, შეუძლებელია, რადგანაც სამტრედია-ბათუმისა და სამტრედია-ფოთის უბნებზე დღეისათვის არ ფუნქციონირებს ავტომატური ბლოკირება (რაც აუცილებელი პირობაა პაკეტური გრაფიკის სარეალიზაციოდ). ეს უბნები დღეისათვის აღჭურვილია ნახევრად ავტომატური ბლოკირებით, ამიტომ შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს მხოლოდ მატარებელთა კონური მოძრაობა. მატარებელთა კონური მოძრაობა (ნაწილობრივ კონური) სრულად არის გამოყენებული აღნიშნულ უბნებზე მატარებელთა მოძრაობის საუბნო სიჩქარის გაზრდაში და ამიტომ მისი გამოყენების ეფექტიანობის განხილვას ცალკე, არ ვთვლით მიზანშეწონილად.

ამრიგად, ჩატარებული გამოკვლევის მიხედვით დადგინდა, რომ ზემოთ გატარებული ერთობლივი ღონისძიებებით საქართველოს რკინიგზის ქსელზე სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობა შესაძლებელია გადიდდეს $2,58+9,10+1,26+0,6=13,54\%$ -ით.

2.6. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ეკონომიკური ეფექტიანობა

2.6.1. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლებისათვის გატარებული ღონისძიებების გავლენა რკინიგზის მუშაუბის მაჩვენებლებზე

ჩატარებული გამოკვლევის მიხედვით, საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლება შესაძლებელია შემდეგი ღონისძიებების გატარებით:

- ვაგონის სტატიკური დატვირთვის გაზრდა;
- ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება;
- დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირება;
- სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდა.

განვიხილოთ თითოეული მათგანის როლი საქართველოს რკინიგზის სატვირთო გადაზიდვების ამაღლებაში.

ვაგონის სტატიკური დატვირთვის გაზრდა

როგორც ანგარიშით არის მიღებული, საქართველოს რკინიგზის ექსპლუატაციის მოცემულ ეტაპზე სატვირთო ვაგონის (ბაქანი, ნახევარვაგონი) სტატიკური დატვირთვის ამაღლება შესაძლებელია 1,5 ტ-ით. ამ შემთხვევაში ვაგონის მწარმოებლურობა იზრდება 86 ერთეულით. ბუნებრივია, რომ ვაგონის გაზრდილი მწარმოებლურობის პირობებში, ერთი და იმავე სავაგონო პარკით, შესაძლებელი იქნება დამატებითი ტვირთის გადაზიდვა.

რომ გავიგოთ დღეღამეში დამატებით გადასაზიდი ტვირთის მოცულობა, ვიყენებთ (3) ფორმულას, საიდანაც

$$P = P_{სტ} \cdot U_{დატ} \quad (43)$$

სადაც ΣP არის გადასაზიდი ტვირთის მოცულობა, ტ;

$P_{სტ}$ – ვაგონის სტატიკური დატვირთვა, ტ;

$U_{დატ}$ – გზის ტერიტორიაზე დღეღამეში დატვირთული ვაგონების რაოდენობა, ვაგონი.

ჩვენი ანგარიში იქნებოდა სწორი, რომ არა შემდეგი გარემოება: როგორც აღვნიშნეთ, სტატიკური დატვირთვის გაზრდა შეიძლება განხორციელდეს

მხოლოდ ბაქნებსა და ნახევარვაგონებზე, ანუ მთლიან სადღეღამისო დატვირთვაში გასათვალისწინებელია ეს ფაქტორი. § 2.1.3-ის მიხედვით, აღნიშნული ვაგონის ტიპების წილი ტვირთბრუნვაში შეადგენს შესაბამისად 1,27+30,25=31,52%-ს. მაშასადამე კოეფიციენტი, რომელიც ამ ვაგონებს გამოყოფს მთლიანი დატვირთვიდან, იქნება $\varphi=0,3152$ 0,31; მაშინ (43) ფორმულა მიიღებს სახეს:

$$P = P_{სტ} \cdot U_{დატ} \cdot \varphi; \quad (44)$$

დანართი 5-ის მონაცემებით $P_{სტ} = 57,59$ ტ, $U_{დატ} = 218$ ვაგონი, ე.ი. $P = 57,59 \cdot 218 \cdot 0,31 = 3892,0$ ტ; გაზრდილი სტატისტიკური დატვირთვის პირობებში $P' = 59,09 \cdot 218 \cdot 0,31 = 3993,3$ ტ; დღეღამეში დამატებით გადასაზიდი ტვირთის მოცულობა იქნება: $P = P' - P = 3993,3 - 3892,0 = 101$ ტ;

დღე-ღამეში დამატებით შექმნილი პროდუქცია (ტვირთბრუნვა) შეიძლება განვსაზღვროთ შემდეგნაირად [11; 30]:

$$\Delta Pl_{დამ} = P \cdot l_{გად}^{საშ} \quad (45)$$

სადაც $l_{გად}^{საშ}$ – ტვირთის გადაზიდვის საშუალო სიშორე, $l_{გად}^{საშ} = 270,4$ კმ [13].

$$Pl_{დამ} = 101 \cdot 270,4 = 27310 \text{ ტ.კმ.ნეტო};$$

მაშასადამე, ვაგონის სტატისტიკური დატვირთვის გადიდება 1,5 ტ-ით, შესაძლებელი გახდა ყოველდღიურად გადაზიდულიყო 101 ტ-ით მეტი ტვირთი, რის გამოც ვაგონის მწარმოებლურობა გაიზარდა 86 ერთეულით, ხოლო დღე-ღამეში დამატებით შექმნილმა პროდუქციამ (ტვირთბრუნვა) შეადგინა 27310 ტ.კმ.ნეტო.

ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება

ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება ამცირებს სრული რეისის სიგრძეს, აჩქარებს ვაგონის ბრუნვას და როგორც შედეგი, – ამალღებს ვაგონის მწარმოებლურობას. ჩატარებული გამოკვლევებიდან გამომდინარე, (§ 2.4.2.3) ცარიელი გარბენის კოეფიციენტის გაზრდა 0,1-ით, იწვევს ვაგონის მწარმოებლურობის შემცირებას 140 ერთეულით და პირიქით. ამასთან, ანგარიშებმა გვიჩვენა, რომ საქართველოს რკინიგზაზე შესაძლებელია სატვირთო ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება 43,24 კმ-ით.

ახლა განვიხილოთ, თუ რა გავლენას მოახდენს ცარიელი გარბენის შემცირება ვაგონის ბრუნვასა და ვაგონის მწარმოებლურობაზე. განვსაზღვროთ ვაგონის ბრუნვა დღეისათვის არსებულ რეალურ პირობებში. (24) ფორმულის მიხედვით

$$\vartheta = \frac{1}{24} \left(\frac{l}{v_{საუ}} + k_{ად} \cdot t_{საბ} + \frac{t_{ტმ} \cdot l}{L_{ვაგ}} \right);$$

ამ ფორმულაში მოყვანილი ყველა პარამეტრის მნიშვნელობა ცნობილია [13] წყაროს მიხედვით, გარდა $L_{ვაგ}$ სიდიდისა. $L_{ვაგ}$ – სავაგონო მხარი, არის საშუალო მანძილი ტექნიკურ სადგურებს შორის (თბილისი-ხაშური, ხაშური-ზესტაფონი, ზესტაფონი-სამტრედია, სამტრედია-ბათუმი, სამტრედია-ფოთი) და შეადგენს $L_{ვაგ} = 81,5$ კმ. მაშინ

$$\vartheta = \frac{1}{24} \left(\frac{488}{31,24} + 1,22 \cdot 44,30 + \frac{6,11 \cdot 488}{81,5} \right) = 4,42 \text{ დღეღამე.}$$

როგორც ცნობილია ვაგონის რეისი არის დატვირთული და ცარიელი რეისების ჯამი. თუ დატვირთული რეისის მნიშვნელობა უცვლელი დარჩება, ხოლო ცარიელი რეისის სიდიდე შემცირდება 43,24 კმ-ით, ეს ნიშნავს, რომ ვაგონის რეისის მნიშვნელობაც შემცირდება აღნიშნული სიდიდით; ე.ი. ვაგონის ცარიელი რეისის სიგრძის შემცირების შემდეგ, სრული რეისი იქნება $l' = 488 - 43,24 = 444,76$ კმ. ამ პირობებში ვაგონის ბრუნვა გახდება:

$$\vartheta' = \frac{1}{24} \left(\frac{444,76}{31,24} + 1,22 \cdot 44,30 + \frac{6,11 \cdot 444,76}{81,5} \right) = 4,23 \text{ დღეღამე.}$$

ვაგონის ბრუნვა დაჩქარდა (შემცირდა) $\vartheta = \vartheta - \vartheta' = 4,42 - 4,23 = 0,19$ დღეღამით.

(15) ფორმულა რომ გარდავქმნათ, გვექნება:

$$w_{ვაგ} = \frac{P_{დინ} \cdot S_{ვაგ} \cdot l_{დატ}}{l}, \text{ ტ. კმ. ნეტო;} \quad (46)$$

ექსპლუატაციის არსებულ პირობებში ვაგონის მწარმოებლურობა იქნება:

$$w_{ვაგ} = \frac{54,58 \cdot 92,58 \cdot 274}{488} = 2837,14 \text{ ტ. კმ. ნეტო;}$$

ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირების შემდეგ იგივე სიდიდე იქნება:

$$w'_{ვაგ} = \frac{54,58 \cdot 92,58 \cdot 274}{488 - 43,24} = \frac{1384526,5}{444,76} = 3112,97 \text{ ტ. კმ. ნეტო;}$$

მაშასადამე ვაგონის მწარმოებლურობა გაიზარდა $w = w' - w = 3112,97 -$

-2837,14 = 275,8 276 ერთეულით.

თუ დავყვრდნობით (1) ფორმულას, გვექნება:

$$n_{\text{მუშ}} = U \cdot \Delta\vartheta; \quad (47)$$

სადაც U არის გზის „მუშაობა“, ვაგონი.

U სიდიდის განსაზღვრა ხდება ცნობილი ფორმულით [23], [31]:

$$U = U_{\text{დატ}} + U_{\text{დატ}}^{\text{მილ}} \quad (48)$$

სადაც $U_{\text{დატ}}$ არის დღეღამის განმავლობაში გზის ტერიტორიაზე დატვირთული ვაგონების რაოდენობა;

$U_{\text{დატ}}^{\text{მილ}}$ – სასაზღვრო სადგურებში (სასაზღვრო პორტებში) ყოველდღიურად შემოსული დატვირთული ვაგონების საშუალო რაოდენობა.

(48) ფორმულით სარგებლობისას გასათვალისწინებელია ერთი ფრიად მნიშვნელოვანი გარემოება: ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება ვრცელდება სამი ტიპის ვაგონზე, – დახურული, ვაგონ-ბაქანი და ნახევარვაგონი. ჩვენ ანგარიშებში, ამ კუთხით, სხვა ვაგონები არ მონაწილეობენ. ანგარიშები იქნებოდა გაცილებით ზუსტი, რომ გზის ტერიტორიაზე დატვირთულ ვაგონებში და მიღებულ დატვირთულებში გამოგვეყო ზემოთ ხსენებული ვაგონების პროცენტი. დანართ 1-ზე დაყრდნობით, მიღებულ დატვირთულებში აღნიშნული სამი ტიპის ვაგონების წილია დაახლოებით 30%, ხოლო გზის ტერიტორიაზე დატვირთულ ვაგონებში კი 17%. დანართი 5-ის მონაცემებით $U_{\text{დატ}} = 218$ ვაგონი, $U_{\text{დატ}}^{\text{მილ}} = 297$ ვაგონი; მაშინ $U = 218 + 297 = 515$ ვაგონი, ხოლო ზემოთ თქმულის გათვალისწინებით, გზის მუშაობა იქნება: $U' = 0,17U_{\text{დატ}} + 0,30 U_{\text{დატ}}^{\text{მილ}} = 0,17 \cdot 218 + 0,30 \cdot 297 = 37 + 89 = 126$ ვაგონი.

სატვირთო ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირების ხარჯზე ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის პირობებში, მუშა პარკიდან გამონთავისუფლებული ვაგონების რაოდენობა იქნება: $n_{\text{მუშ}} = U' \cdot \Delta\vartheta = 126 \cdot 0,19 = 24$ ვაგონი.

დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირება

დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დრო შემადგენელი ნაწილია ვაგონის ბრუნვის დროისა. ისევე როგორც წინა შემთხვევაში, აქაც, ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა ხდება ვაგონის ბრუნვის დაჩქარების ხარჯზე.

(24) ფორმულაში დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის აღმნიშვნელი სიდიდეა $k_{ად} \cdot t_{სატ}$.

ზემოთ ჩვენ განვსაზღვრეთ ვაგონის ბრუნვა დღეისათვის არსებულ რეალურ პირობებში, რომლის მნიშვნელობამაც შეადგინა $\vartheta = 4,42$ დღელამე. ჩვენს მიერ ჩატარებული ანგარიშების მიხედვით, დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დრო შესაძლებელია შემცირდეს საშუალოდ 0,65 სთ-ით; მაშინ ვაგონის ბრუნვა, დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის 0,65 სთ-ის შემცირებით, იქნება:

$$\vartheta' = \frac{1}{24} \left(\frac{488}{31,24} + 1,22(44,30 - 0,65) + \frac{488 \cdot 6,11}{81,5} \right) = \frac{105,5}{24} = 4,39 \text{ დღელამე.}$$

ვაგონის ბრუნვა დაჩქარდა $\vartheta = \vartheta - \vartheta' = 4,42 - 4,39 = 0,03$ დღელამით. ვაგონის ბრუნვის დაჩქარებით მუშა პარკიდან გამონთავისუფლებული ვაგონების რაოდენობა იქნება: $n = U \cdot \Delta\vartheta = 515 \cdot 0,03 = 16$ ვაგონი.

ამრიგად, დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის შემცირებამ 0,65 სთ-ით, ვაგონის მწარმოებლურობა აამაღლა 10 ერთეულით საათში, ვაგონის ბრუნვა დააჩქარა 0,03 დღელამით და როგორც შედეგი, სატვირთო ვაგონის მუშა პარკიდან გამოიწვია 16 ვაგონის გამონთავისუფლება.

სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდა

მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდით იზრდება ვაგონის საშუალო სადღელამისო გარბენა, ჩქარდება მისი ბრუნვა და როგორც შედეგი, მაღლდება ვაგონის მწარმოებლურობა. მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდაში პირველ რიგში იგულისხმება მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარე. იგი წარმოადგენს რკინიგზის მუშაობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მაჩვენებელსა და გავლენას ახდენს სხვა არანაკლებ მნიშვნელოვან მაჩვენებლებზე. მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარე ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია მატარებელთა მოძრაობის გრაფიკის შედგენაში [32], [33].

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მატარებელთა საუბნო სიჩქარის გაზრდა რთული საკითხია, რადგანაც იგი მრავალ პარამეტრზეა დამოკიდებული. გაცილებით მოსახერხებელია ამ სიდიდის გაზრდა ერთლიანდაგიან უბნებზე, რადგან აქ მატარებლის მოძრაობის გრაფიკის იმპროვიზირება იძლევა სათანადო ეფექტს.

ჩვენს მიერ ჩატარებულ გამოკვლევაში სამტრედია-ბათუმისა და სამტრედია-ფოთის ერთლიანდაგიან უბნებზე იმპროვიზირებული, ვარიანტული გრაფიკების გამოყენებით ნაწილობრივ კონური გრაფიკის საფუძველზე, შესაძლებელი გახდა საუბნო სიჩქარე მთელი ქსელის მასშტაბით გაზრდილიყო $v_{საუ} = 0,60$ კმ/სთ-ით. ახლა განვიხილოთ თუ როგორ აისახება საუბნო სიჩქარის გაზრდა ვაგონის მწარმოებლურობაზე.

(37) და (41) ფორმულების გათვალისწინებით ვაგონის მწარმოებლურობა არსებული ექსპლუატაციის პირობებში იქნება (ვიყენებთ დანართი 5-ის მონაცემებს):

$$w_{ვაგ} = \frac{24P_{დინ}}{\frac{1 + \alpha_{გარ}}{v_{საუ}} + B} = \frac{24P_{დინ}}{\frac{1 + \alpha_{გარ}}{v_{საუ}} + \frac{k_{ად} \cdot t_{სატ}}{l_{დატ}} + \frac{t_{ტმ}(1 + \alpha_{გარ})}{L_{ვაგ}}} =$$

$$= \frac{24 \cdot 54,58}{\frac{1,78}{31,24} + \frac{1,22 \cdot 44,3}{274} + \frac{6,11 \cdot 1,78}{81,5}} = 3385 \text{ ტ. კმ. ნეტო};$$

$$w'_{ვაგ} = \frac{24 \cdot 54,58}{\frac{1,78}{31,24 + 0,6} + \frac{1,22 \cdot 44,3}{274} + \frac{6,11 \cdot 1,78}{81,5}} = 3395 \text{ ტ. კმ. ნეტო};$$

$$w_{გაგ} = w'_{ვაგ} - w_{ვაგ} = 3395 - 3385 = 10 \text{ ტ. კმ. ნეტო};$$

ამრიგად, საუბნო სიჩქარის გაზრდამ ქსელის მასშტაბით 0,6 კმ/სთ სიდიდით, გამოიწვია ვაგონის მწარმოებლურობის გადიდება 10 ერთეულით.

ახლა განვსაზღვროთ, თუ რამდენით დაჩქარდება ვაგონის ბრუნვა. (24) ფორმულის მიხედვით, ვაგონის ბრუნვა არსებული ექსპლუატაციის პირობებში არის $\vartheta = 4,42$ დღელამე გაზრდილი საუბნო სიჩქარის პირობებში იქნება:

$$\vartheta' = \frac{1}{24} \left(\frac{488}{31,24 + 0,6} + 1,22 \cdot 44,30 + \frac{488 \cdot 6,11}{81,5} \right) = \frac{105,95}{24} = 4,41 \text{ დღელამე}.$$

მაშასადამე ვაგონის ბრუნვა დაჩქარდა $\vartheta = \vartheta - \vartheta' = 4,42 - 4,41 = 0,01$ დღელამით. მუშა პარკიდან გამონთავისუფლებული ვაგონების რაოდენობა იქნება $n = L \vartheta \cdot U = 0,01 \cdot 515 = 5,15 \approx 6$ ვაგონი.

2.6.2. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდით მისაღები შესაძლო ეკონომიკური ეფექტი

როგორც ჩატარებულმა კვლევამ გვიჩვენა, დღეისათვის არსებულ რეალურ პირობებში, სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლება შესაძლებელია ტექნიკურ-ტექნოლოგიური პარამეტრების სრულყოფითა და ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებების გატარებით. ამ ღონისძიებებიდან ერთ შემთხვევაში უშუალოდ გაიზარდა რკინიგზის პროდუქცია, ხოლო სამ შემთხვევაში დაჩქარდა ვაგონის ბრუნვა. შესაბამისად, მისაღები ეკონომიკური ეფექტის განმსაზღვრელი ფორმულა შემდგარი იქნება ოთხი შესაკრებისაგან, რომლის მიხედვითაც სათითაოდ განვსაზღვრავთ თითოეული გატარებული ღონისძიების ეკონომიკურ ეფექტიანობას.

სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლებით მისაღები ეკონომიკური ეფექტი ტოლი იქნება:

$$\Delta E_{\text{წლ}} = E_{\text{სტ.დ}} + E_{\text{ც.გარ}} + E_{\text{დ/დ}} + E_{\text{სიჩ}}, \text{ ლარი;} \quad (49)$$

სადაც $E_{\text{სტ.დ}}$, $E_{\text{ც.გარ}}$, $E_{\text{დ/დ}}$, $E_{\text{სიჩ}}$ შესაბამისად არის ეკონომია მიღებული ვაგონის სტატიკური დატვირთვის გაზრდით, ვაგონის ცარიელი გარბენების შემცირებით, დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირებითა და სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდით.

(49) ფორმულაში შემავალი შესაკრებებიდან, პირველი შესაკრები ითვალისწინებს დამატებითი ტვირთის გადაზიდვას, ხოლო დანარჩენი სამი შესაკრები – სატვირთო სავაგონო მუშა პარკიდან ვაგონების გამონთავისუფლებას.

როგორც ანგარიშებით მივიღეთ, სატვირთო ვაგონის სტატიკური დატვირთვის გადიდებით, დღეღამეში დამატებით შექმნილმა პროდუქციამ შეადგინა $P_{\text{დამ}} = 27310$ ტ.კმ.ნეტო, ანუ დღეღამეში ტვირთბრუნვა (რკინიგზის პროდუქცია) გადიდდა აღნიშნული სიდიდით. ამ ღონისძიებით წლის განმავლობაში მიღებული ეკონომია იქნება:

$$E_{\text{სტ.დ}} = 365 \cdot P_{\text{დამ}} \cdot c_{\text{ტ.კმ}} \quad (50)$$

სადაც $c_{\text{ტ.კმ}}$ არის 1 ტ.კმ-ის ღირებულება. $c_{\text{ტ.კმ}} = 0,064$ ლარი [13];

$$E_{\text{სტ.დ}} = 365 \cdot 27310 \cdot 0,064 = 637961,6 \text{ ლარი.}$$

იმისათვის რომ გამონთავისუფლებული სატვირთო სავაგონო პარკით რეალიზებული ტვირთბრუნვის შედეგად მიღებული ეკონომია განვსაზღვროთ, საჭიროა პირველ რიგში გავიანგარიშოთ წლის განმავლობაში ერთი სატვირთო ვაგონით გადაზიდული დამატებითი ტვირთის შედეგად შექმნილი პროდუქცია. მისი გამოთვლა შესაძლებელია შემდეგი ფორმულით [11]:

$$Pl = \frac{P_{დინ} \cdot S_{ვაგ} (1 - p)}{1 + k_{ტარ}^{შს}}; \quad (51)$$

სადაც $S_{ვაგ}$ არის ვაგონის საშუალო სადღეღამისო გარბენა, $S_{ვაგ} = 92,58$ კმ [13];

p – სარემონტო ვაგონების წილი მთლიან სატვირთო სავაგონო პარკში, დღეისათვის ეს სიდიდე საქართველოს რკინიგზის ქსელზე შეადგენს დაახლოებით $p = 0,2$;

$k_{ტარ}^{შს}$ – კოეფიციენტი, რომელიც გამოსახავს საექსპლუატაციო და სატარიფო ტონა-კილომეტრების ფარდობას. რეალური გაანგარიშების საფუძველზე საქართველოს რკინიგზისათვის, მისი მნიშვნელობა შეიძლება მივიჩნიოთ $k_{ტარ}^{შს} = 1,27$ [11];

$$Pl = \frac{54,58 \cdot 92,58 \cdot (1 - 0,2)}{1 + 1,27} = \frac{4042,4}{2,27} = 1780,8 \text{ ტ. კმ};$$

წლის განმავლობაში სატვირთო სავაგონო პარკიდან გამონთავისუფლებული ერთი ვაგონის მიერ შექმნილი პროდუქციით მიღებული ეკონომია იქნება:

$$\Delta E = 365 \cdot \Delta Pl \cdot c_{ტკმ} = 365 \cdot 1780,8 \cdot 0,064 = 41599,5 \text{ ლარი.}$$

$$E_{წლ} = E_{სტ.დ} + E_{ტ.გარ} + E_{დ/დ} + E_{სიჩ} = E_{სტ.დ} + E(\Delta n_{ტ.გარ} + n_{დ/დ} + n_{სიჩ}); \quad (52)$$

სადაც $n_{ტ.გარ}$, $n_{დ/დ}$, $n_{სიჩ}$ შესაბამისად არის ცარიელი გარბენების შემცირებით, დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირებით და საუბნო სიჩქარის ამალღების შედეგად მუშა პარკიდან გამონთავისუფლებული ვაგონების რაოდენობა. $n_{ტ.გარ} = 24$; $n_{დ/დ} = 16$; $n_{სიჩ} = 6$.

მაშინ

$$E_{წლ} = 637961,6 + 41599,5(24 + 16 + 6) = 637961,6 + 998388,0 + 665592,0 + 249597,0 = 2551538,6 \text{ ლარი.}$$

ამრიგად, საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდით შესაძლებელია სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობა ამალდეს 2551538,6 ლარით, კერძოდ ვაგონის სტატიკური დატვირთვის გაზრდით მიღებულმა ეფექტმა შეიძლება შეადგინოს $E_{სტ.დ} = 637961,6$ ლარი, ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება მოგვცემს $E_{ც.გარ} = 998388$ ლარს, დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირებით შესაძლებელია მივიღოთ $E_{დ/დ} = 665592,0$ ლარის ეკონომია და მატარებელთა მოძრაობის საუბნო სიჩქარის ამალლებით მიღებული ეკონომია შეიძლება იყოს $E_{სიჩ} = 249597,0$ ლარი.

3. დასკვნა

1. მსოფლიოს ეკონომიკურ სისტემაში საქართველოს ინტეგრაციამ, მნიშვნელოვნად შეცვალა მის ტერიტორიაზე გამავალი ტვირთნაკადების ხასიათი და მიმართულებები. ამ გარემოებამ მოითხოვა რკინიგზის ტექნიკური აღჭურვილობის ელემენტების რაციონალური და ინტენსიური გამოყენება რკინიგზის საჭირო სიმძლავრის რეალიზაციის მიზნით. აღნიშნულის განხორციელების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან რეზერვს წარმოადგენს სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლება თანამედროვე მოთხოვნების მიხედვით;
2. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს რკინიგზის ცალკეულ უბნებს აქვთ გადაზიდვითი სიმძლავრის გარკვეული რეზერვი, ხშირად ვერ ხერხდება ამ რეზერვების რეალიზება, ამ დროს საჭიროა შესაძლო ლოკალური საშუალებების და მეთოდების გამოყენება. ეს უკანასკნელი მიიღწევა ვაგონთა ინტენსიფიკაციის გზით, რაც აჩქარებს ვაგონის ბრუნვას, ზრდის შესაძლებლობას სრულად იქნეს გამოყენებული ვაგონის ტვირთამწეობა და ტევადობა; როგორც შედეგი, იზრდება ვაგონის მწარმოებლურობა და საბოლოო ჯამში მაღლდება რკინიგზის გადაზიდვითი სიმძლავრე;
3. ჩატარებული გამოკვლევით დადგინდა, რომ საქართველოს რკინიგზის ფუნქციონირების მოცემულ ეტაპზე, მის ტერიტორიაზე გადაადგილდება ოთხი სახეობის ტვირთნაკადი, ტრანზიტი, იმპორტი, ექსპორტი და ადგილობრივი; ამასთან, სატრანზიტო და საიმპორტო ტვირთნაკადები შეადგენენ მთლიანი ტვირთნაკადის დაახლოებით 80%, ექსპორტი - 9% და ადგილობრივი დაახლოებით 11% (ტვირთნაკადის ათვისების სხვა მაჩვენებლები იხ. დანართი 7);
4. ჩატარებული ანალიზის საფუძველზე ვასკვნით, რომ საქართველოს რკინიგზის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე, უმოკლეს ვადებში სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდა, რკინიგზის ქსელზე დაცლა-დატვირთვის სადგურთა დისლოკაციის, ტვირთნაკადების მოცულობის, ხასიათისა და სატვირთო ოპერაციებში მონაწილე ვაგონთა ტიპების გათვალისწინებით, შესაძლებელია განხორციელდეს ისეთი

ტექნიკურ-ტექნოლოგიური პარამეტრების სრულყოფითა და ორგანიზაციულ-საექსპლუატაციო ღონისძიებების გატარებით, როგორცაა ვაგონის სტატიკური დატვირთვის ამაღლება, ვაგონის ცარიელი გარბენების შემცირება, დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროების შემცირება და სატვირთო მატარებლის მოძრაობის სიჩქარის გაზრდა;

5. საქართველოს რკინიგზის ექსპლუატაციის დღევანდელ პირობებში, შესაძლებელია სატვირთო ვაგონის (ვაგონ-ბაქანი, ნახევარვაგონი) სტატიკური დატვირთვა გაიზარდოს 1,5 ტ-ით, რაც ვაგონის მწარმოებლურობას აამაღლებს 86 ერთეულით ანუ 2,58%-ით (დანარჩენი მაჩვენებლები იხ. დანართი 7);
6. სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის ზემოთ ხსენებული მეთოდები და საშუალებები, საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო გადაზიდვების ეფექტიანობას აამაღლებს 2551538,6 ლარით (დეტალური მაჩვენებლები იხ. დანართი 7).

16. Перевозка грузов по железным дорогам (справочник). ., « . . . », 1990 – 351 ;
17. Повороженко В.В., Орлова И.А. Повышение производительности грузового вагона. ., « . . . », 1979. – 215 ;
18. სატვირთო გადაზიდვების ტარიფები და დამატებითი საფასურები. თბილისი, 2018 – 44 გვ;
19. საქართველოს სარკინიგზო ტრანსპორტის ტექნიკური ექსპლუატაციის წესები. სარკინიგზო ტრანსპორტის გამომცემლობა. თბილისი 1999. – 199 გვ;
20. თ. ყლატიშვილი. საქართველოს რკინიგზის მუშაობის ეფექტიანობის ამაღლება სამგზავრო მატარებლების მოძრაობის სიჩქარის გაზრდით. დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაცია. თბილისი, 2017.-160 გვ.
21. ნ.რურუა, ე.მოისწრაფიშვილი, მ.მოისწრაფიშვილი. რკინიგზის ლიანდაგი ნაწილი 2. თბილისი, “ტექნიკური უნივერსიტეტი”, 2009, 74 გვ;
22. Сотников И. Б. Эксплуатация железных дорог (в примерах и задачах). М., «Транспорт», 1990. – 232 с;
23. ა. ჩხაიძე. გადაზიდვითი პროცესის ორგანიზაცია და მართვა რკინიგზის ტრანსპორტზე (წიგნი მეორე). თბილისი, 2001. – 349 გვ;
24. ჯ. მორჩილაძე, პ. ქენქაძე. საქართველოს რკინიგზაზე ლიანდაგის საშემკვეთებლო სამუშაოების ხანგრძლივობის შემცირებისა და „ფანჯრის“ მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლებლობათა შესახებ. თბილისი, სამეცნიერო-ტექნიკური ჟურნალი „მეცნიერება და ტექნოლოგიები“ №1-3, 2010, გვ. 81-85;
25. K , 1, 2002, . 114-119;
26. ჯ. მორჩილაძე. რკინიგზის საექსპლუატაციო მუშაობის ოპტიმიზაცია ერთლიანდაგიან რკინიგზებზე ტექნოლოგიური „ფანჯრების“ გამოყოფისას. თბილისი, სამეცნიერო-ტექნიკური ჟურნალი „ტრანსპორტი“, 3-4, 2006, გვ. 7-9;
27. ჯ. მორჩილაძე. გადაზიდვითი პროცესის ინტენსიფიკაცია ორლიანდაგიან რკინიგზებზე ტექნოლოგიური „ფანჯრის“ გამოყოფის დროს. თბილისი, სამეცნიერო-ტექნიკური ჟურნალი „ტრანსპორტი“, 3-4, 2007, გვ. 1-3;
28. ჯ.მორჩილაძე, პ.ქენქაძე. ერთლიანდაგიან რკინიგზაზე ტექნოლოგიური „ფანჯრის“ რეალიზაციის შესახებ. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის შრომები 3 (469). 2008, გვ. 62-67;

29. პ. ქენქაძე. რკინიგზის ტექნიკური აღჭურვილობისა და ექსპლუატაციის ზოგადი კურსი. თბილისი, „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2016.-352 გვ;
30. „ „, 1977 – 436 ;
31. - . „ „, 1977. – 122 ;
32. ა. ჩხაიძე, გ. ჩხაიძე, გ. თელია. სარკინიგზო ტრანსპორტის მუშაობის სრულყოფისა და სადგურთა განვითარების აქტუალური პრობლემები. თბილისი, „ბაკმი“, 2003. – 432 გვ;
33. Левин Д.Ю. Теория оперативного управления перевозочным процессом. М., ГДУ «Учебно-методический центр по образованию на железнодорожном транспорте», 2008.- 625 с.
34. ა. ნიკოლაიშვილი. საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო გადაზიდვების ეფექტურობის ამაღლება ლოკომოტივის მწარმოებლურობის გაზრდით. დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაცია. თბილისი, 2020. – 127 გვ.
35. პ. ქენქაძე. სამგზავრო სადგურის მუშაობის ორგანიზაცია. თბილისი, გამომცემლობა „რაეო“, 2003. – 149 გვ.
36. Juha Saranen. Enhancing the efficiency of railways by multi-use of wagons. International Journal of Management and Enterprise Development 7(2). 2009. https://www.researchgate.net/publication/247833320_Enhancing_the_efficiency_of_railways_by_multi-use_of_wagons;
37. DRAGAN PETROVI , MILAN BIŽI , MILOMIR GAŠI , MILE SAVKOVI , VLADETA GAJI . INCREASING THE EFFICIENCY OF RAILWAY TRANSPORT BY IMPROVEMENT OF SUSPENSION OF FREIGHT WAGONS. Promet-Traffic & Transportation 24(6). 2012. www.researchgate.net;
38. NM PISA. Innovations to improve Rail Freight efficiency: Considerations for Emerging Economies. 2021. Jurnal of Contemporary Management. <https://doi.org/10.35683/jcm20093.103>;
39. Pamela Luic . “The freight wagon is a key indicator of rail productivity” 2014. <https://www.railwaypro.com/wp/uip-the-freight-wagon-is-a-key-indicator-of-rail-productivity/>.

დანართები

დანართი 1.

საქართველოს რკინიგზაზე გადაადგილებული ტვირთნაკადების მოძრაობის მარშრუტები ტვირთის ნეტომასისა და გავლილი მანძილების მიხედვით

ტრანზიტი						
ტვირთის დასახელება	მარშრუტი			ვაგონის ტიპი	წლის განმავლობაში, ტ	ტვირთბრუნვა, ტ.კმ
	სადგურიდან ნ	სადგურამდე	მანძილი, კმ			
1	2	3	4	5	6	7
ნედლ.ნავთობი	გარდაბანი	ბათუმი	396	ცისტერნა	71001	28116396
სულ	-	-	396	-	71001	28116396
ნავთობ. და ნავთობპროდ.	გარდაბანი	ბათუმი	396	ცისტერნა	822689	325784844
	გარდაბანი	ფართ.წყალი	359	ცისტერნა	1326017	476040103
	გარდაბანი	ფოთი	360	ცისტერნა	3521	1267560
	ფოთი	სადახლო	387	ცისტერნა	274940	106401780
	ბათუმი	სადახლო	423	ცისტერნა	109865	46472895
	ბათუმი	გარდაბანი	396	ცისტერნა	5920	2344320
	ფართ.წყალი	გარდაბანი	359	ცისტერნა	31878	11444202
სულ	-	-	2680	-	2574830	969755704
მარცვლეული	ბათუმი	გარდაბანი	396	მარცვალშხიდი	24123	9552708
	ფოთი	გარდაბანი	360	მარცვალშხიდი	6356	2288160
	ბათუმი	სადახლო	423	მარცვალშხიდი	21193	8964639
	ფოთი	სადახლო	387	მარცვალშხიდი	58343	22578741
	გარდაბანი	ახალქალაქი	217	კონტეინერი	8153	1769201
სულ	-	-	1783	-	118168	45153449
რკინისა და მანგანუმის მადანი	სადახლო	ფოთი	387	ნახევარვაგონი	215246	83300202
	სადახლო	ფოთი	387	კონტეინერი	54824	21216888
	ახალქალაქი	გარდაბანი	217	კონტეინერი	14910	3235470
სულ	-	-	991	-	284980	107752560
სამრეწველო ნედლეული	ფოთი	გარდაბანი	360	ნახევარვაგონი	8544	3075840
	ფოთი	სადახლო	387	ნახევარვაგონი	5102	1974474
	გარდაბანი	ახალქალაქი	217	კონტეინერი	9503	2062151

დანართი 1-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
სულ	-	-	964	-	23149	7112465
სამშენებლო ტვირთები	ფოთი	გარდაბანი	396	დახურული	1500	594000
	ფოთი	გარდაბანი	396	კონტეინერი	34744	13758624
	გარდაბანი	ახალქალაქი	217	კონტეინერი	27500	5967500
სულ	-	-	1009	-	63744	20320124
სატყეო ტვირთები	ბათუმი	გარდაბანი	396	დახურული	6631	2625876
	ფოთი	გარდაბანი	360	დახურული	1714	617040
	ბათუმი	გარდაბანი	396	კონტეინერი	5560	2201760
	გარდაბანი	ახალქალაქი	217	კონტეინერი	6509	1412453
სულ	-	-	1369	-	20414	6857129
სხვადასხვა ტვირთები	გარდაბანი	ფოთი	360	დახურული	119062	42862320
	გარდაბანი	ფოთი	360	ნახევარვაგონი	995124	358244640
	გარდაბანი	ფართო-წყალი	359	ცისტერნა	353993	127083487
ფერადი ლითონის მადანი	ფოთი	გარდაბანი	360	მარცვალმზიდი	111982	40313520
	გარდაბანი	ახალქალაქი	217	კონტეინერი	36100	7833700
	ახალქალაქი	გარდაბანი	217	კონტეინერი	27750	6021750
სულ	-	-	1514	-	290191	95323810
ქვანახ.და კოქს.	გარდაბანი	ფოთი	360	ნახევარვაგონი	153415	55229400
სულ	-	-	360	-	153415	55229400
ქიმიური და მინერალური სასუქები	გარდაბანი	ფოთი	360	მარცვალმზიდი	476562	171562320
	გარდაბანი	ფოთი	360	ნახევარვაგონი	139150	50094000
	გარდაბანი	ბათუმი	396	ნახევარვაგონი	5330	2110680
	გარდაბანი	ბათუმი	396	მარცვალმზიდი	193247	76525812
სულ	-	-	1512	-	814289	300292812
შავი ლითონები	გარდაბანი	ფოთი	360	ნახევარვაგონი	45230	16282800
	გარდაბანი	ფოთი	360	დახურული	35600	12816000
	გარდაბანი	ბათუმი	396	ნახევარვაგონი	21500	8514000
	გარდაბანი	ბათუმი	396	დახურული	19900	7880400
	ფოთი	გარდაბანი	360	ნახევარვაგონი	59000	21240000
	გარდაბანი	ახალქალაქი	217	ნახევარვაგონი	151112	32791304
სულ	-	-	2089	-	332342	99524504
შაქარი და შაქრის ნედლეული	ბათუმი	გარდაბანი	396	მარცვალმზიდი	307207	121653972
	ბათუმი	სადახლო	429	მარცვალმზიდი	23000	9729000

დანართი 1-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
	ბათუმი	სადახლო	423	დახურული	5405	2286315
სულ	-	-	1242	-	335612	133669287
ხორცი და ხორცპროდუქ.	ფოთი	გარდაბანი	360	რეფრიჟერატ.	78940	28418400
	ფოთი	გარდაბანი	360	რეფრიჟერატ.	32345	11644200
სულ	-	-	720		111285	40062600
ჯამი	-	-	18680	-	7295265	264653374 9
იმპორტი						
ნედლ.ნავთობი	ბათუმი	ვაზიანი	481	ცისტერნა	772	371332
სულ	-	-	481	-	772	371332
ნავთობი და ნავთობპროდუქტები	გარდაბანი	ავჭალა	58	ცისტერნა	46870	2718460
	გარდაბანი	ბათუმი	396	ცისტერნა	16642	6590232
	გარდაბანი	ვაზიანი	61	ცისტერნა	186754	11391994
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	ცისტერნა	71204	2990568
	გარდაბანი	ლილო	53	ცისტერნა	137211	7272183
	გარდაბანი	სამტრედია	292	ცისტერნა	76895	22453340
	გარდაბანი	ფართო-წყალი	359	ცისტერნა	17239	6188801
	გარდაბანი	ფოთი	360	ცისტერნა	41544	14955840
	გარდაბანი	ფონიჭალა	48	ცისტერნა	9000	441000
	გარდაბანი	ქუთეისი	273	ცისტერნა	23624	6449352
	გარდაბანი	ძეგვი	73	ცისტერნა	8649	631377
	ბათუმი	ავჭალა	338	ცისტერნა	4855	1640990
	ბათუმი	ვაზიანი	373	ცისტერნა	5530	2062690
	ბათუმი	თბილ.საკვან.	354	ცისტერნა	9607	3400878
	ბათუმი	ლილო	365	ცისტერნა	141173	51528145
	ბათუმი	სამტრედია	104	ცისტერნა	29617	3080168
	ბათუმი	ქუთაისი	143	ცისტერნა	13949	1994707
	ბათუმი	ძეგვი	320	ცისტერნა	52081	16665920
	ფოთი	ავჭალა	302	ცისტერნა	71744	21666688
	ფოთი	თბილ.საკვან.	310	ცისტერნა	5380	1667800
ფოთი	ლილო	329	ცისტერნა	54166	17820614	
	ფოთი	სამტრედია	68	ცისტერნა	52844	3593392
სულ	-	-	5022	-	1076578	207205139

დანართი 1-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
მარცვლეული	გარდაბანი	გორი	124	მარცვალმზიდი	12977	1609148
	ფოთი	ზუგდიდი	85	მარცვალმზიდი	3593	305405
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	50	მარცვალმზიდი	4678	233900
	გარდაბანი	ლილო	53	მარცვალმზიდი	12881	682693
	გარდაბანი	მარნეული	73	მარცვალმზიდი	23698	1729954
	ბათუმი	ოზურგეთი	56	მარცვალმზიდი	4928	275968
	ფოთი	ფონიჭალა	325	მარცვალმზიდი	6354	2065050
სულ	-	-	766	-	69109	6902118
რკინისა და მანგანუმის მადანი	ბათუმი	ზესტაფონი	165	ნახევარვაგონი	53031	8750115
	ბათუმი	ზესტაფონი	165	ნახევარვაგონი	19285	3182025
	ახალქალაქი	რუსთავი	200	ნახევარვაგონი	5122	1024400
	ფოთი	ფოთი	10	ნახევარვაგონი	47091	470910
	ფოთი	კასპი	264	ნახევარვაგონი	2049	540936
	ფოთი	გარდაბანი	360	ნახევარვაგონი	4943	1779480
	გარდაბანი	კასპი	96	ნახევარვაგონი	5236	502656
	ახალქალაქი	რუსთავი	200	კონტეინერი	15090	3018000
სულ	-	-	1460	-	151847	19268522
სამრეწველო ნედლეული	ბათუმი	ზესტაფონი	165	ნახევარვაგონი	30351	5007915
	ბათუმი	ზესტაფონი	165	ნახევარვაგონი	12614	2081310
	ბათუმი	კასპი	300	ნახევარვაგონი	2358	707400
	ბათუმი	რუსთავი	379	ნახევარვაგონი	6935	2628365
	გარდაბანი	კასპი	96	ნახევარვაგონი	173111	16618656
	გარდაბანი	რუსთავი	17	ნახევარვაგონი	89171	1515907
სულ	-	-	1122	-	314540	28559553
სამშენებლო ტვირთები	გარდაბანი	ავჭალა	58	დახურული	6036	350088
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	ნახევარვაგონი	20000	8400000
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	დახურული	9500	399000
	ფოთი	თბილ.საკვან.	310	ნახევარვაგონი	21500	6665000
	ფოთი	თბილ.საკვან.	310	დახურული	10005	3101550
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	50	დახურული	3734	186700
	გარდაბანი	კასპი	96	ნახევარვაგონი	37738	3622848
	გარდაბანი	რუსთავი	17	ნახევარვაგონი	25000	425000
	გარდაბანი	რუსთავი	17	დახურული	5000	85000

დანართი 1-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
	ფოთი	რუსთავი	343	ნახევარვაგონი	7500	2572500
	ფოთი	რუსთავი	343	დახურული	2500	857500
	ფოთი	თბილ.საკვან.	310	კონტეინერი	45007	13952170
სულ	-	-	1938	-	193520	40617356
სატყეო ტვირთები	გარდაბანი	ავჭალა	58	დახურული	2352	136416
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	დახურული	2970	124740
	გარდაბანი	თბილ.სატვ.	50	დახურული	4227	211350
სულ	-	-	150	-	9549	472506
სხვადასხვა ტვირთები	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	დახურული	573	24066
	ფოთი	თბილ.საკვან.	310	კონტეინერი	141020	43716200
	გარდაბანი	რუსთავი	17	დახურული	8500	144500
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	დახურული	45112	1894704
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	კონტეინერი	39700	1667400
სულ	-	-	453	-	234905	441446870
ფერადი ლით.მადანი	ფოთი	კასპი	264	ნახევარვაგონი	74000	19536000
	გარდაბანი	კასპი	96	ნახევარვაგონი	57510	5520960
სულ	-	-	360	-	131510	25056960
ფქვილი	გარდაბანი	ლილო	53	დახურული	611	32383
	გარდაბანი	თბილ.სატვ.	50	დახურული	607	30350
	ფოთი	თბილ.სატვ.	310	დახურული	678	210180
სულ	-	-	413	-	1896	272913
ქვანახშირი და კოქსი	გარდაბანი	რუსთავი	17	ნახევარვაგონი	9333	158661
	ბათუმი	ზესტაფონი	165	ნახევარვაგონი	62444	10303260
	გარდაბანი	ზესტაფონი	231	ნახევარვაგონი	38934	8993754
	გარდაბანი	გაჩიანი	27	ნახევარვაგონი	4030	108810
სულ	-	-	440	-	114741	19564485
ქიმიური და მინერალური სასუქები	გარდაბანი	ლილო	53	დახურული	2150	113950
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	დახურული	2500	105000
	გარდაბანი	თბილ.საკვან.	42	ნახევარვაგონი	16788	705096
	გარდაბანი	ზესტაფონი	231	ნახევარვაგონი	15998	3695538
სულ	-	-	368	-	37436	4619584
შავი ლითონები	გარდაბანი	ველი	32	ბაქანი	3900	124800

დანართი 1-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
	გარდაბანი	თბილ.სატვ.	50	დახურული	3700	185000
	გარდაბანი	სამტრედია	292	ნახევარვაგონი	25600	7475200
სულ	-	-	374	-	33200	7785000
შაქარი და	ბათუმი	აგარა	248	მარცვალმზიდი	63575	15766600
შაქრის	გარდაბანი	თბილ.სატვ.	50	დახურული	7500	375000
ნედლეული	გარდაბანი	თბილ.სატვ.	42	დახურული	13246	556332
სულ	-	-	340	-	84321	16697932
ხორცი და	ფოთი	ავჭალა	302	რეფრიჟერატ.	9580	2893160
ხორცპროდუქ.	ფოთი	ლილო	329	რეფრიჟერატ.	11200	3684800
სულ	-	-	631	-	20780	6577960
ჯამი	-	-	14318	-	2474453	825418230
ექსპორტი						
ნავთობი და	ფოთი	გარდაბანი	360	ცისტერნა	27428	9874080
ნავთობპროდ.						
სულ	-	-	360	-	27428	9874080
რკინისა და	ზესტაფონი	გარდაბანი	231	ნახევარვაგონი	1474	340494
მანგანუმის	კაზრეთი	ფოთი	391	ნახევარვაგონი	689	269399
მადანი	ხაშური	გარდაბანი	168	ნახევარვაგონი	2200	369600
სულ	-	-	790	-	4363	979493
სამრეწ.ნედლ.	საჩხერე	სადახლო	307	ნახევარვაგონი	23422	7190554
სულ	-	-	307	-	23422	7190554
სამშენებლო	გაჩიანი	გარდაბანი	27	ნახევარვაგონი	11000	297000
ტვირთები	თბილ.საკვან	გარდაბანი	42	კონტეინერი	7493	314706
	თბილ.საკვან	გარდაბანი	42	დახურული	10000	420000
სულ	-	-	111	-	28493	1031706
სხვადასხვა	ბორჯომი	გარდაბანი	198	დახურული	40311	7981578
ტვირთები	ბორჯომი	გარდაბანი	198	კონტეინერი	15742	3116916
	ბორჯომი	ფოთი	222	დახურული	60293	13385046
	ბორჯომი	ფოთი	222	კონტეინერი	25115	5575530
	თბილ.სატვ.	ბათუმი	346	კონტეინერი	1155	399630
	თბილ.სატვ.	ბათუმი	346	დახურული	4100	1418600
	თბილ.სატვ.	გარდაბანი	50	დახურული	3509	175450

დანართი 1-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
სხვადასხვა ტვირთები	თბილ.სატვ.	გარდაბანი	50	კონტეინერი	950	47500
	ლილო	გარდაბანი	53	დახურული	29050	1539650
	ლილო	გარდაბანი	53	კონტეინერი	7050	373650
	ლილო	ბათუმი	365	კონტეინერი	8155	2976575
	ლილო	ბათუმი	365	დახურული	22289	8135485
	ავჭალა	გარდაბანი	58	კონტეინერი	1903	110374
	თელავი	გარდაბანი	191	კონტეინერი	1496	285736
	თელავი	გარდაბანი	191	დახურული	694	132554
სულ	-	-	2908	-	221812	45654274
ფერადი ლითონის მადანი	კაზრეთი	ფოთი	391	ნახევარვაგონი	15221	5951411
	ოზურგეთი	გარდაბანი	228	ნახევარვაგონი	14510	3308280
	რუსთავი	ფოთი	343	ნახევარვაგონი	18522	6353046
	რუსთავი	ფოთი	343	დახურული	11000	3773000
	რუსთავი	გარდაბანი	17	დახურული	22300	379100
	რუსთავი	გარდაბანი	17	ნახევარვაგონი	54000	918000
სულ	-	-	1339	-	135553	19882837
ქვანახ.და კოქს.	ტყიბული	სადახლო	335	ნახევარვაგონი	1440	482400
სულ	-	-	335	-	1440	482400
ქიმიური და მინერალური სასუქები	რუსთავი	ფოთი	343	ნახევარვაგონი	404694	138810042
	რუსთავი	სადახლო	94	დახურული	18050	1696700
	რუსთავი	გარდაბანი	17	დახურული	25900	440300
	რუსთავი	გარდაბანი	17	ნახევარვაგონი	36700	623900
სულ	-	-	471	-	4853344	141570942
შავი ლითონები	ზესტაფონი	ბათუმი	165	დუმპკარი	17000	2805000
	ზესტაფონი	ბათუმი	165	ნახევარვაგონი	164070	27071550
სულ	-	-	330	-	181070	29876550
ჯამი	-	-	6951	-	1107925	256542836
ადგილობრივი						
ნედლი ნავთ.	ავჭალა	სამტრედია	234	ცისტერნა	3411	798174
სულ	-	-	234	-	3411	798174
ნავთობი და ნავთობპროდუქტები	დედოფ.წყარ	ვაზიანი	108	ცისტერნა	1008	108864
	ვაზიანი	ავჭალა	35	ცისტერნა	1300	45500

დანართი 1-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
ნავთობი და ნავთობპროდ უქტები	ვაზიანი	სამტრედია	269	ცისტერნა	1200	322800
	ველი	ვაზიანი	29	ცისტერნა	2000	58000
	თბილ.საკვან	სამტრედია	250	ცისტერნა	2800	700000
	სამტრედია	თბილ.საკვან	250	ცისტერნა	2200	550000
	სამტრედია	ლილო	261	ცისტერნა	400	104400
სულ	-	-	1202	-	10908	1889564
რკინისა და მანგან. მადანი	ჭიათურა	ზესტაფონი	36	ნახევარვაგონი	57282	2062152
	ჭიათურა	ზესტაფონი	36	ნახევარვაგონი	416242	14984712
სულ	-	-	72	-	473524	17046864
სამრეწ.ნედლ.	კასპი	რუსთავი	79	ნახევარვაგონი	21519	1700001
სულ	-	-	79	-	21519	1700001
სამშენებლო ტვირთები	აგარა	ხარაგაული	60	ბაქანი	4745	284700
	ბროწეულა	სადახლო	292	ბაქანი	1200	350400
	ბროწეულა	ზესტაფონი	34	ბაქანი	1771	60214
	დედოფ.წყარ	კასპი	181	ნახევარვაგონი	110943	20080683
	დედოფ.წყარ	რუსთავი	151	ნახევარვაგონი	461246	69648146
	ველი	მოლითი	159	ბაქანი	1400	222600
	ზუგდიდი	თბილ.საკვან	323	ნახევარვაგონი	1460	471580
	მარნეული	მოლითი	180	ბაქანი	7240	1303200
	მარნეული	მოლითი	180	ნახევარვაგონი	2000	360000
	მარნეული	სამტრედია	281	ბაქანი	2100	590100
	მარნეული	სამტრედია	281	ნახევარვაგონი	5000	1405000
	საჩხერე	ხაშური	121	ბაქანი	1123	135883
	ცხრა ძმა	ძირულა	206	ბაქანი	5592	1151952
	ცხრა ძმა	ძირულა	206	ნახევარვაგონი	15602	3214012
	ცხრა ძმა	სამტრედია	281	ბაქანი	4006	1125686
	ცხრა ძმა	სამტრედია	281	ბაქანი	19980	5614380
	ჭიათურა	ურეკი	154	ნახევარვაგონი	1700	261800
სულ	-	-	3371	-	647108	106280336

დანართი 1-ის გაგრძელება

1	2	3	4	5	6	7
სატყეო ტვირთები	ბროწეულა	ხაშური	97	ნახევარვაგონი	600	58200
	გორი	სამტრედია	168	ნახევარვაგონი	850	142800
	ველი	ხარაგაული	176	ნახევარვაგონი	200	35200
	სამტრედია	ფონიჭალა	257	ბაქანი	302	77614
სულ	-	-	698	-	1952	313814
სხვადასხვა ტვირთები	ლილო	სამტრედია	261	დახურული	15009	3917349
	თბილ. საკვან	სამტრედია	250	დახურული	11000	2750000
	თბილ. საკვან	სამტრედია	250	კონტეინერი	5797	1449250
სულ	-	-	750	-	31806	8116599
შავი ლითონები	ველი	მოლითი	159	ბაქანი	5210	828390
	აგარა	ხარაგაული	60	ბაქანი	4120	247200
	ველი	ხარაგაული	176	ბაქანი	3210	564960
	ბროწეულა	ხაშური	97	ბაქანი	2604	252588
	ბროწეულა	ზესტაფონი	34	ბაქანი	7605	258570
	ბროწეულა	სადახლო	292	ბაქანი	1507	440044
	გორი	სამტრედია	168	ბაქანი	1230	206640
	მარნეული	მოლითი	180	ბაქანი	1514	272520
	თბილ. საკვან	სამტრედია	250	ბაქანი	2000	500000
სულ	-	-	1416	-	29000	3570912
შავი ლითონის ჯართი	ფოთი	რუსთავი	343	ნახევარვაგონი	206	70658
	სამტრედია	რუსთავი	275	ნახევარვაგონი	665	182875
სულ	-	-	618	-	871	253533
ცემენტი	კასპი	სუფსა	247	ცემენტმზიდი	35044	8655868
სულ	-	-	247	-	35044	8655868
ჯამი	-	-	8687	-	1255143	148625665
მთლიანად	-	-	48636	-	12132786	3877120480

საქართველოს რკინიგზის გადაზიდვით პროცესში სხვადასხვა ტიპის
ვაგონებით გადაზიდული ტვირთების რაოდენობა

დახურული: 1500 + 6631 + 1714 + 119062 + 31254 + 35600 + 19900 + 5404 +
+ 6036 + 9500 + 10005 + 3734 + 5000 + 2500 + 2354 + 2970 + 4227 + 573 +
+ 8500 + 45112 + 611 + 607678 + 2150 + 2500 + 3700 + 7500 + 13246 + 10000 +
+ 40313 + 60293 + 4100 + 3509 + 29050 + 22289 + 694 + 11000 + 22300 +
+ 18050 + 25900 + 15009 + 11000 = 626076 ტ;

ბაქანი: 83065 + 3900 + 4745 + 1200 + 1771 + 1400 + 7240 + 2100 + 1123 +
+ 5592 + 4006 + 19980 + 302 + 5210 + 4120 + 33210 + 2604 + 7605 + 1507 +
+ 1230 + 1514 + 2000 = 165424 ტ;

ნახევარვაგონი: 215246 + 8544 + 5102 + 995124 + 153415 + 139150 + 5330 +
+ 45230 + 21500 + 59000 + 151112 + 53051 + 19285 + 5120 + 47091 + 2049 +
+ 4943 + 5236 + 30351 + 12614 + 2358 + 6935 + 173111 + 89171 + 20000 +
21500 + 37738 + 25000 + 7500 + 74000 + 57510 + 9333 + 62444 + 38934 + 4030 +
+ 16788 + 15998 + 25600 + 1474 + 689 + 2200 + 23422 + 11000 + 15221 +
+ 14510 + 18522 + 54000 + 1440 + 404694 + 36700 + 164070 + 57282 + 416242 +
+ 21519 + 10943 + + 461246 + 1460 + 2000 + 5000 + 15602 + 1700 + 600 + 850 +
+ 200 + 206 + 665 = 4423709 ტ;

ცისტერნა: 71001 + 822689 + 1326017 + 3521 + 274940 + 109865 + 5920 +
+ 31878 + 353993 + 97256 + 381798 + 772 + 46870 + 16642 + 186754 + 71204 +
+ 137211 + 76895 + 17239 + 41544 + 9000 + 23624 + 8649 + 4855 + 5530 +
+ 9607 + 141173 + 29617 + 13949 + 5208 + 71744 + 5380 + 54166 + 52844 +
+ 27428 + 3411 + 1008 + 1300 + 1200 + 2000 + 2800 + 2200 + 400 = 4598011 ტ;

რეფრიჟერატორი: 78940 + 232345 + 9580 + 11200 = 132065 ტ;

დუმპკარი: 17000 ტ;

ცემენტშიდი: 35044 ტ;

კონტეინერშიდი: 8153 + 54824 + 14910 + 9503 + 34744 + 27500 + 5560 +
+ 6509 + 154812 + 36100 + 27750 + 15090 + 45007141020 + 39700 + 7493 +
+ 15742 + 25115 + 1155 + 950 + 7050 + 8155 + 1903 + 1496 + 5797 = 696038 ტ;

მარცვალშიდი: 24123 + 6356 + 21193 + 58343 + 111982 + 476562 +
+ 193247 + 307207 + 23000 + 12977 + 3593 + 4678 + 12881 + 23698 +

$$+4928 + 6354 + 63575 = 1354697 \text{ ტ.}$$

სხვადასხვა ტიპის ვაგონებით ტვირთების გადაზიდვის

საშუალო სიშორე

დახურული: $(396 + 396 + 360 + 360 + 360360 + 396 + 423 + 58 + 42 + 310 + 50 +$
 $+17 + 343 + 42 + 42 + 198 + 222 + 346 + 50 + 53 + 365 + 191 + 343 + 17 + 94 +$
 $+17 + 261 + 250):42 = 7221:42 = 172,0 \text{ კმ;}$

ბაქანი:

$$(360 + 32 + 60 + 292 + 34 + 159 + 180 + 281 + 121 + 206 + 281 + 281 + 257 + 159$$

 $+ 60 + 176 + 97 + 34 + 292 + 168 + 180 + 250):22 = 180,0 \text{ კმ;}$

ნახევარვაგონი: $(79 + 387 + 360 + 387 + 360 + 360 + 360 + 396 + 360 + 396 +$
 $+360 + 217 + 165 + 165 + 200 + 10 + +264 + 360 + 96 + 165 + 165 + 300 + 379 +$
 $+96 + 17 + 42 + 310 + 96 + 17 + 343 + 264 + 96 + 17 + 165 + 231 + 27 + 42 +$
 $+231 + 292 + 231 + 391 + 168 + 307 + 27 + 391 + 228 + 343 + 17 + 335 + 343 +$
 $+17 + 165 + 36 + 36 + 181 + 151 + 323 + 180 + 281 + 206 + 154 + 97 + 168 +$
 $+176 + 343 + 275):66 = 14147:66 = 214,0 \text{ კმ;}$

ცისტერნა: $(396 + 396 + 359 + 360 + 387 + 423 + 396 + 359 + 359 + 396 + 359 +$
 $+481 + 58 + 396 + 61 + 42 + 53 + 292 + 359 + 360 + 49 + 273 + 73 + 338 + 373 +$
 $+354 + 365 + 104 + 143 + 320 + 302 + 310 + 329 + 68 + +360 + 234 + 108 + 35 +$
 $+269 + 29 + 250 + 250 + 261):43 = 11781:43 = 274,0 \text{ კმ;}$

რეფრიჟერატორი: $(360+360+302+329):4=4=1351:4=338,0 \text{ კმ;}$

დუმპკარი: 165,0 კმ;

ცემენბზიდი: 247,0 კმ;

კონტეინერბზიდი: $(217 + 387 + 217 + 217 + 396 + 217 + 396 + 217 + 217 + 217 +$
 $+217 + 200 + 310 + 310 + 42 + 42 + 198 + 222 + 346 + 50 + 53 + 365 + 58 +$
 $+191):25 = 5552:25 = 222,0 \text{ კმ;}$

მარცვალბზიდი: $(396 + 360 + 423 + 387 + 360 + 360 + 396 + 396 + 423 + 124 +$
 $+85 + 50 + 53 + 73 + 56 + 325 + 248):17 = 4515:17 = 265,0 \text{ კმ;}$

ცალკეული ტიპის ვაგონის წილის განსაზღვრა

ტვირთბრუნვის შექმნაში

დახურული: 594000 + 2625876 + 617040 + 42862320 + 11251440 + 12816000 +
+7880400 + 2286315 + 350088 + 399000 + 3101550 + 186700 + 85000 + 857500 +
+136416 + 124740 + 211350 + 240066 + 144500 + 1894704 + 32383 + 30350 +
+210180 + 113950 + 105000 + 185000 + +375000 + 556332 + 420000 +
+7981578 + 13385046 + 1418600 + 175450 + 1539650 + +8135485 + 132554 +
+3773000 + 379100 + 1696700 + 440300 + 3917349 + 2750000 = 136202012 ტ.კმ;

ბაქანი: 29903400 + 124800 + 284700 + 350400 + 60214 + 222600 + 1303200 +
+590100 + 135883 + 1151952 + 1125686 + 5614380 + 77614 + 828390 + 247200 +
+564960 + 252588 + 258570 + 440044 + 206640 + 272520 +
+500000 = 44515841 ტ.კმ;

ნახევარვაგონი: 1700001 + 83300202 + 3075840 + 1974474 + 358244640 +
+55229400 + 50094000 + 2110680 + 16282800 + 8514000 + 21240000 +
+2791304 + 8750115 + 3182025 + 1024400 + 470910 + 540936 + 1779480 +
502656 + +5007915 + 2081310 + 707400 + 2628365 + 16618656 + 1515907 +
+8400000 + 6665000 + 3622848 + 425000 + 2572500 + 19536000 + 5520960 +
+158661 + 10303260 + 8993754 + 108810 + 705096 + 3695538 + 7475200 +
+340494 + 269399 + 369600 + 7190554 + 297000 + 5951411 + 3308280 +
+6353046 + 918000 + 482400 + 138810042 + 623900 + 27071550 + 2062152 +
+14984712 + +20080683 + 69648146 + 471580 + 360000 + 1405000 + 3214012 +
+261800 + 58200 + 142800 + 35200 + 70658 + 182875 = 1062513537 ტ.კმ;

ცისტერნა: 28116396 + 325784844 + 476040103 + 1267560 + 106401780 +
+46472895 + 2344320 + 11444202 + 127083487 + 38313376 + 137065482 +
+371332 + 2718460 + 6590232 + 11391994 + 2990568 + 7272183 + 22453340 +
+6188801 + 14955840 + 441000 + 6449352 + 613377 + 1640990 + 2062690 +
+3400878 + 51528145 + 3080168 + 1994707 + 16665920 + 21666688 + 1667800 +
+17820614 + 3593392 + 9874080 + 798174 + 108864 + 45500 + 322800 + 58000 +
+700000 + 550000 + 104400 = 1510654734 ტ.კმ;

რეფრიჟერატორი: 28418400 + 11644200 + 2893160 + 3684800 = 46640560 ტ.კმ;

დუმპკარი: 2805000 ტ.კმ;

ცემენტზიდი: 8655868 ტ.კმ;

დანართი 2-ის გაგრძელება

კონტეინერში: 1769201 + 21216888 + 3235470 + 2062151 + 13758624 +
+5967500 + 2201760 + 1412453 + 33594204 + 7833700 + 6021750 + 3018000 +
+13952170 + 43716200 + 1667400 + 314706 + 3116916 + 5575530 + 399630 +
+47500 + 373650 + 2976575 + +110374 + 285736 + 1449250 = 205177338 ტ.კმ;

მარცვალში: 9552708 + 2288160 + 8964639 + 22578741 + 40313520 +
+171562320 + 76525812 + 121653972 + 9729000 + 1609148 + 305405 + 233900 +
+682693 + 1729954 + 275968 + 2065050 + 15766600 = 485837590 ტ.კმ.

საქართველოს რკინიგზის სადგურებში წლის განმავლობაში
დატვირთული ტვირთების რაოდენობა¹

1. აგარა=4745(ბ)+4120(ბ)=8865 ტ;
2. ავჭალა=3411(ც)+1903(კ)=5314 ტ;
3. ბორჯომი=40311(დ)+15742(კ)+60293(დ)+25115(კ)=141461 ტ;
4. ბროწეულა=1200(ბ)+1771(ბ)+600(ნ/ვ)+2604(ბ)+7605(ბ)+1507(ბ)=15287;
5. გაჩიანი=11000(ნ/ვ), ტ;
6. გორი=850(ნ/ვ)+1230(ბ)=2080 ტ;
7. დედოფლის წყარო=1008(ც)+110943(ნ/ვ)+461246(ნ/ვ)=473348 ტ;
8. ვაზიანი=1300(ც)+1200(ც)=2500 ტ;
9. ველი=2000(ც)+1400(ბ)+200(ნ/ვ)+5210(ბ)+3210(ბ)=12020 ტ;
10. ზესტაფონი=1474(ნ/ვ)+17000(დუმ)+164070(ნ/ვ)=182544 ტ;
11. ზუგდიდი=1460(ნ/ვ) , ტ;
12. თბილისი საკვანძო=7493(კ)+10000(დ)+2800(ც)+11000(დ)+5797(კ)+2000(ბ)=
=39090 ტ;
13. თბილისი სატვირთო=1155(კ)+4100(დ)+3509(დ)+950(კ)=9714 ტ;
14. თელავი=1496(კ)+694(დ)=2190 ტ;
15. კაზრეთი=689(ნ/ვ)+15221(ნ/ვ)=15910 ტ;
16. კასპი=35044(ცემ) ტ;
17. ლილო=29050(დ)+7050(კ)+8155(კ)+22289(დ)+15009(დ)=81553 ტ;
18. მარნეული=7240(ბ)+2000(ნ/ვ)+2100(ბ)+5000(ნ/ვ)+1514(ბ)=17854 ტ;
19. ოზურგეთი=14510(ნ/ვ)=ტ;
20. რუსთავი=18522(ნ/ვ)+11000(დ)+22300(დ)+54000(ნ/ვ)+404694(ნ/ვ)+18050(დ)+
+25900(დ)+36700(ნ/ვ)=591166 ტ;
21. სამტრედია=2200(ც)+400(ც)+302(ბ)+665(ნ/ვ)=3567 ტ;
22. საჩხერე=23422(ნ/ვ)+1123(ბ)=24545 ტ;
23. ტყიბული=1440(ნ/ვ) ტ;
24. ფოთი=27428(ც)+206(ნ/ვ)=2763 ტ;
25. ცხრა ძმა=5592(ბ)+15602(ნ/ვ)+4006(ბ)+19980(ბ)=45180 ტ;

26. ჭიათურა=57282(ნ/ვ)+416242(ნ/ვ)+1700(ნ/ვ)=475224 ტ;

27. ხაშური=2200(ნ/ვ) ტ;

სულ: ექსპორტი+ადგილობრივი=1107925+1255143=2363068 ტ.

1 - რიცხვების შემდეგ ფრჩხილებში მითითებულია შემოკლებით იმ ვაგონის ტიპი, რითაც აღნიშნული რაოდენობის ტვირთი იქნა გადაზიდული.

(დ) - დახურული;

(ბ)- ბაქანი;

(ნ/ვ) - ნახევარვაგონი;

(ც) - ცისტერნა;

(რ) - რეფრიჟერატორი;

(დუმ) - დუმპკარი;

(კემ) - ცემენტშიდი;

(მ) - მარცვალშიდი.

საქართველოს რკინიგზის სადგურებში წლის განმავლობაში დაცლილი ტვირთების რაოდენობა

1. აგარა=63575(მ) ტ;

2. ავჭალა=8388(დ)+124769(ც)+9580(რ)=142737 ტ;

3. ბათუმი=16642(ც) ტ;

4. გარდაბანი=4943(ნ/ვ) ტ;

5. გაჩიანი=4030(ნ/ვ) ტ;

6. გორი=12977(მ) ტ;

7. ვაზიანი=196064(ც)=196064 ტ;

8. ველი=3900(ბ)=3900 ტ;

9. ზესტაფონი=9376(ბ)+690183(ნ/ვ)=699559 ტ;

10. ზუგდიდი=3593(მ) ტ;

11. თბილისი საკვანძო=83906(დ)+59748(ნ/ვ)+88391(ც)+180720(კ)=412765 ტ;

12. თბილისი სატვირთო=20446(დ)+4678(მ)=25124 ტ;

13. კასპი=462945(ნ/ვ)=462945 ტ;

14. ლილო=2761(დ)+332950(ც)+11200(რ)+12881(მ)=359792 ტ;

15. მარნეული=23698(მ) ტ;

16. მოლითი=15364(ბ)+2000(ნ/ვ)=17364 ტ;

17. ოზურგეთი=4928 (მ ტ);

18. რუსთავი=16000(დ)+626697(ნ/ვ)+15090(კ)=657787 ტ;
 19. სადახლო=2707(ბ) ტ;
 20. სამტრედია=26009(დ)+29316(ბ)+31450(ნ/ვ)+16676(ც)+5797(კ)=259339 ტ;
 21. სუფსა=35044(ცემ) ტ;
 22. ურეკი=1700(ნ/ვ) ტ;
 23. ფართო წყალი=17239(ც) ტ;
 24. ფოთი=47091(ნ/ვ)+41544(ც)=88635 ტ;
 25. ფონიჭალა=302(ბ)+6354(მ)=6656 ტ;
 26. ქუთეისი=37573(ც) ტ;
 27. ძეგვი=60730(ც) ტ;
 28. ძირულა=5592(ბ)+15602(ნ/ვ)=21194 ტ;
 29. ხარაგაული=12075(ბ)+200(ნ/ვ)=12275 ტ;
 30. ხაშური=3727(დ)+600(ნ/ვ)=4327 ტ.
- სულ: იმპორტი+ადგილობრივი=2474453+1255143=3729596 ტ.

სატვირთო ვაგონის მწარმოებლურობის გაზრდის შესაძლო ტექნიკური და ტექნოლოგიური რეზერვების გამოკვლევისას წარმოებული ანგარიშების ამსახველი ცხრილები

ა) ვაგონის მწარმოებლურობის მნიშვნელობები სტატიკური დატვირთვის ცვალებადობის დროს (ფორმულა 21).

ვაგ. ტ. კმ. ნეტო					
$\frac{P_{დინ}}{P_{დინ}}$	48	50	52	54	56
ϑ , დღე-ღამე					
5,2	3120	3250	3380	3510	3640
5,3	3060	3188	3316	3443	3571
5,4	3004	3129	3254	3379	3505
5,5	2949	3072	3195	3318	3441
5,6	2897	3018	3138	3259	3380

ბ) ვაგონის მწარმოებლურობასა და ცარიელ გარბენებს შორის დამოკიდებულების ამსახველი ცხრილი (ფორმულა 25 და 27).

ვაგ. ტ. კმ. ნეტო					
$\frac{P_{დინ}}{P_{დინ}}$	0,25	0,30	0,35	0,40	0,45
$\frac{P_{დინ}}{P_{დინ}}$					
52	4341	4259	4181	4105	4032
53	4424	4341	4261	4184	4110
54	4508	4423	4341	4263	4187
55	4591	4505	4422	4342	4265
56	4675	4587	4503	4421	4342

გ) დაცლის სადგურში ჩვეულებრივ პირობებში ($t_{სატ}$) და ინტენსიური ტექნოლოგიების გამოყენებისას ($t'_{სატ}$) მატარებლის დამუშავების რიცხვითი მნიშვნელობები (ფორმულა 34 და 35).

დანართი 4-ის გაგრძელება

ქმ, კმ	ქმ/სთ	ჯგ, სთ	ჯგ სთ
1	2	3	4
0,6	10	6,98	6,48
	20	6,74	6,24
	30	6,66	6,16
	40	6,62	6,12
0,8	10	7,14	6,64
	20	6,82	6,32
	30	6,71	6,21
	40	6,66	6,15
1,0	10	7,30	6,80
	20	6,90	6,40
	30	6,77	6,27
	40	6,70	6,20
1,2	10	7,46	6,96
	20	6,98	6,48
	30	6,82	6,32
	40	6,74	6,24

დ) ვაგონის მწარმოებლურობის დამოკიდებულება დაცლა-დატვირთვის სადგურში ვაგონის დამუშავების ხანგრძლივობასთან (ფორმულა 37 და 38).

ჯგ, ტ. კმ. ნეტო				
ჯგ, სთ	1,15	1,20	1,25	1,30
20	5161	5101	5042	4956
30	4437	4357	4279	4204
40	3887	3805	3726	3650
50	3458	3377	3300	3226

ე) ვაგონის მწარმოებლურობის დამოკიდებულება მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარეზე

ჯგ, ტ. კმ. ნეტო					
ჯგ, სთ	48	50	52	54	56
30	3798	3956	4114	4272	4430
32	3832	3992	4151	4311	4471
34	3862	4023	4185	4346	4506
36	3890	4052	4215	4377	4539
38	3916	4078	4242	4405	4568

საქართველოს რკინიგზის მუშაობის უმნიშვნელოვანესი მაჩვენებლები წლების მიხედვით

№	პარამეტრები	აღნიშვნები, განზომილებები	წლები					საშუალო მაჩვენებ.
			2018	2019	2020	2021	2022	
1	ტვირთბრუნვა	მლნ ტონ PL, ტ კმ	259 ⁸² · 10 ⁵	29351 · 10 ⁵	29251 · 10 ⁵	33221 · 10 ⁵	41932 · 10 ⁵	3194 ⁷⁴ 10 ⁵
2	გადაზ. ტვირ.	მლნ ტონ	10004985	10860645	11063439	12130705	14772839	11766523
3	ვაგონის სტატ. დატვირთვა	მლნ ტონ SP, ტ კმ	57,34	56,53	57,43	57,69	58,98	57,59
4	ვაგონის დინ. დატვირთვა	მლნ ტონ P, ტ კმ	54,43	53,39	53,31	55,89	55,89	54,58
5	ვაგონ. საშუალო სადღ. გარბენა	მლნ ტონ S, კმ/დღ	100,8	102,1	95,9	93,0	71,1	92,58
6	ტვირთ. გადაზ. საშუალო სიჩქ.	მლნ ტონ S, კმ/დღ	259,69	270,25	264,39	273,86	283,85	270,4
7	ვაგონ. ცარიელ. გარბ. (რეისი)	მლნ ტონ L, კმ	215	208	208	218	222	214,0
8	ვაგონ. დატვირ. გარბ. (რეისი)	მლნ ტონ L, კმ	259	278	277	277	278	274,0
9	ვაგონ. სრული რეისი	მლნ ტონ L, კმ	474	486	485	495	500	488,0
10	ვაგონ. ცარიელ გარბენ. კოეფ.	L α გარ	0,83	0,75	0,75	0,79	0,80	0,78
11	საუბნო სიჩქ.	კმ/სთ	31,38	31,58	32,23	31,39	29,60	31,24
12	ვაგონ. ბრუნვა	მლნ ტონ დღეღამე	5,30	5,31	5,56	5,79	7,58	5,9
13	ადგილ. მუშ. კოეფიციენტი	მლნ ტონ K, კმ	1,30	1,25	1,21	1,22	1,14	1,22
14	გადაზ. უთანა- ბრ. კოეფიცი.	მლნ ტონ K	1,30	1,42	1,19	1,18	1,44	1,30
15	ვაგონ. საშუალო მოცდენ. 1 სატ. ოპერაციაზე	მლნ ტონ ტ, კმ/სთ	39,15	41,44	39,98	43,81	57,31	44,30
16	ვაგონ. საშუალო მოცდენ. 1 ტექ. ოპერაციაზე	მლნ ტონ ტ, კმ/სთ	4,41	5,00	6,02	6,03	9,12	6,11
17	დაცლა	მლნ ტონ ვაგ/დღეღამე	366	380	395	452	548	429
18	დატვირთვა	მლნ ტონ ვაგ/დღეღამე	221	232	202	208	225	218
19	სასაზღ. სადგ. და საზღ. პორტ- ში ყოველდღ. შემ- ოსული დატვირ. ვაგონ. რაოდენ.	მლნ ტონ საშუალო ვაგონი	216	249	271	324	425	297
20	1 ტ. კმ-ის ღირებულება	ლარი ტ. კმ	0,069	0,062	0,063	0,064	0,061	0,064

საქართველოს რკინიგზის ერთლიანდაგიან უბნებზე
მატარებელკილომეტრებისა და მატარებელსაათების
გასაანგარიშებელი ცხრილები

სამტრედია-ბათუმის უბანი

ა) მატარებელკილომეტრებისა და მატარებელსაათების გაანგარიშება მოძრაობის
არსებული გრაფიკის პირობებში

წყვილი მიმართულება						კენტი მიმართულება					
№	მატარ. №	გასვლ. დრო	მისვლ. დრო	დრო გზ- აში, სთ	უბნის სიგრ,კმ	№	მატარ. №	გასვლ. დრო	მისვლ. დრო	დრო გზ- აში, სთ	უბნის სიგრ,კმ
1	1202	0-00	3-17	3-17	14 · 106	1	1205	0-50	3-24	2-34	15 · 106
2	2004	0-35	3-47	3-12		2	2103	1-30	4-43	3-13	
3	2006	1-25	5-06	3-41		3	3301	2-15	5-27	3- 12	
4	2202	2-40	6-47	4-07		4	2107	3-00	6-38	3-38	
5	3002	4-45	7-19	2-34		5	3031	4-15	7-38	3-23	
6	2208	5-50	9-41	3-51		6	2205	5-10	8-22	3-12	
7	2212	7-40	10-48	3-08		7	3303	6-00	9-15	3-15	
8	1206	8-30	12-15	3-45		8	3311	10-00	13-35	3-35	
9	2240	10-20	13-45	3-25		9	3035	11-45	15-11	3-26	
10	2244	12-10	15-05	2-55		10	3327	12-50	16-00	3-10	
11	2250	16-15	19-40	3-25		11	3341	15-50	19-37	3-47	
12	2254	18-55	22-38	3-43		12	3345	19-10	22-43	3-33	
13	2258	21-15	23-58	2-43		13	2301	19-50	23-25	3-35	
14	2260	22-00	1-17	3-17		14	3347	21-55	1-19	3-24	
-	-	-	-	47,05	1484	15	1201	23-05	2-07	3-02	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50,0	1590

დანართი 6-ის გაგრძელება

ბ) მატარებელკილომეტრებისა და მატარებელსაათების გაანგარიშება მოძრაობის ვარიანტული (კორექტირებული) გრაფიკის პირობებში

წყვილი მიმართულება						კენტი მიმართულება					
№	მატარ. №	გასვლ. დრო	მისვლ. დრო	დრო გზ-აში, სთ	უბნის სიგრ,კმ	№	მატარ. №	გასვლ. დრო	მისვლ. დრო	დრო გზ-აში, სთ	უბნის სიგრ,კმ
1	1202	0-00	2-50	3-17	14·106	1	1205	0-50	3-24	2-34	15·106
2	2004	0-35	3-46	3-12		2	2103	1-30	4-42	3-12	
3	2006	1-25	5-00	3-41		3	3301	2-15	5-24	3-09	
4	2202	2-40	6-17	4-07		4	2107	3-00	6-35	3-35	
5	3002	4-45	7-59	2-34		5	3031	4-15	7-32	3-17	
6	2208	5-50	8-49	3-51		6	2205	5-10	8-15	3-05	
7	2212	7-38	10-48	3-08		7	3303	6-00	9-15	3-15	
8	1206	8-30	12-00	3-45		8	3311	10-00	13-28	3-28	
9	2240	10-20	13-09	3-25		9	3035	11-45	15-10	3-25	
10	2244	12-10	15-03	2-55		10	3327	12-50	15-58	3-08	
11	2250	16-15	19-39	3-25		11	3341	15-50	18-35	2-45	
12	2254	18-55	22-11	3-43		12	3345	19-10	22-39	3-29	
13	2258	21-15	23-58	2-43		13	2301	19-50	22-50	3-00	
14	2260	22-00	1-17	3-17		14	3347	21-54	1-19	3-25	
-	-	-	-	44,57	1484	15	1201	23-05	2-05	3-00	
						-	-	-	-	47,78	1590

სამტრედია-ფოთის უბანი

ა) მატარებელკილომეტრებისა და მატარებელსაათების გაანგარიშება მოძრაობის არსებული გრაფიკის პირობებში

წყვილი მიმართულება						კენტი მიმართულება					
№	მატარ. №	გასვლ. დრო	მისვლ. დრო	დრო გზ-აში, სთ	უბნის სიგრ,კმ	№	მატარ. №	გასვლ. დრო	მისვლ. დრო	დრო გზ-აში, სთ	უბნის სიგრ,კმ
1	2202	0-00	1-31	1-31	29 . 68	1	3301	0-35	2-12	1-37	31 . 68
2	2204	0-35	2-31	1-56		2	2101	0-55	2-43	1-48	
3	2206	1-00	3-06	2-06		3	1201	1-40	3-21	1-41	
4	2208	1-46	3-44	1-58		4	2105	2-52	4-16	1-24	
5	2210	2-25	4-24	1-59		5	2107	3-10	5-02	1-52	
6	2212	3-00	5-20	2-20		6	2109	3-45	5-36	1-51	
7	2214	3-50	5-59	2-09		7	2111	4-25	6-36	2-11	
8	2216	4-40	6-17	1-37		8	2113	5-51	7-42	1-51	
9	2218	5-25	7-15	1-50		9	2115	6-20	8-12	1-52	
10	2220	6-10	8-04	1-54		10	2117	8-21	9-55	1-34	
11	2222	6-50	8-42	1-52		11	2119	8-45	10-51-	2-06	
12	2224	7-20	9-40	2-20		12	2121	9-56	11-20	1-24	
13	2226	8-20	10-29	2-09		13	2323	10-30	12-28	1-58	
14	2228	9-00	11-21	2-21		14	2325	11-21	13-12	1-51	
15	2230	9-40	11-41	2-01		15	2327	11-45	13-55	2-10	
16	2232	10-30	12-39	2-09		16	2329	13-11	14-45	2-34	
17	1204	11-40	13-20	1-40		17	2331	13-30	15-31	2-01	
18	3002	12-45	14-25	1-40		18	2333	14-21	15-58	1-37	
19	2690	13-30	15-21	1-51		19	2335	14-45	16-46	2-01	
20	2604	14-20	16-19	1-59		20	2337	15-25	17-24	1-59	
21	3012	15-05	17-01	1-56		21	2339	16-28	18-13	1-45	
22	3014	15-55	17-42	1-47		22	2341	17-07	18-50	1-43	
23	3016	16-35	18-41	2-06		23	2343	17-50	19-47	1-57	
24	3018	17-20	19-36	2-16		24	2345	18-45	20-36	1-51	
25	2002	18-24	20-25	2-01		25	2347	19-26	21-09	1-43	
26	2004	19-21	21-23	2-02		26	2349	19-45	21-51	2-06	
27	2006	20-19	22-04	2-15		27	2351	20-30	22-35	2-05	
28	2010	22-10	0-10	2-00		28	2353	21-51	23-24	1-33	
29	1202	23-05	0-51	1-46		29	1203	22-05	23-55	1-50	
-	-	-	-	57,52	1972	30	2357	23-01	0-49	1-48	
						31	2359	23-15	1-24	2-09	
						-	-	-	-	57,87	2108

დანართი 6-ის გაგრძელება

სამტრედია-ფოთის უბანი

ა) მატარებელკილომეტრებისა და მატარებელსაათების გაანგარიშება მოძრაობის ვარიანტილი (კორექტირებული) გრაფიკის პირობებში

წყველი მიმართულება						კენტი მიმართულება					
№	მატარ. №	გასვლ. დრო	მისვლ. დრო	დრო გზ-აში, სთ	უბნის სიგრ,კმ	№	მატარ. №	გასვლ. დრო	მისვლ. დრო	დრო გზ-აში, სთ	უბნის სიგრ,კმ
1	2202	0-00	1-27	1-27	29 . 68	1	3301	0-35	2-04	1-29	31 . 68
2	2204	0-35	2-20	1-45		2	2101	0-56	2-38	1-42	
3	2206	0-56	3-10	2-14		3	1201	1-50	3-30	1-40	
4	2208	1-46	3-29	1-43		4	2105	2-35	4-31	156	
5	2210	2-25	3-49	1-24		5	2107	3-13	4-58	1-45	
6	2212	3-01	4-58	1-57		6	2109	3-45	5-28	1-43	
7	2214	3-50	5-51	2-01		7	2111	4-25	6-13	1-48	
8	2216	4-40	6-00	1-29		8	2113	5-51	7-25	1-34	
9	2218	5-25	7-07	1-42		9	2115	6-20	8-28	2-08	
10	2220	6-10	8-00	1-50		10	2117	8-21	9-55	1-34	
11	2222	6-35	8-15	1-40		11	2119	8-27	10-29	2-02	
12	2224	7-20	9-01	1-41		12	2121	9-56	11-36	1-40	
13	2226	8-20	10-05	1-45		13	2323	10-30	12-28	1-58	
14	2228	9-00	11-04	2-04		14	2325	11-21	12-45	1-24	
15	2230	9-40	11-17	1-37		15	2327	11-45	13-34	1-49	
16	2232	10-27	12-34	2-07		16	2329	13-11	14-48	1-37	
17	1204	10-47	13-11	2-24		17	2331	13-30	15-28	1-58	
18	3002	12-45	14-29	1-44		18	2333	14-21	15-53	1-42	
19	2690	13-16	15-16	2-00		19	2335	14-45	16-42	1-57	
20	2604	14-20	16-14	1-54		20	2337	15-25	17-22	1-57	
21	3012	15-05	16-58	1-53		21	2339	16-28	18-07	1-39	
22	3014	15-55	17-27	1-32		22	2341	17-07	18-49	1-42	
23	3016	16-35	18-38	2-03		23	2343	17-50	19-39	1-49	
24	3018	17-00	19-19	2-19		24	2345	18-45	20-30	1-45	
25	2002	18-24	19-55	1-31		25	2347	19-26	21-09	1-43	
26	2004	19-21	21-18	1-57		26	2349	19-45	21-36	1-51	
27	2006	20-19	22-26	2-07		27	2351	20-30	22-13	1-43	
28	2010	22-10	0-10	2-00		28	2353	21-51	23-23	1-32	
29	1202	23-05	0-49	1-44		29	1203	21-52	23-54	2-02	
-	-	-	-	53,57	1972	30	2357	23-01	0-47	1-46	
						31	2359	23-15	1-221	2-06	
						-	-	-	-	55,00	2108

საქართველოს რკინიგზაზე ტვირთაკადების ათვისება სარკინიგზო მოძრავ შემადგენლობათა ტიპების მიხედვით, ვაგონის მწარმოებლურობის ამაღლების მაჩვენებლები და ჯამური ეკონომიკური ეფექტიანობის შემადგენელი კომპონენტები

- ოთხი სახის ტვირთაკადის ათვისებაში მონაწილეობას იღებს საქართველოს რკინიგზის სატვირთო სავაგონო პარკის ცხრა ტიპის ვაგონი მთლიან ტვირთაკადში გადაზიდვის წილის შემდეგი თანაფარდობით: დახურული – 5,19%, ვაგონ-ბაქანი – 1,37%, ნახევარვაგონი – 36,72%, ცისტერნა – 38,17%, რეფრიჟერატორი – 1,1%, დუმპკარი – 0,14%, ცემენტმზიდი – 0,29%, კონტეინერმზიდი – 5,78% და მარცვალმზიდი – 11,24%. რკინიგზის პროდუქციის შექმნაში (ტვირთბრუნვა) ზემოთ მოყვანილი სატვირთო ვაგონების წილი შემდეგნაირად ნაწილდება: დახურული – 3,88%, ვაგონ-ბაქანი – 1,27%, ნახევარვაგონი – 30,25%, ცისტერნა – 43,28%, რეფრიჟერატორი – 1,33%, დუმპკარი – 0,07%, ცემენტმზიდი – 0,25%, კონტეინერმზიდი – 5,84% და მარცვალმზიდი – 13,83%;
- საქართველოს რკინიგზაზე ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირება 43,24 კმ-ით, გამოიწვევს ვაგონის სადღეღამისო მწარმოებლურობის გაზრდას 303 ერთეულით, ანუ 9,10%-ით; დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის 0,65 სთ-ით შემცირება ხსენებულ სიდიდეს გაზრდის 42 ერთეულით, ანუ 1,26%-ით; ქსელის მასშტაბით სატვირთო მატარებლის მოძრაობის საუბნო სიჩქარის გაზრდამ 0,6 კმ/სთ-ით, შეიძლება გამოიწვიოს სატვირთო ვაგონის სადღეღამისო მწარმოებლურობის გაზრდა 20 ტ.კმ.ნეტოთი ანუ 0,6%-ით. გატარებული ღონისძიებების შედეგად ვაგონის არსებული მწარმოებლურობა (3330 ტ.კმ.ნეტო/დღე-ღამე) უნდა გაიზარდოს 13,54%-ით;
- ეკონომიკური ეფექტი, რომელიც მიიღება საქართველოს რკინიგზაზე სატვირთო ვაგონების მწარმოებლურობის გაზრდით ნაწილდება შემდეგი თანაფარდობით: სტატიკური დატვირთვის გაზრდით მიღებული

ეკონომიკური ეფექტი 637961,6 ლარი; ვაგონის ცარიელი გარბენის შემცირებით მიღებული ეკონომია 998388,0 ლარი; დაცლა-დატვირთვის სადგურებში ვაგონის ყოფნის დროის შემცირებით მიღებული ეკონომიკური ეფექტი 665592,0 ლარი; სატვირთო მატარებლების მოძრაობის სიჩქარის გადიდებით მიღებული ეკონომია 249597,0 ლარი. სულ ჯამურად 2551538, 6 ლარი.